

สภาสังคมของกาญจนบุรีระหว่างการจัดงานทัพญี่ปุ่น พ.ศ. 2484-2488

ปฏิญญาฉบับ
ของ
จันทิรา ใจรักษา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกประวัติศาสตร์ไทย
เมษายน 2544
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

303,455

จ 2555

๑.๒

๖๕๗

สภาพสังคมของกาญจนบุรีระหว่างการตั้งฐานทัพญี่ปุ่น พ.ศ. 2484-2488

27 พ.ย. 2544

บทคัดย่อ
ของ
จันทิรา ใจรักษา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกประวัติศาสตร์ไทย
เมษายน 2544

๒๑๑๐๙๗

จันทิรา ไจรักษา. (2544). *สภาพสังคมของกาญจนบุรีระหว่างการตั้งฐานทัพญี่ปุ่น พ.ศ. 2484-2488*. ปรินูญานินพนธ์ ศศ.ม. (ประวัติศาสตร์ไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรรมการควบคุม : รองศาสตราจารย์ ณรงค์ พ่วงพิศ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาคริต ชุ่มวัฒนะ.

ปรินูญานินพนธ์ฉบับนี้ ศึกษาถึงสภาพสังคมของกาญจนบุรีอันเนื่องมาจากกองทัพญี่ปุ่นระหว่าง พ.ศ. 2484 –2488 โดยศึกษาสภาพสังคมของจังหวัดกาญจนบุรีที่เกิดขึ้นในระหว่างการตั้งฐานทัพญี่ปุ่น จากการศึกษาพบว่าเมื่อกองทัพญี่ปุ่นเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีปรากฏว่า ประชาชนมีงานทำมากขึ้นและมีประชาชนบางส่วนได้เปลี่ยนอาชีพจากเกษตรกรรมมาเป็นการค้ากับบุคคลต่างๆที่กองทัพญี่ปุ่นนำเข้ามา นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดปัญหาสังคมเกิดขึ้นหลายประการ เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการเล่นการพนันและยาเสพติด ปัญหาด้านการศึกษา และปัญหาด้านสุขภาพอนามัย ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างทหารญี่ปุ่นกับราษฎรในจังหวัดกาญจนบุรีมีลักษณะที่เป็นทั้งมิตรและมีปัญหาความขัดแย้งบ้างในบางกรณีต่างๆ เช่น การติดต่อกับเชลย การไม่เข้าใจกันทางภาษา และวัฒนธรรม เป็นต้น トラบจนกระทั่งสงครามมหาเอเซียบูรพาสิ้นสุดลง

**Social Circumstances of Kanchanaburi during the establishment of
Japanese Army Base, 1941 – 1945**

AN ABSTRACT

BY

CHANTIRA JAIRUKSA

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the master of arts degree in Thai History
at Srinakharinwirot University

April 2001

Chantira Jairuksa. (2001). *Social Circumstances of Kanchanaburi during the establishment of Japanese Army Base, 1941 – 1945*. Master thesis, M.A. (Thai History). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University.
Advisor Committee : Assoc. Prof. Narong Puangpis. Asst. Prof.Dr. Chakrit Choomwattana.

This thesis is meant to study about social changes in Kanchanaburi due to the presence of Japanese army in Kanchanaburi from 1941 – 1945. It is known that after Japanese Army entered Kanchanaburi social changes were evident, Thai people had new kinds of jobs, and undertook new occupations. Some agriculturers became tradesmen by selling Japanese army goods. The existence of the Japanese army in the province effected local people's way of life in various aspects. Children's education was interrupted. People's health was poorer. Rates of crime and drug use were higher. Even though Japanese soldiers and Thai people in Kanchanaburi were fairly friendly towards each other, conflicts sometimes occurred owing to language and cultural misunderstanding until the War of Greater East Asia was over.

ปริญญาโท

เรื่อง

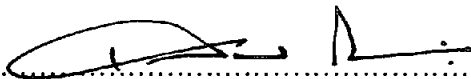
สภาสังคมของกาญจนบุรีระหว่างการศึกษาตั้งฐานที่พญี่ปูน

พ.ศ. 2484-2488

ของ

นางสาวจันทร์ภา ใจรักษา

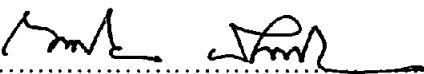
ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกประวัติศาสตร์ไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

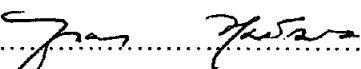
(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

วันที่ 30 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2544

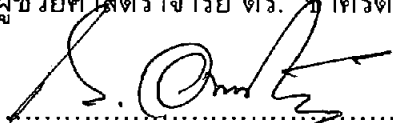
คณะกรรมการสอบปริญญาโท

.....ประธาน

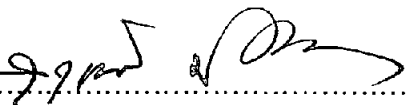
(รองศาสตราจารย์ ณรงค์ พ่วงพิศ)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชاکริต ชุ่มวัฒนะ)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(รองศาสตราจารย์ ถนอม อานามวัฒน์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรวุฒิ ปัดไธสง)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญาโทพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความสามารถจากบุคคลหลายฝ่าย ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ณรงค์ พ่วงพิศ ที่กรุณารับเป็นประธานกรรมการที่ปรึกษาและผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาคริต ชุ่มวัฒนะ กรรมการที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ชี้แนะแนวทาง ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ทำให้ปริญญาโทพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ถนอม อานามวัฒน์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรวุฒิ บัดโธสง ที่ให้ความกรุณาสละเวลามาเป็นกรรมการสอบและให้คำแนะนำ

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ให้

ขอขอบคุณผู้ที่อยู่เบื้องหลังในการทำปริญญาโทพนธ์ฉบับนี้ทุกท่าน

จันทิรา ไจรัชชา

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทนำ.....	ก
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	ง
ความมุ่งหมายในการศึกษา.....	ง
ความสำคัญของการศึกษา.....	ง
ขอบเขตของการศึกษา.....	จ
วิธีการดำเนินการศึกษา.....	จ
แหล่งศึกษาค้นคว้าที่สำคัญ.....	จ
1 การตั้งฐานทัพญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี.....	1
การเข้ามาตั้งฐานทัพญี่ปุ่นในประเทศไทย.....	1
การเข้ามาตั้งฐานทัพญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี.....	2
สภาพสังคมของจังหวัดกาญจนบุรีก่อนการตั้งฐานทัพ ญี่ปุ่น.....	3
ลักษณะภูมิรัฐศาสตร์.....	3
การจัดระเบียบการปกครองระหว่างรัตนโกสินทร์ตอนต้น – สิ้นสุดสงคราม.....	4
สภาพสังคมของกาญจนบุรีในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น – 2484.....	6
สภาพเศรษฐกิจสมัยรัชกาลที่ 5 - 2484.....	8
การสร้างทางรถไฟของญี่ปุ่น.....	10
การตั้งฐานทัพญี่ปุ่น.....	17
กำลังพล.....	20
เชลยศึก.....	26
กรรมกรไทย.....	29
กรรมกรจีน.....	36
กรรมกรอื่นๆ.....	43

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
2	สภาพเศรษฐกิจของกาญจนบุรีระหว่าง พ.ศ. 2484 - 2488..... 47
	การประกอบอาชีพ..... 48
	การค้า..... 48
	การค้ากับกองทัพญี่ปุ่น..... 49
	การค้ากับกรรมกรไทย..... 50
	การค้ากับเชลยศึก..... 52
	การรับจ้าง..... 57
	การประกอบธุรกิจกับกองทัพญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี.... 59
	การประกอบธุรกิจจัดหาไม้ให้กองทัพญี่ปุ่น..... 60
	การประกอบธุรกิจจัดหากรวด
	ทรายให้กองทัพญี่ปุ่น..... 62
	การจัดหาแรงงานให้กับกองทัพญี่ปุ่น..... 64
	การค้าฝิ่น..... 64
	ปัญหาทางเศรษฐกิจ..... 66
	สินค้าหายากและราคาแพง..... 68
	ภาวะการครองชีพ..... 71
	ปัญหาทางด้านปัจจัยการผลิต..... 73
	ปัญหาที่ดิน..... 73
	ปัญหาแรงงาน..... 74
	ปัญหาด้านเครื่องมือเครื่องใช้..... 75
	ปัญหาการคมนาคม..... 76
	ปัญหาความขัดแย้งด้านเศรษฐกิจระหว่างทหารญี่ปุ่น
	กับราษฎรไทย..... 78
	ความขัดแย้งเรื่องการขอใช้ที่ดิน..... 78
	ความขัดแย้งเรื่องค่าตอบแทน..... 84
	ความขัดแย้งเรื่องการติดต่อเชลยศึก..... 85
	ความขัดแย้งด้านอื่นๆ..... 87
	ผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการตั้งฐานทัพญี่ปุ่น..... 88

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
3 ปัญหาอาชญากรรมภายในจังหวัดกาญจนบุรี.....	93
การลักทรัพย์.....	93
การลักทรัพย์สิ้นของทหารญี่ปุ่น.....	94
คนไทยปล้นญี่ปุ่น.....	97
ทหารญี่ปุ่นปล้นคนไทย.....	99
การลักขโมยทรัพย์สินของเชลยศึก.....	99
ปัญหาอาวุธเถื่อน.....	100
ปัญหาการทะเลาะวิวาท.....	102
การทำร้ายร่างกาย.....	104
การรังแกและทารุณราษฎรของทหารญี่ปุ่น.....	107
การกระทำที่เกินกว่าเหตุของทหารญี่ปุ่น.....	109
การล้วงละเมิดทางเพศ.....	112
ปัญหาการค้าฝิ่นเถื่อน.....	114
ปัญหาการเมาสุราแล้วอาละวาดของทหารญี่ปุ่น.....	117
ปัญหาการเล่นการพนัน.....	121
การแก้ไขปัญหาอาชญากรรม.....	123
ผลกระทบด้านอาชญากรรม.....	126
4 ความขัดแย้งและปัญหาบางประการในจังหวัดกาญจนบุรี...	130
ความขัดแย้งด้านการปกครอง.....	130
ความขัดแย้งด้านการทหาร.....	132
ความขัดแย้งด้านการศาล.....	134
ความขัดแย้งด้านวัฒนธรรม.....	136
ปัญหาด้านสุขภาพ.....	139
ปัญหาด้านการศึกษา.....	143
ปัญหาประชาชนไร้ที่อยู่อาศัย.....	145
ความสัมพันธ์อันดีระหว่างทหารญี่ปุ่นกับราษฎรไทย...	147

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
5 บทสรุป.....	152
บรรณานุกรม.....	156
ภาคผนวก.....	179
ภาคผนวก ก.....	180
ภาคผนวก ข.....	182
ภาคผนวก ค.....	184
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	185

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนประชากรในจังหวัดกาญจนบุรี.....	6
2 ระยะทางและรายชื่อสถานีของทางรถไฟสาย หนองปลาตุ๊ก – พม่าในประเทศไทย.....	13
3 รายการแสดงจำนวนทหารญี่ปุ่น และกรรมกรที่กองทัพญี่ปุ่น นำเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรี วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2486....	23
4 รายการแสดงจำนวนทหารญี่ปุ่น และกรรมกรที่กองทัพญี่ปุ่น นำเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรี วันที่ 25 พฤศจิกายน 2486.....	24
5 รายการแสดงจำนวนทหารญี่ปุ่น และกรรมกรที่กองทัพญี่ปุ่น นำเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรี วันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2487.....	25
6 การส่งเชลยศึกเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีใน เดือน เมษายน พ.ศ. 2486.....	27
7 ผู้สมัครเป็นกรรมกรในการสร้างทางรถไฟในท้องที่บ้านโป่ง.....	30
8 การรับสมัครกรรมกรชาวจีนในไทย วันที่ 15 กรกฎาคม – 31 สิงหาคม พ.ศ. 2486.....	37
9 แสดงจำนวนกรรมกรจีนที่สมาคมพาณิชย์จีนแห่งประเทศไทย หาให้กับกองทัพญี่ปุ่นที่เข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรี.....	38
10 แสดงจำนวนกรรมกรจีนที่เข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรี ตั้งแต่วันที่ 15 กรกฎาคม 2486 – วันที่ 31 สิงหาคม 2486.....	39
11 การจ่ายเงินรางวัลให้กับกรรมกรที่ปฏิบัติงานดี.....	41
12 บัญชีแสดงจำนวนไม้หมอนที่ผู้รับเหมาจะต้องส่งเป็นรายเดือน.....	62
13 แสดงรายได้จากการค้าฝิ่นของรัฐบาลไทย.....	65
14 จำนวนเรือยนต์และเรือลำเลียงทั้งหมดที่มีทหารญี่ปุ่นจากราชภูม.....	77
15 แสดงบริเวณที่ญี่ปุ่นขอใช้ที่ดินและราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อน....	79
16 แสดงพื้นที่ ที่ญี่ปุ่นขอใช้.....	80

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แผนผังแสดงที่ตั้งหน่วยทหารญี่ปุ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรีโดยสังเขป.....	15
2 แผนที่แสดงที่ตั้งของกองทหารญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี.....	16
3 กรรมกรต่างชาติที่ถูกส่งมาจากสิงคโปร์.....	46
4 การซื้อขายระหว่างเชลยศึกกับแม่ค้าคนไทยในจังหวัดกาญจนบุรี.....	56

- ทหารญี่ปุ่นที่ไทย → ๑๐๗
- การใช้เชลยศึก

บทนำ

สงครามมหาเอเชียบูรพาเป็นส่วนหนึ่งของสงครามโลกครั้งที่สอง ในช่วง พ.ศ. 2484 – 2488 โดย ญี่ปุ่นได้เคลื่อนกองทัพเข้าสู่ประเทศไทย เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2484 โดยมี ความมุ่งหมายสำคัญ คือ ประการแรก คือ มีความมุ่งหมายทางด้านยุทธศาสตร์ เนื่องจาก ประเทศไทยมีที่ตั้งเป็นศูนย์กลางของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีการคมนาคมสะดวก เหมาะแก่การเคลื่อนย้ายกำลังได้ง่ายเพื่อที่จะไปโจมตีมลายู สิงคโปร์ และพม่า ประการที่สอง คือ ความมุ่งหมายทางเศรษฐกิจ เนื่องจากประเทศไทยมีความสำคัญในฐานะเป็นแหล่งวัตถุดิบ ซึ่ง ญี่ปุ่นต้องการที่จะแสวงหาแหล่งอาหารสำหรับเลี้ยงกองทัพญี่ปุ่นและยังต้องการข้าว ไม้สัก ยางและดีบุก ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญของไทย

การที่กองทัพญี่ปุ่นจะเข้าสู่พม่าผ่านทางรัฐบาลญี่ปุ่นได้เลือกที่จะใช้เส้นทางด่านเจดีย์ สามองค์ ในเขต อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี โดยการสร้างทางรถไฟ ทำให้จังหวัดกาญจนบุรี เป็นศูนย์กลางในการถ่ายเทและลำเลียงสรรพกำลังต่างๆของญี่ปุ่นในการเข้าสู่พม่า การสร้าง ทางรถไฟได้ใช้แรงงานจากทหารญี่ปุ่น เพลย์ศึกที่เป็นทหารฝ่ายพันธมิตร ได้แก่ อังกฤษ ออสเตรเลีย อเมริกัน ฮอลันดา¹ และกรรมกรที่เกณฑ์มาจากเวียดนาม ลังกา ชวา มลายู จีน และพม่า นอกจากนี้ยังมีกรรมกรที่เป็นชาวไทยและชาวจีนที่พำนักอยู่ในประเทศไทย² การที่กองทัพญี่ปุ่นนำบุคคลต่างๆเข้ามา ทำให้สังคมของจังหวัดกาญจนบุรีเปลี่ยนแปลง

ด้านเศรษฐกิจ ในการประกอบอาชีพได้มีราษฎรบางรายเปลี่ยนอาชีพจากเกษตร กรรมมาเป็นการค้าขายและประกอบธุรกิจกับกองทัพญี่ปุ่น ในการค้าขายนั้นมีตั้งแต่หาบเร่ถึง การตั้งร้าน คือ มีร้านขายเครื่องดื่ม ขายอาหาร และเครื่องใช้ เป็นต้น³ การรับจ้างเป็น กรรมกรให้กับกองทัพญี่ปุ่น การรับจ้างเป็นกรรมกรคือ กรรมกรสร้างทางรถไฟ กรรมกรแบก หามสิ่งของในกิจการทหารญี่ปุ่น รับจ้างเป็นลูกมือของพลเรือนญี่ปุ่นที่เข้ามาค้าขายกับทหาร ญี่ปุ่นซึ่งในร้านค้าจะมีคนไทยเป็นลูกมือและในร้านที่ขายเครื่องดื่มก็จะมีผู้หญิงไทยอยู่ด้วยแทบ

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485-2487, 28 พฤศจิกายน - 29 มกราคม). รายงานความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.7/42.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2484, มิถุนายน). รายงานการปฏิบัติงานของข้าราชการกรมตำรวจ และรายงานการประชุมระหว่างข้าราชการตำรวจ รายการฝ่ายอำเภอในจังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7/99.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486 - 2487, 28 พฤศจิกายน - 29 มกราคม). เรื่องเดิม. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด. 2.7/42.

ทุกบ้าน¹ นอกจากนี้ก็ยังมีอาชีพอื่น คือนายหน้าหาคกรรมการให้กับญี่ปุ่น² ประชาชนบางคนมีรายได้จากค่าเช่าที่ดินและบ้านเรือนที่ให้กองทัพญี่ปุ่นเช่า³ ทำให้ราษฎรบางกลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้น ราคาสินค้าภายในจังหวัดจะมีราคาแพงกว่าจังหวัดอื่นๆ เนื่องจากความต้องการสินค้าเพื่อใช้ในกองทัพญี่ปุ่นมีมาก มีผลทำให้ราษฎรในจังหวัดกาญจนบุรีได้รับความเดือดร้อน แต่ในกลุ่มกรรมการและพ่อค้าไม่เดือดร้อนเพราะได้ค่าตอบแทนสูงจากกองทัพญี่ปุ่น

สภาพสังคมที่อยู่ในภาวะสงครามและเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้การครองชีพของประชาชนมีความยากลำบากและก่อให้เกิดปัญหาสังคม เช่น ปัญหาอาชญากรรมต่างๆ ได้แก่ การลักทรัพย์ของทหารญี่ปุ่นซึ่งมีตั้งแต่การลักขโมยของเล็กๆ น้อยๆ จนถึงการปล้นฐานที่ตั้งค่ายของทหารญี่ปุ่นในเขตท้องที่กันดารภายในป่า การทะเลาะวิวาทกันในหมู่กรรมกรไทยด้วยกันเอง นอกจากนี้ยังมีการทะเลาะวิวาทระหว่างกรรมกรไทยกับทหารญี่ปุ่น ราษฎรกับทหารญี่ปุ่น การเล่นการพนันทำให้เกิดการทำร้ายร่างกายและการลักทรัพย์ การสูบฝิ่น การค้าฝิ่นเถื่อน การดื่มสุราแล้วอาละวาดของทหารญี่ปุ่น การล่วงละเมิดทางเพศของทหารญี่ปุ่นต่อหญิงไทย⁵ ปัญหาด้านสุขภาพอนามัยเสื่อมโทรมลง เนื่องจากราษฎรได้ติดเชื้อโรคจากกลุ่มกรรมกรต่างชาติและเชลยศึก เช่น การเกิดโรคอหิวาต์จากกรรมกรพม่าแล้วระบาดมายังราษฎรไทย การระบาดของไข้มาเลเรียและกาฬโรค เมื่อเกิดโรคระบาดแล้วการควบคุมเป็นไปได้ยากเนื่องจากอยู่ภาวะสงคราม จำนวนแพทย์และพยาบาลมีน้อย

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นภายในจังหวัดกาญจนบุรี ในส่วนของประชาชนทั่วไปทหารญี่ปุ่นไม่ได้ก่อให้เกิดปัญหาแต่อย่างไร ทหารญี่ปุ่นส่วนใหญ่จะพยายาม

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2484 -2487, 10 ธันวาคม - 10 เมษายน). *บันทึกเหตุการณ์ทางมหาดไทย*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด. 1.13/9.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485-2488, 21 กรกฎาคม - 13 กุมภาพันธ์). *แนวเส้นทาง(การก่อสร้างทางรถไฟสายกาญจนบุรีของญี่ปุ่น*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2/5.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2488, 7 มกราคม - 31 มกราคม). *อนุกรรมการผสมประจำจังหวัดกาญจนบุรี*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด. 2.5.3/3.

⁴ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486, 3-7 ธันวาคม). *กรรมกรของทหารญี่ปุ่นซึ่งประจำอยู่หนองกะจ๋อย ต.หนองอ้อ จ.กาญจนบุรีได้ก่อความวุ่นวายทำร้ายกรรมกรไทย ในค่ายเดียวกันมาตเจ็บ*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.32/105.

⁵ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485, 20 มกราคม - 28 ธันวาคม). *บันทึกการสนทนาระหว่างผู้แทนสารวัตรญี่ปุ่น*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.9/1.

เป็นมิตรที่ดีกับคนไทย¹ ยกเว้นในบางครั้งที่ทหารญี่ปุ่นได้มีปัญหาคบขันขัดแย้งกับคนไทย เช่น การขอใช้ที่ดินเพื่อประโยชน์ทางทหารของญี่ปุ่นทำให้คนไทยไม่มีที่อยู่อาศัยและพืชผลได้รับความเสียหาย การค้ำค่าเช่าที่ดิน การใช้อำนาจเกินขอบเขตของทหารญี่ปุ่น การรังแกและทารุณทำร้ายคนไทยอย่างเกินกว่าเหตุเมื่อคนไทยทำผิดต่อกองทัพญี่ปุ่น การเปลือยกายอาบน้ำในที่สาธารณะของทหารญี่ปุ่น² และการดบตีระชนคนไทย นอกจากนี้คนไทยบางคนได้อาศัยอำนาจที่ได้รับจากญี่ปุ่นข่มเหงรังแกคนไทยด้วยกันเองอีกด้วย

การเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรีทำให้เกิดผลกระทบในด้านต่างๆ เช่น ทำให้เกิดเศรษฐกิจฝืดเคืองหลังจากทำการค้ากับกองทัพญี่ปุ่นและเชลยศึก เกิดความเสียหายของพืชผลทางการเกษตรที่เกิดจากการทิ้งระเบิดของฝ่ายพันธมิตร เกิดการทำลายทรัพย์สินเพื่อใช้ในกิจการทหาร เช่น ป่าไม้เพื่อทำไม้หมอนในการสร้างทางรถไฟ³ และเกิดความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม เป็นต้น

จากการศึกษาพบว่า การเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรีทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เนื่องจากเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น คนไทยบางกลุ่มไม่เคยประกอบอาชีพการค้าขายและรับจ้างก็ต้องเปลี่ยนแปลงมาประกอบอาชีพการค้าและรับจ้างกองทัพญี่ปุ่น ดำรงชีพเป็นไปด้วยความลำบากเนื่องจากภาวะสงคราม เป็นต้น งานวิจัยชิ้นนี้จะทำให้เห็นสภาพสังคมของจังหวัดกาญจนบุรีที่เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นในช่วงที่เกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา พ.ศ. 2484 – 2488 สภาพการดำเนินชีวิตของประชาชนและกลุ่มบุคคลที่กองทัพญี่ปุ่นนำเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรี รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างทหารญี่ปุ่นกับประชาชนที่อยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อเป็นประโยชน์ในด้านการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของจังหวัดกาญจนบุรีต่อไป

¹ นิทัศน์ ถนอมทรัพย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จันทิรา ใจรักษา เป็นผู้สัมภาษณ์, ร้านปิยะภรณ์ 105-107 อ.เมือง จ.กาญจนบุรี. เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2543.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485, 22-24 ตุลาคม). *ทหารญี่ปุ่นเปลือยกายอาบน้ำในที่สาธารณะ*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3/28.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486 – 2487, 30 – 10 พฤศจิกายน). *ไม้หมอนและไม้สะพานรายอื่น ๆ*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 2.4.1.2/14.

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพสังคมของกาญจนบุรีระหว่างการตั้งฐานทัพญี่ปุ่น พ.ศ. 2484 - 2488 พบว่าไม่มีผู้ศึกษาโดยตรง แต่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คือ งานวิจัยของ นายชัยณรงค์ พันธุ์ประชา เรื่องการสร้างทางรถไฟสายมรณะ : ผลกระทบต่อภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2530 ซึ่งกล่าวถึงการสร้างทางรถไฟว่ามีความเป็นมาอย่างไรและสภาพสังคมภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทยได้รวมถึงจังหวัดกาญจนบุรีด้วยแต่จะเน้นถึงการสร้างทางรถไฟเป็นสำคัญมิได้ลงลึกในด้านชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในจังหวัดกาญจนบุรีขณะนั้น ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับสภาพสังคมของกาญจนบุรีระหว่างการตั้งฐานทัพญี่ปุ่น พ.ศ. 2484 - 2488 ให้มีรายละเอียดเด่นชัดและตรงประเด็นมากขึ้น

ความมุ่งหมายในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมของจังหวัดกาญจนบุรีในระหว่าง พ.ศ. 2484 - 2488
2. เพื่อศึกษาสภาพสังคมของจังหวัดกาญจนบุรีระหว่างการตั้งฐานทัพญี่ปุ่น พ.ศ. 2484 - 2488
3. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบต่อสภาพสังคมของจังหวัดกาญจนบุรีระหว่างการตั้งฐานทัพญี่ปุ่น พ.ศ. 2484 - 2488

ความสำคัญของการศึกษา

1. ทำให้ทราบรายละเอียดและสามารถอธิบายสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบต่อสภาพสังคมของจังหวัดกาญจนบุรีระหว่างการตั้งฐานทัพญี่ปุ่น พ.ศ. 2484 - 2488
2. เพื่อเป็นการนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อเป็นตัวอย่างในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ให้กับผู้ที่ต้องการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในจังหวัดอื่นๆต่อไป

ขอบเขตของการศึกษา

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาสภาพสังคมของจังหวัดกาญจนบุรี ในระหว่าง พ.ศ. 2484 - 2488 เพราะเป็นช่วงที่เกิดสงครามมหาเอเชียบูรพากองทัพญี่ปุ่นเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรี จนถึงสิ้นสุดสงครามมหาเอเชียบูรพา

วิธีการดำเนินการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าจะใช้วิธีการศึกษา โดยใช้วิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) ศึกษาจากหลักฐานต่างๆ คือเอกสารชั้นต้นที่ยังไม่ได้ตีพิมพ์ เอกสารจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ และเอกสารจากกองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร การยุทธศึกษา กองบัญชาการทหารสูงสุด และเอกสารที่ตีพิมพ์แล้ว ได้แก่ คำสั่ง ประกาศ ของรัฐบาลในขณะนั้นที่พิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา เอกสารชั้นรอง เช่น หนังสือต่างๆ งานวิจัย วิทยานิพนธ์และ จากการสัมภาษณ์บุคคลร่วมสมัย แล้วนำข้อมูลมาจำแนกสังเคราะห์ วิเคราะห์และนำเสนอรายงานแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

แหล่งศึกษาที่สำคัญ

1. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ ท้าวสุกรี กรุงเทพฯ
2. หอสมุดแห่งชาติ ท้าวสุกรี กรุงเทพฯ
3. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด ตำบลลพุด อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี
4. หอสมุดมหาวิทยาลัยต่างๆ เช่น หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หอสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. หอสมุดแห่งชาติ รัชมิ่งคลาภิเชก จังหวัดกาญจนบุรี
6. พิพิธภัณฑ์และห้องสมุดวัดบวรนิเวศรวมหาวิหาร
7. สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด
8. การสัมภาษณ์บุคคลร่วมสมัยในเขตพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี เช่น
  - 1) นายเจริญ ทับทิม อายุ 62 ปี 110 หมู่ 3 ต.ท่ามะขาม อ.เมือง จ.กาญจนบุรี

- 2) นายชัว ภารตรัตน์ อายุ 74 ปี 81 หมู่ 3 ต.ท่ามะขาม อ.เมือง จ.กาญจนบุรี (อดีตเคยรับจ้างเป็นกรรมกรในการสร้างทางรถไฟให้กับทหารญี่ปุ่น)
- 3) นายนิทัศน์ ถนอมทรัพย์ อายุ 76 ปี ร้านปิยะภรณ์ 105-107 ต.บ้านเหนือ อ.เมือง จ.กาญจนบุรี (อดีตเคยเป็นนายกเทศมนตรีเมืองกาญจนบุรี)
- 4) นายดอกอ้อ พรหมชนะ อายุ 72 ปี 42 หมู่ 1 ต.รางหวาย อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี (เป็นผู้เข้าร่วมขบวนการเสรีไทยและอดีตอาจารย์ใหญ่โรงเรียนรางหวาย)
- 5) นางลำไย สิริเวชชะพันธ์ ร้านสิริโอสถ ต. บ้านเหนือ อ.เมือง จ.กาญจนบุรี (ทายาทตระกูลสิริเวชชะพันธ์)
เป็นต้น

บทที่ 1 การตั้งฐานทัพญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี

(ก่อนการเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง ญี่ปุ่นได้มีนโยบาย “ระเบียบใหม่ในเอเชียตะวันออกไกล” (New Order in East Asia) คือการรวมญี่ปุ่น แมนจูเรีย และจีนเข้าด้วยกัน แล้วสถาปนาความสัมพันธ์ร่วมระหว่างกันทุกด้านทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ต่อมาเดือนกันยายน พ.ศ. 2483 รัฐบาลญี่ปุ่นได้มีเป้าหมายรวมไปถึงประเทศต่างๆในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยโดยนโยบายนี้มีชื่อเรียกว่า “ระเบียบใหม่ในมหาเอเชียบูรพา” แนวความคิดของญี่ปุ่นโดยทั่วไปเกี่ยวกับวงไพบูลย์แห่งเอเชียบูรพานี้ ญี่ปุ่นหวังจะเป็นผู้นำในการดำเนินการทุกทางของประเทศต่างๆในเอเชีย เช่น ทางด้านการทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม จากนโยบายนี้ได้นำไปสู่การขยายอำนาจ เพื่อสร้างวงไพบูลย์ร่วมแห่งมหาเอเชียบูรพา ซึ่งญี่ปุ่นมีแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวที่กำหนดไว้ล่วงหน้าแล้วว่าจะใช้ประเทศไทยเป็นฐานทัพเพื่อโจมตี มลายู สิงคโปร์ และพม่า ตลอดจนดินแดนอื่นๆในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้)

1. การเข้ามาตั้งฐานทัพของญี่ปุ่นในประเทศไทย

ก่อนที่จะเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา ญี่ปุ่นมีนโยบายการจัดระเบียบใหม่ เรียกว่า “เอเชียเพื่อชาวเอเชีย” (Asia for Asian) นโยบายนี้จะทำให้ชาวเอเชียเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากยิ่งขึ้น ซึ่งนโยบายระเบียบใหม่นี้มิได้หมายถึงเรื่องของการเมือง และความสัมพันธ์ระหว่างเอเชียเพียงอย่างเดียวแต่ยังรวมไปถึงแผนการขยายเศรษฐกิจของญี่ปุ่นด้วย เพราะเศรษฐกิจเป็นหัวใจหลักของนโยบายนี้

เมื่อเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพาญี่ปุ่นได้ส่งทหารเข้ามาสู่ประเทศไทยเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2484 การที่ญี่ปุ่นจะเข้ามาครอบครองดินแดนไทยนั้นมีความมุ่งหมายสำคัญ 2 ประการ คือประการแรกมีความมุ่งหมายทางด้านยุทธศาสตร์ เนื่องจากประเทศไทยมีที่ตั้งเป็นศูนย์กลางของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพราะอยู่ระหว่างมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก การคมนาคมสะดวก มีทางรถไฟดี ถนนดี เหมาะแก่การเคลื่อนย้ายกำลังได้ง่าย ถ้าหากญี่ปุ่นเข้ามาตั้งฐานทัพในไทยแล้วก็จะใช้เป็นเส้นทางส่งกองทัพไปโจมตีมลายู สิงคโปร์ พม่า และอินเดีย² โดยเฉพาะประเทศอินเดียที่มีดินแดนห่างจากญี่ปุ่นมากต้องอาศัยประเทศไทยเป็นเส้นทางลำเลียงอาวุธไปสู่ประเทศนี้ เพราะระยะทางระหว่างญี่ปุ่นกับอินเดียนั้นไกล

¹ W.G Beasley. (1991). *Japanese Imperialism 1894 – 1945*. p.210.

² ธานี สุขเกษม. (2522). *ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2*. หน้า 25.

กันมากไม่สามารถจัดส่งกำลังทหารไปสนับสนุนอินเดียให้ต่อต้านอังกฤษได้ ถ้าอินเดียไม่ช่วยขับไล่อังกฤษแล้วความกลมเกลียวกันระหว่างชนชาติเอเชียจะไม่บรรลุวัตถุประสงค์แผนการวงศ์โพบูลย์มหาเอเชียบูรพาสำเร็จได้¹ ดังนั้น การใช้ประโยชน์จากดินแดนไทยจึงเป็นสิ่งสำคัญ ประการที่สอง คือความมุ่งหมายทางเศรษฐกิจเนื่องจากประเทศไทยมีความสำคัญในฐานะเป็นแหล่งวัตถุดิบ ซึ่งญี่ปุ่นปรารถนาที่จะแสวงหาแหล่งอาหารสำหรับเลี้ยงกองทัพญี่ปุ่นและยังต้องการ ข้าว ไม้สัก ยาง และดีบุก อันเป็นทรัพยากรที่สำคัญของไทยอีกด้วยญี่ปุ่นต้องการที่จะสงวนเอาไว้เป็นกำลังไว้ใช้ในการต่อสู้ ญี่ปุ่นจึงจำเป็นต้องการมิตรกับไทยไว้

การที่กองทัพญี่ปุ่นเข้าสู่ประเทศไทยนั้น ด้วยเหตุผลคือต้องการใช้ดินแดนของประเทศไทยเป็นเส้นทางไปยังประเทศพม่าและประเทศอื่นที่เป็นอาณานิคมของประเทศฝ่ายพันธมิตร เนื่องจากประเทศไทยมีที่ตั้งที่เหมาะสมและยังเป็นประเทศที่มีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์เพื่อประโยชน์แก่กองทัพอีกด้วย

2. การเข้ามาตั้งฐานทัพญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี

ญี่ปุ่นได้ยกกองทัพเข้าสู่ประเทศไทยโดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญในทางยุทธศาสตร์โดยมีเส้นทางที่สำคัญสามทางด้วยกัน คือทางเหนือเพื่อผ่านไปยังประเทศจีน ทางด้านตะวันตกผ่านจังหวัดกาญจนบุรีเพื่อไปตีพม่า และทางใต้เพื่อไปตีมลายู เส้นทางที่จะกล่าวถึงคือเส้นทางด้านตะวันตก

การใช้เส้นทางด้านตะวันตกผ่านทางจังหวัดกาญจนบุรี โดยการสร้างทางรถไฟได้เริ่มสร้างจากสถานีหนองปลาตุก อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีเข้าสู่จังหวัดกาญจนบุรีผ่านไปยังพม่าที่ด่านพระเจดีย์สามองค์ เดิมที่จังหวัดกาญจนบุรีไม่มีการคมนาคมทางรถไฟ ทางรถไฟในขณะนั้นมีเฉพาะจากกรุงเทพฯไปทางสายใต้เท่านั้น สาเหตุที่ต้องมีการสร้างทางรถไฟนั้นเนื่องมาจากสงครามมหาเอเชียบูรพาดำเนินมาได้ครึ่งปี ญี่ปุ่นได้ขยายแนวรบไปยังประเทศพม่า และเมื่อมีการยึดครองดินแดนเพิ่มมากขึ้น ญี่ปุ่นก็ต้องลำเลียงสิ่งของในน่านน้ำแปซิฟิกมากขึ้น ส่งผลให้ไม่มีกำลังคุ้มครองการลำเลียงในมหาสมุทรอินเดีย การลำเลียงในน่านน้ำนี้จึงล่อแหลมต่อการถูกข้าศึกจู่โจม ในสภาพที่ตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบเช่นนี้ การปกป้องรักษาและส่งกำลังบำรุงไปสู่กองทัพที่ยึดครองพม่าจึงไม่มีวิธีอื่นนอกจากต้องลงมือก่อสร้างทางรถไฟสายไทย - พม่า แม้จะมีปัญหานานัปการในการก่อสร้างก็ตาม

¹ จิตศรี อมรปาน. (2543). นโยบายการจัดระเบียบใหม่ของญี่ปุ่นที่มีต่อเอเชีย (1938 - 1945). หน้า 39.

3. สภาพสังคมของจังหวัดกาญจนบุรีก่อนการตั้งฐานทัพญี่ปุ่น

ก่อนที่กองทัพญี่ปุ่นจะเข้ามานั้นในอดีตกาญจนบุรีได้มีความสำคัญในฐานะที่เป็นเมืองหน้าด่านเพราะมีอาณาเขตติดกับเขตแดนพม่า โดยมีภูเขาตะนาวศรี เป็นเส้นเขตแดนบริเวณเทือกเขาตะนาวศรีมีช่องทางข้ามไปมาระหว่างชาวไทย พม่า มี 2 เส้นทาง ที่เรียกว่าด่านพระเจดีย์สามองค์อยู่ชายแดนทางอำเภอสังขละบุรี และด่านบ้องที่อยู่ชายแดนอำเภอไทรโยค การเกิดสงครามระหว่างไทยกับพม่าในอดีต กองทัพจึงผ่านเส้นทางกาญจนบุรี

3.1. ลักษณะภูมิรัฐศาสตร์

จังหวัดกาญจนบุรีมีในปัจจุบันพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 19,486 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 12,178,750 ไร่

ลักษณะภูมิประเทศ พื้นที่จังหวัดกาญจนบุรีประกอบด้วยเขตภูเขา และป่าไม้ทางตอนเหนือประมาณร้อยละ 60 ซึ่งอยู่ในแนวเทือกเขาตะนาวศรีและถนนธงชัย และมีที่ราบทางตอนใต้และตะวันออกเฉียงเหนืออีกประมาณร้อยละ 40 ลักษณะภูมิประเทศแบ่งได้เป็น 3 เขต¹

เขตภูเขาสูง ประกอบด้วยพื้นที่ทางตอนเหนือของจังหวัดกาญจนบุรีในเขตอำเภอสังขละบุรี อำเภอทองผาภูมิ อำเภอศรีสวัสดิ์ และพื้นที่บางส่วนของอำเภอเมืองกาญจนบุรี เป็นบริเวณที่มีความสูงตั้งแต่ 400 เมตร จากระดับน้ำทะเล พื้นที่ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นเขตภูเขาค่อนข้างสูงบริเวณลุ่มแม่น้ำแควใหญ่และแควน้อยตอนบน และเป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ลักษณะโดยทั่วไปประกอบด้วยภูเขาขนาดเล็กและขนาดใหญ่ติดต่อกันเป็นแนวยาวสลับด้วยร่องน้ำขนาดเล็กที่ไม่ลึก บริเวณนี้เป็นเขตที่อุดมด้วยทรัพยากรธรรมชาตินานาชนิดโดยเฉพาะป่าไม้ แร่ธาตุ และสัตว์ป่า พื้นที่บางส่วนมีความสูง 1,000 – 1,400 เมตรจากระดับน้ำทะเล

เขตที่ราบลุ่มแม่น้ำระหว่างเทือกเขา พื้นที่บริเวณนี้มีลักษณะเป็นที่ราบแคบๆที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางตอนเหนือของจังหวัด ที่ราบบริเวณนี้อยู่ระหว่างแนวเขาตะนาวศรีและแนวเขาถนนธงชัย และเป็นที่ราบที่อุดมสมบูรณ์สำคัญ 2 สาย คือแม่น้ำแควใหญ่ทางตะวันออกและแม่น้ำแควน้อยทางตะวันตก บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำระหว่างเทือกเขาส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอสังขละบุรี ทองผาภูมิ และศรีสวัสดิ์

เขตที่ราบลุ่มแม่น้ำระหว่างเทือกเขา พื้นที่บริเวณนี้มีลักษณะเป็นที่ราบแคบๆ ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางตอนเหนือของจังหวัด ที่ราบบริเวณนี้อยู่ระหว่างเทือกเขาตะนาวศรีและเทือกเขาถนนธงชัย

เขตที่ราบลุ่มแม่น้ำทางตอนใต้และตะวันออกเฉียงเหนือ พื้นที่บริเวณนี้ส่วนใหญ่

¹ สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2525). การศึกษาเบื้องต้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี. หน้า 3.

ปรากฏอยู่ทางตอนล่างของพื้นที่จังหวัดซึ่งมีแม่น้ำแม่กลองเป็นแม่น้ำสายสำคัญ โดยเฉพาะในเขตของอำเภอท่ามะกา อำเภอท่าม่วง อำเภอพนมทวน บางส่วนของอำเภอเมืองกาญจนบุรี บางส่วนของอำเภอบ่อพลอยและบางส่วนของอำเภอเลาขวัญ

3.2. การจัดระเบียบการปกครองระหว่างรัตนโกสินทร์ตอนต้น - สิ้นสุดสงคราม

ในอดีตกาญจนบุรีเป็นเมืองหน้าด่านที่มีอาณาเขตติดต่อกับพม่า จึงมีการอพยพเข้ามาของพวกมอญมาสู่กาญจนบุรีในยามที่ได้รับความเดือดร้อนจากพม่าอยู่เนืองๆ ฝ่ายรัฐบาลจึงได้จัดให้คนเหล่านี้ที่อยู่รวมกันตามเมืองหน้าด่าน รวมเรียกว่า รามัญ 7 เมือง ได้แก่

- 1.เมืองทองผาภูมิ (เดิมเรียกว่า ท้องผาภูมิ) 2.เมืองท่าขนุน (สังขละบุรี) 3.เมืองไทรโยค
- 4.เมืองท่าตะกั่ว 5.เมืองลุ่มลุ่ม 6. เมืองสิงห์ 7. เมืองศรีสวัสดิ์

เมืองหน้าด่านดังกล่าว ตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์ในทางยุทธศาสตร์ และได้ตั้งให้พวกมอญอาสา มอญเชลยศึกและกะเหรี่ยงเป็นเจ้าของกรมการทำการปกครองกันเอง มีหน้าที่คอยตระเวนฟังข่าวคราวข้าศึกติดต่อกันโดยตลอดต่อมาเมื่อเหตุการณ์สงครามว่างเว้นลงแล้วเจ้าเมืองเหล่านี้ก็มีหน้าที่ส่งส่วยทอง ดีบุก และอื่นๆแก่รัฐบาล¹ ทั้งนี้เนื่องจากสมัยนั้นยังมิได้มีการจัดเก็บภาษีอากร เป็นเมืองที่มีผู้คนอาศัยอยู่ไม่มากนัก เพราะว่าเป็นป่าทึบและภูเขาสูง ซึ่งไม่สามารถทำนาทำไร่ให้ได้ผลเพียงพอที่จะยังชีพ จะมีอาชีพเกี่ยวกับการตัดไม้เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศเป็นป่าเขา

พ.ศ. 2437 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบกินเมืองมาเป็นการปกครองแบบเทศาภิบาล ได้มีการจัดตั้งมณฑลเทศาภิบาล โดยกาญจนบุรีได้รวมเข้ากับมณฑลราชบุรี

ต่อมาใน พ.ศ. 2438 เป็นต้นมา เมืองหน้าด่านของกาญจนบุรีก็ถูกยุบสังกัดกับเมืองกาญจนบุรี

เมืองทองผาภูมิ เป็นหมู่บ้านในเขต อำเภอสังขละบุรี

เมืองท่าขนุน เป็นกิ่งอำเภอสังขละบุรีและอำเภอวังกะ

เมืองไทรโยค ยุบลงเป็นกิ่งอำเภอไทรโยค

เมืองท่าตะกั่ว ยุบลงเป็นหมู่บ้านในเขตกิ่งอำเภอไทรโยค

เมืองลุ่มลุ่ม ยุบลงเป็นหมู่บ้าน ขึ้นอยู่กับกิ่งอำเภอไทรโยค

เมืองสิงห์ ยุบลงเป็นหมู่บ้าน อยู่ในเขตอำเภอเมือง

เมืองศรีสวัสดิ์ ยุบลงเป็นอำเภอศรีสวัสดิ์ขึ้นอยู่กับอำเภอเมือง

เมืองท่ากระดาน ยุบลงเป็นหมู่บ้านอยู่ในกิ่งอำเภอศรีสวัสดิ์

เมืองเก่าๆเหล่านี้ไม่ปรากฏหลักฐานแต่อย่างใด นอกจากเมืองสิงห์ เพราะว่าไม่ได้สร้างเป็นเมืองถาวร แต่อย่างใดเป็นแต่เพียงที่ตั้งหน่วยลาดตระเวนเท่านั้น

¹ หนวยศึกษานิตเทศ. (2520). รวมเรื่องเมืองกาญจน. หน้า 44.

เมื่อ พ.ศ. 2440 แบ่งการปกครองออกเป็น 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง ตั้งที่ว่าการอยู่ในกำแพงเมือง อำเภอใต้ ตั้งที่ว่าการอยู่ที่บ้านท่าไม้รวก ตำบลม่วงชุม ริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองอำเภอเหนือ ตั้งที่ว่าการอยู่ที่ตำบลบ้านทวน¹

พ.ศ. 2444 ได้ตั้งอำเภอขึ้นอีก 3 อำเภอ คือ อำเภอสังขละบุรี ที่ว่าการอยู่ที่ตำบลวังกะ อำเภอไทรโยค ที่ว่าการอยู่ที่เมืองไทรโยค อำเภอศรีสวัสดิ์ที่ว่าการอยู่ที่เมืองศรีสวัสดิ์²

เมื่อ พ.ศ. 2468 ได้เปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่มี 5 อำเภอ คือ

1.อำเภอเมือง ที่ว่าการตั้งอยู่ที่ ตำบลปากแพรก บริเวณในกำแพงเมือง ประกอบด้วยกิ่งอำเภอต่างๆ ดังนี้ กิ่งอำเภอศรีสวัสดิ์ กิ่งอำเภอไทรโยค กิ่งอำเภอบ่อพลอย

2.อำเภอท่าม่วง ตั้งอยู่ที่ว่าการ ตำบลท่าม่วง

3.อำเภอพนมทวน ตั้งอยู่ที่ว่าการบ้านทวน

4.อำเภอท่ามะกา ตั้งที่ว่าการอยู่ที่ ตำบลท่ามะกา(ก่อนเรียกว่า อำเภอพระแท่น ขึ้นอยู่กับตำบลพงดึก จังหวัดราชบุรี) สำหรับ อำเภอท่ามะกา ได้จัดตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2445 แต่ขึ้นอยู่กับจังหวัดราชบุรีต่อมาได้ย้ายที่ว่าการมาอยู่ที่ ตำบล พงดึก ใช้ชื่ออำเภอพระแท่น ต่อมา พ.ศ. 2453 ย้ายมาอยู่ที่ ตำบลท่ามะกา จึงเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอท่ามะกา

5.อำเภอทองผาภูมิ เดิมเป็นเมืองหน้าด่านต่อมาใน พ.ศ. 2445 ได้ถูกยุบลงเป็นอำเภอสังขละบุรีตั้งที่ว่าการที่บ้านท่าขนุน ต่อมายุบลงเป็นกิ่งอำเภอ

ในช่วงสงครามมหาเอเชียบูรพา ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดกาญจนบุรีมีดังนี้³

1.หลวงทรงสารการ (เล็ก กนิษฐสุด) ดำรงตำแหน่งระหว่าง วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2484 ถึงวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2485

2.ร้อยเอกสุรจิต อินทรกำแหง ดำรงตำแหน่งระหว่าง วันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2485 ถึงวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2488

3.ขุนพิชัยมนตรี (ชื่น มนตรีวัตร) ดำรงตำแหน่งระหว่างวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2488 ถึงวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2488⁴

¹ มณฑลราชบุรี. (2468). สมุทรราชบุรี. หน้า 77 – 78.

² ดรี อมาตยกุล. (2511). พุทธศาสนาคติและรวมเรื่องเมืองกาญจนบุรี. หน้า 57.

³ ชนินทร์ บัวประเสริฐ (บรรณาธิการ). (2530). ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดกาญจนบุรี หน้า 117.

⁴ หน่วยศึกษานิเทศ. (2520). รวมเรื่องเมืองกาญจน์. หน้า 27.

ก่อนสงครามมหาเอเชียบูรพา กาญจนบุรีเป็นเพียงเมืองหน้าด่านเล็กๆ พื้นที่ส่วนมากเป็นป่าเขามีชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่ ได้แก่ มอญ ลาว และกะเหรี่ยง อยู่เป็นชุมชนเล็กๆ กระจุกกระจาย ดำรงชีพด้วยการเกษตรกรรม

จังหวัดกาญจนบุรีในสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพา แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 5 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอท่าม่วง อำเภอท่ามะกา อำเภอพนมทวน อำเภอทองผาภูมิ¹ และในระหว่างสงครามโลกมหาเอเชียบูรพา ในวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2486 ได้มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่การปกครองในเขตจังหวัดกาญจนบุรีเพื่อประโยชน์ในการปกครองและความสะดวกของราชการคือการโอนอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีมาขึ้นกับ จังหวัดกาญจนบุรี²

3.3. สภาพสังคมของกาญจนบุรีในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น - 2484

สมัยกรุงศรีอยุธยาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เมืองกาญจนบุรีเป็นชุมชนเมืองขนาดเล็ก แม้ว่าจะมีเมืองหน้าด่านตั้งเรียงรายตามแม่น้ำแควใหญ่และแควน้อยหลายเมือง แต่เมืองเหล่านั้นมีประชากรไม่มากนักตัวเลขเกี่ยวกับประชากรของกาญจนบุรีในอดีต มีดังนี้

ตาราง 1 จำนวนประชากรในจังหวัดกาญจนบุรี

พ.ศ.	ชาย	หญิง	รวม
2240	4842	4946	9788
2441	13,104	13,476	26,580
2442	17,647	18,135	35,782
2468	-	-	45,000

ที่มา : ปรับปรุงจาก มณฑลราชบุรี. (2468). *สมุทรราชบุรี*. หน้า 13.

ประชากรของกาญจนบุรีในอดีตประกอบด้วยหลายกลุ่มเชื้อชาติ เช่น ไทย จีน มอญ กะเหรี่ยง ขมุ ละว้า และลาว เป็นต้น ชาวมอญมีจำนวนไม่มากนัก มีการอพยพเข้ามาตั้งแต่สมัยอยุธยา ส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ตามเมืองรามัญ 7 เมือง ส่วนกะเหรี่ยง

¹ อัครวิน โกมลเมณะ. (2536). “หนองปลาตูก สะพานข้ามแม่น้ำแคว ด้านเจดีย์สามองค์ ถิ่นบุญสยัด เส้นทางรถไฟสายมรณะ,” *เส้นทางสายมรณะ...แม่น้ำแคว*. หน้า 1 – 26 .

² “พระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลง จังหวัดราชบุรี จังหวัดกาญจนบุรีและนครปฐม,” (2486, 2 กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 60. ตอนที่ 7 หน้า 244.

มีจำนวนมากในเขตตอนเหนือโดยเฉพาะเมืองสังขละบุรีและศรีสวัสดิ์ เป็นกลุ่มอพยพมาจากพม่า ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และเพิ่มจำนวนมากขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ ในสมุद्रาษฎบุรี พ.ศ. 2458 ระบุว่า "ในเขตเมืองกาญจนบุรี ราชบุรี และเพชรบุรียังมีพลเมืองชาติพิเศษอยู่อีกคือพวกเกรียง กร่าง พวกนี้อยู่ตามภูเขาที่ชายแดนระหว่าง พระราชอาณาจักรสยามกับเขตพม่า"¹ สำหรับลาวประกอบด้วยลาวเวียง ลาวโซ่ง เป็นต้น พวกนี้ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ติดต่อกับเมืองสุพรรณบุรี ประชากรกลุ่มต่างๆ เหล่านี้มีการผสมผสานในด้านชาติพันธุ์ ตลอดจนประเพณีวัฒนธรรมตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปและไม่ปรากฏปัญหาความขัดแย้งรุนแรงแต่อย่างใด

ประชากรส่วนใหญ่ ของกาญจนบุรีในอดีตมีลักษณะเป็นสังคมเกษตรกรรมแบบพึ่งตนเอง ลักษณะนี้ปรากฏชัดเจนในสมัยอยุธยาถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งเป็นไปตามระบบเศรษฐกิจส่วนรวมของประเทศไทยในสมัยนั้น กล่าวคือ ประชากรทำการผลิตสินค้าทุกอย่างเพื่อการบริโภคภายในครอบครัวและมีผลผลิตส่วนเกินส่งให้รัฐในรูปของภาษีอากร และการเกณฑ์แรงงานดังปรากฏในคำให้การของชาวกรุงเก่าว่า "เมืองศรีสวัสดิ์ส่งตะกั่วเป็นส่วยและอากร ในขณะที่ละว้าและกะเหรี่ยงในเมืองศรีสวัสดิ์ต้องส่งส่วยอากรดังนี้ คีลาปากนก งาช้างฝาง กำมะถัน ดินประสีว ผ้าขาวผ้าแดง เสื้อต่างๆ ไม้แดง ไม้ค่า เป็นต้น"² หรือการเกณฑ์แรงงานมอญในการสร้างเมืองกาญจนบุรี พ.ศ. 2374

ก่อนการเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพาสถานที่ราชการที่สำคัญ เช่น ศาลากลางจังหวัด ที่ทำการเทศบาลเมือง โรงเรียนประจำจังหวัดและอื่นๆ จะตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับวัดไชยชุมพลชนะสงคราม (วัดใต้) บ้านเรือนราษฎรตั้งกระจุกกระจายอยู่บริเวณริมแม่น้ำด้านริมน้ำมีถนนเลียบริมน้ำ บ้านเรือนมีลักษณะเป็นห้องแถวชั้นเดียวบ้างสองชั้นบ้างเรียงรายตลอดแนวสองข้างถนนที่ติดลงสู่แม่น้ำ³ พ.ศ. 2484 ในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี มีประชากรประมาณ 2,800 คน⁴ ส่วนใหญ่จะตั้งบ้านเรือนอยู่ในเขตกำแพงเมืองและบริเวณแม่น้ำแควใหญ่ แม่น้ำแควน้อย บริเวณปากแพรกจะเป็นแหล่งชุมชนที่หนาแน่น ประชากรส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มคนไทยที่กระจุกกระจายอยู่ทั่วไป ในส่วนคนจีนจะตั้งถิ่นฐานอยู่ในแหล่งชุมชนเพื่อประกอบอาชีพการค้า ศูนย์การค้าหรือตลาดอยู่บริเวณตลาดเก่าในปัจจุบัน⁵

¹ มณฑลราชบุรี.(2468). สมุद्रาษฎบุรี. หน้า 15.

² กรมศิลปากร. (2515). คำให้การชาวกรุงเก่า. หน้า 200.

³ บุญรอด ชลาวัณย์. (2533). ประวัติศาสตร์บอกเล่า : สภาพของจังหวัดกาญจนบุรีในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2. หน้า 18.

⁴ แผน สิริเวชชะพันธ์. (n.d.). "ฟื้นความหลังครั้งสงครามของชาวเมืองกาญจนบุรี," *Kanchanaburi spirit of the death railway and the river kwai bridge*. p.64.

⁵ นิตินันท์ ถนอมทรัพย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จันทิรา ใจรักษา เป็นผู้สัมภาษณ์,ร้านปิยะภรณ์ 105-107 อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2543.

เมื่อพ้นจากตัวเมืองกาญจนบุรีออกไปไม่เกิน 10 กิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่มีสภาพเป็นป่าเขาที่ยังมีประชากรอาศัยอยู่กันอย่างเบาบางมาก จากการสำรวจทางราชการใน พ.ศ. 2480 ปรากฏว่าท้องที่กิ่งอำเภอไทรโยคมีประชากรอยู่ 989 คน และกิ่งอำเภอไทรโยครวมกับกิ่งอำเภอสังขละบุรี มีประชากรรวมกันเพียง 5,096 คน ราษฎรในท้องที่กิ่งอำเภอไทรโยคส่วนใหญ่เป็นชาวกะเหรี่ยง รวมประชากรทั้งสิ้นของจังหวัดกาญจนบุรีมีประมาณ 144,335 คน¹

3.4. สภาพทางเศรษฐกิจสมัยรัชกาลที่ 5 - 2484

ในด้านการดำรงชีพทางเศรษฐกิจ การทำมาหาแบบยังชีพ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้าที่ชัดเจนขึ้น ได้มีการผลิตสินค้าบางประเภท เช่น ยาสูบ ซึ่งเคยเป็นพืชเศรษฐกิจเฟื่องฟูที่สุดใน พ.ศ. 2420 มีข้อมูลระบุว่า “ในเมืองกาญจนบุรีนี้ราษฎรทั้งปวงทำนาแต่พอกินไม่สู้จะเป็นสินค้าออกจากเมือง...แต่สินค้าซึ่งเป็นสำคัญราษฎรได้ทำไร่อยู่นั้นยาสูบเป็นมาก...”² ระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้า ได้เข้ามามีบทบาทเพิ่มขึ้นตามลำดับ ประมาณ พ.ศ. 2442 สินค้าออกที่สำคัญของกาญจนบุรีประกอบด้วย ยาสูบ ผลิตภัณฑ์จากโคและกระบือ ไม้และไม้ไผ่ ข้าวเปลือก เป็นต้น ส่วนสินค้านำเข้ามาเป็นสินค้าพวก เครื่องนุ่งห่ม เครื่องทองเหลือง อาหารทะเล เป็นต้น สินค้าพวกนี้อาศัยเส้นทางการค้าตามลำน้ำแม่กลองเป็นสำคัญ

ในส่วนพื้นที่ห่างไกลภายในเขตอำเภอทองผาภูมิและสังขละบุรีการคมนาคมไม่สะดวก การติดต่อการค้ากับส่วนกลางจึงน้อยแต่จะติดต่อการค้ากับพ่อค้าในเมืองมะละแหม่งของพม่าตอนล่างเพราะระยะทางไม่ไกลกันนัก อาชีพที่สำคัญของชาวจังหวัดกาญจนบุรี ได้แก่ การทำการประมง เนื่องจากมีแม่น้ำแควใหญ่ และแม่น้ำแควน้อยที่ไหลมารวมกันเป็นแม่น้ำแม่กลองจะมีประชาชนอาศัยอยู่ตามริมแม่น้ำ จะมีการจับสัตว์น้ำ ดังเช่นที่ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานุพิตนภพพิริยเดชะ ทรงนิพนธ์เอาไว้ในเรื่อง เมืองไทรโยคเป็นอย่างไร ความตอนหนึ่งว่า “อนึ่งในลำแม่น้ำนั้น น้ำใสจิตสนิทธิบริโภคนยัตติ ตอนข้างล่างมีปลาต่างๆใหญ่เล็กเป็นอันมาก คนที่ลงอวนและแหได้ปลามากๆ”³ การประมงจึงเป็นอาชีพที่

¹ ชัยณรงค์ พันธุ์ประชา. (2530). การสร้างทางรถไฟสายมรณะ : ผลกระทบต่อภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย. หน้า 101. อ้างอิงจาก กปพ. ปพ. กองเศรษฐกิจการ แพ้ที่ 22. เศรษฐกิจภายใน ปีที่ 6, ชาว .เรื่องจำนวนประชากรทั่วราชอาณาจักรไทย.

² สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระยานุพิตนภพพิริยเดชะ. (2478) เมืองไทรโยคเป็นอย่างไร.

³ แหล่งเดิม.

ทำกันมากในกลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ ได้แก่ ในตำบลเขาปูน ตำบลเขาคงน้ำ ตำบลวังยาง ตำบลหนองยาว ตำบลเกาะสำโรง ตำบลชุกยายยวน ตำบลนางเอ็ง ตำบลใต้แก่งหลวง ตำบลแก่งน้อย ตำบลท่ากระบือ ตำบลท่าเสลา

การทำป่าไม้ กาญจนบุรีมีพื้นที่เต็มไปด้วยป่าไม้หลากหลายชนิด ชาวบ้านจะมีการประกอบอาชีพการทำป่าไม้ ในพื้นที่ตำบลทุ่งนาคราชมีพื้นดินแดงมีป่าไม้รวกเล็ก¹

การล่าสัตว์ เนื่องจากกาญจนบุรีมีพื้นที่เป็นป่าไม้โดยเฉพาะพื้นที่ทางตอนเหนือส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาสลับซับซ้อน เช่น ในเขตอำเภอสังขละบุรี อำเภอทองผาภูมิ อำเภอศรีสวัสดิ์ บางส่วนของเขตอำเภอไทรโยค และอำเภอบ่อพลอย ประชาชนในเขตพื้นที่เหล่านี้ จะมีประกอบอาชีพการล่าสัตว์ ดังเช่นที่ สมเด็จพระยาภานุพันธุวงศ์วรเดช. ทรงนิพนธ์เอาไว้ในเรื่อง เมืองไทรโยคเป็นอย่างไร ความตอนหนึ่งว่า “อนึ่งสัตว์จตุบาทวิบาตต่างๆชุกชุมหลายชนิดที่เป็นสัตว์ร้ายมีเสือและจระเข้ก็ย่อมมีอยู่ทั่วทุกแห่ง เนื้อกว้างมีชุกชุม”² วิธีการล่าจะล่าสัตว์ด้วยวิธีนั่งโปร่งหรือลอยตะเกงและอื่นๆ³

การค้าในจังหวัดกาญจนบุรีในขณะนั้นส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนจีนที่ตั้งถิ่นอยู่ตามตัวเมืองและแหล่งชุมชน เป็นกลุ่มคนที่มีบทบาททางเศรษฐกิจ

การคมนาคมส่วนใหญ่เป็นทางน้ำโดยใช้เรือยนต์เป็นพาหนะสำหรับการเดินทางไกลและเรือพายสำหรับชาวบ้านทั่วไป ตามสองฟากฝั่งแม่น้ำแควน้อย แควใหญ่ และแม่น้ำแม่กลอง⁴

สภาพสังคมก่อนการเข้ามาของทหารญี่ปุ่นจังหวัดกาญจนบุรีมีประชากรอยู่เป็นกลุ่มๆ กระจัดกระจายอยู่ตามริมแม่น้ำแม่กลอง และมีชนกลุ่มน้อยต่างๆที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณทางตอนเหนือของจังหวัดเช่น ลาว กระเหรี่ยง มอญ เป็นต้น ประกอบอาชีพเกษตรกรรมแบบพึ่งพาตนเองเพื่อการยังชีพ เมื่อเหลือจากการบริโภคภายในครอบครัวจึงจะนำไปขาย การประกอบการค้าส่วนมากจะเป็นชาวจีนและราษฎรที่อยู่ในเขตตัวจังหวัด

¹ สมเด็จพระยาภานุพันธุวงศ์วรเดช. (2478) เมืองไทรโยคเป็นอย่างไร. หน้า 14.

² แหล่งเดิม. หน้า 34.

³ แหล่งเดิม.

⁴ บุญรอด ชลารักษ์. (2533). ประวัติศาสตร์บอกเล่า : สภาพของจังหวัดกาญจนบุรีในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2. หน้า 9.

4. การสร้างทางรถไฟของญี่ปุ่น

การสร้างทางรถไฟเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้กองทัพญี่ปุ่นเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งในการสร้างนั้นเป็นความร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลไทยกับกองทัพญี่ปุ่นในช่วงสงครามมหาเอเชียบูรพาเนื่องจากรัฐบาลไทยในขณะนั้นได้เป็นพันธมิตรร่วมกับญี่ปุ่น

การสร้างทางรถไฟนั้น ญี่ปุ่นมีโครงการที่จะสร้างทางรถไฟสายไทย - พม่าก่อนจึงจะเปิดศึกสงคราม¹ โดยมีจุดมุ่งหมายในการสร้างคือ ประการแรกเพื่อประโยชน์ด้านยุทธศาสตร์ตามแนวความคิดของรัฐบาลญี่ปุ่นที่จะสร้างทางรถไฟให้เชื่อมต่อกันทั่วแผ่นดินใหญ่ เพื่อการสถาปนาวงไพบูลย์มหาเอเชียบูรพา เมื่อเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพาขึ้น จึงมีความจำเป็นอย่างมากในการที่จะสร้างทางรถไฟสายไทย - พม่า ในการเสริมกำลังและลำเลียงยุทโธปกรณ์ของกองทัพญี่ปุ่นที่จะเข้าสู่พม่า ประการที่สองเพื่อประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ในตอนแรกตั้งใจจะให้เป็นเส้นทางเพื่อวัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจ แต่เมื่อเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา เส้นทางทะเลระหว่างสิงคโปร์กับร่างกุ้งเริ่มไม่ปลอดภัย จำเป็นจะต้องหาเส้นทางลำเลียงสิ่งของต่างๆ ไปพม่าเพื่อความอยู่รอดของทหารญี่ปุ่นที่สู้รบอยู่ที่พม่า² และเพื่อเป็นเส้นทางพาณิชย์ระหว่างประเทศไทย - พม่า ซึ่งรัฐบาลไทยกับญี่ปุ่นได้กระทำข้อตกลงร่วมยุทธระหว่างไทยกับญี่ปุ่นแล้ว จึงทำความตกลงเกี่ยวกับการสร้างทางรถไฟเชื่อมต่อระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่า ในวันที่ 16 กันยายน 2485 โดยฝ่ายญี่ปุ่นขอสร้างทางรถไฟเอง และออกค่าใช้จ่ายเอง ส่วนประเทศไทยจะต้องให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกตามสมควร จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างทางรถไฟสายไทย - พม่า

เหตุผลที่ญี่ปุ่นจะต้องสร้างทางรถไฟสายนี้เนื่องจากเมื่อสงครามเกิดขึ้นญี่ปุ่นเข้าโจมตีพม่า จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเปลี่ยนเส้นทางขนส่งจากทางเรือไปยังพม่ามาเป็นทางบก เพราะระยะทางสั้นกว่าและปลอดภัยกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งกองทัพเรือของญี่ปุ่นได้รับความเสียหายจากการโจมตีโต้ตอบของฝ่ายสัมพันธมิตรเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จึงทำให้ผู้บัญชาการทหารสูงสุดของญี่ปุ่นมีความวิตกกังวล เรื่องการส่งกำลังบำรุงกองทัพในแนวหน้า

การก่อสร้างทางรถไฟนั้นได้เริ่มมีการวางแผนเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2484 มีทหารญี่ปุ่น 200 คน ไปตั้งกาญจนบุรีโดยผ่านบ้านโป่ง ในวันรุ่งขึ้นมีทหารญี่ปุ่นยศพันโท 1 คน ร้อยตรี 3 คน กับนายทหารจากกองแผนที่ทหารบก 2 คน ได้ปรึกษากันที่กาญจนบุรีถึงการเคลื่อนพลไปยังกิ่งอำเภอไทรโยค วันที่ 19 ธันวาคม มีทหาร 37 นาย ส่วนที่อำเภอเมืองกาญจนบุรีก็มีการตระเตรียมม้าไว้ 7 ตัว พร้อมคนเลี้ยงม้า เสบียงอาหาร เต็นท์ มุ้ง ผ้าห่ม

¹ โยชิโกวาทะ โทชิฮารุ. (2538). ทางรถไฟสายไทย-พม่า ในสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพา อาหาร พุทธธรรมสารและคณะแปล. หน้า 48.

² แหล่งเดิม. หน้า 1-2.

โดยมีช่างจากโยธาธิการของจังหวัดกับเจ้าหน้าที่จังหวัดกาญจนบุรีเป็นผู้นำทาง เดินทางไปพร้อมกับคณะสำรวจที่เป็นทหารญี่ปุ่น

การก่อสร้างทางรถไฟกำหนดจะสร้างเลียบแม่น้ำแควน้อย เนื่องจากเห็นว่าต้นน้ำอยู่บริเวณด่านพระเจดีย์สามองค์ ในเขตชายแดนไทย – พม่า เป็นเส้นทางที่ใช้การลำเลียงสินค้ามาแต่อดีต เมื่อดำเนินการก่อสร้างทางรถไฟสามารถใช้แม่น้ำเป็นประโยชน์ในการลำเลียงวัสดุและอุปกรณ์ในการก่อสร้างซึ่งสะดวกกว่าการโค่นป่าที่บเขตร้อน¹

เมื่อทหารญี่ปุ่นเข้ายึดร่างกุ้งของพม่าในวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2485 และ วันที่ 12 มีนาคม พ.ศ.2485 ก็ได้ออกคำสั่งเกี่ยวกับการเตรียมการที่จะก่อสร้างทางรถไฟสายนี้ และได้จัดให้มีการสำรวจเส้นทาง พันโท อิโรอิเกะ โทชิอิโกะเสนาธิการทหารรถไฟหน่วยที่ 2 ที่ได้รับคำสั่งให้ทำการสำรวจนั้น ได้เริ่มลงมือสำรวจในวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ.2485 โดยออกจากกาญจนบุรีย้อนลำน้ำไปเรื่อยๆทำการสำรวจเป็นระยะทางทั้งสิ้น 400 กิโลเมตร จนถึงทันบิวชายัด (Thanbyuzayat) ในพม่า²

หลังจากได้มีการทำข้อตกลงระหว่างญี่ปุ่นกับไทยเกี่ยวกับทางรถไฟเชื่อมไทยกับพม่าในวันที่ 16 กันยายน พ.ศ.2485 แล้วในข้อตกลงนั้น ไทยกับญี่ปุ่นจะร่วมกันสร้างทางรถไฟและเริ่มลงมือถมดินระหว่างบ้านโป่งถึงกาญจนบุรีตั้งแต่วันที่ 29 กันยายน 2485 โดยรับกรรมกรจากจังหวัดใกล้เคียงมาทำงานถมดินเพื่อสร้างทางรถไฟ

จากข้อตกลงระหว่างไทยกับญี่ปุ่นในการสร้างทางรถไฟนั้นคือฝ่ายไทยจะร่วมกับญี่ปุ่นสร้างทางรถไฟทหาร โดยญี่ปุ่นเป็นฝ่ายออกเงิน การใช้ที่ดินเพื่อสร้างทางรถไฟนั้นจะใช้วิธีเวนคืนแต่ที่ดินยังเป็นของฝ่ายไทย ในการก่อสร้างนั้นญี่ปุ่นจะเป็นฝ่ายสร้างเอง ฝ่ายไทยจะมีหน้าที่ช่วยเหลือคือ กระทรวงมหาดไทยช่วยจัดหากรรมกรโดยจะต้องไม่กระทบกระเทือนต่อการประกอบอาชีพของราษฎร ทางกระทรวงคมนาคม กรมรถไฟ ช่วยจัดหานายช่างตามความจำเป็น

ในส่วนของฝ่ายไทยจะมีหน้าที่ช่วยญี่ปุ่นในด้านวัสดุอุปกรณ์ในการก่อสร้าง คือ ไม้หมอน เสาไฟฟ้า ไม้ที่ใช้ในการก่อสร้างเหล่านี้ให้ทางกองบัญชาการทหารสูงสุดทำคำสั่งให้กรมป่าไม้อำนวยความสะดวกในการจัดหา ส่วนกระทรวงคมนาคมเป็นผู้ดำเนินการจัดหา ปูนทราย รถ เรือ และเครื่องล้อเลื่อนเหล่านี้เป็นหน้าที่กระทรวงคมนาคม กรมรถไฟเป็นผู้จัดหา

¹ โยชิกาวา โทชิฮารุ. (2538). *ทางรถไฟสายไทย-พม่า ในสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพา* อารพ ทุ่งธรรมสารและคณะแปล. หน้า 61. อ้างอิงจาก อิโรอิเกะ โทชิอิโกะ. (2514). "Taimen tetsudo senjou ni kakeru hashi," *ทางรถไฟสายไทย-พม่า สะพานทอดสู่สนามรบ*. หน้า 317.

² แหล่งเดิม. หน้า 60 อ้างอิงจาก อิโรอิเกะ โทชิอิโกะ. (2514). "Taimen tetsudo senjou ni kakeru hashi," *ทางรถไฟสายไทย-พม่า สะพานทอดสู่สนามรบ*. หน้า 90-93.

การสร้างทางรถไฟของญี่ปุ่นในสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพา¹ จุดเริ่มต้นของการสร้างคือ การก่อสร้างสถานีใหม่ที่หนองปลาตุก โดยรัฐบาลไทยจะรับผิดชอบในการสร้างทางรถไฟจากสถานีหนองปลาตุกจนถึงจังหวัดกาญจนบุรีเป็นระยะทาง 60 กิโลเมตร จะต้องใช้คนงานไทยประมาณ 2,000 คน ต่อจากนั้นจะเป็นหน้าที่ของกองทัพญี่ปุ่นเป็นผู้สร้าง

การสร้างทางรถไฟจะแบ่งออกเป็นสองช่วงตามความยากง่ายของการสร้าง คือ ช่วงแรก ระยะทาง 125 กิโลเมตรแรกจากสถานีหนองปลาตุกถึง ตำบลวังใหญ่ท้องที่กิ่งอำเภอไทรโยคจะสร้างเสร็จเร็วเนื่องจากเป็นที่ราบ ช่วงที่สองระยะทางที่เหลือในส่วน 135 กิโลเมตรคือตั้งแต่ ตำบลวังใหญ่ถึงอำเภอสังขละบุรีทางตอนเหนือของจังหวัดการก่อสร้างทางรถไฟนั้นจะสร้างด้วยความยากลำบากเนื่องจากลักษณะภูมิประเทศเป็นเทือกเขาเรียงรายโดยตลอดและเต็มไปด้วยป่าทึบและภูมิอากาศไม่เอื้ออำนวยเพราะฝนตกมูลดินไม่แน่นทำให้รถพ่วงพลาดรางบ่อยๆ ในการลำเลียงวัสดุขึ้นไปสร้างทางรถไฟ จะใช้ทางถนนซึ่งจะเป็นถนนดินกว้างราว 5 เมตร ในบางครั้งเมื่อเกิดฝนตกจะทำให้บางตอนขาดและเป็นหลุมเป็นบ่อและโคลนตม ฝ่ายญี่ปุ่นแก้ปัญหาในเรื่องรถยนต์สิ้นหรือต้องติดหล่มด้วยการใช้โซ่ขนาดกลางผูกมัดเป็นเปราะติดรอบยางรถเฉพาะด้านหลังทั้ง 2 ข้าง ทำให้ยางมีการยึดตัวสามารถแล่นผ่านไปตามหลุมบ่อซึ่งเต็มไปด้วยโคลนตมได้อย่างสะดวกขึ้น¹ ในฤดูฝน ในการเข้าทำการก่อสร้างทางรถไฟในท้องที่กั้นดาร์ เช่นในพื้นที่บริเวณ กิ่งอำเภอไทรโยคการขนส่งสัมภาระนั้นเป็นการลำบากเนื่องจากขาดรถยนต์ลำเลียง เส้นทางลำเลียงยาวภูมิประเทศกั้นดาร์ฝนตกหนักจึงได้มีการจ้างแรงงานคนไทยเพื่อใช้ในการหาบของขึ้นไปและจ้างเกวียนช้างเพื่อใช้ขนส่งสินค้า² นอกจากนี้ยังมีอันตรายที่เกิดจากโรคภัยไข้เจ็บ ทำให้บรรดาเชลยศึกและทหารญี่ปุ่นต้องเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2487, 28 พฤศจิกายน - 29 มกราคม). รายงานความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.7/42.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2488, 7 มกราคม - 31 มกราคม). อนุกรรมการผสมประจำจังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.5.3/3.

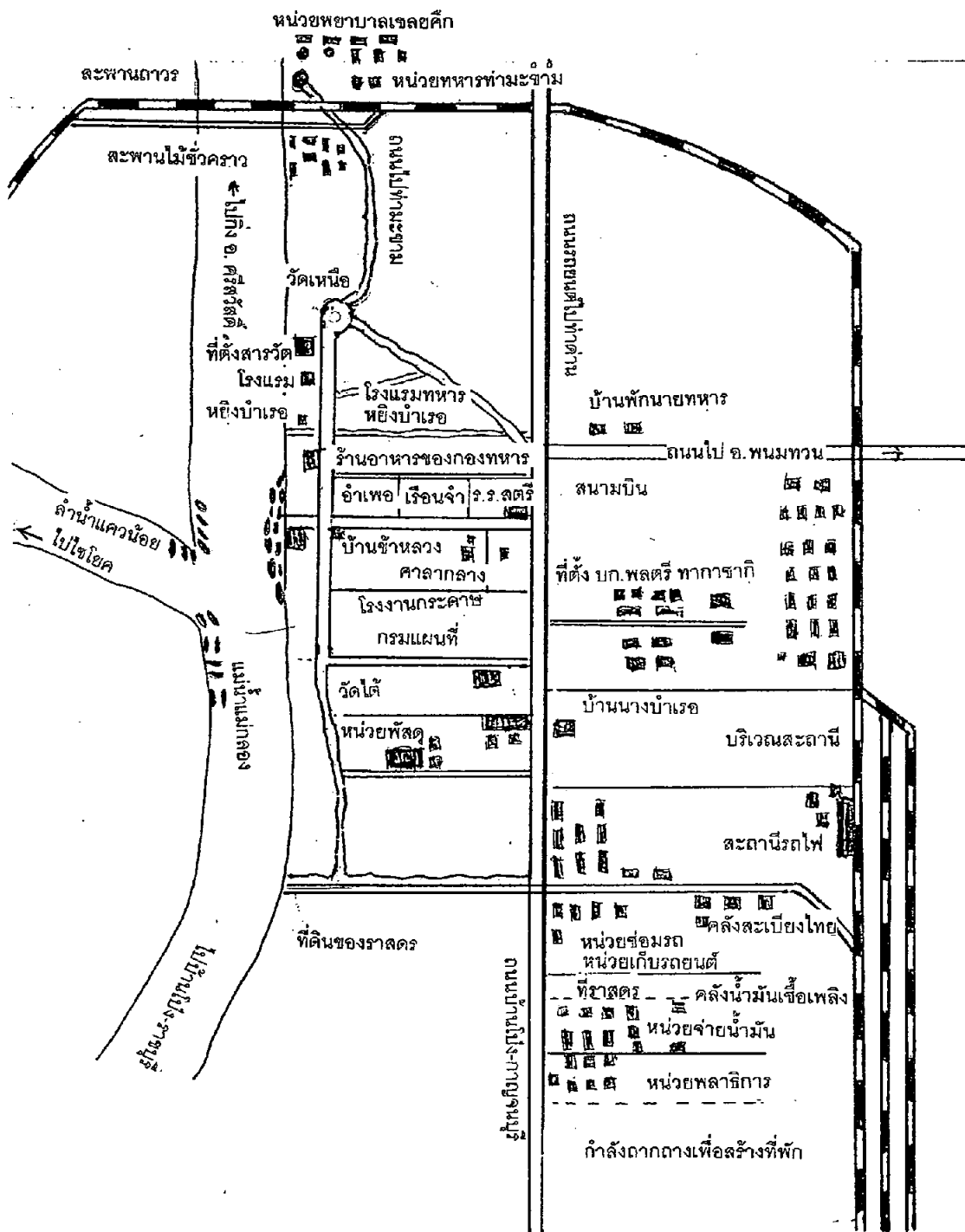
ตาราง 2 ระยะทางและรายชื่อสถานีของทางรถไฟสายหนองปลาตุก-พม่า ในประเทศไทย

กิโลเมตร	สถานี	พื้นที่ปัจจุบัน
0	หนองปลาตุก	อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
5	บ้านโป่งใหม่	อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
13	ลูกแก	อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
25	ท่าเรือน้อย	อำเภอกำมะกา จังหวัดกาญจนบุรี
36	ท่าม่วง	อำเภอกำมะกา จังหวัดกาญจนบุรี
43	เขาดิน	อำเภอกำมะกา จังหวัดกาญจนบุรี
48	ปากแพรก	อำเภอเมืองกาญจนบุรี
50	กาญจนบุรี	อำเภอเมืองกาญจนบุรี
55	ท่ามะขาม	อำเภอเมืองกาญจนบุรี
57	เขาปูน	อำเภอเมืองกาญจนบุรี
69	วังลาน	อำเภอเมืองกาญจนบุรี
77	ท่าโป่ง	อำเภอเมืองกาญจนบุรี
88	บ้านเก่า	อำเภอเมืองกาญจนบุรี
98	ท่ากิเลน	อำเภอไทรโยค
108	อ้ายหิด	อำเภอไทรโยค
110	ลุ่มสุ่ม	อำเภอไทรโยค
114	วังโพ	อำเภอไทรโยค
121	ช่องแคบ	อำเภอไทรโยค
125	วังใหญ่	อำเภอไทรโยค
130	ท่าเสา	อำเภอไทรโยค
139	ห้องช้าง	อำเภอไทรโยค
147	ถ้ำผี	อำเภอไทรโยค

ตาราง 2 (ต่อ)

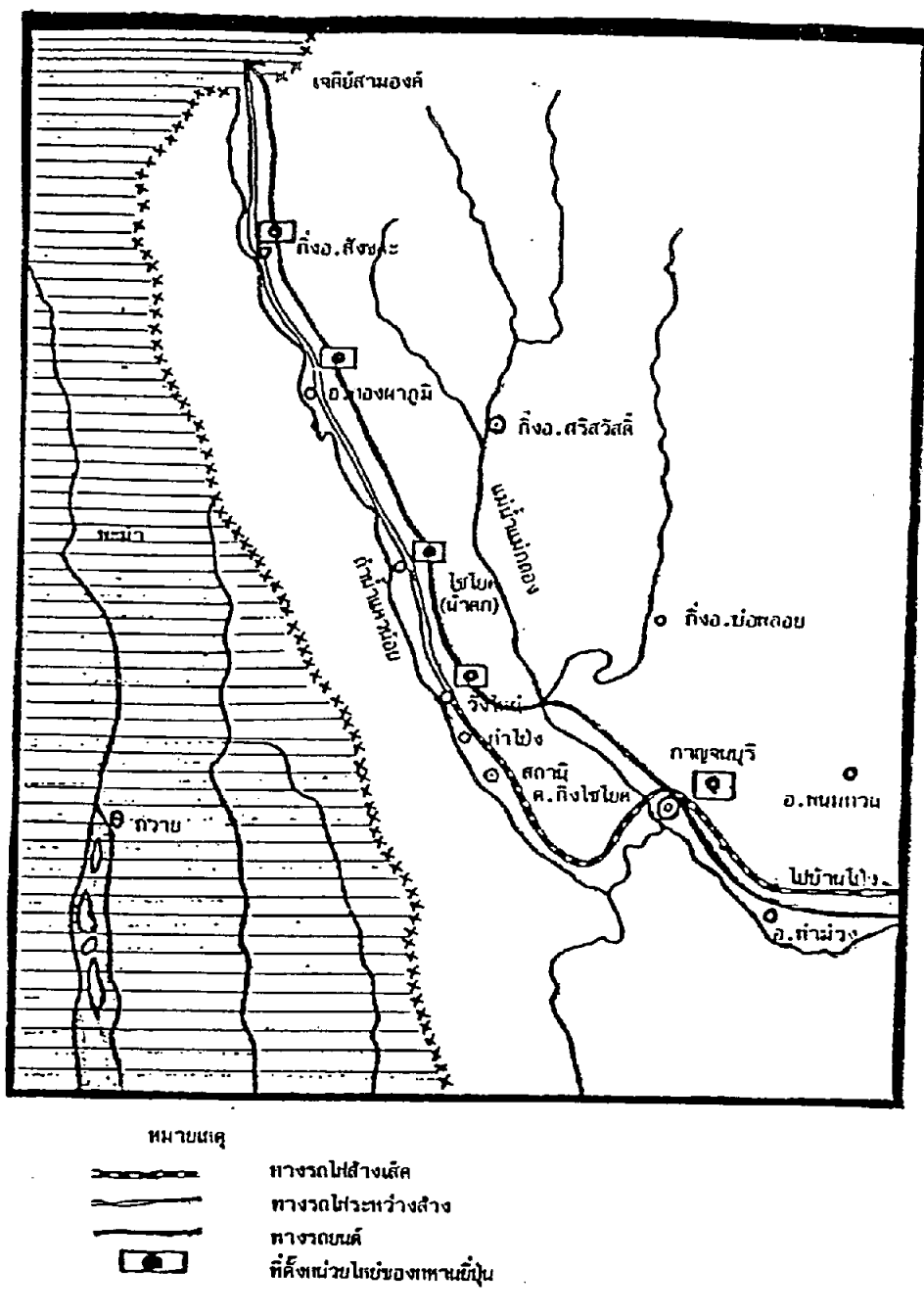
กิโลเมตร	สถานี	พื้นที่ปัจจุบัน
155	หินตก	อำเภอไทรโยค
166	หาดจิว	อำเภอไทรโยค
168	ไทรโยค	อำเภอไทรโยค
172	กึ่งไทรโยค	อำเภอไทรโยค
181	ลั่นถัน	อำเภอไทรโยค
190	กุยแห่	อำเภอไทรโยค
198	หินตาด	อำเภอดงพญาภูมิ
208	ปรังกาศ	อำเภอดงพญาภูมิ
218	ท่าขนุน	อำเภอดงพญาภูมิ
229	น้ำโจนใหญ่	อำเภอดงพญาภูมิ
237	ท่ามะยอ	อำเภอดงพญาภูมิ
244	ท่าราง	อำเภอดงพญาภูมิ
250	เกรียงไกร	อำเภอดงพญาภูมิ
258	กุลิกอนต้า	อำเภอสังขละบุรี
262	ทิมองทะ	อำเภอสังขละบุรี
282	นิเถะ	อำเภอสังขละบุรี
294	ชองกาเลีย	อำเภอสังขละบุรี

ที่มา มณฑล คงแถวทอง. (2538). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี. หน้า 196-198.

ภาพประกอบ 1 แผนผังแสดงที่ตั้งหน่วยทหารญี่ปุ่นในเขต อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี โดยสังเขป

ที่มา : กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2487, 28 พฤศจิกายน - 29 มกราคม). รายงานความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถยนต์ สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.7/42.

ภาพประกอบ 2 แผนที่แสดงที่ตั้งของกองทหารญี่ปุ่นใน จังหวัดกาญจนบุรีโดยสังเขป

ที่มา : กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2487, 28 พฤศจิกายน - 29 มกราคม). รายงานความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถยนต์ สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.7142.

5. การตั้งฐานทัพญี่ปุ่น

เมื่อทางรัฐบาลญี่ปุ่นตกลงใช้เส้นทางด่านพระเจดีย์สามองค์ โดยการสร้างทางรถไฟ เพื่อไปพม่า ทหารญี่ปุ่นจึงเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีเพื่อทำการสร้างทางรถไฟ เมื่อเข้ามาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างที่พักและเก็บอาวุธยุทโธปกรณ์ต่างๆ เพื่อใช้สร้างทางรถไฟและทำการยุทธตั้งนั้น จังหวัดกาญจนบุรีจึงมีที่ตั้งค่ายทหารญี่ปุ่นเป็นจำนวนมาก

ที่ตั้งที่สำคัญทางทหารของญี่ปุ่นเท่าที่ ปรากฏอยู่ดังนี้ คือ 1. บริเวณสถานีหนองปลาตุก เป็นที่รวมเครื่องใช้ในการก่อสร้างทางรถไฟและเป็นต้นทางในการลำเลียงทหาร อาวุธภัณฑ์ และเสบียงอาหารต่างๆ 2. บริเวณจังหวัดกาญจนบุรี เป็นที่ตั้งกองบัญชาการทหารสร้างทางรถไฟ เป็นที่รวมสำหรับการลำเลียงอาหารสดส่งหน่วยทหารต่างๆโดยทางรถไฟ รถยนต์และเรือยนต์เป็นที่ตั้งกองบัญชาการควบคุมเชลยศึก มีที่เก็บเสบียงอาหารที่ใหญ่ที่สุด และมีหน่วยรถยนต์ลำเลียงทหาร ซึ่งประกอบด้วยรถบรรทุกขนาดใหญ่ประมาณ 100 คัน 3. ตำบลวังใหญ่ ท้องที่กิ่ง อำเภอไทรโยค เป็นที่ตั้งกองอำนวยการสร้างทางรถไฟใน ความควบคุมของ พันเอกอิโมเสถียรรถไฟใหญ่เป็นที่สำคัญในการถ่ายทอดการลำเลียงเสบียงอาหาร และอาวุธยุทธภัณฑ์ ตลอดจนการลำเลียงทหาร มีหน่วยรถยนต์ลำเลียงทหารซึ่ง ประกอบด้วยรถบรรทุกขนาดใหญ่ประมาณ 100 คัน 4. ตำบลไทรโยคที่น้ำตก เป็นที่รวมกำลังทหารในการสร้างทางรถไฟมีเชลยศึกและทหารอยู่เป็นจำนวนมาก 5. อำเภอทองผาภูมิ เป็นที่รวมกำลังทหารในการสร้างทางรถไฟอันเป็นจุดปลายทางของกองบัญชาการก่อสร้างทางรถไฟ ทหาร เพื่อไปบรรจบการสร้างทาง ของหน่วยทหารที่มาจากเขตพม่าที่สังขละบุรี 6. กิ่งอำเภอสังขละบุรี เป็นที่รวมกำลังทหารในการสร้างรถไฟจากเขตพม่าเข้ามาในประเทศไทย¹

นอกจากนี้จากรายงานในวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2485 มีทหารญี่ปุ่นได้ปลูกสร้างที่พัก เพื่อดำเนินการสร้างทางรถไฟทหารในท้องที่ อำเภอเมือง กาญจนบุรี และกิ่งอำเภอไทรโยค รวม 11 แห่งในเขตอำเภอเมืองกาญจนบุรี มีทหารญี่ปุ่นตั้งอยู่ได้แก่

1. ตำบลท่ามะขาม มีทหารญี่ปุ่นประจำการอยู่ 200 คน เมื่อก่อสร้างเสร็จแล้วคาดว่าจะจุทหารและเชลยศึกรวม 10,000 คน
2. ตำบลเขาปูน มีทหารญี่ปุ่นประจำการอยู่ 20 คน เมื่อก่อสร้างเสร็จแล้วคาดว่าจะจุทหารญี่ปุ่นได้ 700 คน
3. ตำบลวัดยางเกาะ มีทหารญี่ปุ่นประจำการอยู่ 120 คน
4. ตำบลวัดตะเคียน มีทหารญี่ปุ่นประจำการอยู่ 120 คน
5. ตำบลวัดบ้านเก่า มีทหารญี่ปุ่นประจำการอยู่ 120 คน

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2487, 28 พฤศจิกายน - 29 มกราคม). รายงานความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.7/42.

ในเขตกิ่งอำเภอไทรโยค

1. วัดปากกิเลน มีทหารญี่ปุ่นประจำการอยู่ 80 คน
2. หน้าที่ว่าการกิ่งอำเภอไทรโยค มีทหารญี่ปุ่นประจำการอยู่ราว 120 คน
3. ท่ากระแซ มีทหารญี่ปุ่นประจำการอยู่ราว 20 คน
4. ตำบลท่าเสา มีทหารญี่ปุ่นประจำการอยู่ 120 คน
5. ตำบลต้นจันทร์ มีทหารญี่ปุ่นประจำการอยู่ 120 คน
6. ตำบลถ้ำชะนี มีทหารญี่ปุ่นประจำการอยู่ 25 คน¹

วันที่ 21 กรกฎาคม 2485 มีทหารญี่ปุ่นไปประจำอยู่มาก แยกเป็นแห่งๆที่สำคัญเท่าที่ทราบจำนวน 3 แห่ง คือ 1.ที่ท้ายตลาดลูกแกข้างสถานีตำรวจภูธรลูกแก ตำบลท่ามะกา อำเภอท่ามะกา 2.ที่ใกล้ตลาดท่าเรือ ตำบลท่าเรือ อำเภอท่ามะกา 3. ที่ใกล้ตลาดท่าม่วง อำเภอท่าม่วง นอกจากนี้ยังมีในท้องที่กิ่ง อำเภอไทรโยค อำเภอทองผาภูมิ²

การจัดตั้งค่ายพักตามแนวทางรถไฟเป็นประโยชน์โดยตรงในการสร้างทางรถไฟสายนี้ เนื่องจากเอื้ออำนวยต่อการใช้แรงงานในการก่อสร้างและเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมของฝ่ายญี่ปุ่น นอกจากนี้เส้นทางที่สร้างใหม่ยังเอื้ออำนวยต่อการขนส่งสิ่งอุปโภคบริโภคและวัสดุอุปกรณ์ในการสร้างทางรถไฟด้วย ค่ายพักสำคัญของทหารญี่ปุ่น เซลยศึก และแรงงานจำมีดังนี้

ค่ายบ้านเขาดิน อำเภอท่าม่วง ค่ายบ้านเขาดินอยู่ประมาณกิโลเมตรที่ 47 ของทางรถไฟสายหนองปลาตึก – พม่า อยู่ใกล้กับวัดเขาดิน (สันติคีรีศรีบรมธาตุ) ปัจจุบันนี้ พื้นที่ของบ้านเขาดินเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลอง และมีภูเขาเตี้ยๆอีกหลายแห่ง เช่น เขาดิน เขาทะโหลก เป็นต้น บริเวณนี้จึงมีความเหมาะสมต่อการตั้งค่ายทหารมาก เสนาะ ชนรักษ์ เล่าว่า “ เฉพาะที่บ้านเขาดิน อำเภอท่าม่วง ได้สร้างเป็นโรงงานซ่อมหัวรถจักรไอน้ำ³

ค่ายปากแพรก อำเภอเมืองกาญจนบุรี ค่ายปากแพรกอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำแควใหญ่ และแม่น้ำแม่กลอง ในบริเวณที่เป็นศูนย์การปกครอง เศรษฐกิจที่สำคัญสมัยนั้น ในปัจจุบันเป็นคือศูนย์การค้าใหม่ บ้านบ่อ วิทยาลัยอาชีวศึกษา อัสวิน โกมลเมนะ กล่าวว่ “ค่ายญี่ปุ่นที่บริเวณสถานีรถไฟปากแพรกอยู่ใต้ตัวเมืองไปทางตะวันออกทำหน้าที่

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 – 2488, 28 กุมภาพันธ์ – 30 มิถุนายน). ความเคลื่อนไหวของทหารญี่ปุ่นในจังหวัดราชบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด. 2.5 2/4.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด.(2485 – 2488, 26 พฤษภาคม –21 กันยายน). การใช้ที่ดินของฝ่ายญี่ปุ่นสร้างที่พักเพื่อดำเนินการสร้างทางรถไฟสายไทย-พม่า พระราชกฤษฎีกาเวรคืนทำทางรถไฟสายไทย – พม่าข้อบังคับออกตามกฎอัยการศึก. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.4.1.2/3.

³ รุ่งโรจน์ กล้าประเสริฐ. “จากความทรงจำ..อดีตสงครามโลกครั้งที่ 2 ,” ใน เส้นทางมรณะ.....” แม่น้ำแคว” หน้า 46

ประสานงาน และควบคุมหน่วยราชการของจังหวัด”¹ เสนาะ ชนรักษ์ เล่าว่า “ค่ายญี่ปุ่นที่ ตำบลปากแพรกเป็นค่ายใหญ่ที่สะสมเสบียงอาหาร”²

ค่ายบ้านท่ามะขาม อำเภอเมืองกาญจนบุรี ค่ายนี้อยูริมฝั่งแม่น้ำแควใหญ่ใกล้กับ สะพานข้ามแม่น้ำแควในปัจจุบัน ค่ายนี้มีขนาดใหญ่มากเพราะจำเป็นต้องใช้แรงงานจำนวนมากในการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำแคว ป้าทองคำ วสุพันธ์ อดีตแม่ครัวของค่ายท่ามะขาม เล่าว่า ค่ายนี้มีเรือนนอนประมาณ 100 หลัง มีเชลยศึกนับหมื่นคนอยู่ในค่ายนี้³

ค่ายเขาปูน หรือ ชองไก่ อำเภอเมืองกาญจนบุรี ค่ายนี้อยูริมฝั่งแม่น้ำแควน้อย ห่างจากตัวเมืองกาญจนบุรีประมาณ 2 กิโลเมตร ตามเส้นทางกาญจนบุรี – วังปละหุ ค่ายเขาปูนเป็นค่ายขนาดใหญ่ มีโรงพยาบาล โบสถ์และโรงพยาบาลสำหรับเชลยศึก ปัจจุบัน เป็นสุสานเขาชองไก่ (Chungkar War Cemetery)⁴

สภาพของค่ายในสงครามมหาเอเชียบูรพาจะแยกออกเป็น 3 ส่วนคือค่ายทหารญี่ปุ่น ค่ายเชลยศึก และค่ายกรรมกร อยู่ใกล้เคียงกันเพื่อความสะดวกในการควบคุมของฝ่ายญี่ปุ่น ลักษณะเป็นค่ายพักเป็นเรือนชั่วคราวสร้างด้วยไม้ไผ่เป็นหลัก ส่วนหลังคามุงด้วยแฝก ยกพื้นสูงจากพื้นดินประมาณ 2 ฟุต แล้วปูด้วยไม้ไผ่เป็นที่นอน โดยแยกเป็น 2 ข้างมีช่องเดินตรงกลาง เรือนหลังหนึ่งนอนได้ประมาณ 200 คน สภาพความเป็นอยู่ในค่ายพักขาด สุขลักษณะที่ดี เนื่องจากแรงงานต้องทำงานหนักในภาวะสงคราม เกิดการขาดแคลน เครื่องบริโภคและอุปโภค ความเป็นอยู่แออัดเพราะมีแรงงานจำนวนมาก สภาพเช่นนี้ทำให้ แรงงานเจ็บป่วยและเสียชีวิตจำนวนมาก⁵

ลักษณะการสร้างค่ายของญี่ปุ่นส่วนใหญ่จะไม่มีการตัดต้นไม้ทิ้งเพราะได้ใช้ประโยชน์ เพื่อการพรางทางอากาศ จะใช้ไม้ไผ่ในการก่อสร้าง ภายในค่ายของญี่ปุ่นบางแห่งมีการปลูก ผักสวนครัว เลี้ยงสุกร เป็ด ไก่ และวัว ควาย⁶

¹ อัคริน โกมลเมณะ. “หนองปลาตูก สะพานข้ามแม่น้ำแคว ด้านเจดีย์สามองค์ ถิ่นบยุสยัด เส้นทางรถไฟสายมรณะ,” ใน *เส้นทางมรณะ..... “แม่น้ำแคว”* หน้า 17.

² รุ่งโรจน์ กล้าประเสริฐ. “จากความทรงจำ..อดีตสงครามโลกครั้งที่ 2,” ใน *เส้นทางมรณะ..... “แม่น้ำแคว”* หน้า 46

³ “ป้าทองคำ วสุพันธ์” ใน *เส้นทางมรณะ..... “แม่น้ำแคว”* หน้า 46

⁴ วรวิฑู สุวรรณฤทธิ์. “หลักฐานทางประวัติศาสตร์บนซากทางรถไฟสายมรณะ,” ใน *เส้นทางมรณะ..... “แม่น้ำแคว”* หน้า 72.

⁵ “The Manuscript for a Booklet by Kanchanaburi Mass Media Club,” ใน *เส้นทางมรณะ..... “แม่น้ำแคว”* หน้า 111.

⁶ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2484-2487, 10 ธันวาคม - 10 เมษายน). *บันทึกเหตุการณ์ทางมหาตไทย. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 1.13/19.*

ชาวบ้านที่อยู่บริเวณค่ายทหาร จะมีบัตรประจำตัวที่ทหารญี่ปุ่นออกให้ ซึ่งจะไปได้ เฉพาะบริเวณที่ครอบครัวของตนอยู่เท่านั้น การรักษาความปลอดภัยเข้มงวดมาก ตลอดจนระเบียบวินัยของทหารก็เข้มงวด¹ โดยจากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่กาญจนบุรีก็ลักษณะเดียวกันนี้²

การตั้งค่ายของทหารญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรีมีเป็นจำนวนมาก เนื่องจากจะเป็นค่ายทหารญี่ปุ่นแล้วยังต้องมีที่พักของเหล่าแรงงานต่างๆที่ญี่ปุ่นนำเข้ามาสร้างทางรถไฟ

5.1 กำลังพล

การที่กองทัพญี่ปุ่นได้เลือกสร้างทางรถไฟสายไทย – พม่าทำให้ทางกองทัพญี่ปุ่นได้นำกลุ่มบุคคลต่างๆเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีเป็นจำนวนมาก เพื่อเป็นแรงงานในการสร้างทางรถไฟ แรงงานที่สำคัญได้แก่ ทหารญี่ปุ่น เซลยศึก กรรมกรไทย กรรมกรจีน และกรรมกรอื่นๆ

การเข้ามาของทหารญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรีนั้น ทางญี่ปุ่นได้มีการวางแผนที่จะสำรวจเส้นทางมาก่อนหน้าที่จะเกิดสงคราม กล่าวคือ ทหารญี่ปุ่นได้เริ่มเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีตั้งแต่ พ.ศ. 2482 ในลักษณะที่เป็นพลเรือนเข้ามาเปิดร้านขายผ้าอยู่ที่ ตำบลบ้านเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี โดยชาวญี่ปุ่นได้จ้างผู้หญิงไทย 2-3 คนมาเป็นพนักงานขายอยู่ในร้านขายผ้าแห่งนี้ ภายหลังผู้หญิงไทยเหล่านั้น ก็ตกเป็นภรรยาของชาวญี่ปุ่นทั้งหมด ชาวญี่ปุ่นได้ทำการค้าอยู่ 2 ปีกว่า แต่ร้านค้าก็ไม่เจริญก้าวหน้าเพราะชาวญี่ปุ่นไม่ได้มาคูกองงานเองปล่อยให้หญิงไทยค้าขาย ส่วนชาวญี่ปุ่นได้จ้างเรือขึ้นไปทำงานทางชายแดนพม่าตลอดเวลาในขณะที่มาประกอบการค้าขายผ้าอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี เมื่อเกิดสงคราม พ.ศ. 2484 ชาวญี่ปุ่นทั้ง 3 คนได้แต่งเครื่องแบบทหารญี่ปุ่นมียศ “ร้อยเอก” หัวหน้าชื่อ นายเอส.โอโนะ ภายหลังทราบว่าเป็นวิศวกรมาสำรวจและวางแผนทางรถไฟเข้าสู่ประเทศพม่า การที่เข้ามาขายผ้านั้นเป็นการค้าเพื่อบังหน้าเท่านั้น³

เมื่อเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพาขึ้นทหารญี่ปุ่นได้เข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีเป็นจำนวนมากเพื่อที่จะก่อสร้างทางรถไฟสายไทย – พม่า ตามรายงานที่ตำรวจกาญจนบุรีสำรวจได้ในวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2485 นั้นมีทหารญี่ปุ่นเข้ามาอยู่ในที่ต่าง ดังต่อไปนี้

¹ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, กองประวัติศาสตร์. (2539). *ประวัติศาสตร์เมืองนครนายก*. หน้า 199.

² ชั่ว ภารตรัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จันทิรา ใจรักษา เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 81 หมู่ 3 ตำบลท่ามะขาม อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2543.

³ นิทัศน์ ถนอมทรัพย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จันทิรา ใจรักษา เป็นผู้สัมภาษณ์, ร้านปิยะภรณ์ 105-107 อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2543.

ในเขตอำเภอกาญจนบุรี

1. บ้านเหนือ มีทหารญี่ปุ่น 250 คน
2. บ้านใต้ มีทหารญี่ปุ่น 50 คน
3. ท่ามะขาม มีทหารญี่ปุ่น 2,000 คน
4. เกาะสำโรง มีทหารญี่ปุ่น 400 คน
5. คลองโจด มีทหารญี่ปุ่น 100 คน
6. จระเข้เผือก มีทหารญี่ปุ่น 100 คน

ในเขตกิ่งอำเภอไทรโยค

1. ลุ่มส่อม มีทหารญี่ปุ่น 600 คน
2. ไทรโยค มีทหารญี่ปุ่น 900 คน

ในเขตอำเภอทองผาภูมิ

1. รินถิ่น มีทหารญี่ปุ่น 70 คน
2. ท่าขนุน มีทหารญี่ปุ่น 140 คน

ในเขตหนองลู มีทหารญี่ปุ่น 150คน

รวมเป็นทหารญี่ปุ่น 4,760 คน แต่เนื่องจากในระหว่างที่เกิดสงครามจะมีจำนวนทหารไม่แน่นอนมีการเคลื่อนที่ของกองกำลังบ่อยครั้ง จึงยากที่จะทราบจำนวนที่แน่นอนได้

ทางด้านสภาพความเป็นอยู่ของทหารญี่ปุ่นที่อยู่ในจังหวัดกาญจนบุรีนั้น ในระยะแรกจะอยู่ในสภาพที่ดีมีอาหารการกินอุดมสมบูรณ์ เพราะว่าการสร้างทางรถไฟยังอยู่ในเขตเมืองกาญจนบุรีประกอบกับสงครามเพิ่งดำเนินมาได้ไม่นานอาหารการกินยังอุดมสมบูรณ์อยู่

ต่อมาเมื่อมีการเคลื่อนของกองกำลังเข้าไปสร้างทางรถไฟในเขตท้องที่ทุรกันดารคือในเขตอำเภอทองผาภูมิและสังขละบุรี ทหารญี่ปุ่นอยู่ในสภาพที่ลำบากอาหารการกินไม่สมบูรณ์เนื่องจากอยู่เขตพื้นที่ห่างไกลทุรกันดารการลำเลียงเสบียงอาหารเป็นไปด้วยความลำบาก การลำเลียงอาหารนั้นจะใช้รถพ่วงเล็กลากด้วยรถยนต์ซึ่งแล่นได้ทั้งบนถนนและบนรางรถไฟ ขบวนรถอาหารนี้ขบวนหนึ่งลากรถพ่วงได้ 5 คัน รถพ่วงคันหนึ่งมีความกว้าง 3 เมตรเศษ ยาว 5 เมตร สามารถบรรทุกอาหารขนาดใหญ่ได้ราว 28 ข่ง ขบวนรถเหล่านี้มีวันละ 4 ขบวน อาหารเท่าที่ลำเลียงอยู่มี เผือก มัน พักทอง พักเขี้ยว เป็นส่วนใหญ่ สิ่งของซึ่งบรรทุกโดยทางรถไฟนี้ เมื่อถึงวังใหญ่ก็ได้เปลี่ยนมาลงเรือพ่วง เพื่อนำไปส่งตามหน่วยทหารต่างๆ ตามริมน้ำแควน้อยโดยจัดให้รถยนต์ 1 ลำ ลากเรือกะแซงขนาดใหญ่ไม่เกิน 2 ลำ จะลากมากกว่านี้ไม่ได้ เนื่องจากน้ำเชี่ยว¹ และจำนวนคนที่ต้องรับการเลี้ยงดูมีมาก ประกอบกับอาหารมี

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2487, 28 พฤศจิกายน - 29 มกราคม). รายงานความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.7/42.

อยู่จำกัดหาซื้อไม่ค่อยได้ครบตามความต้องการ อย่างไรก็ตามทหารญี่ปุ่นทุกคนพอใจที่จะรับประทานอาหารข้าวอยู่ทุกๆมือ ทุกวันคือข้าวกับซุบเต้าเจี้ยวใสๆ และมีเผือกหรือฟักใส่อยู่ 4 – 5 ชิ้นเนื่องจากความรักชาติกระทำได้ทุกอย่างเพื่อประเทศชาติของตน บางหน่วยถึงกับออกทำการหาปลาในลำน้ำ และจับแยม(คล้ายกิ้งก่า) มากินเป็นอาหารทหารญี่ปุ่นก็ไม่เดือดร้อน ทุกคนมีอนามัยสมบูรณ์ การป่วยไข้น้อย¹

การขาดแคลนอาหารในหน่วยทหารที่เคลื่อนไปตั้งเรียงรายอยู่ในป่าเป็นระยะจากกาญจนบุรีถึงสังขละบุรี เป็นปัญหาใหญ่ซึ่งนำความเดือดร้อนมาสู่กองทัพทั้งนี้เนื่องมาจาก 1.ไม่มีรถยนต์ลำเลียงพอแก่ความต้องการ 2.เส้นทางลำเลียงยาวขึ้น และไม่สะดวก 3.ภูมิประเทศกันดารและฝนตกหนัก 4. ทหาร เซลยศึก และกรรมกร ซึ่งตกเป็นภาวะที่ฝ่ายญี่ปุ่นจะต้องจัดอาหารเลี้ยงดูได้เพิ่มจำนวนขึ้นหลายเท่า 5.อาหารที่ต้องลำเลียงมากขึ้น²

ในระหว่างสงครามทหารญี่ปุ่นได้เข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีเป็นจำนวนมากเพื่อทำการก่อสร้างทางรถไฟสายไทย – พม่า ทหารญี่ปุ่นได้รับความลำบากในการก่อสร้างอันเนื่องมาจากลักษณะภูมิประเทศที่เป็นเทือกเขาทำให้การก่อสร้างและการคมนาคมขนส่งอาหารไม่สะดวก ส่งผลให้ทหารญี่ปุ่นได้รับความอดอยากด้านอาหารการกินและทำงานเพื่อต่อสู้กับลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศที่แปรปรวนภายในจังหวัดกาญจนบุรี แต่อย่างไรก็ดีทหารญี่ปุ่นจะมีความอดทนและตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่อย่างดีเพื่อประเทศชาติ

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 – 2487, 28 พฤศจิกายน – 29 มกราคม). รายงานความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.7/42.

² แหล่งเดิม.

ตาราง 3 รายการแสดงจำนวนทหารญี่ปุ่น และกรรมกรที่กองทัพญี่ปุ่นนำเข้ามาในจังหวัด
กาญจนบุรีวันที่ 1 พฤศจิกายน 2486

อำเภอ	ตำบล	ทหาร ญี่ปุ่น	เชลย ผิวขาว	กรรมกร แขก	กรรมกร จีน	กรรมกร มอญ	กรรมกร พม่า
1.เมือง กาญจนบุรี	บ้านเหนือ	850	3500	2200	230	-	-
	บ้านใต้	200	100	100	80	-	-
	ปากแพรก	600	800	550	80	-	-
	ท่ามะขาม	80	2000	-	-	-	-
	เกาะสำโรง	94	8000	-	320	-	-
	จรเข้เผือก	43	-	-	550	-	-
	วังดัง	125	300	100	400	-	-
2.กิ่ง อ.ไทรโยค	ลุ่มส้ม	1800	1800	1550	3450	-	-
	ไทรโยค	1150	1750	950	3150	-	-
	สิงห์	17	-	290	-	-	-
3.ท่าม่วง	ท่าม่วง	20	-	-	-	-	-
4.ท่ามะกา	ดอนขมิ้น	5	-	-	-	-	-
	ท่าเรือ	15	-	-	-	-	-
5.บ้านโป่ง	หนองกบ	3300	1200	-	20	-	-
	ปากแรด	1200	250	7500	7600	-	-
	บ้านโป่ง	300	50	-	-	-	-
6.ทองผาภูมิ	ลิ้นถิ่น	200	800	200	700	-	-
	หินดาด	400	1100	400	400	-	-
	ปี่ลือก	600	1300	100	500	-	50
7.กิ่ง อ.สังขละบุรี	หนองลู	200	400	600	-	100	170
	ปลั่งเพล	1400	8200	600	5800	1200	1900
รวมทั้งสิ้น		16,999	38,950	20,640	25,530	1,300	2,420

ที่มา กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2488, 28 กุมภาพันธ์ - 30 มิถุนายน). ความเคลื่อนไหวของทหารญี่ปุ่นใน จ.ราชบุรี จ.กาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด. 2.5 2/4.

ตาราง 4 รายการแสดงจำนวนอาหารญี่ปุ่น และกรรมกรที่กองทัพญี่ปุ่นนำเข้ามาในจังหวัด
กาญจนบุรี วันที่ 25 พฤศจิกายน 2486

อำเภอ	ตำบล	ทหาร ญี่ปุ่น	เชลย ผิวขาว	กรรมกร แขก	กรรมกร จีน	กรรมกร มอญ	กรรมกร พม่า
1.เมือง กาญจนบุรี	บ้านเหนือ	600	2600	2400	300	-	-
	บ้านใต้	400	500	500	300	-	-
	ปากแพรก	650	1200	1800	400	-	-
	ท่ามะขาม	100	300	-	-	-	-
	เกาะสำโรง	84	9000	4	25	-	-
	จรเข้เผือก	38	-	-	220	-	-
2.กิ่ง อ.ไทรโยค	ลุ่มส้ม	980	1590	1450	1200	-	-
	ไทรโยค	960	1030	3100	1630	-	-
	สิงห์	-	-	-	150	-	-
3.ท่าม่วง	ท่าม่วง	20	-	-	-	-	-
	ท่าล้อ	21	-	-	-	-	-
4.ท่ามะกา	ดอนขมื่น	5	-	-	-	-	-
	ท่าเรือ	15	-	-	-	-	-
5.บ้านโป่ง	หนองอ้อ	50	-	-	800	-	-
	หนองกบ	3300	1300	-	300	-	-
	ปากแรด	3350	250	8900	900	-	-
	บ้านโป่ง	400	50	-	-	-	-
6.ทองผาภูมิ	ลิ้นถิ่น	100	200	300	200	-	-
	หินดาด	250	700	600	200	-	-
	ท่าขนุน	2100	4700	4800	1950	-	-
7.กิ่ง อ.สังขละบุรี	ปิล็อก	500	1500	1400	500	-	-
	หนองลู	400	200	1500	-	700	1000
	ปลังเพล	11100	9700	10200	-	1350	3000
รวมทั้งสิ้น		25,423	32820	36954	9025	2050	4000

ที่มา : กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485-2488, 28 กุมภาพันธ์-30 มิถุนายน). ความเคลื่อนไหวของทหารญี่ปุ่นใน จ.ราชบุรี จ.กาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด. 2.5 2/4.

ตาราง 5 รายการแสดงจำนวนทหารญี่ปุ่น และกรรมกรที่กองทัพญี่ปุ่นนำเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรี
วันที่ 14 มกราคม 2487

อำเภอ	ตำบล	ทหาร ญี่ปุ่น	เชลย ผิวขาว	กรรมกรจีน	กรรมกรพม่า
1.เมือง กาญจนบุรี	บ้านเหนือ	600	20	2700	-
	บ้านใต้	400	500	800	-
	ปากแพรก	650	1200	2200	-
	ท่ามะขาม	100	300	-	-
	เกาะสำโรง	84	9000	28	-
	จรเข้เผือก	35	220	-	-
2.กิ่ง อ.ไทรโยค	ลุ่มส้ม	980	1590	2650	-
	ไทรโยค	950	1030	4730	-
	สิงห์	-	-	150	-
3.ท่าม่วง	ท่าม่วง	20	-	-	-
	ท่าล้อ	21	-	-	-
4.ท่ามะกา	ดอนขมื่น	5	-	-	-
	ท่าเรือ	15	-	-	-
5.บ้านโป่ง	บ้านโป่ง	400	50	-	-
	หนองอ้อ	30	-	800	-
	หนองกบ	3300	1300	300	-
	ปากแรด	3350	250	7900	-
6.ทองผาภูมิ	ลิ้นถิ่น	100	200	500	-
	หินดาด	200	500	500	-
	ท่าขนุน	2100	3800	4900	-
	ปิล็อก	600	1500	1900	-
7.กิ่ง อ.สังขละบุรี	หนองลู	400	200	1500	1700
	ปลังเพล	1100	7700	102	4350
รวมทั้งสิ้น		15905	29360	31710	6050

ที่มา กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2488, 28 กุมภาพันธ์ - 30 มิถุนายน). ความเคลื่อนไหวของทหารญี่ปุ่นใน จ.ราชบุรี จ.กาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด. 2.5 2/4.

6. เซลยศึก

ในการสร้างทางรถไฟนั้นทางกองทัพญี่ปุ่นได้นำเซลยศึกมาสร้างทางรถไฟเป็นจำนวนมาก ได้แก่ เซลยศึกสงครามชาวอังกฤษ ดัตช์ ออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา และเซลยศึกชาวเอเชียที่เป็นพลเมืองของประเทศที่เป็นอาณานิคมของพันธมิตรที่ญี่ปุ่นได้เข้าการโจมตีแล้วนำมาเป็นแรงงานในการสร้างทางรถไฟ โดยมีความเชื่อว่าแรงงานเหล่านี้จะทำงานได้ดีกว่ากุลิพื้นเมือง

เซลยศึกในรุ่นแรกที่ส่งเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีเป็นชาวออสเตรเลีย อังกฤษและรุ่นต่อมาเป็นชาวฮอลันดา ชาว มลายู สำหรับอินเดียมีส่งมาบ้างแต่เป็นส่วนน้อย¹

เซลยศึกรุ่นหลังได้ทำการลำเลียงจากโซนน(สิงคโปร์) มาทางรถไฟถึงบ้านโป่งแล้วพักอยู่ที่วัดดอนตูม อำเภอบ้านโป่งจากนั้นจะค่อยทยอยเดินเท้าต่อไปยังกาญจนบุรี² เนื่องจากไม่มีรถยนต์บรรทุกเพียงพอ ในการเดินทางนั้นจะเลือกเวลากลางคืน เริ่มตั้งแต่ 19.00 น. จนถึงรุ่งเช้าเพราะในตอนกลางวันอากาศจะร้อน จึงปรากฏว่าในตอนกลางคืนจะมีการเคลื่อนขบวนของเซลยศึก เข้าสู่จังหวัดกาญจนบุรี ในการเดินทางเซลยศึกจะมีอาการอดโรยและต้องพักผ่อนเคลื่อนไหวตลอดเวลา เนื่องจากหมดแรงอยู่ตลอดทางทุกคนจะต้องมีหน้าที่แบกสัมภาระส่วนตัวซึ่งมีอยู่จำนวนมากไม่น้อยจนมีบางคนได้เสียชีวิต ในระหว่างเดินทางก็มี³

ก่อนที่จะมีการนำเซลยศึกเข้ามาจะมีการรายงานให้ทางจังหวัดกาญจนบุรีทราบล่วงหน้าก่อน เช่นในวันที่ 1 เมษายน 2486 ข้าหลวงประจำจังหวัดกาญจนบุรี รายงานว่าตั้งแต่วันที่ 16-20 ทหารญี่ปุ่นได้ควบคุมเซลยศึกชาวฮอลันดา และชาวฟิลิปปินส์ โดยขบวนรถสายใต้ มาลงที่สถานีบ้านโป่งประมาณ 3,400 คน ทหารญี่ปุ่นได้ส่งเซลยศึกจากโซนนมาบ้านโป่ง วันที่ 30 พฤษภาคม 2486 30 มิถุนายน 2486 จำนวนวันละ 500 คน⁴

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2487, 28 พฤศจิกายน - 29 มกราคม). รายงานความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.7/42.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486, 2 มกราคม - 13 เมษายน). ทหารญี่ปุ่นจะลำเลียงชะเลย์ศึกผิวขาวจากโซนนมาสถานีหนองปลาดุก. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.11/35.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2487, 28 พฤศจิกายน - 29 มกราคม). เรื่องเดิม. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7/42.

⁴ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486, 5-6 พฤษภาคม). ทหารญี่ปุ่นจะลำเลียงชะเลย์ศึกผิวขาวจากโซนนมาสถานีหนองปลาดุก. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.11/44.

ตาราง 6 การส่งเชลยศึกเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีในเดือนเมษายน 2486

วันเดือนปี	เวลา	ทหารญี่ปุ่น	เชลยศึก
16 เมษายน 2486	16.00	23	600
17 เมษายน 2486	16.50	20	700
18 เมษายน 2486	13.30	33	600
19 เมษายน 2486	06.00	24	600
20 เมษายน 2486	05.30	20	700

ที่มา : กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486,2 มกราคม – 13 เมษายน). ทหารญี่ปุ่นจะลำเลียงชะลยศึกผิวขาวจากโซนนั้นมาสถานีหนองปลาตุก. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ.
บก. สูงสุด 2.11/35

ความเป็นอยู่ของเชลยศึกเป็นไปอย่างจำกัดเพราะทางฝ่ายญี่ปุ่นจ่ายเบี้ยเลี้ยง เช่นเดียวกับทหารของตนคือพลทหารธรรมดาได้เบี้ยเลี้ยงวันละ 10 สตางค์ ความเป็นอยู่ของนายทหารสัญญาบัตร อยู่ในฐานะที่ไม่เดือนร้อนแต่สุขภาพของเชลยศึกโดยทั่วไปอยู่ในสภาพทรุดโทรม เพราะต้องทำงานตรากตรำอย่างหนักแต่ได้อาหารที่ไม่มีคุณค่าทางอาหาร และไม่พอกับความต้องการ เชลยศึกจำนวนครึ่งหนึ่งจะเป็นโรคขาดอาหาร และมีร่างกายซีดเซียวลงไปทีละน้อยและที่ไ้เสียชีวิตด้วยโรคขาดอาหารและโรคระบาดเป็นประจำ เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มในระยะแรกยังอยู่ในสภาพดี พอมาในระยะหลังของสงครามเชลยศึกจะมีความขาดแคลนเชลยศึกทุกคนนุ่งผ้าเตี่ยวตัวแดงจนเกรียม

เชลยศึกจะต้องเข้าไปทำงานในเขตทุรกันดารเป็นป่าตลอดระยะทางจากกาญจนบุรีจนถึงสังขละบุรี เชลยศึกที่ทำงานอยู่ในป่ามีสภาพที่น่าเวทนาเพราะขาดแคลนอาหารเนื่องจากไม่สามารถซื้ออาหารได้สะดวกประกอบกับภูมิประเทศกันดาร อาหารที่ได้รับไม่มีคุณค่าทางโภชนาการ สาเหตุที่เป็นอย่างนี้เพราะว่าไม่มีรถยนต์ลำเลียงเพียงพอกับความต้องการเส้นทางในการลำเลียงมีระยะไกลมาก ภูมิประเทศกันดารและฝนตกหนัก นอกจากนี้ญี่ปุ่นจะต้องรับภาระเป็นฝ่ายจัดหาอาหารเลี้ยงดู ทหารญี่ปุ่น เชลยศึก และกรรมกรซึ่งได้เพิ่มขึ้นจำนวนหลายเท่า¹ การเลี้ยงดูบุคคลเหล่านี้เป็นไปอย่างอึดอัด แม้แต่ทหารญี่ปุ่นต้องกินข้าวกับ

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 – 2487, 28 พฤศจิกายน – 29 มกราคม). รายงานความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7/42.

ซูปเต้าเจียวหรือซูปหัวผักกาดคนละถ้วยต่อมือมาหลายอาทิตย์แล้ว มีบางหน่วยถึงกับออกทำการหาปลาในลำน้ำ และจับแย้(คล้ายกิ้งก่า) มากินเป็นอาหาร² เชลยศึกต้องทำงานหนัก ได้รับประทานอาหารไม่เพียงพอ ลักษณะภูมิประเทศที่ยากแก่การก่อสร้าง ลักษณะภูมิอากาศที่หนาวเย็นในตอนกลางคืนและร้อนจัดในตอนกลางวัน ในบางช่วงที่มีฝนตกหนัก ประกอบกับการทารุนจากทหารญี่ปุ่นทำให้เชลยศึกได้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก

การที่เชลยศึกได้รับความทุกข์ทรมานอย่างแสนสาหัสจึงทำให้ เชลยศึกจำนวนหนึ่งได้พยายามหลบหนีออกจากค่าย เช่น เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2485 เชลยศึกที่บ้านเขาปูน ตำบลเกาะสำโรง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ได้หลบหนีในเวลา 20.00 น. จำนวน 2 คน³ วันที่ 29 มกราคม 2486 เวลา 06.00 น. หนีอีก 4 คน⁴ ในการหลบหนีนั้น ทหารญี่ปุ่นจะพยายามติดตามหาตัวให้พบ ทางฝ่ายไทยก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีทั้งในส่วน of ชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ของบ้านเมือง เช่น วันที่ 7 ธันวาคม 2485 กำนันและราษฎรใน ตำบลลิ้นถิ่น ตำบลหินดาดฯ ท้องที่อำเภอทองผาภูมิ จับเชลยศึกได้ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2486 นายปี นุชอัม ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลเกาะสำโรง กับพวกได้ทำการจับกุมเชลยศึกที่หลบหนี ได้ 4 คนที่ป่าหลังบ้าน วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2486 นายใหม่ เตียนสิละ ผู้รักษาการแทนกำนัน ตำบลนาสวน พร้อมด้วยเจ้าพนักงานตำรวจ 2 นาย ได้ช่วยกันจับเชลยศึก จำนวน 2 คน ที่หมู่บ้านโพรงเข้ ตำบลนาสวน ท้องที่กิ่งอำเภอศรีสวัสดิ์ แต่ในการที่ชาวบ้านช่วยจับนั้นอาจจะเป็นเพราะความกลัวการลงโทษจากทหารญี่ปุ่นเพราะในช่วงสงครามทหารญี่ปุ่นมีอำนาจมาก เช่นนายดาบทองคำ กาญจนพยัค ได้พบเชลยศึกในขณะที่เดินหาฟืนในป่าซึ่งอยู่ห่างจากบ้านประมาณ 1 กิโลเมตร จึงได้พาตัวมาที่บ้าน และได้มีทหารญี่ปุ่นจำนวน 20 คน ออกมาตามหาตัวเชลยศึกแต่ไม่พบนายดาบ ทองคำ เกิดความกลัวทหารญี่ปุ่นจึงได้เข้าแจ้ง

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 – 2487, 28 พฤศจิกายน – 29 มกราคม). รายงานความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.7/42.

² แหล่งเดิม.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2484-2487, 10 ธันวาคม - 10 เมษายน). บันทึกเหตุการณ์ทางมหาดไทย. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 1.13/19.

⁴ มหาดไทย, กระทรวง. (2486 – 2488, 2 กุมภาพันธ์ – 24 กันยายน). การเคลื่อนไหวของทหารญี่ปุ่นในจังหวัดต่าง ๆ. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (1) มท. 3.1.4.10/12.

ความต่อข้าหลวงประจำจังหวัดกาญจนบุรี¹ ในการช่วยเหลือทหารญี่ปุ่นจับเชลยศึกของคนไทยนั้นบางครั้งก็อาจจะมาจากความปรารถนาดีที่จะช่วยเหลือทางกองทัพญี่ปุ่นหรือบางครั้งอาจจะเกิดจากความกลัวทหารญี่ปุ่น

เชลยศึกบางกลุ่มแม้จะลำบากอย่างไรก็ยังไม่หมดความหวัง เนื่องจากได้มีการลักลอบฟังข่าวสารจากต่างประเทศจึงทำให้มีความหวังอยู่เสมอว่าชัยชนะจะต้องเป็นของอังกฤษแต่ในการฟังข่าวสารนั้นเชลยศึกจะต้องคอยระวังมิให้ญี่ปุ่นจับได้ การลักลอบฟังข่าวสารนั้นเชลยศึกใช้วิธีการถอดเครื่องประกอบแจกกันเก็บคนละส่วน แล้วนำมาชุกซ่อนกับห่อของใช้ประจำตัวแล้วนำมาประกอบขึ้นภายหลัง²

เชลยศึกได้เข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีเป็นจำนวนมากโดยการนำเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่น เพื่อเป็นแรงงานในการสร้างทางรถไฟ เชลยศึกต่างก็ได้รับความทุกข์ทรมานทั้งจากทหารญี่ปุ่นที่ต้องการให้ทางรถไฟสำเร็จอย่างรวดเร็ว จากสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศของจังหวัดกาญจนบุรี ทำให้เจ็บป่วยได้ง่ายเพราะขาดภูมิคุ้มกันเป็นซึ่งมีทั้งโรคระบาดและโรคผิวหนังต่างๆ ทำให้เชลยศึกเสียชีวิตลงเป็นจำนวนมากในระหว่างสงคราม

7. กรรมกรไทย

กรรมกรไทยได้หลังไหลเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีเป็นจำนวนมาก เนื่องจากกองทัพญี่ปุ่นต้องการแรงงานเพื่อใช้ในกิจการทหารของกองทัพ จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้กรรมกรไทยเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีและนอกจากนี้ยังมีสาเหตุอื่นๆ คือ การเข้ามาเพื่อรับจ้างการทางรถไฟของไทย การรับจ้างทำถนน การรับจ้างเอกชนที่รับสัมปทานของญี่ปุ่น

กรรมกรไทยได้เข้ามาเพื่อรับจ้างก่อสร้างทางรถไฟให้กับการทางรถไฟของไทยนั้น เพราะที่ทางรัฐบาลไทยได้รับผิดชอบสร้างทางรถไฟจากสถานีหนองปลาดุกจนถึงจังหวัดกาญจนบุรีเป็นระยะทาง 60 กิโลเมตร จึงจำเป็นต้องใช้คนงานไทยประมาณ 3,500 คน แรงงานจำนวนนี้จังหวัดได้ดำเนินการให้มีการเกณฑ์แรงงานจาก จังหวัดสุพรรณบุรี ประมาณ 2,000 คน จังหวัดเพชรบุรี ประมาณ 600 คน และจังหวัดนครปฐมประมาณ 900 คน โดยได้ค่าจ้างวันละ 7 สตางค์³

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2487, 31 ตุลาคม – 14 พฤศจิกายน). นายดาบทองคำกาญจนพยัคฆ์ จับขเลยออสเตรเลีย ซึ่งหลบหนีจากค่ายทหารญี่ปุ่นได้ที่จังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.11/64.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 – 2487, 28 พฤศจิกายน – 29 มกราคม). รายงานความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7/42

³ บุญรอด ชลารักษ์. ((2533). ประวัติศาสตร์บอกเล่า : สภาพของจังหวัดกาญจนบุรีในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2. หน้า 18. อ้างจาก บุญรอด ชลารักษ์. ผู้สัมภาษณ์, วินิจ กลั่นบุศย์ ผู้ให้สัมภาษณ์.

ในส่วนกรรมกรที่เข้ามาเพื่อรับจ้างกิจการทหารของญี่ปุ่นนั้น มีตั้งแต่ การเข้าไปรับจ้างภายในค่ายของญี่ปุ่นรับจ้างตัดเย็บชุดทหารญี่ปุ่น รับจ้างหามหามสิ่งของให้กับกองทัพญี่ปุ่น และการรับจ้างที่สำคัญที่สุด คือการรับจ้างสร้างทางรถไฟสายไทย - พม่า ในการหากรรมกรนั้นทางกองทัพญี่ปุ่นได้ขอให้ทางรัฐบาลไทยช่วยหาแรงงานให้ เช่น นายพันตรี อิศริจ ได้มาขอให้นายอำเภอบ้านโป่งหาคนงานให้ 1,000 คน นายอำเภอบ้านโป่งได้สั่งการไปยังกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในท้องที่อำเภอบ้านโป่งตั้งแต่วันที่ 12 มิถุนายน 2485 ได้มีการประกาศให้ราษฎรมาสมัครมาทำงาน เป็นต้น

ตาราง 7 ผู้ที่สมัครเป็นกรรมกรในการสร้างทางรถไฟในท้องที่อำเภอบ้านโป่ง

วัน เดือน ปี	กรรมกร		รวม
	ชาย	หญิง	
17 มิถุนายน 2485	443	352	795
18 มิถุนายน 2485	560	447	1,007
19 มิถุนายน 2485	714	581	1,295
20 มิถุนายน 2485	795	657	1,452
21 มิถุนายน 2485	784	603	1,387

ที่มา : ดัดแปลงจาก กองบัญชาการทหารสูงสุด.(2485 - 2488, 26 พฤษภาคม - 21 กันยายน). การใช้ที่ดินของฝ่ายญี่ปุ่นสร้างที่พักเพื่อดำเนินการสร้างทางรถไฟสายไทย-พม่า พระราชกฤษฎีกาเวนคืนทำทางรถไฟสายไทย - พม่าฉบับบังคับออกตามกฎหมายการศึก. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.4.1.2/3.

การเข้ามาเพื่อรับจ้างกองทัพญี่ปุ่นเพื่อสร้างทางรถไฟสายไทย - พม่าั้นในระยะแรกจะมีราษฎรไทยเข้ามารับจ้างเป็นจำนวนมาก ทั้งที่มาจากภายในจังหวัดกาญจนบุรีเองและจากจังหวัดใกล้เคียง เช่น นครปฐม ราชบุรี เพชรบุรี สุพรรณบุรี¹ เนื่องจากการให้ค่าตอบแทนที่สูงเพราะแต่เดิมการรับจ้างทั่วไปภายในจังหวัดกาญจนบุรีนั้นจะได้ค่าแรงใน

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2486, 22 สิงหาคม - 26 สิงหาคม). กรรมกร. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2/6.

ราคา 30 – 40 สตางค์¹ แต่ทางกองทัพญี่ปุ่นให้ค่าแรงสูงกว่ามาก กล่าวคือในเดือน มิถุนายน 2485 ทางกองทัพญี่ปุ่นได้ให้ค่าแรงคนงานชายถึงวันละ 60 สตางค์ หัวหน้าคนงานได้วันละ 75 สตางค์² ต่อมาในเดือน กันยายน 2485 ค่าแรงงานในจังหวัดกาญจนบุรีได้ขึ้นสูงเป็นกรรมกรทั่วไปวันละ 80 สตางค์ หัวหน้า ได้วันละ 1 บาท 25 สตางค์³

กรรมกรไทยที่ทำงานให้แก่กองทัพญี่ปุ่นนั้น ในเขตเมืองได้รับความสะดวกสบายดี โดยเริ่มทำงานตั้งแต่เวลา 8.00 น. มีเวลาหยุดพักสำหรับรับประทานอาหารกลางวัน 1 ชั่วโมง แล้วทำงานต่อไปจนถึงเวลา 17.30 น. รวมเวลา 8 ชั่วโมงเศษ และจ่ายเงินค่าจ้างประจำวันในเวลาพลบค่ำ สำหรับเรื่องเวลาทำงานได้มีความขัดแย้งกันระหว่างทหารญี่ปุ่นกับกรรมกรไทยบ้าง เช่น การมาทำงานให้มาพร้อมกันในเวลา 7.00 น. ซึ่งกรรมกรที่มาทำงานบางคนอยู่ห่างไกลต้องออกมาจากบ้านแต่เช้าก่อนรับประทานอาหาร เมื่อมาถึงที่ทำงานพอดีกับที่ได้เวลาทำงานก็จะไม่ได้รับประทานอาหาร เจ้าหน้าที่ญี่ปุ่นจะไม่ให้รับประทานอาหารเพราะเกรงว่าจะเสียเวลาทำงาน ในบางครั้งก็จะเกิดการเถียงกันขึ้นเพราะว่าคนที่หิวข้าวอาจจะขาดสติยังคิดจึงได้มีการเจรจาขอให้เจ้าหน้าที่ของญี่ปุ่นได้ผ่อนผันเวลาให้กรรมกรได้รับประทานอาหารในขณะที่ทำงาน⁴

ในการทำงานจะมีหัวหน้ากรรมกรคนงาน 1 คน คุมกรรมกร 50 คน หัวหน้าคนงานมีหน้าที่ควบคุมกรรมกรให้ทำงานเป็นหมวดหมู่พร้อมเพียงดูแลตักเตือน ให้กรรมกรทำงานตามที่ฝ่ายญี่ปุ่นมอบหมาย⁵

ในพื้นที่ทางตอนเหนือของจังหวัดกาญจนบุรีที่กรรมกรต้องเข้าไปทำงาน มีภูมิประเทศเป็นพื้นที่สูงและป่าไม้ จึงได้รับความลำบากหลายประการ คือ

1. อาหารการกินไม่ค่อยมีเนื่องจากระยะทางห่างไกลจากตัวเมืองการลำเลียงอาหารเป็นไปด้วยความยากลำบากกรรมกรได้รับความอดอยาก

¹ ชั่ว ภารตรัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จันทิรา ไจรัชชา เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 81 หมู่ 3 ตำบลท่ามะขาม อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2543.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด.(2485 – 2488, 26 พฤษภาคม – 21 กันยายน). การใช้ที่ดินของฝ่ายญี่ปุ่นสร้างที่พักเพื่อดำเนินการสร้างทางรถไฟสายไทย-พม่า พระราชกฤษฎีกาเวนคืนทำทางรถไฟสายไทย-พม่าข้อบังคับออกตามกฎอัยการศึก. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.4.1.2/3.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 – 2486, 22 สิงหาคม – 26 สิงหาคม). กรรมกร. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2/6.

⁴ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 – 2488, 7 มกราคม – 31 มกราคม). อนุกรรมการผสมประจำจังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.5.3/3.

⁵ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 – 2486, 22 สิงหาคม – 26 สิงหาคม). เรื่องเดิม. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2/6.

2. ในด้านการทำงานในป่านั้นเต็มไปด้วยโรคภัยต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นไข้มาเลเรีย อหิวาตกโรคบิดและโรคอื่นๆ ในด้านการรักษาพยาบาลก็ไม่ได้

3. ในการเข้าไปทำงานก่อสร้างทางรถไฟนั้น เป็นไปด้วยความยากลำบาก ต้องทำงานหักล้างถางป่า

4. กรรมกรไทยได้รับการทารุณ จากทหารญี่ปุ่นอยู่เนืองๆเมื่อไม่พอใจ ด้วยเรื่องเล็กน้อยหรือปฏิบัติให้ไม่ถูก เพราะขาดความเข้าใจเรื่องภาษา เช่น ทหารญี่ปุ่นมักใช้มือตบหน้าหรือทุบตีเอา

5. ทหารญี่ปุ่นชอบตั้งศาลเตี้ย ชำระความเสียเอง เนื่องจากมีความเข้าใจว่าตนเป็นใหญ่มีอำนาจสูงสุดอยู่ ณ ที่นั้นเพราะไม่มีหน่วยสารวัตรตั้งอยู่ มีตัวอย่างอยู่บ่อยๆที่ทหารญี่ปุ่นจับกรรมกรไทยมัด แล้วไปทำทารุณในค่ายเพื่อเป็นการลงโทษ 1 คีน หรือ 2 คีน แล้วปล่อยไปโดยมิได้โต้แย้งต่อสารวัตรหรือทางการของตำรวจและกรรมกร ผู้ถูกทารุณก็ไม่แจ้งให้ตำรวจทราบเข้าใจว่ากรรมกรคงจะมีความผิดหวัง เพราะกรรมกรไทยส่วนมากเป็นคนชั้นต่ำและมักมีนิสัยเกเรอยู่เกือบทุกคน

6. ทหารญี่ปุ่นกระทำการที่แสดงถึงความโหดร้าย เช่น การยิงกรรมกรตาย 18 คน ที่ ตำบลวังใหญ่ท้องที่กิ่ง อำเภอไทรโยค วันที่ 28 มิถุนายน 2486 พอดีได้รับข่าวว่าเมื่อ วันที่ 26 มิถุนายน 2486 ทหารญี่ปุ่น 1 นายที่ค่าย ตำบลลุ่มลุ่ม ท้องที่กิ่งอำเภอไทรโยค ได้เกิดวิวาทกับกรรมกรไทย 3 นาย และทหารญี่ปุ่นถูกกรรมกรทำร้ายถึงตาย ทหารญี่ปุ่นอื่นๆได้ทราบเรื่องจึงได้เรียกระดมกรรมกรไทยเท่าที่มีทั้งหมด 18 คน มาสอบถาม กรรมกรเหล่านั้นปฏิเสธทหารญี่ปุ่นโกรธจึงได้ให้กรรมกรยืนเรียงแถวเข้าแถวใช้ปืนกลยิง ตายทั้งหมด¹ ซึ่งเป็นการกระทำที่โหดร้าย เป็นต้น

7. การที่ทหารญี่ปุ่นไม่ทำตามข้อตกลงที่ได้กระทำระหว่าง เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยและญี่ปุ่นที่ได้ทำการตกลงไว้คือ

1. ฝ่ายญี่ปุ่นจะจ้างกรรมกรไปทำงานโดยคิดค่าจ้างให้ไม่ต่ำกว่า 3.00 บาท
2. วันเดินทางไปจะให้เบี้ยเลี้ยงวันละ 1.00 บาททุกวันไปจนกว่าจะถึงวันทำงาน
3. ญี่ปุ่นจะจ่ายเสบียงอาหารและภาชนะหุงต้ม เช่นกะทะและหม้อตลอดจนจัดหาที่หุงต้ม ให้ด้วย
4. ญี่ปุ่นจะต้องให้ความสะดวกในเรื่องที่กินที่อยู่ เช่น จัดให้พักในร่มมีที่กันแดด กันฝนและยุ้งได้
5. เมื่อป่วยไข้จะจัดการรักษาพยาบาลเป็นอย่างดี

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2487, 28 พฤศจิกายน - 29 มกราคม). รายงานความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.7/42.

6.เมื่อมีกรรมกรผู้ใดตายก็จะได้รับเงินค่าทำขวัญ และทำศพคนละ 230 บาท ซึ่ง จะจ่ายให้กับครอบครัวของผู้ตาย

7.ญี่ปุ่นจะต้องไม่กระทำทารุณ เช่น เซลยศึก

8..ในระหว่างทำงานนั้น จะมีล่ามภาษาไทยเพื่อความสะดวกในการทำงาน¹

สาเหตุที่ทราบว่าการทหารญี่ปุ่นไม่กระทำตามข้อตกลงนั้นเนื่องมาจากมีกรรมกรได้ทำ การร้องเรียนต่อกรมประชาสงเคราะห์ ว่าในการรับจ้างทำงานของกองทัพญี่ปุ่นที่จังหวัด กาญจนบุรีนั้น ญี่ปุ่นไม่ค่อยกระทำตามข้อที่ตกลงที่ให้ไว้กับไทย กรรมกรที่กรมประชา สงเคราะห์จัดส่งไปรับจ้างทำงาน เพื่อช่วยกองทัพญี่ปุ่นทางจังหวัดกาญจนบุรีได้พากันร้อง เรียงว่า ทางกรมข้อตกลงที่ทหารญี่ปุ่นในเรื่องต่างๆ เช่น ในเรื่องการจ่ายเบี้ยเลี้ยงเวลา เดินทาง การจ่ายเงินค่าแรงงาน เรื่องที่พักอาศัย การจ่ายอาหารการกิน และการควบคุม การเจ็บป่วย การรักษาพยาบาล และการทำงาน เหมือนเซลยศึก ตลอดจนถึงการมีล่าม ประจำ เพื่อกันความเข้าใจผิดกัน เป็นต้น เมื่อมาถึงจังหวัดกาญจนบุรีแล้ว ฝ่ายญี่ปุ่นไม่ค่อย จะปฏิบัติให้เป็นตามข้อตกลงที่ทางกรมประชาสงเคราะห์บอกไปกับพวกกรรมกร เป็นเหตุให้ กรรมกร เกิดการท้อถอยและที่สุดก็หนีกลับโดยที่ยังไม่ได้ไปถึงที่ ที่จะลงมือทำงานกันเป็น จำนวนมาก ทำให้หัวหน้ากรรมกรหนักใจที่จะคอยควบคุมและปลอบใจให้กรรมกรอยู่ทำงาน ต่อไปได้²

จากการที่กรรมกรไทยได้รับผลจากการกระทำดังกล่าวจากทหารญี่ปุ่นเป็นเหตุให้ กรรมกรหนีกลับบ้านเป็นจำนวนมากและอาจจะมีสาเหตุอื่นๆอีก เช่นเนื่องจากความห่วงใย ทางบ้านการไม่ตั้งใจมาทำงาน และอาจจะมีมาจากการปลุกปั่นกันเองให้หลบหนี³ นอกจากนี้ยัง มาจากความกลัวโรคระบาด ได้แก่จากหลักฐานพบว่ามมีกรรมกรไทยและกรรมกรจีนที่ญี่ปุ่นจ้าง มาจากกรุงเทพฯเพื่อไปทำทางรถไฟที่อยู่ทางเหนือขึ้นไปจากตัวเมืองจังหวัดกาญจนบุรี ได้ กลัวโรคคอหิวดาได้หลบหนีไปประมาณ 5200 คน⁴ เป็นต้น

ในระยะหลังจึงพบว่าราษฎรไม่ต้องการที่จะเข้ามาทำงานให้กับกองทัพญี่ปุ่นเนื่องจาก การได้รับข่าวสารถึงความยากลำบากในการทำงานและความทารุณของทหารญี่ปุ่น ประกอบ กับถ้าอยู่ในช่วงฤดูทำนา เพราะราษฎรบางส่วนต้องไปทำนาไถหว่านให้ทันฤดูฝน ได้พบว่า

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485-2486, 21 ตุลาคม - 27 ธันวาคม). ช่วงต่างๆ. กองประวัติ ศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2/9.

² แหล่งเดิม.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2487, 26 กันยายน - 16 มีนาคม). กระชวงมหาดไทยราย งานเรื่องการเกณฑ์แรงงานราษฎรผู้เกณฑ์มิได้เอาใจใส่ดูแล, ออกคำสั่ง ท. สนามที่ 90/85 วางระเบียบการปฏิบัติ ต่อผู้ที่ถูกเกณฑ์. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 1.7/15.

⁴ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2488, 7 มกราคม - 31 มกราคม). อนุกรรมการผสม ประจำจังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.5.3/3.

มีการเกณฑ์ราษฎรมาทำงานเป็นกรรมกรให้ญี่ปุ่น ด้วยความไม่สมัครใจเป็นการบังคับ “กรรมกรที่ส่งมาจากจังหวัดราชบุรี เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2486 ฝ่ายญี่ปุ่นได้รับไปทำงานกับกองทัพญี่ปุ่น ที่มานี้ก็โดยถูกบังคับ ถ้าไม่มาก็จะถูกจับไปนิคม ว่าเป็นคนไร้งานจึงได้มา”¹

จากปัญหาที่เกิดขึ้นกับกรรมกรไทยทางรัฐบาลได้พยายามที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยการประชุมกับผู้นำกองทัพญี่ปุ่น เช่น การที่ทหารญี่ปุ่นไม่ได้กระทำตามข้อตกลงนั้นอาจจะมาจากการที่ทหารญี่ปุ่นไม่ได้ทราบข้อตกลงที่ทำกันไว้ ต่อมาภายหลังจึงได้มีการแจ้งให้ทหารญี่ปุ่นทราบเพื่อลดปัญหา²

โดยส่วนตัวของกรรมกรไทยเองก็ได้ก่อให้เกิดปัญหาต่อญี่ปุ่น ประการแรกคือ ปัญหาในการทำงานของกรรมกรไทย คือ กรรมกรบางคนที่เข้ามามีนิสัยเป็นนักเลงชอบประพฤติตนในทางที่ผิดในลักษณะต่างๆ ทำให้เกิดความเดือดร้อน แก่เพื่อนกรรมกรด้วยกัน ตลอดจนราษฎรและเจ้าหน้าที่ทั่วไปทั้งฝ่ายไทยและญี่ปุ่นเพราะบุคคลพวกนี้จะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดและความระแวงสงสัยในการปฏิบัติของฝ่ายไทยเสมอ บุคคลเหล่านี้ชอบทำอะไรตามใจตัวเอง ไม่มีความยั้งคิด และเป็นคนเห็นแก่ตัว³ โดยเฉพาะกรรมกรที่มาจากกรุงเทพฯจากรายงานความเคลื่อนไหวที่จังหวัดกาญจนบุรีกล่าวว่า

ในการรักษาความเรียบร้อยของเจ้าหน้าที่ตำรวจสำหรับกรรมกรไทยที่ส่งจากกรุงเทพฯ เพราะเท่าที่ได้สังเกตเห็นรู้สึกว่าเป็นคนชั้นต่ำและมีสันดานนักเลงเจือปนอยู่เป็นจำนวนมาก คนเหล่านี้มักขาดความยั้งคิดและมีเลือดร้อน เมื่อมีเหตุการณ์ใดๆเกิดขึ้นก็จะเลือกตัดสนใจเอาทางที่ตนถนัด คือการต่อสู้และโต้ตอบในทุกๆแห่ง โดยไม่คำนึงถึงว่าทำถูกหรือผิด⁴

นอกจากนี้กรรมกรบางคนทำงานไม่เรียบร้อย ไม่ตรงต่อเวลา เกียจคร้านต่อการทำงานและขาดระเบียบวินัย ชอบทำอะไรตามใจ¹

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486-2487, 2 กุมภาพันธ์ – 8 ธันวาคม). *กรรมกรวัดต่างๆ*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2/12.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485-2486, 21 ตุลาคม – 27 ธันวาคม). *ช่วงต่างๆ*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2/9.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 – 2487, 28 พฤศจิกายน – 29 มกราคม). *รายงานความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.7/42.

⁴ แหล่งเดิม.

ประการที่สอง ปัญหาการเล่นการพนันของกรรมกรไทย เช่น เล่นถั่ว เล่นโป และมีการสูบฝิ่น กินเหล้าเถื่อน ตามแต่สมัครใจอย่างครึกครื้นในเวลากลางคืน

การกระทำดังกล่าวเกิดจากการที่กรรมกรอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมาก จึงก่อให้เกิดความเดือดร้อน มีความกล้าที่จะกระทำผิดส่งผลการงานล่าช้า ได้มีการแก้ไขโดยผู้บัญชาการทหารสูงสุดจึงสั่งให้กรมตำรวจได้สั่งการแก่เจ้าหน้าที่สืบสวนสังเกตการณ์ จับกุมและนำบุคคลประเภทที่ไม่พึงประสงค์ดังกล่าว เพื่อจัดส่งตัวไปควบคุมไว้ยังนิคม เมื่อกรมตำรวจได้ดำเนินการไปอย่างใดก็ให้แจ้งกรมประสานงานทราบ²

ทางรัฐบาลไทยได้พยายามแก้ไขปัญหาในการทำงานของกรรมกรไทย เนื่องจากกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายแก่คนไทยจึงได้มีการวางแผนปรับปรุงสมรรถภาพการทำงานของกรรมกร โดยการ

1. การคัดเลือกกรรมกร จะคัดเลือกจากผู้ที่มีร่างกายสมบูรณ์เคยทำงานหนัก และจะถามความสมัครใจจนเป็นที่แน่ใจ เมื่อเข้าทำงานถ้าสังเกตเห็นว่ากำลังไม่พอกงานหรือเห็นไม่สมควร โดยที่ประพฤติดนอาจเป็นที่เสื่อมเสียเกียรติของคนไทยก็คัดออก

2. การอบรม อำเภอบริเวณจะอบรมให้กรรมกรมีความรู้ความเข้าใจในระเบียบและวินัยอันดีตลอดจนหน้าที่การปฏิบัติประสานงานกับฝ่ายญี่ปุ่น ตามแนวทางของญี่ปุ่นในการกระทำการโยธาเพื่อช่วยเหลือทหารญี่ปุ่นทุกประการ ผู้ให้การอบรมมีทั้งโดยนายอำเภอหรือกรรมการอำเภอ นอกจากนี้ยังมีการอบรมในระหว่างพักเวลาอาหารกลางวัน

3. ในการทำงานจะมีหัวหน้าควบคุมการทำงานโดย จำนวนกรรมกร 50 คน มีหัวหน้ากรรมกร 1 คน อยู่ในบังคับบัญชาของผู้ควบคุมที่อำเภอ โดยหัวหน้างานจะมีหน้าที่ควบคุมกรรมกรให้ทำงานเป็นหมวดหมู่ พร้อมเพียง ดูแลตักเตือน กรรมกรที่ตนรับผิดชอบให้ได้ทำงานตามที่ฝ่ายญี่ปุ่นมอบหมาย รายงานผู้ที่ปฏิบัติงาน เจ้อยชา หลีกเลี้ยงหรือประพฤติดนอาจนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติของคนไทย การปฏิบัติงาน อำเภอจะได้กำชับเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมหัวหน้ากรรมกรเป็นพิเศษว่า กิจการของญี่ปุ่นถือเป็นกิจการของไทยด้วย ให้เจ้าหน้าที่และกรรมกรใส่ใจในคำสั่งผู้มีหน้าที่สั่งงาน ฝ่ายญี่ปุ่น ให้สอบถามความประสงค์

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2486, 22 สิงหาคม - 26 สิงหาคม). *กรรมกร*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑสถานทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2/6.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2487, 28 พฤศจิกายน - 29 มกราคม). *รายงานความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.7/42

กิจการที่มอบหมายให้แน่นอน เพื่อปฏิบัติไม่ผิดพลาดและให้ได้ผลสำเร็จเรียบร้อย เมื่อมีอุปสรรคประการใดให้ชี้แจงทำความเข้าใจกับฝ่ายญี่ปุ่นหาทางแก้ไขทันทีอย่าให้เสียเวลาได้¹

กรรมกรไทยที่เข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีเป็นจำนวนมาก มักมีจุดประสงค์หลักคือเพื่อรับจ้างเป็นแรงงานให้กับกองทัพญี่ปุ่นเพราะว่าได้ค่าตอบแทนสูง ในระยะแรกจะมีราษฎรให้ความสนใจที่เข้ามาสมัครเป็นจำนวนมาก แต่ในระยะหลังการทำงานกรรมกรได้รับความลำบากเนื่องจากต้องเข้าไปในท้องที่ทุรกันดารเป็นป่าเขาทำให้เกิดโรคระบาดและได้รับการทารุณจากทหารญี่ปุ่นทำให้กรรมกรไม่ต้องการที่จะทำงานให้กับกองทัพญี่ปุ่นแม้ว่าจะได้ค่าตอบแทนสูง

8. กรรมกรจีน

กรรมกรจีนเป็นแรงงานที่มีความสำคัญอีกกลุ่มหนึ่งที่เข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อสร้างทางรถไฟให้กับกองทัพญี่ปุ่น การเข้ามาเป็นกรรมกรของชาวจีนนั้นเนื่องจากกรรมกรไทยหายากมากขึ้น ทางราชการมหาดไทยได้มีคำสั่งให้สมาคมพาณิชย์จีนแห่งประเทศไทยช่วยจัดจ้างกรรมกร

ในการว่าจ้างกรรมกรจีนนั้น ทางกองทัพญี่ปุ่นให้ความสนใจที่จะว่าจ้าง กรรมกรจีนมากกว่ากรรมกรไทย เนื่องจากว่าประสิทธิภาพในการทำงานของกรรมกรจีนดีกว่ากรรมกรไทย การว่าจ้างกรรมกรจีนจะมีการติดต่อพ่อค้าจีนในจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อจะได้ส่งผู้แทนติดต่อกับสมาคมพาณิชย์จีน เพราะสะดวกและรวดเร็วและในจังหวัดต่างๆได้ ส่งกรรมกรมาให้ญี่ปุ่นตั้งแต่ 15 กรกฎาคม 2486 ถึง 31 สิงหาคม 2486 รวม 13,549 คน โปรดดูจากตาราง

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2486, 22 สิงหาคม - 26 สิงหาคม). *กรรมกร*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2/6.

ตาราง 8 การรับสมัครกรรมการชาวจีนในไทย (15 กรกฎาคม – 31 สิงหาคม 2486)

จังหวัด	จำนวนที่ตั้งไว้	จำนวนจริง
1.พระนครและธนบุรี	5320	5320
2.ปทุมธานี	380	380
3.สมุทรสงคราม	330	229
4.นครปฐม	798	798
5.ราชบุรี	985	985
6.เพชรบุรี	260	259
7.สุพรรณบุรี	666	671
8.สระบุรี	330	329
9.อยุธยา	520	522
10.อ่างทอง	220	210
11.สิงห์บุรี	100	100
12.ฉะเชิงเทรา	730	673
13.ปราจีนบุรี	344	264
14.ชลบุรี	900	897
15.นครสวรรค์	507	466
16.พิษณุโลก	240	236
17.พิจิตร	269	208
18.ยะลา	550	550
รวม	13449	13097

ที่มา : ดัดแปลงจาก กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486-2487,2 กุมภาพันธ์ – 8 ธันวาคม). *กรรมกรงดต่าง ๆ. (สมาคมพานิชจีนแห่งประเทศไทยเป็นผู้แทนจัดส่งกรรมกรจีนให้ญี่ปุ่น และอนุญาตให้กรรมกรจีนเข้าเขตหวงห้าม).* กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหารกรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2/12.

ตาราง 9 แสดงจำนวนกรรมกรจีนที่สมาคมพานิชย์จีนแห่งประเทศไทยหาให้กับกองทัพญี่ปุ่น
ในจังหวัดกาญจนบุรี

วันที่ เดือน ปี	จำนวนกรรมกร
2 สิงหาคม 2486	652
4 สิงหาคม 2486	405
6 สิงหาคม 2486	454
8 สิงหาคม 2486	226
10 สิงหาคม 2486	318
12 สิงหาคม 2486	360
14 สิงหาคม 2486	318
16 สิงหาคม 2486	308
18 สิงหาคม 2486	349
20 สิงหาคม 2486	346
22 สิงหาคม 2486	215
24 สิงหาคม 2486	300
26 สิงหาคม 2486	352
28 สิงหาคม 2486	445
30 สิงหาคม 2486	272
รวม	5,320

ที่มา : ดัดแปลงจาก กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486 – 2487, 2 กุมภาพันธ์ – 8 ธันวาคม). กรรมกรกวตต่างๆ. (สมาคมพานิชย์จีนแห่งประเทศไทยเป็นผู้แทนจัดส่งกรรมกรจีนให้ญี่ปุ่น และอนุญาตให้กรรมกรจีนเข้าเขตหวงห้าม). กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหารกรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 2.4.1.2/12.

ตาราง 10 แสดงจำนวนกรรมกรจีนที่เข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรี ตั้งแต่วันที่ 15 กรกฎาคม 2486 - วันที่ 31 สิงหาคม 2486

จังหวัด	จำนวน
กรุงเทพฯและธนบุรี	5,320
ฉะเชิงเทรา	730
ชลบุรี	900
นครปฐม	798
นครสวรรค์	507
ปทุมธานี	380
ปราจีนบุรี	344
พระนครศรีอยุธยา	520
พิจิตร	269
พิษณุโลก	240
เพชรบุรี	260
ยะลา	550
ราชบุรี	985
สมุทรสาคร	330
สระบุรี	330
สิงห์บุรี	100
สุพรรณบุรี	666
อ่างทอง	220
รวม	13,549

ที่มา : ดัดแปลงจาก กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486 - 2487, 2 กุมภาพันธ์ - 8 ธันวาคม). *กรรมกรงดต่างๆ. (สมาคมพานิชย์จีนแห่งประเทศไทยเป็นผู้แทนจัดส่งกรรมกรจีนให้ญี่ปุ่น และอนุญาตให้กรรมกรจีนเข้าเขตหวงห้าม). กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 2.4.1.2/12.*

ในปี 2487 ได้มีการเพิ่มจำนวนกรรมกรจีนมากขึ้นถึง 5,000 คน โดยเข้ามาในเดือน ตุลาคม 1,000 คน เดือนพฤศจิกายน 2,000 คน เดือนธันวาคม 2,000 คน และจากเดือน กรกฎาคม 2487 ถึงสิ้นปี 2488 เดือนละ 100 คน รวบรวมจนถึงสิ้นเดือนมกราคม 2488 มีจำนวนกรรมกร 1,800 คน โดยได้ค่าจ้างกรรมกรธรรมดา 6 บาท (รวมทั้งค่าอาหาร) หัวหน้ากรรมกร ได้ค่าจ้าง 7 บาท(รวมค่าอาหาร)แต่อาหารและที่พัก รวมทั้งค่ารักษาพยาบาล ต่างๆกองทัพญี่ปุ่นเป็นผู้จัดให้จึงหักออกเป็นเงินคนละ 3 บาท 50 สตางค์ ต่อวัน

ในการจ้างกรรมกรจีน นั้นญี่ปุ่นได้มีเงื่อนไขในการการจ้าง ดังนี้

1. จะจ้างทำงานในระยะเวลา 1 ปี แต่ถ้ามีกรรมกรผู้ใดประสงค์จะทำงานต่อไปอีก ก็จะต้องเลือกกำหนดให้อีก
2. จะใช้พื้นที่ภายในเขตแดนไทย ตามทางสายรถไฟเชื่อมประเทศไทยถึงพม่า
3. ถือเอาเงินที่จ่ายรายวันเป็นเนื้อแท้ของเงินเดือน กรรมกรธรรมดา วันละ 1 บาท หัวหน้าหมู่วันละ 2 บาท หัวหน้าหมวดกรรมกร(หัวหน้า 4 หมู่) 2.50 บาท หัวหน้ากองกรรมกร (หัวหน้า 5 หมวด) 3 บาท หัวหน้าใหญ่ (หัวหน้า 2 กอง) 3.50 บาท
4. จะจ่ายเงินรายวันละ 50 สตางค์ ต่อครอบครัวหนึ่งคน
5. กำหนดเวลาทำงาน วันละ 10 ชั่วโมง กรรมกรที่ยังทำงานที่เหลืออยู่เมื่อพ้นระยะเวลาแล้ว จะจ่ายเงินเพิ่มให้อีกไม่เกินกว่า ชั่วโมงละ 10 เปอร์เซ็นต์ ต่อเงินค่าจ้างรายวัน
6. สำหรับกรรมกรที่ทำงานในเวลากลางคืนนั้น จะจ่ายเงินเพิ่มให้อีกชั่วโมงละ ไม่เกินกว่า 20 เปอร์เซ็นต์ ต่อเงินค่าจ้างรายวัน
7. กรรมกรที่ชำนาญดียิ่ง ที่ตั้งใจทำงานให้ผลดีเลิศแก่งานเมื่อจะทำงานที่หนักมาก ก็จะได้ให้เงินหรือสิ่งของเป็นรางวัลตอบแทน ดังนี้

ตาราง 11 การจ่ายเงินรางวัลให้กับกรรมกรที่ปฏิบัติงานดี

ประเภทกรรมกร	กรรมกรที่ชำนาญยิ่ง ไม่มาทำงานไม่เกิน 3 วัน ตลอด 1 เดือน	กรรมกรที่มีความ ชำนาญพิเศษยิ่งใน งานวันหนึ่ง	จะจ่ายเงินเกินให้อันเป็น ผลที่เนื่องมาจาก กรรมกรที่มีความ ชำนาญงานทำตนให้ได้ ผลเกินกว่าที่คาดหมาย ไว้
กรรมกรธรรมดา	ไม่เกินกว่า 5 บาท	ไม่เกินกว่า 50 สตางค์	ไม่เกินกว่า 1 บาท
หัวหน้ากรรมกร	ไม่เกินกว่า 10 บาท	ไม่เกินกว่า 1 บาท	ไม่เกินกว่า 2 บาท

8. ภายหลังจาก 3 เดือนที่ได้จ้าง กรรมกรผู้ใดที่มีความชำนาญก้าวหน้าในงานฝีมือ เฉพาะอย่างยิ่งในฝีมือนั้นเป็นที่รับรองแล้ว ก็จะได้เพิ่มค่าจ้างให้เป็นระยะไป แต่ทุกระยะ จะเพิ่มให้ไม่เกินกว่า 10 เปอร์เซ็นต์ ของค่าจ้างรายวัน

9. กรรมกรที่มีความรู้ในภาษาญี่ปุ่น ก็จะได้เพิ่มเงินเบี้ยเลี้ยงให้อีกเดือนละไม่เกิน 7 บาท แล้วแต่ความสามารถในการใช้ภาษาญี่ปุ่น

10. ถ้าต้องหยุดพักงาน หรือต้องรับการรักษายาบาลในโรงพยาบาลกรรมกรของ กองทัพญี่ปุ่นอันเนื่องมาจากได้รับบาดเจ็บหรือต้องเจ็บป่วยลง ขณะปฏิบัติหน้าที่ราชการจะ ได้รับเงินเดือนเต็มจำนวน สำหรับคนเจ็บที่จะรับการพยาบาลในโรงพยาบาลกรรมกรของ กองทัพญี่ปุ่นโดยไม่ได้มาจากปฏิบัติหน้าที่จะจ่ายเงินเบี้ยเลี้ยงให้วันละ 20 สตางค์ แต่ทว่ามี ครอบครัวไปด้วยกัน และมีเหตุผลเป็นพิเศษก็จะจ่ายเพิ่มให้แก่กรรมกรผู้นั้น

11. ในกรณีถ้ากรรมกรตาย ก็จะได้เงิน 100 บาท เป็นค่าทำศพ

12. ในกรณี ที่ได้รับบาดเจ็บอันเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ในราชการจะได้เงินทำ ขวัญไม่เกิน 50 บาท แล้วแต่บาดเจ็บแต่ถ้าทุพพลภาพหรือไม่สามารถประกอบอาชีพใดๆได้ จะ ได้เงินค่าทำขวัญ

13. การขนส่งลำเลียงกรรมกร เสบียงอาหารที่พักหลับนอนเป็นภาระของผู้จ้างเอง

14. เมื่อได้รับมอบตัวกรรมกร ณ ท้องที่ ที่ประกาศรับสมัครนั้นๆ แล้วก็จะจ่ายเงินใน การเดินทางให้กรรมกรคนละ 10 บาท

15. นับแต่วันที่ได้รับมอบตัว กรรมการ ท้องที่ที่ประกาศรับสมัครจนถึงวันที่ ที่จะถึง สถานที่ทำงานและลงมือทำงาน ระหว่างวันนั้นจะจ่ายเงินเบี้ยเลี้ยงให้วันละ 1 บาทต่อหนึ่งคน

16. กรรมการที่ได้รับคำสั่งจากกองทัพญี่ปุ่น ให้กลับภูมิลำเนาเดิมของตนจะได้รับเบี้ยเลี้ยงดังนี้

1. เบี้ยเลี้ยงกลับภูมิลำเนาเดิม เงิน 10 บาทหรือสิ่งของราคามากกว่า 5 บาท
2. เบี้ยเลี้ยงระหว่างการลำเลียง ตั้งแต่ที่ออกเดินทางจากที่ทำงานหรือจาก โรงพยาบาลจนถึงท้องถิ่น ให้เบี้ยเลี้ยงวันละ 1 บาท

17. ในเวลาที่เข้ารับสมัคร หรือภายหลังวันที่ได้ถึงท้องถิ่นที่จะทำงานจะพาไปด้วย หรือเรียกให้ครอบครัวมาอาศัยด้วยก็ได้ การปฏิบัติต่อครอบครัวของผู้ทำงานนั้นปฏิบัติโดยอนุโลม เช่นเดียวกรรมการทั้งหลาย

18. เกี่ยวกับข้อความใดที่ไม่มีในเงื่อนไข ในการจ้างฉบับนี้ให้ถือปฏิบัติตามข้อบังคับ กรรมการรถไฟทหารญี่ปุ่น¹

ในระยะหลังการทำงานให้กับกองทัพญี่ปุ่นได้รับความลำบากมากจึงได้มีการเพิ่มอัตราค่าแรงงาน และเพิ่มสวัสดิการด้านอื่นเพิ่มมากขึ้น ได้แก่

1. ขอให้จ่ายค่าแปะเจี๊ยะ แก่กรรมการที่จ้าง
  - ก. ประเภทส่งเสร็จในระยะ 3 เดือน รวม 5,000 คน คนละ 25 บาท
  - ข. ประเภทมอบเดือนละ 100 รวม 1,800 คน คนละ 90 บาท
2. ค่าจ้างกรรมการ อัตราวันละ 6.50 บาท
3. หัวหน้ากรรมการ สำหรับหน่วย 25 คน ค่าจ้างวันละ 7.00 บาท
4. หัวหน้ากรรมการ สำหรับหน่วย 100 คน ค่าจ้างวันละ 8.00 บาท
5. ค่าจ้างตั้งกล่าวเฉพาะกลางวันเท่านั้น ถ้าทำกลางคืนต้องคิดค่าจ้างพิเศษให้อีก
6. เครื่องมือเครื่องใช้เป็นหน้าที่ของฝ่ายจ้างจัดหา
7. ยานพาหนะเป็นหน้าที่ ของฝ่ายจ้างที่ต้องจัดหาและส่งกรรมการเงินที่ทำงาน
8. จำนวนกรรมการให้ถือจำนวนขณะส่งมอบที่กรุงเทพฯ เป็นจำนวนที่ถูกต้อง
9. ที่ทำงานต้องมีโรงเรือนที่พัก และต้องมีเตียงนอนสำหรับกรรมการ
10. กรรมการป่วยเป็นหน้าที่ฝ่ายจ้างต้องรักษาพยาบาล
11. ในขณะที่กรรมการป่วยทำงานไม่ได้ ต้องจ่ายค่าจ้างวันละ 3.00 บาท
12. ถ้ากรรมการป่วยหรือตาย ขณะทำงานฝ่ายจ้างต้องจ่ายค่าทำขวัญให้คนละ 300 บาทและค่าทำศพ อีก 30 บาท

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486-2487,2 กุมภาพันธ์ - 8 ธันวาคม). *กรรมกรรเวดต่าง ๆ*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2/12.

13. กรรมกรที่ป่วยไม่สามารถทำงานได้ ฝ่ายจ้างต้องออกค่าโดยสารและหนังสือเดินทางส่งถึงภูมิลำเนาเดิม¹

ในด้านการทำงานของกรรมกรจีนได้ก็ประสบกับความยุ่งยากเหมือนกันกรรมกรไทยเนื่องจากญี่ปุ่นไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงคืออาหารการกินไม่สามารถลำเลียงไปได้สะดวก เพราะฝ่ายญี่ปุ่นไม่มีรถขนส่งเสบียง ในบางครั้งกรรมกรกำลังกินอาหารตามเวลาพักอยู่ ก็จะถูกไล่ขึ้นรถไปทำงาน บางครั้งก็ทำงานในตอนกลางวันโดยไม่ได้กินอาหาร จะได้กินอย่างเต็มที่ก็เป็นในมือเย็นมือเดียวเท่านั้น จึงไม่ค่อยกำลังในการทำงานและการต้านทานโรค ที่อยู่ซึ่งญี่ปุ่นรับรองว่าจะให้มีที่พักหลับนอนได้ดีมีที่กันยุงนั้น ไม่เป็นความจริง มีแต่โรงมุงหลังคาไม่ได้ปูพื้น เวลาฝนตกน้ำนองนอนไม่ได้ เวลาเจ็บไข้ไม่ได้รับการรักษา บางคนถูกไล่กลับมาที่โรงพยาบาลด้วยตนเอง² ปัญหาของกรรมกรจีนที่พบมากที่สุด คือ การสูบฝิ่นซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญมากของกรรมกรจีน ทางฝ่ายกองทัพญี่ปุ่น และสมาคมพาณิชย์จีนจะต้องหาและจำหน่ายฝิ่นให้แก่กรรมกรจีนมิฉะนั้นจะไม่สามารถจะทำงานให้กับกองทัพญี่ปุ่นได้ในด้านความเจ็บป่วยกรรมกรจีนมีป่วยบ้าง เช่น ไข้จับสั่น แต่ไม่มาก³

9. กรรมกรอื่น ๆ

นอกจากกรรมกรไทยและชาวจีนที่เข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีแล้วยังมีกรรมกรอื่น ๆ อีก คือ กรรมกรที่มาจากประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ชาวทมิฬ พม่า ชาวเวียดนาม แขกลังกาตีก มลายู จีนจากมลายูและที่มีจำนวนมากที่สุด คือชาวมลายูและจีนในมลายูเนื่องจากว่ากรรมกรพื้นเมืองเหล่านี้ถูกส่งมาจากสิงคโปร์⁴

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486-2487, 2 กุมภาพันธ์ - 8 ธันวาคม). *กรรมกรงวดต่าง ๆ*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2/12.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486-2487, 2 กุมภาพันธ์ - 8 ธันวาคม). *กรรมกรงวดต่าง ๆ (สมาคมพาณิชย์แห่งประเทศไทยเป็นผู้แทนจัดส่งกรรมกรจีนให้ญี่ปุ่น และอนุญาตให้กรรมกรจีนเข้าเขตหวงห้าม)*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.1

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2487, 28 พฤศจิกายน - 29 มกราคม). *รายงานความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.7/42.

⁴ พรรณี บัวเล็ก. (2538, พฤษภาคม - สิงหาคม). "บทบาทของพ่อค้าบนเส้นทางสายมรณะ", *ธรรมศาสตร์*. 21(2) : 47.

การนำกรรมกรเหล่านี้เข้ามาสู่รัฐบาลไทยในขณะนั้นได้มีความเห็นชอบด้วย เพราะไม่ต้องการให้กรรมกรไทยไปการก่อสร้างเส้นทางรถไฟในเรื่องนี้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้แสดงข้อคิดเห็นเรื่องนี้ว่า “กรรมกรให้อากรรมกรจีนหรือต่างตัวไปทำจะดีกว่า คนไทยไม่ควรให้ไปควรรใช้กรรมกรจีน – แยก ไทยให้ทำเท่าสมควร”¹ จึงเป็นการดีที่จะมีการนำกรรมกรอื่นเข้ามาเพื่อสร้างทางรถไฟ

กรรมกรเดินทางมาจากสิงคโปร์²โดยทางรถไฟ กรรมกรที่ถูกส่งมามีสุขภาพอนามัยไม่ดี ร่างกายผ่ายผอม มีท่าทางอดอยากเหมือนกับคนที่ถูกบังคับมา³ ซึ่งญี่ปุ่นได้ลำเลียงเพื่อเข้ามาทำงานก็ได้รับการกดขี่ข่มเหงบังคับต่างๆ เมื่อไปถึงที่ทำงานในเขตจังหวัดกาญจนบุรี จึงทำให้พากันหลบหนี บางรายได้รับข่าวก่อนที่รถไฟจะมาถึง เมื่อได้รับข่าวว่าถูกกดขี่ข่มเหง จึงได้มีการหลบหนี จึงมีการเดินเพ่นพ่านและขอทาน

การเข้ามาของกรรมกรเหล่านี้บางรายได้มีการนำครอบครัวของกรรมกรเข้ามาด้วย ซึ่งได้มีข้อตกลงเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติสำหรับคนเข้าเมืองซึ่งเป็นพนักงานรถไฟและครอบครัวของราชการทหารญี่ปุ่น ซึ่งเข้ามาทำการก่อสร้างหรือดำเนินการรถไฟประเทศไทยในยามสงคราม ครอบครัวที่เข้ามาในยามสงคราม ฝ่ายไทยยอมยกเว้นค่าธรรมเนียมเข้าเมืองและภาษีเงินได้ของบุคคลดังกล่าว ครอบครัวจะมีเฉพาะสามีหรือภริยาและบุตร

ในการผ่านเข้ามานั้นกองญี่ปุ่นจะเสนอต่อกรมประสานงานพันธมิตรเป็นลายลักษณ์อักษรมาแสดงรายการดังต่อไปนี้ ล่วงหน้าอย่างน้อย 15 วัน คือจำนวนคน ชื่อ เพศ อายุ สัญชาติ เชื้อชาติ ตำบลที่เกิด กำหนดวันที่จะผ่านแดนเข้ามา จะผ่านตรงจุดไหนโดยยานพาหนะชนิดใดสถานที่ที่จะมาพักอยู่ และรายการอื่นๆที่จำเป็น

อนึ่งฝ่ายกองทัพญี่ปุ่นตกลงจะแจ้งการเปลี่ยนแปลงในรายการต่างๆเกี่ยวกับบุคคลประเภทนี้ให้แก่กรมประสานงานพันธมิตร ทราบตามโอกาสที่มีการเปลี่ยนแปลง เช่น เกี่ยวกับการเกิด ตาย ย้ายที่อยู่ พันตำแหน่งหน้าที่ ออกไปนอกเขตประเทศไทย หรือการหลบหนี กองทัพญี่ปุ่นจะออกหนังสือรับรองซึ่งมีรูปถ่ายติดไว้ให้แก่ผู้ที่เดินทางเข้ามาและครอบครัวยึดถือไว้ เป็นหลักฐานตามรายละเอียดที่กล่าวไว้และให้ผู้เดินทางเข้าเมืองแสดงหนังสือที่กล่าวนี้ต่อเจ้าพนักงานตรวจคนเข้าเมืองเพื่อประทับตราอนุมัติ เมื่อผู้นั้นเดินทางเข้ามาและเพื่อ

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486-2487,2 กุมภาพันธ์ – 8 ธันวาคม). *กรรมกรกวาดต่างๆ. (สมาคมพานิชจีนแห่งประเทศไทยเป็นผู้แทนจัดส่งกรรมกรจีนให้ญี่ปุ่น และอนุญาตให้กรรมกรจีนเข้าเขตหวงห้าม)*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑสถานทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2/12.

² ในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง เรียกว่า โซนัน

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 – 2487, 28 พฤศจิกายน – 29 มกราคม). *รายงานความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.7/42.

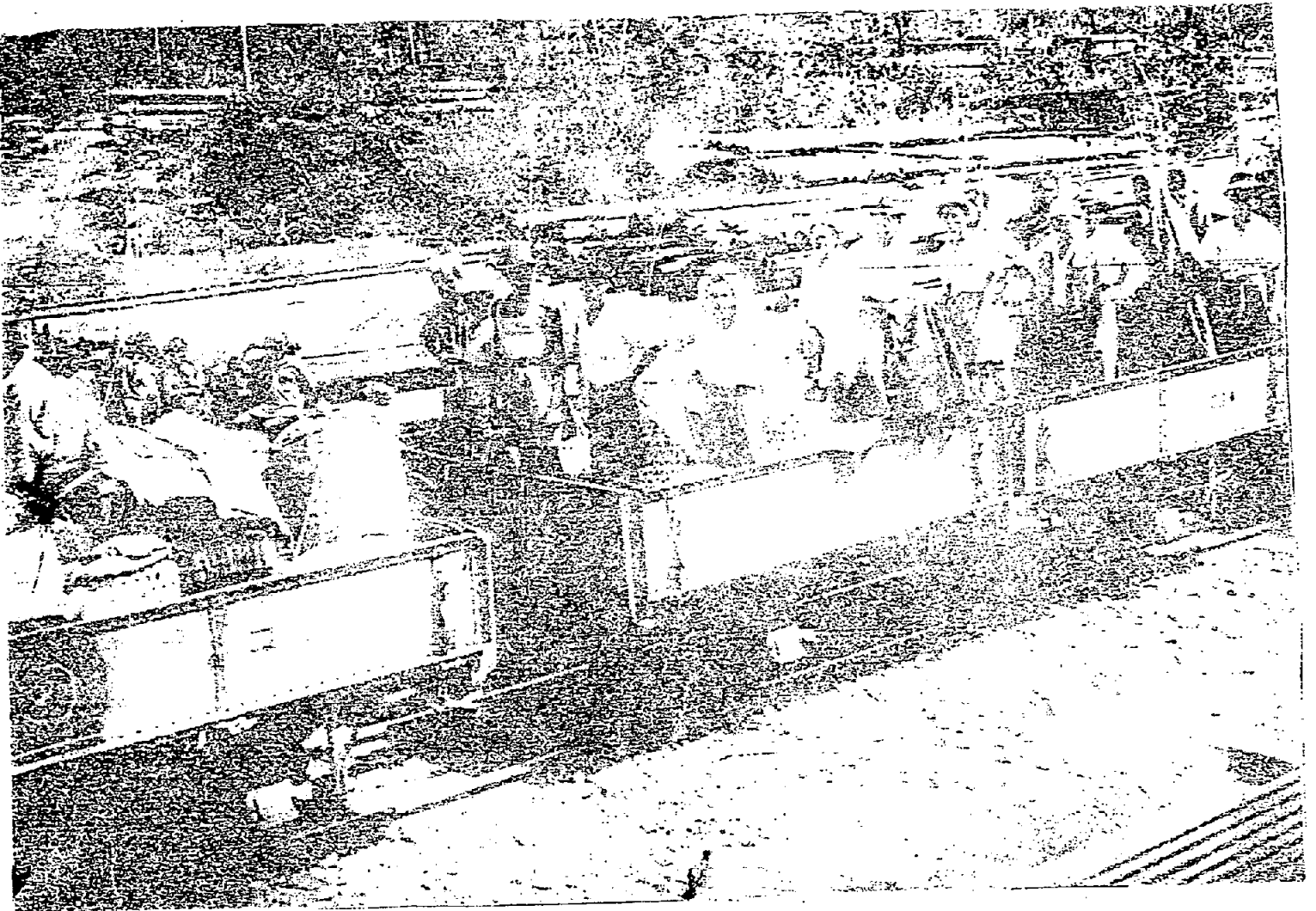
ประโยชน์ในการตรวจประทับตราหนังสือสำคัญนี้ กองทัพอู๋ปุ่นยอมให้เจ้าพนักงานตรวจคนเข้าเมือง ฝ่ายไทยยอมยกเว้นค่าธรรมเนียมเข้าเมือง¹

กรรมกรที่เข้าเหล่านี้เป็นแรงงานที่ขาดความรู้ไม่มีการดูแลรักษาตนเองสุขภาพตนเองทำให้เกิดโรคระบาดได้ง่าย เช่น กรรมกรแขกมีอนามัยทรุดโทรมมากและ ต้องเข้ารับการรักษายาบาลอยู่มิได้ขาด² สภาพของกรรมกรเหล่านี้ไม่แตกต่างจากเชลยศึกได้รับความลำบาก

ก่อนเกิดสงครามมหาเอเซียบูรพานั้น ประชาชนจะอยู่อย่างเรียบง่าย กระจัดกระจายอยู่เป็นกลุ่มๆ ในเขตตัวอำเภอจะเป็นชุมชนประกอบการค้าส่วนใหญ่จะเป็นชาวจีน ประชาชนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม เมื่อเกิดสงครามมหาเอเซียบูรพาเป็นสาเหตุให้กองทัพอู๋ปุ่นเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีเพื่อใช้เป็นทางผ่านไปยังพม่าโดยการสร้างทางรถไฟสายไทย - พม่าเนื่องจากเป็นเส้นทางที่ใกล้และประหยัดที่สุด เมื่อกองทัพอู๋ปุ่นสร้างทางรถไฟนั้น จึงได้มีการนำกลุ่มบุคคลต่างๆเข้ามาเพื่อเป็นแรงงานในการสร้างทางรถไฟสายไทย - พม่า ซึ่งกลุ่มบุคคลเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของจังหวัดกาญจนบุรี

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486-2487, 12 พฤศจิกายน - 20 มีนาคม). ทหารอู๋ปุ่นนำคนมาจากรัฐมาลัยรวม 1000 คนเพื่อทำงานเกี่ยวกับซ่อมรถไฟที่จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7/154.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2487, 28 พฤศจิกายน - 29 มกราคม). รายงานความเคลื่อนไหวของอู๋ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติกรรมของทหารอู๋ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.7/42.

ภาพประกอบที่ 3 กรรมกรต่างชาติที่ถูกส่งมาจากสิงคโปร์

ที่มา : Hugh V. Clarke. (1986). *A Life For Every Sleeper A pictorial record of the Burma - Thailand railway.* p 53.

บทที่ 2

สภาพเศรษฐกิจของกาญจนบุรีระหว่าง พ.ศ. 2484 - 2488

ก่อนที่กองทัพของญี่ปุ่นจะเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีนั้น ประชากรส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม เนื่องจากสภาพภูมิประเทศของจังหวัดกาญจนบุรีที่มีความอุดมสมบูรณ์โดยเฉพาะในบริเวณที่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลอง ทางตอนเหนือของจังหวัดอุดมไปด้วยแร่ธาตุและป่าไม้ ส่งผลให้มีการประกอบอาชีพได้หลากหลาย อาชีพที่สำคัญ เช่น การทำนาจะทำกันมากในอำเภอท่าม่วง อำเภอพนมทวน ในเขตตำบลทุ่งเสมอ ตำบลหนองโรง อำเภอบ่อพลอย ทำสวนในอำเภอท่าม่วง ทำไร่ยาสูบที่อำเภอท่าม่วง ไร่ฝ้าย อำเภอเมือง อำเภอท่าม่วง อำเภอพนมทวนในเขตตำบลดอนเจดีย์ อำเภอบ่อพลอย¹ ในด้านงานหัตถกรรมจะมีการทอผ้า ด้วยเครื่องทอแบบโบราณมีการทอกันมากในเขตตำบลวังศาลา ตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วง เป็นผ้าทอชนิดเนื้อดีทนทาน² ในเขตอำเภอพนมทวน ตำบลทุ่งเสมอ ตำบลหนองโรง ตำบลพนมทวน ตำบลรางหวาย ตำบลดอนแสลบจะทอเพื่อใช้สอยภายในครอบครัว การหาของป่าล่าสัตว์และเหมืองแร่ทำกันในเขตอำเภอทองผาภูมิ อำเภอศรีสวัสดิ์ อำเภอสังขละบุรี เป็นต้น ชาวบ้านในจังหวัดกาญจนบุรีจะมีชีวิตอย่างเรียบง่ายประกอบอาชีพเกษตรกรรมและการทำเหมืองแร่ อาชีพค้าขายนั้นส่วนใหญ่จะอยู่กลุ่มคนจีนเป็นส่วนมาก

สภาพเศรษฐกิจก่อนที่ญี่ปุ่นจะเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีนั้น นายแผน สิริเวชชะพันธ์ เล่าว่า

ก่อนสงครามเมืองกาญจนบุรีเป็นเมืองเล็กๆ การค้าก็มีไม่มาก แต่เดิมฆ่าหมูเพียงวันละ 5 ตัว เมื่อญี่ปุ่นเข้ามา เซลยเข้ามา คนตามเข้ามาค้าขายมากขึ้น การฆ่าหมูก็เพิ่มขึ้นเป็นวันละ 20-30 ตัว ผักหญ้าก็มีความต้องการมากขึ้น ของก็แพงขึ้น การค้าดีขึ้น ราคาสินค้าไหวตัวสูงขึ้น ก่อนสงครามโลกก้วยเตี่ยวขามละ 5 สตางค์ หลังสงครามโลกขึ้นเป็นขามละ 1 บาท ของใช้เสื้อผ้าต่างๆหาไม่ได้ เสื้อผ้า ยาง น้ำมันแพง และแพงที่สุดคือยารักษาโรคเพราะทั้งเซลยและญี่ปุ่นต้องใช้มาก³

¹ กระทรวงมหาดไทย. (2483 - 2484). รายงานตรวจราชการของปลัดจังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. มท.5.10/226.

² แหล่งเดิม.

³ แผน สิริเวชชะพันธ์. (nd.) "ฟื้นความหลังสงครามของชาวกาญจนบุรี," Kanchanaburi Spirit of the death railway and the river kwai bridge. p.68

การเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นเข้ามาเพื่อสร้างทางรถไฟสายไทย - พม่า นั้นได้นำกลุ่มบุคคลต่างๆเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นทหารญี่ปุ่น เชลยศึก กรรมกรต่างชาติ กรรมกรชาวไทยและชาวจีนที่มาจากต่างถิ่นเพื่อสร้างทางรถไฟให้แก่กองทัพญี่ปุ่น ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจภายในจังหวัดกาญจนบุรี

1. การประกอบอาชีพ

ในด้านการประกอบอาชีพหลังจากที่กองทัพญี่ปุ่นได้เริ่มก่อสร้างทางรถไฟสายกาญจนบุรี - พม่า ปรากฏว่า ทหารญี่ปุ่น เชลยศึก และกรรมกรต่างชาติรวมทั้งกรรมกรในประเทศไทยเอง ได้อพยพเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีเป็นจำนวนมาก มีผลให้ราษฎรในจังหวัดกาญจนบุรีได้มีการเปลี่ยนอาชีพจากเกษตรกรรมมาประกอบอาชีพอื่นๆที่เห็นว่าจะทำรายได้ดีกว่าการทำเกษตรกรรม ทำให้เกิดอาชีพใหม่ขึ้นในจังหวัดกาญจนบุรีที่ดังนี้

1.1 การค้า

การประกอบอาชีพค้าขายนั้นชาวจีนจะมีบทบาทมากเกือบทั้งประเทศ ดังที่ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ให้สัมภาษณ์ในหนังสือพิมพ์ เมื่อเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้ไม่นานว่า

รู้สึกเจ็บใจ ถึงตรุษจีนที่ไรเจ็กปิดร้านขายของหมด หมูไม่มีกินกับข้าวไม่มีขาย เป็นเพราะคนไทยชอบแต่สบาย ชอบทำราชการ ไม่รู้จักการค้ากับเขาบ้างอะไรๆ ก็คอยจะซื้อเขาทำเดี๋ยวนั้น ประเทศไทย จึงต้องตกเป็นทาสทางเศรษฐกิจ อยู่ในกำมือของคนต่างชาติ อย่างโง่หัวไม่ขึ้น ชนิดที่เรียกว่ายืม จมูกคนอื่นหายใจ จะบีบก็ตายจะคลายก็รอด¹

ในจังหวัดกาญจนบุรีก็เช่นเดียวกับจังหวัดอื่นๆที่ชาวจีนจะมีบทบาททางการค้า ประชาชนทั่วไปส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำไร่ทำนา

เมื่อเกิดสงครามมหาเอเซียบูรพากองทัพญี่ปุ่นได้นำทหารญี่ปุ่นและกลุ่มบุคคลต่างๆเข้ามาในกาญจนบุรี การที่กองทัพญี่ปุ่นได้นำกลุ่มบุคคลต่างๆเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีเป็นจำนวนมาก บุคคลเหล่านี้ย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องใช้เครื่องอุปโภคบริโภคจึงทำให้สภาพการค้าขายขยายตัวมากขึ้นตามความต้องการของบุคคลที่เข้ามาซึ่งมีเป็นจำนวนมาก ทำให้มีการเปิดร้านค้าเพื่อขายสินค้าให้กับบุคคลต่างๆเหล่านี้ ประชาชนบางคนได้ละทิ้งไร่นาเพื่อมาประกอบการค้า ซึ่งผู้ที่เข้ามาประกอบการค้านี้มีตั้งแต่ราษฎรในจังหวัด

¹ สมศักดิ์ นิลนพคุณ. (2527). ปัญหาเศรษฐกิจของไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และการแก้ไขของรัฐบาล ระหว่าง พ.ศ. 2488 - 2498. หน้า 23. อ้างจาก ไทยนิกร. (2482, 8 มีนาคม).

กาญจนบุรีและชาวไทยที่มาจากต่างถิ่น ชาวญี่ปุ่นและชาวจีนที่ทหารญี่ปุ่นนำเข้ามา¹ ประกอบการค้า แสดงให้เห็นประชาชนได้ให้ความสนใจที่จะประกอบอาชีพการค้ากับบุคคลดังกล่าวเป็นอย่างมาก

รูปแบบการค้านั้นมีตั้งแต่ร้านค้าแบบหาบเร่จนถึงการตั้งร้านค้า การค้าชนิดนี้ส่วนใหญ่ผู้ที่ประกอบการจะเป็นชาวจังหวัดกาญจนบุรีจากหลักฐานพบว่า “ผู้ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตที่ตั้งอำเภอหรือจังหวัดต่างก็ถือโอกาสประกอบการค้าโดยเริ่มตั้งแต่หาบของเบ็ดเตล็ดขายจนกระทั่งร้านขายเครื่องตีมี อาหาร ของกินของใช้ จนได้ประสบกับผลกำไรที่น่าพึงพอใจมาแล้วทุกราย”² การประกอบการค้าในช่วงที่กองทัพญี่ปุ่นเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีนั้นมีการค้าหลายรูปแบบ และในแต่ละกลุ่มบุคคลนั้นการทำการค้าจะมีรูปแบบที่แตกต่างกัน

1.1.1. การค้ากับกองทัพญี่ปุ่น

การประกอบการค้ากับกองทัพญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรีนั้น ส่วนใหญ่ทางกองทัพญี่ปุ่นจะใช้วิธีการประมูลแล้วให้ผู้ที่ได้รับการประมูลนั้นเป็นผู้จัดหาและส่งสินค้าให้กับกองทัพญี่ปุ่น ในส่วนของสินค้าจำพวกของเบ็ดเตล็ดนั้นก็จะมีพลเรือนญี่ปุ่นเข้ามาทำการค้าในจังหวัดกาญจนบุรีเพื่อค้าขายกับทหารญี่ปุ่น สาเหตุที่ทางกองทัพญี่ปุ่นใช้วิธีการประมูลในการติดต่อค้าขายกับพ่อค้าคนไทยนั้น ก็เพื่อแก้ไขปัญหาในการติดต่อสื่อสารกับพ่อค้าหลายรายซึ่งเป็นการยุ่งยากและพูดกันไม่เข้าใจจึงใช้วิธีการประมูล

พลเรือนชาวญี่ปุ่นได้เข้ามาตั้งร้านค้าในตัวจังหวัดกาญจนบุรี จากหลักฐานพบว่ามีการส่งสินค้าและสัมภาระต่างๆให้กองทัพญี่ปุ่นมี 5 แห่ง ขายอาหารและเครื่องตีมีเครื่องใช้ 3 แห่ง นอกจากนี้ยังมีการตั้งสถานที่พักผ่อนหย่อนใจได้มีการจัดหญิงญี่ปุ่นและเงินไว้บำเรอทหารญี่ปุ่น 3 แห่ง³ ซึ่งร้านเหล่านี้จะให้บริการสำหรับทหารญี่ปุ่นเท่านั้น

การค้าด้วยวิธีการประมูลนั้นจะเป็นการประมูลในการจัดซื้ออาหารและยารักษาโรค ร้านที่ได้รับการประมูลคือร้านบุญผ่อง เจ้าของร้านคือนายบุญผ่อง สิริเวชชะพันธ์ เดิมร้านบุญผ่องเป็นร้านขายของจำพวกรถจักรยาน วิทยุ และรับรักษาโรคด้วยยาสมุนไพร⁴

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 – 2487, 28 พฤศจิกายน – 29 มกราคม). รายงานความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.7/42.

² แหล่งเดิม.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2484-2487, 10 ธันวาคม - 10 เมษายน). บันทึกเหตุการณ์ทางมหาดไทย. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 1.13/19.

⁴ บุญรอด ชลารักษ์ (2533). ประวัติศาสตร์บอกเล่า : สภาพของจังหวัดกาญจนบุรีในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2. หน้า 28.

ในส่วนที่ทหารญี่ปุ่นและเชลยศึกต้องเข้าไปทำงานในเขตพื้นที่ทุรกันดารนั้น ผู้เข้าไปทำการค้าจะเป็นลักษณะของการเคลื่อนที่ไปตามแหล่งที่พักของทหารญี่ปุ่นและเชลยศึกเหล่านั้น ซึ่งการประกอบการค้าในลักษณะนี้จะเป็นอาชีพที่ให้ค่าตอบแทนที่ดีมากถึงขนาด นายสนั่น ประสมทรัพย์ ซึ่งเดิมเป็นครูสอนที่โรงเรียนวิสุทธิรังษี ได้ลาออกจากการเป็นครูไปประกอบอาชีพค้าขายด้วยการติดตามขบวนของกองทหารญี่ปุ่นและเชลยศึกที่อพยพค่ายไปเรื่อยๆ เพื่อสร้างทางรถไฟ โดยไปเปิดเป็นร้านเล็กๆ ขายของใช้ที่จำเป็นและอาหาร และอาจมีหญิงบริการตามรายทางไปจนถึงเขตเมืองมะละแหม่งในพม่า โดยจะนำสินค้าประเภทอาหารและของใช้ที่จำเป็น เช่น สบู่ น้ำมันมะพร้าว เครื่องกระป๋องอาหารแห้ง น้ำตาลปี๊บไปขายโดยเดินทางไปกับขบวนรถไฟของญี่ปุ่น เมื่อขายสินค้าหมดแล้วก็จะหาซื้อสินค้าจากเมืองมะละแหม่ง เช่น ผ้า ยา โดยเฉพาะยาเอ็มบี (รักษาโรคซิฟิลิส) กลับมาขายให้กับคนไทยได้กำไรอย่างมาก เช่น น้ำตาลปี๊บซื้อไปราคาปี๊บละ 20 บาท แต่สามารถนำไปขายได้ราคาปี๊บละ 100 บาท ยาเม็ดเอ็มบีนั้นขายได้ราคาดีถึงเม็ดละ 25 บาทโดยเฉพาะในช่วงปลายสงคราม นอกจากนายสนั่น ประสมทรัพย์แล้วยังมีคนไทยอีกจำนวนมากที่ทำการค้าขายในลักษณะนี้¹

ในการทำการค้าเป็นที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งที่มีคนไทยเปิดกิจการเพื่อบริการให้กับทหารญี่ปุ่นคือร้านค้าสุราและทหารญี่ปุ่นเข้าดื่มสุรา เช่นร้านค้าของ จำสืบตำรวจ ย้อย² ร้านนายประพิศ เจริญพานิช ในตลาดท่าเรือ³ เนื่องจากว่าทหารญี่ปุ่นที่เข้ามาทำงานในจังหวัดกาญจนบุรีอาจจะเกิดอาการเครียดจากการทำสงครามจึงมีทหารญี่ปุ่นเข้าดื่มสุราย่อยๆ

1.1.2. การค้ากับกรรมกรไทย

การประกอบการค้ากับกรรมกรไทยนั้นความน่าสนใจอยู่ที่การประกอบการค้ากับกรรมกรที่เข้าไปทำงานในเขตทุรกันดาร เนื่องจากว่ามีการประกอบการค้าในรูปแบบต่างๆ ที่สร้างความร่ำรวยให้กับกลุ่มพ่อค้าและกรรมกรที่เข้าไปทำงานในท้องที่ทุรกันดารต้อง

¹ บุญรอด ชลารักษ์ (2533). *ประวัติศาสตร์บอกเล่า: สภาพของจังหวัดกาญจนบุรีในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2*. หน้า 30. อ้างจาก สนั่น ประสมทรัพย์ ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญรอด ชลารักษ์ ผู้ให้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 53/1 ซอยวัดศรีโลหะราษฎร์ ตำบลท่าม่วง อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486, 11 ตุลาคม - 29 พฤศจิกายน). *ทหารญี่ปุ่นเมาสุรา อวาระวัดที่จังหวัดกาญจนบุรี*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3./68.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2487 - 2488, 5 กันยายน - 13 พฤศจิกายน). นายเฮือทาโร ทนาซาวี เสพสุราเมาอาละวาดทำร้ายของในร้าน นายประพิศ เสียหายและถูกนายจุ่น ทำร้ายร่างกาย นายเฮือทาโร บาดเจ็บสาหัสที่ตลาดท่าเรือ จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3./89.

ประสบกับปัญหาความขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภคเพราะระยะทางที่ห่างไกลจากตัวเมือง เมื่อมีผู้เข้าไปทำการค้าจึงสามารถที่จะกำหนดราคาให้มีราคาสูงได้เนื่องจากมีผู้ที่เข้าไปค้าขายมีน้อยราย

เมื่อกรรมกรต้องเข้าไปทำงานกับญี่ปุ่นในป่าลึกนั้นไม่ค่อยมีของขายเนื่องจากอยู่ห่างไกลจากชุมชน ในระยะแรกทางฝ่ายญี่ปุ่นได้มีหนังสือสอบถามเรื่องการจัดตั้งร้านค้าของคนไทยส่งถึงเจ้ากรมประสานงานพันธมิตร หลังจากนั้นได้มีการประชุมขอให้มีการจัดตั้งร้านค้าโดยให้คนไทยเป็นเจ้าของ โดยให้ขายเสื้อผ้า อาหาร ของใช้ประจำวันและของจำเป็นสำหรับกรรมกรและครอบครัวของผู้ที่กำลังปฏิบัติงานอยู่ในป่า¹ และได้ข้อสรุปว่าในการตั้งร้านค้าในเขตกิ่งอำเภอไทรโยค และตำบลท่าขนุน อำเภอวังโพ และตำบลนิเถะ ญี่ปุ่นจะเป็นผู้จัดการเองเพราะเป็นทางกันดารและลำบากมาก แต่ถ้าสินค้าบางชนิดที่ญี่ปุ่นหาเองไม่ได้นั้น จะขอสั่งซื้อจากสำนักงานกลางบริษัทจังหวัด ซึ่งทางสำนักงานกลางจะพยายามให้ความสะดวกทุกอย่าง แต่ถึงกระนั้นเครื่องอุปโภคบริโภคบางอย่างก็ยังขาดแคลนเนื่องจากทางญี่ปุ่นจะขายให้กับทหารญี่ปุ่นก่อนจึงทำให้กรรมกรไทยที่เข้าไปทำงานได้รับความเดือดร้อน

นอกจากร้านค้าที่ทางญี่ปุ่นกับสำนักงานกลางบริษัทจังหวัดได้ร่วมมือกันแล้ว ก็ยังมีการค้าที่พ่อค้าเข้ามาทำการค้าในรูปแบบที่แอบแฝงมาจากผู้ที่รับเหมาทำฟืนส่งกองทัพญี่ปุ่น เช่น นายบันจง จินดา เจ้าของร้าน “ธงที่ทำม่วง” ได้รับเหมาทำฟืนอยู่ 2 แห่ง คือสถานีรถไฟคลองกวยตะ และสถานีนิเถะ นายบันจงได้รับทำฟืนเป็นโล่บ้างหน้าโดยใช้กุสิมากมาย แล้วตนจะได้รับสิทธิบรรทุกสิ่งของไปเป็นคราวละหลายๆ เพราะของที่นั่นมีราคาแพง เช่น ข้าวปีบละ 20 กว่าบาท ไข่ตัวละ 15 – 30 บาท ของทุกอย่างมีราคาแพง นายบันจงขอรถตู้ได้ 4-5 ตัวว่าจะขนของไปให้กรรมกรทำฟืน แต่พอถึงที่แล้วก็แล้วกลับมาไปขายเสียหายหมด² ซึ่งการกระทำดังกล่าวของนายบันจง น่าจะสร้างความรำรวยให้กับนายบันจงเป็นอย่างมากโดยวิเคราะห์จากราคาซื้อและราคาขาย แต่ในขณะเดียวกันการกระทำดังกล่าวนี้ได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่กรรมกรที่เป็นลูกจ้างของนายบันจง ที่เขาใช้เป็นข้ออ้างในการที่จะนำสินค้าขึ้นไปขาย ต้องได้รับความทุกข์ทรมานเนื่องจากไม่มีเครื่องอุปโภคบริโภค

การประกอบการค้ากับกรรมกรที่เข้าไปทำงานในท้องที่ห่างไกลและทุรกันดารทางตอนเหนือของจังหวัด จะไม่ค่อยมีพ่อค้าเข้าไปทำการค้าขายให้ เมื่อมีพ่อค้าเข้าไปก็จะ

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486, 29 กันยายน – ธันวาคม). *เรื่องญี่ปุ่นให้จัดตั้งร้านค้าในจังหวัดกาญจนบุรี*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.6/73.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485, 14 ตุลาคม). *บันทึกการประชุมเรื่องทหารญี่ปุ่นขออนุญาตตัดฟืน เพื่อใช้ในการเดินรถไฟสายหนองปลาตึก*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.4.1.2/10.

สามารถตั้งราคาขายได้ราคาที่สูง ทำให้กรรมกรที่ทำงานในที่นั้นต้องซื้อของในราคาแพง ในขณะที่เดียวกันพ่อค้าก็สามารถได้ผลกำไรสูง

1.1.3. การค้ากับเชลยศึก

การทำการค้ากับเชลยศึกนั้น เป็นการค้าที่มีความสนใจอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งมีด้วยกันหลายรูปแบบ เช่น การลักลอบทำการค้ากับชาวบ้านซึ่งส่วนใหญ่เป็นการแลกเปลี่ยนสินค้าที่เชลยศึคนำติดตัวมา การทำการค้ากับเชลยศึกโดยผ่านทางกองทัพญี่ปุ่น

การค้ากับเชลยศึกที่เข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีนั้น ในระยะแรกที่เชลยศึกเข้ามานั้นยังสามารถที่จะจับจ่ายซื้อของจากชาวบ้านหรือร้านค้าหาบเร่ที่เข้ามาขายให้กับเชลยศึกได้ จากการบันทึกของเชลยศึกได้กล่าวว่า “พวกเราเข้ามาอยู่ในค่ายใหม่ๆ ได้ 2-3 วัน ตลาดก็เริ่มคึกคักขึ้น”¹ โดยจะมีแม่ค้าชาวไทยนำอาหารมาขายจะเป็นพวกผลไม้ เช่น อ้อย มะละกอ แดงโม เป็นต้น ในบางครั้งญี่ปุ่นจะปล่อยให้เชลยศึกรออกมาเที่ยวในตลาดเมืองกาญจนบุรี เชลยศึกที่ถูกปล่อยให้ออกมาเที่ยวในตลาดได้นั้นถ้าหากใครมีสิ่งของติดตัวมา เช่น กล้องถ่ายรูป นาฬิกา ปากกา ร่องเท้า เสื้อผ้าและทรัพย์สินอื่นๆ ก็จะนำมาแลกเปลี่ยนกับพ่อค้าแม่ค้าในตลาด ส่วนใหญ่เป็นอาหารเสียมากกว่า เช่น กล้วย มะละกอ ไข่ต้ม กาแฟ เป็นต้น จากการบันทึกของเชลยศึกในขณะนั้นได้กล่าวว่า

มีคนไทยชายหญิงเข้ามาขายของให้กับเชลยศึกตามทางที่ตัดน้ำจากบ่อ ใน ขณะที่เชลยศึกไม่มีเงินไทย จะมีก็โดยการขายของ เช่น นาฬิกา แหวน ปากกา แวนดา และคนไทยจะให้ราคาดี ทำให้เชลยศึกรอดขายไม่ได้²

¹ John. Coast. (1958). *Rail of death*. p. 112.

² Ibid. p. 80.

แต่ในระยะหลังทางทหารญี่ปุ่นไม่อนุญาตให้เชลยศึกทำการซื้อขายกับคนไทย เนื่องจากเชลยศึกได้ทำการซื้อขายของที่ติดตัวมาหมดแล้วก็ขายเสื้อผ้าซึ่งทางกองทัพญี่ปุ่นถือว่าเป็นเรื่องเสียหาย เพราะมีผลทำให้เหล่าเชลยศึกแทบจะไม่มีเสื้อผ้าสวมใส่ ทางกองทัพญี่ปุ่นก็จะถูกประณามว่าทารุณต่อเชลยศึกในต่างประเทศด้วยจนกลายเป็นปัญหาระหว่างประเทศ¹ และการซื้อขายยังขาดระเบียบวินัย นอกจากนี้ยังเกรงว่าจะมีการแอบส่งข่าวสารให้แก่เชลยศึก อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่การยุทธได้ เพราะฉะนั้นในการซื้อขายระหว่างเชลยศึกกับคนไทยนั้นจะต้องแอบกระทำไม่ให้ทหารญี่ปุ่นเห็นมิฉะนั้นจะต้องถูกลงโทษ แต่ความลำบากและความอดอยากในด้านอาหารการกินของเชลยศึกจึงปรากฏว่าในตอนกลางคืนจะมีเชลยศึกบางคนเล็ดลอดออกไปจากค่ายเพื่อนำทรัพย์สินที่พอจะมีค่าที่ยังหลงเหลือติดตัวเป็นต้นว่า กล้องถ่ายรูป นาฬิกา แหวน ปากกาหมึกซึม มีดพก ฯลฯ ไปแลกอาหารและยากับราษฎรไทยทั่วไปที่อาศัยในหมู่บ้านใกล้เคียงกับค่ายซึ่งจะตีราคาสิ่งของเหล่านี้อย่างสูง² บางครั้งก็แอบเข้าไปในเมืองเพื่อซื้อสุรายอดนิยมแม่โขงหรือสุราเถื่อนที่ชาวบ้านต้มกินเอง นำมาขายต่อในค่ายได้กำไรเป็นเท่าตัว³ ในหมู่เชลยศึกด้วยกันเอง

ในการแลกเปลี่ยนสิ่งของกับเชลยศึกนั้น ได้กระทำตั้งแต่ข้าราชการ ประชาชน กรรมกร ซึ่งเป็นอาชีพที่กระทำกันอย่างแพร่หลาย เพราะผู้ที่ได้รับซื้อหรือแลกเปลี่ยนกับเชลยศึกจะเป็นผู้ที่ได้รับผลประโยชน์อย่างมากเพราะซื้อถูกขายแพง⁴ การได้รับประโยชน์อย่างมากนี้เองทำให้ผู้ซื้อกลัวที่จะเสี่ยงต่อการถูกจับและลงโทษทั้งจากทหารญี่ปุ่นและทางราชการไทย แม้ว่าทางรัฐบาลไทยจะพยายามติดประกาศห้ามมิให้มีการติดต่อกับเชลยก็ตาม

เมื่อได้สิ่งของเครื่องใช้ของเชลยศึกแล้วกลุ่มพ่อค้าเหล่านี้จะนำสิ่งของที่ทำการแลกกับเชลยศึกเหล่านี้ไปขายในชนบทเพราะได้ราคาดี โดยเฉพาะเสื้อผ้าเพราะอยู่ในช่วง

¹ ชัยณรงค์ พันธุ์ประชา. (2530). *การสร้างทางรถไฟสายมรณะ : ผลกระทบต่อภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย*. หน้า 113. อ้างจาก กพพ.พพ. แผนกการปกครอง. (2488,30 มกราคม). *ทั่วไปบันทึกการประชุมระหว่างไทย - ญี่ปุ่น ณ หน่วยสารวัตรทหารญี่ปุ่น กาญจนบุรี*.

² เอิร์นเนส กอร์ดอน แดง, จิตต์บรรจง พิมพ์รัตน์ แปล. *ทางรถไฟสายมรณะ*. หน้า 38.

³ อัคริน โกมลเมนะ. (2536). "หนองปลาตุก สะพานข้ามแม่น้ำแคว ด้านเจดีย์สามองค์ ต้นบุญสยัด เส้นทางรถไฟสายมรณะ" *เส้นทางสายมรณะ..... "แม่น้ำแคว"* หน้า 18.

⁴ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486, 3- 4 มีนาคม). *รายงานการปฏิบัติงานของข้าราชการกรมตำรวจและรายงานการประชุมระหว่างข้าราชการตำรวจและข้าราชการ ฝ่ายอำเภอในจังหวัดกาญจนบุรี*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด. 2.7/99.

สงครามได้เกิดการขาดแคลนเสื้อผ้าอย่างมาก คนไทยที่ประกอบอาชีพนี้บางกลุ่มร่ำรวยกลายเป็นเศรษฐีไปหลายคน¹

แต่อย่างไรก็ดี ทางกองทัพญี่ปุ่นพยายามที่จะกดดันมิให้ราษฎรไทยติดต่อแลกเปลี่ยนสินค้าในลักษณะดังกล่าว ทางกองทัพญี่ปุ่นจึงได้ขอความร่วมมือกับฝ่ายไทยให้กดดันในเรื่องนี้ ซึ่งฝ่ายไทยก็พยายามให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่

ผู้ที่มีบทบาทในการประกอบการค้ากับเชลยศึกบุคคลหนึ่ง คือ นายบุญผ่อง สิริเวชชะพันธ์ เมื่อกองทัพญี่ปุ่นได้มาสร้างค่ายที่พักเขาชนไก่ นายบุญผ่องได้เข้าไปมีส่วนสัมพันธ์กับกองทัพญี่ปุ่น เนื่องจากที่ดินที่ใช้สร้างสุสานฝังศพในปัจจุบันนี้เป็นที่ของมารดา นายบุญผ่อง ดังนั้นนายบุญผ่องจึงต้องติดต่อกับกองทัพญี่ปุ่นเรื่องการโอนกรรมสิทธิ์ที่ดิน การติดต่อกับกองทัพญี่ปุ่น จึงเป็นผลให้เขาได้รับอนุญาตให้เป็นผู้จัดหาสินค้าให้แก่โรงอาหารของพวกเชลยศึกในหลายค่ายด้วยกัน² ในการทำการค้ากับเชลยศึกของ นายบุญผ่องนั้นจะเป็นในลักษณะของการให้ความช่วยเหลือแก่เชลยศึก

ร้านค้าของนายบุญผ่องตั้งอยู่ที่บ้านมีสินค้าทุกอย่าง ทหารญี่ปุ่นและเชลยศึกจะมาสั่งของแล้วก็จัดให้ตามใบสั่ง³ ในบางครั้งก็มีการนำสินค้าไปส่งให้ในค่ายซึ่งนายบุญผ่องทำหน้าที่จัดหาอาหารและเวชภัณฑ์สำหรับเชลยศึก ได้ทำการส่งสินค้าโดยใช้เรือท้องแบนได้แก่ ส่งสินค้าไปยังบริเวณท่าขนุนระยะทางประมาณ 218 กิโลเมตร นายบุญผ่องขายสินค้าราคาถูก มีน้ำใจจะแอบส่งบุหรี่ ยารักษาโรค อาหาร และยังแอบส่งเงินที่ได้รับจากบริษัทอังกฤษและจากนักธุรกิจบางคนในกรุงเทพฯ มามอบให้เชลยศึกไว้ใช้สอยโดยการซุกซ่อนเงินสอดใส่ไว้ในห่อยาเส้นปิดผนึกอากาศมิดชิดอย่างเรียบร้อยแล้วนำส่งเข้าไปในโรงอาหาร⁴ หรือในบางที่ญี่ปุ่นได้คุมเชลยศึกให้มาขนสินค้าที่ญี่ปุ่นสั่งจากร้านบุญผ่อง นายบุญผ่องก็จะใส่ยาหรือเชลยศึกเอาไว้กันแยะ แล้วก็เอาของอื่นปิดก็ทำต่อหน้าญี่ปุ่นแต่ญี่ปุ่นจะไม่ค่อยรู้เรื่องเนื่องจากเชื่อใจจะไม่ตรวจสอบในการจัดของ⁵

ในการทำการค้ากับเชลยศึกของนายบุญผ่องนั้นจะใช้วิธีการแลกเปลี่ยนเช็คเพื่อซื้อสินค้าให้แก่เชลยศึกที่เขาไม่มีเงินไม่เพียงพอ หรือในบางครั้งที่เชลยศึกไม่มีเงินนายบุญผ่องได้

¹ บุญรอด ชลาวัณย์. (2533). ประวัติศาสตร์บอกเล่า : สภาพของจังหวัดกาญจนบุรีในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 . หน้า 28.

² พรรณี บัวเล็ก. (2538, พฤษภาคม – สิงหาคม). "บทบาทของพ่อค้าบนเส้นทางสายมรณะ," *ธรรมศาสตร์*. หน้า 82.

³ ญาพรรณ (นามแฝง). (2529, 31 ธันวาคม). "เปิดอกสัมภาษณ์สุรติ สิริเวชชะพันธ์," *ดิฉัน* (236) : 200.

⁴ Amy Stone. (1982). "The Bridge over The river Kwai" *Deathrailway and the bridge over the river Kwai a grim episode of World War II Kanchanaburi Thailand*. Nopaged.

⁵ ญาพรรณ (นามแฝง). (2529, 31 ธันวาคม). *เล่มเดิม*. หน้า 200.

ให้ยืมเงินโดยการที่พวกเชลยศึกมอริสเซีย แคว้น หรือกลองบุหรืไว้แก่เขา ถ้าสิ่งของเหล่านั้นเป็นของที่มีค่าสำหรับพวกเชลยศึก นายบุญผ่องก็จะบอกให้เชลยศึกแจ้งให้ทราบเพื่อที่จะเก็บสิ่งของเหล่านั้นไว้เมื่อเชลยศึกได้รับอิสระ ซึ่งในขณะนั้นเชลยศึกก็ไม่ค่อยเชื่อนักแต่พอถึงในเดือนสิงหาคม 2488 เขาก็มีสัจจะทำตามคำพูดจริง เขาคืนของให้กับทุกคนที่มาไทย¹

การประกอบการค้าในจังหวัดกาญจนบุรีนี้ ทำให้การเงินหมุนเวียนดี พ่อค้าต่างก็ได้รับความร่ำรวยจากการค้ากับกองทัพญี่ปุ่นและบุคคลต่างๆที่เข้ามาในจังหวัด

จะเห็นได้ว่าในการทำการค้ากับเชลยศึก มีทั้งกลุ่มที่ต้องการผลประโยชน์และผู้ที่ทำการค้าแบบให้ความช่วยเหลือแก่เชลยศึก การค้าที่ต้องการผลประโยชน์จากเชลยจะต้องทำการลักลอบมิให้ทหารญี่ปุ่นจับได้เพราะจะถูกลงโทษอย่างรุนแรง

---

¹ John Coast. (1958). *Railroad of death*. p.152.

ภาพประกอบ 4 การซื้อขายระหว่างเชลยศึกกับแม่ค้าคนไทยในจังหวัดกาญจนบุรี

ที่มา : "The death rail" (n.d.). *Kanchanaburi spirit of the death railway and the river kwai bridge*. p21.

1.2. การรับจ้าง

การประกอบอาชีพรับจ้างนั้นเป็นอาชีพที่มีมาก่อนที่กองทัพญี่ปุ่นจะเข้าสู่จังหวัดกาญจนบุรี แต่เป็นการรับจ้างในการทำการเกษตรกรรม ได้แก่ รับจ้างเกี่ยวข้าว ดำนา เป็นต้น แต่ได้ผลตอบแทนต่ำ

เมื่อกองทัพญี่ปุ่นเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีนั้น ประชาชนได้พากันละทิ้งไร่นาและการเพาะปลูกอันเป็นอาชีพเดิมหันมาเอาใจใส่กับงานรับจ้าง อาชีพรับจ้างได้เป็นอาชีพที่มีความสำคัญมากขึ้นเนื่องจากกองทัพญี่ปุ่นต้องการแรงงานเป็นจำนวนมากเพื่อใช้ในกิจการทหารของกองทัพญี่ปุ่น เช่น การรับจ้างสร้างทางรถไฟ การรับจ้างทำงานในค่าย การรับจ้างแบกหามสัมภาระของกองทัพญี่ปุ่น ในการจ้างแรงงานนั้นมีด้วยกันหลายรูปแบบ คือ การที่ทางกองทัพญี่ปุ่นเป็นผู้จ้างโดยตรง หรือการจ้างแรงงานที่ผ่านบริษัทในการจัดหาแรงงานอีกต่อหนึ่ง การรับจ้างใช้แรงงานในกลุ่มผู้ที่ประกอบธุรกิจกับกองทัพญี่ปุ่น หรือแม้กระทั่งรับจ้างในร้านค้าซึ่งเป็นพลเรือนญี่ปุ่นเข้ามาเปิดบริการให้กับทหารญี่ปุ่น การรับจ้างเหล่านี้เป็นผลมาจากการที่กองทัพญี่ปุ่นเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรี

การรับจ้างในกิจการทหารของกองทัพญี่ปุ่น ซึ่งเป็นการรับจ้างกองทัพญี่ปุ่นโดยตรง ได้แก่

1. การรับจ้างเป็นกรรมกรสร้างทางรถไฟสายไทย - พม่า การจ้างงานในระยะแรกนั้นมีประชาชนสนใจที่จะเข้าไปรับจ้างเป็นกรรมกรให้กับกองทัพญี่ปุ่นเป็นจำนวนมาก เนื่องจากค่าแรงงานสูง คือมีอัตราค่าจ้าง 2-4 บาท ซึ่งเป็นอัตราค่าจ้างแรงงานที่สูง จึงส่งผลให้ราษฎรไทยได้ละทิ้งที่นาหันมารับจ้างเป็นกรรมกรให้กับกองทัพญี่ปุ่น กรรมกรไทยและจีนที่รับจ้างกองทัพญี่ปุ่นนั้นจะได้รับค่าจ้างสูงกว่าการจ้างแรงงานโดยทั่วไปเพราะฝ่ายญี่ปุ่นต้องการปริมาณคนงานให้ได้จำนวนมากเพื่อประโยชน์ในการสร้างทางรถไฟ วิเคราะห์จาก พ.ศ. 2485 ขณะที่ค่าแรงโดยทั่วไปวันละ 50 สตางค์ ฝ่ายญี่ปุ่นที่กาญจนบุรีได้ให้ค่าแรงถึงวันละ 80 สตางค์ และเพิ่มขึ้นถึงวันละ 6 บาท ใน พ.ศ. 2487 ค่าจ้างเหล่านี้นับว่าเป็นรายได้ที่สูงเมื่อเทียบกับเงินเดือนข้าราชการไทยของจังหวัดกาญจนบุรีซึ่งอยู่ระหว่าง 20 - 320 บาทต่อเดือนของข้าหลวงประจำกาญจนบุรี¹ ต่อมาในระยะหลังกรรมกรต้องอดทนกับการเข้าไปทำงานในท้องที่ทุรกันดาร การได้รับการทารุณจากทหารญี่ปุ่น และ

¹ ชัยณรงค์ พันธุ์ประชา. (2530). การสร้างทางรถไฟสายมรณะ : ผลกระทบต่อภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย. หน้า 115.

ค่าครองชีพจังหวัดกาญจนบุรีสูงมาก¹ ทำให้ไม่ค่อยมีประชาชนต้องการไปทำงานกับกองทัพญี่ปุ่นแม้ว่าจะให้ค่าตอบแทนสูงก็ตาม และยังคงผจญภัยอันตรายต่างๆ จึงหากรรมกรเข้าไปทำงานสร้างทางรถไฟได้ยากมากขึ้น

2. การเข้าไปรับจ้างเป็นแรงงานในค่ายทหารญี่ปุ่น มีราษฎรบางรายได้เข้าไปทำงานในค่ายทหารญี่ปุ่นซึ่งตั้งอยู่ริมทางรถไฟสถานีปากแพรกมีหน้าที่เย็บเสื้อผ้าทหารโดยได้ค่าแรงวันละ 80 สตางค์ หรือรับจ้างเป็นช่างซ่อมรถจักร และมีคนไทยรับจ้างสร้างค่ายกองบัญชาการของกองทัพญี่ปุ่นและเชลยศึก

3. การจ้างคนงานหาบสิ่งของให้กับกองทัพขึ้นไปตามท้องที่ทุรกันดารทางตอนเหนือของจังหวัดกาญจนบุรี ดังเช่นได้มีการจ้างคนงานหาบสิ่งของจำนวน 150 คน กับเกวียนบรรทุกสิ่งของจำนวน 50 เล่ม ช้าง 5 เชือก โดยตกลงจะคิดค่าจ้างให้ดังนี้ คือคนหาบคนหนึ่งวันละ 50 สตางค์ เกวียนเล่มหนึ่งวันละ 1.50 บาท ช้างเชือกหนึ่งวันละ 3.00 บาท โดยจ้างตั้งแต่วันที่ 28 -29 ธันวาคม 2484 ทางอำเภอได้จัดจ้างให้มีคนหาบหาบได้จำนวน 150 คน เกวียน 46 เล่ม ช้าง 3 เชือก และได้จ้างมาพร้อมกันเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2484 โดยได้เดินทางออกจาก จังหวัดกาญจนบุรีไปยังบ้านวังโพธิ์ กิ่งอำเภอไทรโยค² ในวันที่ 30 มกราคม 2485 ได้มีจำนวนกรรมกร 330 คน โดยญี่ปุ่นตกลงว่าจะให้ค่าจ้างขาไป 60 สตางค์ ขากลับมาตัวเปล่าคนละ 30 สตางค์ สำหรับหัวหน้าขาไปคนละ 75 สตางค์ ขากลับคนละ 50 สตางค์ รวมเป็นขาไปและขากลับสำหรับกรรมกรคนละ 90 สตางค์ หัวหน้ากรรมกรคนละ 1 บาท 25 สตางค์³

นอกจากนี้ยังมีแรงงานไทยได้ทำการรับจ้างในร้านค้าของญี่ปุ่น จากหลักฐานพบว่า มีคนไทยได้เข้าไปรับจ้างเป็นลูกมือในร้านค้าของญี่ปุ่น “นอกจากนี้ในร้านค้าของญี่ปุ่นไม่ว่าจะเป็นร้านส่งสิ่งของให้ทหารญี่ปุ่นนั้นจะมีคนไทยเป็นลูกมือและตามร้านค้าขายเครื่องดื่มก็จะมีหญิงไทยไปประจำด้วยแทบทุกร้าน”⁴ คนงานที่เป็นชายจะช่วยทำงานที่ใช้กำลังส่วนแรงงานที่เป็นหญิงจะให้บริการแก่ทหารญี่ปุ่น ได้แก่ การเสิร์ฟอาหารและเป็นเพื่อนสนทนา เป็นต้น

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486-2487,2 กุมภาพันธ์ - 8 ธันวาคม). *กรรมกรงวดต่างๆ*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2/12

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2488, 7 มกราคม - 31 มกราคม). *อนุกรรมการผสมประจำจังหวัดกาญจนบุรี*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.5.3/3.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2488, 7 มกราคม - 31 มกราคม). *เรื่องเดิม*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.5.3/3.

⁴ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2484-2487,10 ธันวาคม - 10 เมษายน). *บันทึกเหตุการณ์ทางมหาดไทย*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 1.13/19.

การจ้างแรงงานในกลุ่มผู้ที่รับจ้างทำไม้ให้กับกองทัพญี่ปุ่น คือ นายแผน สิริเวชชะพันธ์ และ นายฟัก บรรณสารวิชาเชาว์ ซึ่งจะให้ค่าจ้างกรรมกรซึ่งทำงานตัดไม้เท่าๆกัน คือ จะให้ท่อนละ 1.50 บาท และเมื่อจะเพิ่มหรือลดราคาค่าจ้างกรรมกรลง บุคคลทั้งสองจะทำการตกลงกัน และจะแจ้งให้อีกฝ่ายทราบเสมอ¹ นายฟัก บรรณสารวิชาเชาว์ ได้นำกรรมกรที่ชำนาญการทำไม้หมอนจากนครราชสีมา จำนวน 400 คน สมทบกับกรรมกรของกาญจนบุรี² กรรมกรที่รับจ้างในบริษัทนาไทย เป็นบริษัทที่รับจัดทำหินเพื่อสร้างทางรถไฟสายไทย - พม่า ให้แก่กองทัพญี่ปุ่น ในการนี้บริษัทต้องส่งกรรมกรประมาณ 3,000 คน ไปทำงานที่ ตำบลวังใหญ่ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นย่านที่ห่างไกลชุมชน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในการจ้างแรงงานเข้ามาทำงานนั้นมีเพิ่มมากขึ้นเมื่อกองทัพญี่ปุ่นเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรี

การเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นได้ก่อให้เกิดการสร้างงานให้กับประชาชนในจังหวัดกาญจนบุรีจากจังหวัดใกล้เคียงและจากจังหวัดที่อยู่ห่างไกลเพราะกองทัพต้องการแรงงานเป็นจำนวนมากและความชำนาญเฉพาะด้าน

1.2. การประกอบธุรกิจกับกองทัพญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี

การเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรีเพื่อสร้างทางรถไฟนั้นได้ก่อให้เกิดกลุ่มธุรกิจที่เข้ามาจับหาสิ่งของให้กับกองทัพญี่ปุ่นเพื่อสร้างทางรถไฟสายไทย - พม่า ทำให้พ่อค้ามีบทบาทมากในจังหวัด ได้แก่ พ่อค้าที่จัดหาวัสดุต่างๆ สำหรับการสร้างทางรถไฟ เช่น ไม้หมอน ฟัน หินกรวด ทวาย พ่อค้าที่ทำการค้ำนั้นมีทั้งในท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรีและจากต่างถิ่น ในเขตทางรถไฟสายไทย - พม่าจะมีการเคลื่อนไหวอย่างรุนแรงกว่าที่ใด ๆ เพราะการค้าที่เกี่ยวเนื่องกับการสร้างรถไฟมีมาก เช่น การทำไม้ส่งขายให้กองทัพญี่ปุ่นมีพ่อค้าไทยรับเหมากับฝ่ายญี่ปุ่นจำนวน รายใหญ่ๆ ก็มีนายแผน สิริเวชชะพันธ์ นายฟัก บรรณสารวิชาเชาว์ นายเต็ม คล้ายสินธุ์ และนายสิทธ เทพการวังดาล

ในการดำเนินการนั้นมีทั้งติดต่อโดยตรงผ่านกองทัพญี่ปุ่น และติดต่อผ่านกรมประสานงานพันธมิตร ในการประกอบธุรกิจจัดหาวัสดุสิ่งของสำหรับสร้างทางรถไฟนั้น ส่วนใหญ่พ่อค้าจะได้รับประโยชน์มากจนบางกลุ่มร่ำรวย

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486-2487,30 มีนาคม - 10 พฤศจิกายน). ไม้หมอนและไม้สะพานรายอื่น ๆ. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2/13.

² แหล่งเดิม.

1.2.1. การประกอบธุรกิจจัดหาไม้ให้กองทัพญี่ปุ่น

การจัดหาไม้หอมสำหรับทำทางรถไฟเป็นเรื่องสำคัญสำหรับกองทัพญี่ปุ่น ทางกองทัพได้ให้กรมประสานงานพันธุมิตรช่วยจัดหาพ่อค้าทำไม้ให้โดยแจ้งว่าต้องการไม้หอมสำหรับทำทางรถไฟประมาณ 60,000 ท่อน ขอให้ทางฝ่ายไทยช่วยจัดการประมูล โดยการประมูลทำไม้หอมครั้งใหญ่เริ่มในเดือน เมษายน 2486 ปรากฏว่ามีผู้ยื่นประมูลขอทำไม้หอมจำนวนนี้ 3 ราย คือ นายแผน สิริเวชชะพันธ์ นายพิก บรรณสารวิชาเชาว์ นายไพฑูรย์ วิริยะสิริ ฝ่ายไทยได้คัดเลือก ผู้ทำไม้หอมเพียง 2 ราย คือ นายแผน สิริเวชชะพันธ์ และนายพิก บรรณสารวิชาเชาว์ โดยให้แต่ละรายแบ่งกันคนละ 30,000 ท่อน¹ สาเหตุที่คณะกรรมการได้คัดเลือกผู้ทำไม้หอม 2 รายนี้ เนื่องจากเห็นว่าผู้ที่รับเหมาทั้ง 2 คน มีความประพฤติเรียบร้อย นอกจากนี้เหตุผลในการคัดเลือก ผู้รับเหมาทั้ง 2 รายนี้ยังมาจากป่าไม้ในเขต จังหวัดกาญจนบุรีทางการป่าไม้ได้แบ่งเขตให้ผู้รับเหมาทั้งสองคนแบ่งเขตให้ผู้รับเหมาทั้งสองคนแบ่งคนละส่วนอยู่แล้วถ้าเปิดโอกาสให้ผู้อื่นเข้าไปทำ นอกจากจะเกิดความขัดแย้งกันขึ้นแล้ว ป่าไม้จะถูกแบ่งเขตให้แคบลงจะทำให้การหาตัดไม้ยากขึ้น นอกจากนี้ยังมีผู้รับเหมารายย่อยๆ อีก เช่น นายเจริญ มณีวงศ์ นายบรรจง จินดา นายประสงค์ เจริญพิบูลย์ และนายสวง คูหา²

เนื่องจากทางกองทัพญี่ปุ่นได้เร่งที่จะสร้างทางรถไฟจึงให้ทางฝ่ายไทยส่งไม้หอมก่อนกำหนด เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยจึงได้เร่งผู้รับเหมาให้ทำงานเร็วขึ้น แต่ทางกองทัพญี่ปุ่นต้องการใช้ไม้หอมเป็นจำนวนมากจึงได้ชักชวนให้ราษฎรตัดไม้ส่งทางกองทัพญี่ปุ่น จึงเป็นเหตุให้ราษฎรทั่วไปทำไม้ส่งกองทัพญี่ปุ่นโดยตรง กิจกรรมทำไม้ได้ขยายเขตออกไปถึงทางด้านอำเภอศรีสวัสดิ์ อำเภอป่าอ้อและอำเภอพนมทวนด้วยนับได้ว่าเขตป่าอันกว้างใหญ่ในจังหวัดกาญจนบุรีต้องได้รับความความกระทบกระเทือนอย่างทั่วถึงพร้อมกับบรรดาผู้รับเหมาต่างก็ร่ำรวยกันไปโดยทั่วหน้า³ ในการค้าไม้หอมกับกองทัพญี่ปุ่นนั้นได้มีคนไทยบางคนทำการค้ากับกองทัพญี่ปุ่นได้ทำการโกงอย่างหนึ่งที่เรียกว่า “เวียนเทียน” คือ เมื่อนำไม้หอมมาส่งขายให้ทหารญี่ปุ่นในตอนกลางวันตกลงซื้อขายกันเสร็จเรียบร้อยแล้วเมื่อถึงเวลากลางคืนชาวบ้านก็แอบมาขโมยไม้หอมกลับไปแล้วในกลางวันก็เอามาส่งขาย

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486-2487,30 มีนาคม – 10 พฤศจิกายน). *ไม้หอมและไม้สะพานรายอื่น ๆ*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2/13.

² ชัยณรงค์ พันธุ์ประชา. (2530). *การสร้างทางรถไฟสายมรณะ : ผลกระทบต่อภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย*. หน้า 109.

³ แหล่งเดิม. หน้า 111.

ใหม่ เมื่อทางกองทัพญี่ปุ่นจับได้จึงได้ทำเครื่องหมายไว้ที่ไม้หมอนรถไฟที่ได้ทำการตกลงซื้อขายกันแล้ว¹ ซึ่งเป็นการแก้ปัญหานี้ได้

เมื่อทางกองทัพญี่ปุ่นมีความต้องการไม้หมอนเพิ่มมากขึ้นเพราะต้องการเร่งที่จะสร้างทางรถไฟสายไทย – พม่าให้เสร็จเร็วขึ้น จึงมีผู้เข้ามาทำการค้าไม้กับทางกองทัพญี่ปุ่นเพิ่มมากขึ้น เป็นการค้าแบบโดยตรง คือหลวงสิทธิเทพการ เป็นพ่อค้าอีกรายหนึ่งที่ตัดไม้ส่งทางกองทัพญี่ปุ่นโดยตรง หลวงสิทธิเทพการเป็นผู้ที่มีอิทธิพลคนหนึ่งในลุ่มแม่น้ำแม่กลองเป็นเจ้าของที่ดินพ่อค้าเงินกู้รายใหญ่ นอกจากนี้ยังเป็นเจ้าของกิจการในเขตจังหวัดราชบุรี ราคาไม้หมอนที่หลวงสิทธิเทพการส่งให้กองทัพญี่ปุ่นนั้นมีราคาสูงกว่าที่ทางการฝ่ายไทยรับประมูลไว้ถึงเท่าตัว² นอกจากนี้ทางกองทัพญี่ปุ่นยังดำเนินการตัดไม้เองและให้เอกชนญี่ปุ่นจัดหาให้อีกด้วยไม้หมอนจำนวนมากยังลำเลียงมาจากทางเหนือ จังหวัดลำปาง 60,000 ท่อน และทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดนครราชสีมาอีก 60,000 ท่อนด้วย³

¹ บุญรอด ชลารักษ์ .(2533). ประวัติศาสตร์บอกเล่า : สภาพของจังหวัดกาญจนบุรีในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2. หน้า 28.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486-2487,30 มีนาคม – 10 พฤศจิกายน). ไม้หมอนและไม้สะพานรายอื่นๆ. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2/14.

³ แหล่งเดิม.

ตาราง 12 บัญชีแสดงจำนวนไม้หอมที่ผู้รับเหมาจะต้องส่งเป็นรายเดือน

ชื่อผู้รับเหมา	ราย ไหน	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	รวม
นายพัก วิชา ชวาร์	บ้านสาน ก่อน	10,500	6,000	4,000	4,000	5,500	30,000
	หลัง	15,000	15,000	-	-	-	30,000
	รวม	25,500	21,000	4,000	4,000	5,500	60,000
นายเต็ม สินธุ์	คล้าย ก่อน	14,000	3,000	1,000	1,000	1,000	20,000
	หลัง	-	-	-	-	-	-
	รวม	14,000	3,000	1,000	1,000	1,000	20,000
นายแผน สิริเวช ชะพันธ์	สิริเวช ก่อน	17,500	7,500	7,500	7,500	10,000	50,000
	หลัง	15,000	15,000	-	-	-	30,000
	รวม	32,500	22,500	7,500	7,500	10,000	80,000
รวมทั้งสิ้น		72,000	46,500	12,500	12,500	16,500	16,000

ที่มา : กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486-2487,30 มีนาคม – 10 พฤศจิกายน).
ไม้หอมและไม้สะพานรายอื่นๆ. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษา
ทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2/13.

1.2.2. การประกอบธุรกิจจัดหา กรวด ทราายให้กองทัพญี่ปุ่น

การประกอบธุรกิจกับกองทัพญี่ปุ่นในการจัดหาวัสดุในการก่อสร้างทางรถไฟ
ประเภท กรวด ทราาย และหิน ก็เป็นธุรกิจที่สำคัญในจังหวัดกาญจนบุรี

ในการทำธุรกิจประเภทนี้กับกองทัพญี่ปุ่นเป็นรูปแบบการประมูล โดยผู้ที่ชนะการ
ประมูล คือ นายแผน สิริเวชชะพันธ์ ทำกรวดส่งเหนือท่ามะขามขึ้นไปโดยคิดราคา
ลูกบาศก์ละ 4.15 บาท และนายไพฑูรย์ วิริยะสิริ ทำกรวดส่งใต้ท่ามะขามลงมาโดยคิด
ราคาลูกบาศก์ละ 3.65 บาท ปริมาณกรวดตลอดเส้นทางหนองปลาตึก – ท่ามะขาม

มีจำนวนทั้งสิ้น 189,000 ลูกบาศก์เมตรในจำนวนนี้ให้แบ่งส่งจากหนองปลาตุกถึงท่ามะขาม ซึ่งนายไพฑูรย์ วิริยะสิริรับผิดชอบ 60,000 ลูกบาศก์เมตร ส่วนทางเหนือท่ามะขามไปทางแค้วน้อย ซึ่งนายแผน สิริเวชแพนธ์ รับผิดชอบมีประมาณ 126,000 ลูกบาศก์เมตร กรวดทั้งหมดจะมีขนาดก้อนโตไม่เกิน 6.5 เซนติเมตร¹

การหากรวดที่ใช้โรยทางในตอนที่เลียบบแม่น้ำแม่กลองนั้น เดิมที่นายแผน สิริเวชแพนธ์ได้เป็นผู้รับเหมาทำส่งแก่ฝ่ายญี่ปุ่น แต่ระยะหลังได้มีบริษัทญี่ปุ่น คือบริษัทนากาฮาระ โคชิ มาตัดเองมารับเหมาไป เรื่องนี้ทางการไทยได้ประท้วงไปหลายครั้งเพราะเห็นว่าไม่เป็นธรรมแก่ผู้รับเหมาไทย ทั้งๆที่พลโท ยามาตะ ทูตทหารบกญี่ปุ่นรับปากกับฝ่ายไทยไว้ว่าจะให้ไทยรับเหมาทำโดยตลอด เมื่อฝ่ายไทยประท้วงไปยังฝ่ายญี่ปุ่นก็อ้างว่าผู้รับเหมาไทยทำงานล่าช้าไม่ทันตามความต้องการและขอให้ปล่อยเลยตามเลย กรณีนี้ น่าจะมาจากการที่ทางญี่ปุ่นต้องการให้บริษัทญี่ปุ่นกระทำมากกว่า

กิจการย่อยหินเพื่อใช้โรยทางตั้งแต่ช่วงเหนือกาญจนบุรีขึ้นไปจนถึงวังใหญ่ ฝ่ายญี่ปุ่นได้ให้นายเตียวลงชิน หรือ นายสหัส มหาคุณ เป็นผู้รับเหมาทำส่งในราคา ลูกบาศก์เมตรละ 9.50 บาท ส่วนที่เลยจากนี้ขึ้นไปทางการไทยได้จัดหาบริษัทนำไทยจำกัด มารับเหมาย่อยหินให้กับฝ่ายญี่ปุ่นในราคาลูกบาศก์เมตรละ 10.50 บาท เนื่องมาจากพื้นที่ทุรกันดารการขนส่งลำบากมีผลให้หินมีราคาสูงขึ้น

ต่อมาได้มีบริษัทญี่ปุ่นหลายบริษัทไปรับย่อยหินแข่งกับบริษัทนำไทย มีบริษัทหนึ่งขึ้นไปตั้งทำการที่ตำบลลิ้นถิ่น อำเภอทองผาภูมิ ทางการทหารญี่ปุ่นจึงผิดสัญญาที่ทำไว้กับบริษัทนำไทย ไม่ยอมรับซื้อของบริษัทนำไทยทั้งๆที่ฝ่ายทหารญี่ปุ่นซื้อหินจากบริษัทญี่ปุ่นอื่นๆในราคาแพงกว่าที่ตกลงไว้กับบริษัทนำไทย คือซื้อในราคาลูกบาศก์เมตรละ 30 บาท หรือกว่านั้น ฝ่ายญี่ปุ่นไม่ได้จ่ายเงินงวดหลังๆตามที่ตกลงไว้กับบริษัทนำไทยเลยจนสงครามสงบและกองทหารญี่ปุ่นถอนตัวออกไป ในที่สุดหินของบริษัทนำไทยได้ถูกฝ่ายพันธมิตรยึดเอาไปใช้ โดยถือว่าเป็นทรัพย์สินของฝ่ายกองทัพญี่ปุ่น²

ในการจัดหากรวดทรายและหินจะได้จากการถมในแม่น้ำแม่กลองและการย่อยหินจากเทือกเขาทาง ตำบลวังใหญ่ ในการสร้างทางรถไฟนี้ต้องใช้หินและกรวดหลายลูกบาศก์เมตรราคาหินและกรวดมีตั้งแต่ประมาณลูกบาศก์เมตรละ 3-10 บาท ในระยะแรกๆ

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486, กุมภาพันธ์). *กรวดและทราย*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด. 2.4.1.2/11.

² คมนามคม. (2493,3 สิงหาคม). *บริษัทนำไทยร้องเรื่องขอค่าหินสำหรับโรยทางรถไฟสาย ไทย - พม่า จากผู้จัดการบริษัทนำไทย ถึงรัฐมนตรีว่าการคมนาคม*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. คค. 0202.9.12/1.

จนถึง 30 บาทใน พ.ศ. 2488 ปริมาณเงินที่หมุนเวียนในกิจการนี้มีมาก ดังนั้นจึงเกิดการ
 แย่งแย่งกันมาก โดยเฉพาะในระยะหลังทางบริษัทญี่ปุ่นจะได้เปรียบมาก

1.2.3. การจัดหาแรงงานให้กับกองทัพญี่ปุ่น

การเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นที่เข้ามาสร้างทางรถไฟนั้น แรงงานเป็นสิ่งสำคัญในการ
 ก่อสร้างถึงแม้ว่าทางกองทัพญี่ปุ่นจะนำแรงงานเข้ามาเป็นจำนวนมากแล้วก็ตามก็ยังไม่เพียงพอ
 กับการสร้างทางรถไฟ โดยเฉพาะในระยะหลังการหาแรงงานที่จะเข้าไปทำงานกับกองทัพ
 ญี่ปุ่นเป็นเรื่องยากเนื่องจากแรงงานที่เข้าไปทำงานในกองทัพญี่ปุ่นต้องประสบกับปัญหา
 ต่างๆ จึงได้เกิดอาชีพนายหน้าหาแรงงานให้กับกองทัพญี่ปุ่น

ในระยะหลังของการก่อสร้างที่ต้องเข้าไปทำงานเขตทุรกันดาร ทำให้กรรมกรที่เข้า
 ไปทำงานได้หลบหนีออกมาเป็นจำนวนมากในการหากรรมกรจึงหาได้ยาก ทางกองทัพ
 ญี่ปุ่นจึงได้ให้รางวัลแก่ผู้ที่หากรรมกรมาให้ โดยจะได้รับค่านายหน้าตามจำนวนที่หามาได้
 คือได้คนละ 1 บาท¹ เช่น นายบุญศรี สาสุข ซึ่งมีอาชีพรับราชการเป็นครูใหญ่โรงเรียน
 ประชาบาล ที่บ้านช่อง ตำบลห้วยกระเจา อำเภอพนมทวน ได้หากรรมกรมาให้ทหารญี่ปุ่น
 เพื่อหวังค่านายหน้า² แสดงให้เห็นว่าได้เกิดมีอาชีพนี้ขึ้นเพื่อกรรมกรเข้ามาเป็นแรงใน
 การสร้างทางรถไฟให้กับกองทัพญี่ปุ่น

1.3. การค้าฝิ่น

การค้าฝิ่นในช่วงสงครามมหาเอเซียบูรพานั้นถือว่าการหารายได้ให้กับรัฐ
 เนื่องจากว่าก่อนเกิดสงครามรายได้ของรัฐได้จากภาษีศุลกากรมากที่สุด รองลงมาได้แก่จาก
 รถไฟ ใน พ.ศ. 2484 เมื่อเกิดสงครามขึ้น รายได้จากศุลกากรตกต่ำเพราะการค้าระหว่าง
 ประเทศมีปัญหา รัฐบาลจึงหารายได้ชดเชยโดยการมุ่งหารายได้จากการค้าฝิ่นเป็นสำคัญ
 เพราะเป็นการหารายได้ที่ไม่ต้องลงทุนมากและสามารถทำรายได้ในเวลาที่รวดเร็วในช่วง
 สงคราม

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486-2487, 2 กุมภาพันธ์ - 8 ธันวาคม). *กรรมกรงวดต่างๆ*. (สมาคมพานิชจีนแห่งประเทศไทยเป็นผู้แทนจัดส่งกรรมกรจีนให้ญี่ปุ่น และอนุญาตให้กรรมกรจีนเข้า
 เขตหวงห้าม). กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด.
 บก.สูงสุด 2.4.1.2/12.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 13 กุมภาพันธ์ - 7 มิถุนายน). *คนร้ายลักทรัพย์ทหารญี่ปุ่น*
 เช่น มั่ง ผ้าปูที่นอน ผ้าห่ม เหล็กกันข้างรถไฟ เสื้อผ้าตะปู เหล็กโซ่ ฯลฯ (รวมหลายรายการ). กอง
 ประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด
 2.7.3.1/193.

ตาราง 13 แสดงรายได้จากการค้าฝิ่นของรัฐบาลไทย

พ.ศ.	จำนวนเงิน(บาท)
2484	14,267,638
2485	21,147,345
2486	29,315,174
2487	60,324,447

ที่มา สมศักดิ์ นิลนพคุณ. (2527). ปัญหาเศรษฐกิจของไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และการแก้ไขของรัฐบาลระหว่าง พ.ศ. 2488-2498. หน้า 86. อ้างจาก กรมบัญชีกลาง, กระทรวงการคลัง. รายงานเงินรายได้รายจ่ายแห่งราชอาณาจักรไทยประจำปี พุทธศักราช 2484-2487. หน้า 69-75.

จากตารางแสดงให้เห็นการการค้าฝิ่นได้ทำรายได้ให้กับรัฐบาลเป็นอย่างสูง และประเทศไทยกำลังอยู่ในภาวะสงครามรายได้จากรัฐบาลมีน้อย การค้าฝิ่นจึงมีความสำคัญ การค้าฝิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อกองทัพญี่ปุ่นเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรี กล่าวคือเมื่อกองทัพญี่ปุ่นเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีเพื่อมาสร้างทางรถไฟนั้น ได้มีการจ้างกรรมกรจีนเข้าเป็นแรงงาน กรรมกรจีนส่วนมากจะเสพยาฝิ่น ฝิ่นจึงเป็นสินค้าที่ต้องการของกรรมกรจีนเป็นอย่างมาก

การสูบฝิ่นเป็นกิจกรรมที่สำคัญในหมู่กรรมกรจีนมานานแล้ว เมื่อกกรรมกรจีนเข้ามารับจ้างทำงานให้กับกองทัพญี่ปุ่นเป็นจำนวนมาก ทางสมาคมพาณิชย์จีนจึงขอให้ทางกองทัพญี่ปุ่นดูแลและให้ความสะดวกแก่กรรมกรจีน โดยจัดหาและจำหน่ายฝิ่นซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่กรรมกรจีนต้องการ การขายฝิ่นจึงมีความจำเป็นมาก เนื่องจากมีกรรมกรจีนติดฝิ่นเป็นจำนวนมาก ในวันที่ 26 พฤศจิกายน 2486 มีกรรมกรที่ติดฝิ่นเฉลี่ยแล้ว ร้อยละ 80 มีจำนวนกรรมกร 4,000 - 5,000 คน และส่วนมากคนหนึ่งสูบวันละ 1 กรัม¹

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488,3-5 ตุลาคม). สมาคมพาณิชย์จีนและบริษัทนำไทยขออนุญาตจำหน่าย ฝิ่น สุรา บุหรี่ ไม้ขีดไฟ น้ำตาล และยารักษาโรคแก่กรรมกร. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2./15.

ในระยะแรกการดำเนินการจัดหาฝืนให้กับกรมกรเป็นหน้าที่ของสมาคมพาณิชย์จีน โดยสมาคมได้ให้ นายเฮงอ้วง แซ่เจี๋ย เป็นผู้รับมอบฉันทะจากสมาคมพาณิชย์จีนในการจัดจำหน่ายฝืนพร้อมกับสุรา บุหรี่ และไม้ขีดไฟ ให้แก่กรมกรจีนที่สร้างรถไฟโดยเป็นการค้าแบบเคลื่อนที่ไปตามที่กรมกรทำงาน¹ต่อมาในวันที่ 30 สิงหาคม 2486 สมาคมพาณิชย์จีนได้เพิกถอนการอนุญาตการเป็นตัวแทนจำหน่ายฝืนของนายเฮงอ้วง แซ่เจี๋ย เพราะสมาคมพาณิชย์จีนไม่พอใจนายเฮงอ้วง ผู้จัดการสมาคมจึงมีหนังสือไปเพิกถอนมาทางกรมสรรพสามิตเพื่อแจ้งไปยังจังหวัดกาญจนบุรี เมื่อทางสมาคมเพิกถอนผู้แทนการค้าฝืนแล้ว ได้มอบให้บริษัทกาญจนบุรีจังหวัดพาณิชย์เป็นผู้จำหน่ายสุรา บุหรี่และไม้ขีดไฟโดยตรง ส่วนฝืนนั้นสมาคมพาณิชย์ได้ขอให้กรมสรรพสามิต จัดส่งคนไปจำหน่ายเอง

ผู้ที่ได้รับอนุญาตซื้อฝืน บุหรี่ และไม้ขีดไฟ เพื่อขายแก่กรมกร คือ นายแผน สิริเวชชะพันธ์ ในระยะแรกนั้นนายแผนไม่มีฝืนจำหน่าย กรมประสานงานพันธมิตรติดต่อขอให้สมาคมพาณิชย์จีน แบ่งขายให้แก่นายแผน สิริเวชพันธ์ เพราะกรมสรรพสามิตได้จ่ายฝืนให้สมาคมพาณิชย์จีนเดือนละ 16 กิโลกรัม ซึ่งเป็นจำนวนที่กำหนดให้ค้าอยู่ก่อนแล้ว

การค้าฝืนในจังหวัดกาญจนบุรีเป็นการทำรายได้ให้กับรัฐบาลเป็นอย่างสูงประกอบกับกองทัพญี่ปุ่นได้นำกรมกรจีนเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมาก กรมกรจีนเหล่านี้มีความต้องการเสพฝืนมีผลให้การค้าฝืนในจังหวัดกาญจนบุรีมีมูลค่าสูง

การที่กองทัพญี่ปุ่นได้เข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีนั้น ในด้านของการค้านั้นถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดี มีความคล่องตัว ทั้งราษฎรในท้องที่จังหวัดกาญจนบุรีและมีชาวต่างจังหวัดมุ่งหน้ามาทำการค้าในจังหวัดนี้เป็นจำนวนมากต่างก็ได้รับความร่ำรวยจากการทำการค้ากับญี่ปุ่น และการค้านั้นบรรดาพ่อค้าส่วนใหญ่ชอบที่จะทำการค้ากับญี่ปุ่นเพราะชาวญี่ปุ่นจะยินดีรับซื้อสินค้าเกือบทุกชนิดและให้ราคาสูงพอค้าจึงยินดีที่จะขายให้มากกว่าที่จะขายให้กับคนไทย

2. ปัญหาทางเศรษฐกิจ

ปัญหาทางเศรษฐกิจเมื่อเกิดสงครามมหาเอเซียบูรพานั้น ได้เกิดขึ้นทั่วประเทศไทย และในจังหวัดกาญจนบุรีก็เช่นเดียวกัน เนื่องจากสาเหตุ ประการแรก เมื่อประเทศไทยได้ตกลงร่วมลงนามเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถที่จะติดต่อค้าขายกับประเทศอื่นได้ นอกจากประเทศญี่ปุ่นและดินแดนที่ญี่ปุ่นยึดครองเท่านั้น จึงทำให้เกิดภาวะขาดแคลนสินค้าภายในประเทศ

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488,3-5 ตุลาคม). สมาคมพาณิชย์จีนและบริษัทนำไทยขอ อนุญาตจำหน่าย ฝืน สุรา บุหรี่ ไม้ขีดไฟ น้ำตาล และยารักษาโรคแก่กรมกร. กองประวัติศาสตร์และ พิพิธภัณฑสถานทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2./15.

ประการที่สอง การลดค่าเงินบาทให้เท่ากับค่าเงินเยนซึ่งรัฐบาลไทยในขณะนั้นได้มอบให้พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวิวัฒนไชยในขณะนั้นทรงดำรงพระยศเป็นหม่อมเจ้าและทรงดำรงตำแหน่งที่ปรึกษากระทรวงการคลัง ทรงพิจารณาค่าของเงินบาทเท่ากับเงินเยน และทรงเห็นว่าเป็นการกำหนดค่าเงินต่ำกว่าค่าแท้จริง แต่เมื่อญี่ปุ่นยืนยันให้กำหนด 1 บาทเท่ากับ 1 เยน รัฐบาลก็จำต้องยอมรับเพราะว่าญี่ปุ่นกำลังเป็นฝ่ายได้เปรียบในสงคราม การลดค่าเงินบาทเท่ากับเงินเยนได้กระทำเมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2485¹ การลดค่าเงินบาททำให้อัตราการแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทกับเงินเยนที่เคยอยู่ระดับ 100 บาทต่อ 155.70 เยน ต้องลดลงเหลือ 100 บาท ต่อ 100 เยน เท่ากับค่าเงินบาทลดลงร้อยละ 33 ทำให้ฝ่ายญี่ปุ่นได้รับผลประโยชน์เพราะเมื่อซื้อสินค้าจากฝ่ายไทยนั้น ญี่ปุ่นจะจ่ายเงินน้อยลง ส่วนฝ่ายไทยจะต้องจ่ายเงินมากขึ้น

ประการที่สาม การเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นในประเทศไทยนั้น ญี่ปุ่นได้พิมพ์ธนบัตรทหารขึ้นจำนวนหลายล้านบาท ซึ่งกองทัพญี่ปุ่นได้นำมาใช้จ่ายทั่วประเทศไทย และพยายามบังคับรัฐบาลไทยประกาศรับรองธนบัตรเหล่านั้น เพื่อญี่ปุ่นจะได้ซื้อสินค้าเครื่องใช้เพื่อเลี้ยงทหารญี่ปุ่น²

ประการที่สี่ รัฐบาลไทยยังต้องรับภาระหนัก คือ ญี่ปุ่น เรียกร้องที่จะกู้เงินบาทไปใช้จ่ายในกองทัพญี่ปุ่นที่อยู่ในเมืองไทย โดยใช้วิธีกู้หลายวิธีตามที่ญี่ปุ่นต้องการ เช่น ให้ดอกเบีย่น้อยและตอนแรกชำระเงินต้นคืนเป็นทองคำแต่ต่อมาคืนเป็นเงินเยน ญี่ปุ่นกู้เงินจากรัฐบาลไทยในช่วงจากเดือนธันวาคม พ.ศ. 2484 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2486 เป็นเงินรวมทั้งสิ้น 491,701,083 บาทหรือประมาณปีละ 196,700,000 บาท ในปี พ.ศ. 2487 ญี่ปุ่นกู้ไป 514 ล้านบาท และใน พ.ศ. 2488 กู้ไป 799,400,000 บาท³

ประการที่ห้า สินค้าขาเข้าของไทยเกือบทั้งหมดได้นำเข้ามาจากประเทศญี่ปุ่นมีราคาแพง เช่น ผลิตภัณฑ์เหล็ก ไฟฟ้า สิ่งของที่ทำด้วยยาง รถยนต์และเครื่องอะไหล่ นมข้น และนมผง เนื่องจากเมื่อสงครามได้แผ่ขยายออกไปการคมนาคมติดขัดและเสี่ยงภัยทำให้สินค้าที่เข้ามาเมืองไทยมีปริมาณน้อยลงต้องประสบกับความขาดแคลน โดยศาสตราจารย์ รong ศยามานนท์ ได้กล่าวว่า “ก่อนญี่ปุ่นเดินทัพผ่านเมืองไทยราคายาง 2 – 4 บาท ครั้นถึงตอนปลายสงคราม ได้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เป็นเส้นละราว 100 บาท”⁴

¹ ธนาคารแห่งประเทศไทย(2504, 1 เมษายน). *วิวัฒนไชยานุสรณ์* ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชยไชยยันต์ 1 เมษายน 2504. หน้า 28-29.

² ประยูร ภมรมนตรี.(2518). *ชีวิต 5 แผ่นดินของข้าพเจ้า*. หน้า 482.

³ กระทรวงต่างประเทศ. (ค.ศ.1944, 9 มิถุนายน). *รายงานกระทรวงการคลังเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายของกองทัพญี่ปุ่น*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. 2/2.6

⁴ รong ศยามานนท์. (2520). *ประวัติศาสตร์ไทยในระบอบรัฐธรรมนูญ*. หน้า 194.

จากสภาพการณ์ดังกล่าวทำให้สภาพของเมืองไทยสั่นคลอนมาก เช่นการลดค่าเงินบาทเท่ากับเงินเยน เป็นโอกาสให้สินค้าขาเข้ามีราคาแพง ส่งผลต่อสินค้าประเภทอื่นๆ ก็มีราคาสูงขึ้น และการที่รัฐบาลไทยต้องให้ญี่ปุ่นกู้ยืมเงินไปใช้จ่ายในกองทัพ ทำให้รัฐบาลต้องพิมพ์ธนบัตรออกใช้มาก ก่อให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ¹

ปัญหาการเกิดภาวะเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นในระหว่างสงครามก่อให้เกิดผลต่อจังหวัดกาญจนบุรีด้วยเช่นเดียวกัน แต่เนื่องจากว่ากองทัพญี่ปุ่นได้นำบุคคลต่างๆเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีเป็นจำนวนมากส่งผลให้ภาวะปัญหาทางเศรษฐกิจของจังหวัดกาญจนบุรีต้องประสบนั้นมีความรุนแรงกว่าจังหวัดอื่นๆเพราะเมื่อมีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ความต้องการในการใช้เครื่องอุปโภคบริโภคเพื่อใช้ในการครองชีพมีมากในทางตรงข้ามปริมาณเครื่องอุปโภคบริโภคกลับมีน้อยลงเนื่องจากว่าอยู่ในภาวะสงคราม

2.1. สินค้าหายากและมีราคาแพง

จากการเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพาและการที่กองทัพญี่ปุ่นเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีทำให้สินค้าในภายในจังหวัดนี้มีราคาแพงและหายาก สาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหานี้มีด้วยกันหลายประการ

ประการที่หนึ่ง การเกิดอุทกภัยในจังหวัดกาญจนบุรีปี 2485 มีบ้านเรือนที่นาและที่สวนของราษฎรได้รับความเสียหาย จึงทำให้เกิดการขาดแคลน อาหารและเครื่องนุ่งห่ม นอกจากนี้ยังโรคภัยไข้เจ็บตามมามากด้วยเสมอ²

ประการที่สองในระหว่างสงครามประเทศไทยมีภาระหน้าที่หลัก คือ การจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคให้แก่ฝ่ายกองทัพญี่ปุ่น เมื่อกองทัพญี่ปุ่นต้องการสินค้าชนิดใดมากเป็นพิเศษ สินค้าชนิดนั้นจะมีราคาแพงและหายาก สินค้าที่เป็นที่ต้องการของกองทัพญี่ปุ่นจะมีราคาแพง และรัฐบาลไทยจะต้องหาวิธีการเพิ่มปริมาณตามที่กองทัพญี่ปุ่นต้องการให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เช่น ขนมันปิ้ง ทหารญี่ปุ่นต้องการเป็นจำนวนมาก และยังต้องการแป้งสาลี 150 ตัน ต่อทุกๆเดือน แต่แป้งสาลีไม่มีขายให้³ เนื่องจากมีการกักตุนสินค้าของพ่อค้า⁴ นอกจากนี้ยังมีเนื้อโคและเนื้อสุกร ญี่ปุ่นได้ขอให้ผู้ขายปลีกลำมาขายในท้องตลาดมากขึ้น เพราะวันหนึ่งๆทางการทหารญี่ปุ่นต้องการซื้อเมก จึงได้ต้องพยายามให้มีการฆ่า

¹ แกมสุข นุมนนท์. (2521). "ไทยกับญี่ปุ่นสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง" การปกครองและสังคมไทย. หน้า 78.

² กระทรวงศึกษาธิการ. (2485 - 2486). ใ้รายงานการเสียหายเรื่องอุทกภัย. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ศธ. 0701.28/39.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2484 - 2486, 25 กุมภาพันธ์ - ธันวาคม). เบ็ดเตล็ดเกี่ยวกับการจัดซื้อสินค้าและการจัดหาสินค้าต่างๆแก่ญี่ปุ่น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.6.2/1.

⁴ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2484 - 2486, 25 กุมภาพันธ์ - ธันวาคม). เบ็ดเตล็ดเกี่ยวกับการจัดซื้อสินค้าและการจัดหาสินค้าต่างๆแก่ญี่ปุ่น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.6.2/1.

มากขึ้น ที่อำเภอบ้านโป่งจังหวัดกาญจนบุรี นายเบ็ญจะ ไกรนาม รับทำการฆ่าหมูขายให้ โดยซั้งทั้งตัวและบริษัทสัตว์พาณิชย์จำกัด ก็ทำการฆ่าหมูส่งให้ จะได้เพียงพอกับความ ต้องการของประชาชนและทหารญี่ปุ่น¹ นอกจากนี้ภาวะการขาดแคลนสินค้ามาจากประเทศไทยต้องรับภาระหนัก ในการจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคให้แก่ฝ่ายกองทัพญี่ปุ่น เป็นปัจจัย ที่สำคัญที่ทำให้ปริมาณความต้องการสินค้าภายในประเทศเพิ่มขึ้น นอกจากความจำเป็นในการเลี้ยงดูกองทัพญี่ปุ่นดังกล่าวแล้ว ประเทศไทยยังต้องรับภาระในการเลี้ยงดูกรรมกรนับแสนของคนฝ่ายญี่ปุ่น ในเขตทางรถไฟด้วย² ซึ่งเป็นภาระหนักของไทย

ประการที่สาม เมื่อกองทัพญี่ปุ่นมาตั้งฐานทัพในเขตจังหวัดกาญจนบุรีนั้นบางแห่ง นั้นเดิมเป็นพื้นที่ทำการเกษตรกรรมของราษฎร เมื่อต้องมาเป็นที่ตั้งฐานทัพของญี่ปุ่น จึงทำให้มีการตัดต้นไม้และสูญเสียที่ดินที่ใช้ในการเพาะปลูก ทำให้ผลผลิตออกสู่ท้องตลาด น้อยลง ในการสร้างทางรถไฟนั้นจะต้องมีการตัดต้นไม้ เช่น ในเขตท้องที่ อำเภอท่ามะกา ตั้งแต่ ตำบลดอนขมิ้น เขตติดต่อกับบ้านโป่ง ขนานกับทางหลวงสายที่ 18 บ้านโป่ง – กาญจนบุรี ผ่าน ตำบล ท่าไม้ ตำบล ท่ามะกา ตำบลท่าเรือ ถึงตำบลตะคร้ำเอน ได้ตัด ต้นไม้ของราษฎรเสียหายตลอดทาง³ เมื่อทหารญี่ปุ่นต้องการพื้นที่ภายในจังหวัด กาญจนบุรีนั้น นอกจากจะเป็นที่อยู่อาศัยของราษฎรแล้ว ยังเป็นพื้นที่ไร่นา ที่ปลูกพืชแล้ว ยังไม่ได้เก็บผลผลิต โดยเฉพาะพืชล้มลุกที่เกษตรกรได้ลงทุนไปเป็นจำนวนมาก ถึงแม้ว่าจะ ได้เงินชดเชยแต่ก็ไม่คุ้มกับค่าเสียหายที่ได้ลงทุนไป เช่น กล้วยกอหนึ่ง ซึ่งมีหลายต้นด้วยกัน เจ้าของคิดราคากอหนึ่งต่อ 2 บาทเท่านั้น ซึ่งถ้าคิดดูว่ากล้วยของต้นหนึ่งในจำนวน หนึ่งกอเมื่อมีลูกขึ้นหนึ่งเครือก็ขายเกินราคา 2 บาท⁴ เป็นต้น

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2484 – 2488, 19 ธันวาคม – 11 พฤษภาคม). การจัดหาสิ่งของ ให้แก่กองทัพญี่ปุ่น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.6.2/2.

² ชัยณรงค์ พันธุ์ประชา. (2530). การสร้างทางรถไฟสายมรณะ : ผลกระทบต่อภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย. หน้า 103-104.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 – 2488, 26 พฤษภาคม – 21 กันยายน). การใช้ที่ดินของ ฝ่ายญี่ปุ่นสร้างที่พักเพื่อดำเนินการสร้างทางรถไฟสายไทย-พม่า พระราชกฤษฎีกาเวนคืนทำทางรถไฟสาย ไทย – พม่าฉบับบังคับออกตามกฎอัยการศึก. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.4.1.2/3.

⁴ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486 – 2489, 29 กันยายน – 17 มิถุนายน). ค่าเสียหายที่เกิด จากญี่ปุ่นขอใช้ที่ดินใน จังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.8/112.

ประการที่สี่ จากการที่กองทัพญี่ปุ่นกู้เงินไทย เพื่อใช้จ่ายในกองทัพญี่ปุ่น มีผลให้ทหารญี่ปุ่นในประเทศไทยใช้จ่ายเงินบาทอย่างฟุ่มเฟือย เช่น วัชหนึ่งตัวราคาเดิมตัวละ 50 – 80 บาท แต่ขายให้ทหารญี่ปุ่นในราคาตัวละ 300 กว่าบาท¹

จากสาเหตุดังกล่าวทำให้จังหวัดกาญจนบุรีซึ่งในอยู่ภาวะสงครามและประกอบกับการเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นทำให้สินค้าที่มีราคาแพงและหายากมากขึ้น ทำให้สภาพความเป็นอยู่ของราษฎรในจังหวัดกาญจนบุรีต่างได้รับความอดอยาก เนื่องจากสินค้าที่เป็นเครื่องอุปโภคบริโภคและอาหารการกิน ภายในเขตจังหวัดนี้มิได้มีเพิ่มเติมให้มากเท่าจำนวนคน ความขาดแคลนต่างๆจึงได้แผ่กว้างออกให้เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผัก เนื้อ ปลา หมู และเครื่องใช้ทุกชนิด มีราคาแพง เช่น ผักบุงก่าละ 10 สตางค์ มะเขือยาวผลใหญ่ผลละ 5 สตางค์เล็ก 2 ผล 5 สตางค์ ไข่ไก่และไข่เป็ดฟองละ 7 สตางค์ หมูกิโลละ 1.80 บาท (แต่การชั่งไม่ครบตามน้ำหนักเกือบทุกราย) และต้องแย่งกันซื้อสินค้าซึ่งมีอยู่โดยจำกัดวันใดไปซื้อมากก็ต้องอด และรอคอยซื้อใหม่ในวันรุ่งขึ้น² ในเขตพื้นที่ห่างไกลจากตัวจังหวัดและยิ่งเมื่อส่งผ่านเข้าไปในท้องที่ลึกเข้าไป เช่น วังใหญ่ ไทรโยค หินดาดทองผาภูมิ ยิ่งมีราคาแพงขึ้นอีก 2-3 เท่าตัวเป็นอย่างน้อย³ ยกตัวอย่างเช่น แดงโมที่บ้านโป่งขายผลละ 80 สตางค์ ที่กาญจนบุรีขายผลละ 1.50 สตางค์ ที่วังใหญ่ขายผลละ 3.00 เป็นต้น ตำบลท่าโป่งอยู่บริเวณที่ขึ้นไปตามลำน้ำแควน้อยประมาณ 50 กิโลเมตรอาหารมีราคาแพง เช่น บุหรี่ที่ในกรุงเทพฯขาย 25 – 30 สตางค์ ในบริเวณนี้ขาย 50-80 สตางค์ไข่เป็ดฟองละ 15 สตางค์ ผักสดหาซื้อกินไม่ได้แม้แต่กำเดียว⁴ จะเห็นได้ว่ายิ่งระยะทางไกลขึ้นราคาก็ยิ่งแพงขึ้น ทำให้ราษฎรที่ต้องอาศัยอยู่ห่างไกลต้องได้รับความกระทบกระเทือนได้รับความยากลำบากจากการภาวะสงครามและการเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่น

¹ สมโชค สวัสดิรักษ์. (2524). ความสัมพันธ์ทางทหารระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ในสงครามมหาเอเชียบูรพา พ.ศ. 2484- 2488. หน้า156. อ้างจาก กบส.ต่างประเทศ. แฟ้ม สงครามโลกครั้งที่ ๒/๒:๖ (๓) ญี่ปุ่นขอกู้เงินระหว่างสงครามโลก.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 – 2487, 28 พฤศจิกายน – 29 มกราคม). รายงานความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.7/42.

³ แหล่งเดิม.

⁴ แหล่งเดิม.

ในช่วงตอนปลายสงครามสินค้าหลายประเภทหายากมาก เช่น สบู่มีราคาสูงถึงก่อนละ 60 บาท อาหารเกือบทุกประเภทมีราคาสูงขึ้น¹ ข้าวสารตอนที่ยังเกิดสงครามนั้นก็มีราคาถึงละ 3-4 บาทเมื่อเกิดสงครามข้าวสารมีราคาสูงขึ้นไปถึง 40 บาท² ซึ่งทางราชการได้ให้ความช่วยเหลือโดยการปันส่วนให้ประชาชนคนละ 1 ถึงต่อเดือน สินค้าที่หายากมากคือไม้ขีดไฟ น้ำมันก๊าด ยางรถยนต์ น้ำมันรถยนต์ และยารักษาโรค เป็นต้น และการที่น้ำมันเชื้อเพลิงซึ่งเป็นพลังงานที่สำคัญต้องขาดแคลนนั่นก็เนื่องมาจากการที่ประเทศไทยต้องสั่งซื้อจากต่างประเทศ โดยมีบริษัทเชลล์ และบริษัทสแตนดาร์ด แวดคัมมอยล์ เป็นผู้ผูกขาดการค้าน้ำมันของประเทศไทย เมื่อสงครามเกิดขึ้นการค้าน้ำมันของบริษัททั้งสองหยุดชะงัก จึงให้เกิดภาวะขาดแคลนน้ำมันอย่างรุนแรง

เมื่อสินค้ามีราคาแพง ประชาชนต่างได้รับความเดือดร้อนขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภค รัฐบาลจึงได้เข้าช่วยเหลือโดยการตราพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องอุปโภคบริโภคให้เพียงพอแก่ความต้องการ พุทธศักราช 2484 แต่การแก้ไขดังกล่าวไม่สามารถควบคุมราคาสินค้าในจังหวัดกาญจนบุรีได้ มีพ่อค้าบางรายไม่ขายสินค้าตามราคาควบคุมแต่จะขายในราคาแพงกว่าในลักษณะของการค้าในตลาดมืด

จากการเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรีนี้ได้มีผลทำให้เกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจภายในจังหวัดกาญจนบุรี ได้ส่งผลถึงประชาชนในจังหวัดต้องรับผลคือต้องได้รับความอดอยาก เนื่องจากสินค้ามีราคาคนจนต้องได้รับความลำบากเป็นอย่างมาก

2.2.ภาวะการครองชีพ

การครองชีพในจังหวัดกาญจนบุรีเดิมที่เดียวพืชผลในจังหวัดนี้ มีมากเพียงพอแก่ความต้องการของประชาชน และราคาถูก แต่เมื่อเกิดสงครามมหาเอเซียบูรพาขึ้นมีกลุ่มบุคคลต่าง ๆ เข้ามาในจังหวัดเป็นจำนวนมากโดยมีจำนวนมากกว่พลเมืองในท้องถิ่นเดิมถึง 4-5 เท่า³ ทำให้เกิดความอึดขัดขาดแคลนไม่ว่าอาหาร เครื่องนุ่งห่มจึงต้องถูกส่งมาจากจังหวัดใกล้เคียง ราษฎรต่างได้รับความลำบากในด้านการครองชีพ

¹ บุญรอด ชลาวัณย์. (2533). ประวัติศาสตร์บอกเล่า : สภาพสังคมของจังหวัดกาญจนบุรีในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2. หน้า 22-23. อ้างจาก ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นางสาวจินตนา เจียรตระกูล

² อรัญ จันทศิริ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จันทิรา ใจรักษา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2543.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2487, 28 พฤศจิกายน - 29 มกราคม). รายงานความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.7/42.

ส่วนในกลุ่มผู้ที่ต้องได้รับความลำบากในการครองชีพที่สำคัญ คือ ในกลุ่มของข้าราชการโดยเฉพาะข้าราชการชั้นผู้น้อยจะตกในภาวะที่ลำบากในการครองชีพ กลุ่มราษฎรที่ยากจน เป็นต้น

ในกลุ่มราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อนจากการที่บ้านเรือนถูกรื้อถอน เนื่องจากกองทัพญี่ปุ่นต้องการที่ดินบริเวณนั้นๆ เพื่อสร้างฐานทัพโดยมากยากจนและตัวบ้านเรือนได้สร้างกันมานานแล้ว เมื่อถูกรื้อถอนราษฎรเหล่านี้ได้รับความเสียหายมากเพราะอุปกรณ์หลายสิ่งที่ใช้ไม่ได้จำเป็นต้องซื้อใหม่และในขณะนั้นเป็นภาวะสงครามสินค้าจึงมีราคาแพงเมื่อไม่มีเงินจะซื้อแล้วถูกรื้อถอนไปของเก่าก็ใช้ไม่ได้ ทำให้ราษฎรได้รับความลำบาก ในบางครั้งครอบครัวมีการย้ายที่อยู่ ทำให้เกิดความเสียหาย คือ ดันไม้ ยุงข้าว เป็นต้น² เช่น การที่ญี่ปุ่นต้องการใช้พื้นที่บริเวณอำเภอบ้านโป่งซึ่งมีหมู่บ้านราษฎรอาศัยอยู่ในพื้นที่หลายครัวเรือนรวมทั้งที่เป็นไร่และนาด้วย การให้อพยพไปอยู่ที่อื่น ที่ทำให้ราษฎรได้รับความลำบาก

ราษฎรที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลและกรรมกรที่ต้องเข้าไปทำงานในการก่อสร้างทางรถไฟนั้นต่างได้รับความลำบาก เนื่องจากไม่มีตลาดและไม่มีหมู่บ้าน อาหารการกินหาซื้อไม่ได้บางแห่งที่หาซื้อได้ก็มีราคาแพงมาก เช่น ที่สถานีนี้เก้ ไข่ตัวหนึ่งราคาถึง 25.00 บาท ไข่เป็ด 2 ฟอง ต่อ 1 บาท³ เป็นต้น

ในกลุ่มข้าราชการชั้นผู้น้อยมีภาวะการครองชีพที่ยากลำบาก เมื่อกองทัพญี่ปุ่นเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีทำให้ ราคาสินค้าภายในจังหวัดมีราคาแพง เมื่อภาวะเศรษฐกิจฝืดเคืองมีผลถึงการทำงานที่ขาดประสิทธิภาพเกิดความท้อถอย เนื่องจากเงินเดือนของข้าราชการชั้นผู้น้อยซึ่งอยู่ในระหว่าง 20 บาทจนถึง 320 บาท ต่อเดือน ในขณะที่รายได้จากกรรมกรที่ทำงานรับจ้าง ใน พ.ศ. 2485 ได้รับค่าจ้างวันละ 50 สตางค์และได้เพิ่มขึ้นจนถึงวันละ 6 บาท ใน พ.ศ. 2487 ต่อวัน ย่อมแสดงให้เห็นว่ากรรมกรได้รับค่าจ้างที่สูงเมื่อเทียบกับเงินเดือนของข้าราชการ

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2488, 7 มกราคม - 31 มกราคม). *อนุกรรมการผสมประจำจังหวัดกาญจนบุรี*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.5.3/3.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486 - 2488, 23 ธันวาคม - 23 สิงหาคม). *ญี่ปุ่นขอใช้ที่ดินในจังหวัดกาญจนบุรี*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.6.6/9.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2487, 28 พฤศจิกายน - 29 มกราคม). รายงานความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.7/42.

เพราะฉะนั้นการครองชีพในจังหวัดกาญจนบุรีในช่วงของการเกิดสงครามนั้น ผู้ที่ได้รับควมลำบากจากสินค้าที่มีราคาแพงนั้น ก็คือ กลุ่มข้าราชการและราษฎรที่มีได้ประกอบอาชีพการค้าและรับจ้างเป็นกรรมกร

2.3. ปัญหาด้านปัจจัยการผลิต

การเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นในสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพา ได้มีผลต่อปัจจัยการผลิตในจังหวัดกาญจนบุรีให้ได้รับความกระทบกระเทือนและมีผลกระทบต่อ มีปริมาณลดลง

2.3.1. ปัญหาที่ดิน

การเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากการที่ทางกองทัพญี่ปุ่นได้ขอใช้ที่ดินในจังหวัดกาญจนบุรีเป็นจำนวนมาก ยกตัวอย่าง เช่น เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2486 ทหารญี่ปุ่นต้องการพื้นที่ ที่สถานีหนองปลาตุก หมู่บ้านราษฎร หมู่ 16,17 ตำบลปากแรต ประมาณ 60 หลังคาเรือน ในเขตตำบลท่าผาถูกบ้านราษฎร 10 หลังคาเรือน ตำบลท่าผาถูกราษฎร 10 หลังคาเรือน บ้านดอนขมิ้น อำเภอท่ามะกา ประมาณไม่ได้ว่าก็หลังคาเรือน¹ เพื่อใช้ในกิจการทหารไม่ว่าจะเป็นใช้เป็นค่ายที่พักทหารญี่ปุ่น ที่พักเชลยศึก สถานที่เก็บสรรพอาวุธต่าง ๆ

ในการที่กองทัพญี่ปุ่นได้ทำการขอใช้ที่ดินของราษฎรนั้น ได้ก่อให้เกิดผลเสียทางเศรษฐกิจได้แก่ 1. ในบางพื้นที่มีการเพาะปลูกและมีการสร้างบ้านเรือนเมื่อทางกองทัพญี่ปุ่นต้องการใช้ที่ดินทำให้ราษฎรต้องทำการรื้อถอนบ้านเรือนและต้องละทิ้งพืชผลที่ได้เพาะปลูกไว้ ส่งผลถึงผลิตผลที่จะออกสู่ท้องตลาดมีน้อยลง 2. การโยกย้ายถิ่นที่อยู่ก็ได้ก่อให้เกิดความเสียหายเช่นเดียวกัน เช่น การโยกย้ายยุงข้าว โคกระบือ² 3. ในการขอใช้ที่ดินนั้นในบางพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูกเมื่อถูกนำไปใช้ในกิจการทหารจึงทำให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจ เช่น ญี่ปุ่นได้ขอใช้ที่ดินริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองบริเวณบ้านโป่งรวม 2 แห่ง เพื่อใช้เป็นที่พักการกักโรคม้าและสถานที่พยาบาลม้าและอีกแห่งหนึ่งใช้เป็นที่พักการตรวจโรคติดต่อสำหรับคน³ 4. พื้นที่บางแห่งญี่ปุ่นไม่ต้องการใช้เป็น การชั่วคราวจึงได้ขอคืนแก่เจ้าของเพื่อจะไม่ต้องจ่ายค่าเช่า แต่เจ้าของที่ดินก็ไม่สามารถใช้ประโยชน์เนื่องเป็นการคืนชั่วคราวเท่านั้น⁴

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486 – 2488, 10 กรกฎาคม – 23 กรกฎาคม).

ญี่ปุ่นขอใช้ที่ดินเพื่อก่อสร้างคลังสนามที่อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 2.6/6/4.

² แหล่งเดิม.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486 – 2489, 29 กันยายน – 17 มิถุนายน). ค่าเสียหายที่เกิดจากญี่ปุ่นขอใช้ที่ดินใน จังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.8/112.

⁴ แหล่งเดิม.

ความเสียหายที่เกิดจากการขอใช้ที่ดินของกองทัพญี่ปุ่นในด้านของผลผลิตที่ได้รับ ความกระทบกระเทือนมากที่สุด คือการเพาะปลูกประเภทพืชล้มลุก เนื่องจากว่าราษฎรที่ได้ ลงทุนเพาะปลูกไปแล้วยังไม่ให้ผลผลิตหรือผลผลิตยังไม่สามารถเก็บเกี่ยวได้ แม้ว่าทางกอง ทပ်ญี่ปุ่นจะจ่ายค่าเสียหายให้แก่ก็ได้ไม่คุ้มกับความเสียหาย เนื่องจากว่าการคำนวณค่าเสียหาย ได้คิดอย่างต่ำที่สุด เช่นกล้วยกอหนึ่งซึ่งด้วยกันหลายต้นด้วยกัน เจ้าของคิดราคากอ หนึ่งต่อ 2 บาทเท่านั้น ซึ่งถ้าคิดดูว่ากล้วยต้นหนึ่งในจำนวนกอหนึ่ง เมื่อมีลูกขึ้นหนึ่งเครือก็ ขายเกินราคา 2 บาท และเจ้าของที่มีกล้วยมากที่สุดถึง 22,000 กอ¹ จึงแสดงให้เห็นถึง ความเสียหายที่ราษฎรได้รับจากที่เคยมีรายได้จากการขายผลผลิต เมื่อกองทัพญี่ปุ่นเข้ามา เข้าที่ดินทำให้รายได้ลดลงเนื่องจากไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตรายได้ของเจ้าของที่ดิน จึงมีเพียงค่าเช่าที่ดินที่ทางกองทัพญี่ปุ่นมอบให้เท่านั้น ในส่วนผู้ที่เป็นเจ้าของที่ดินที่ปลูก พืชยืนต้นนั้นทางกองทัพญี่ปุ่นจะไม่ค่อยตัดทิ้งเพราะต้องการที่เอาไว้เป็นที่พรางทางอากาศ เมื่อสงครามสงบลงก็จะสามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ได้ต่อไป

การที่กองทัพญี่ปุ่นขอใช้ที่ดินในจังหวัดกาญจนบุรีนั้นได้ก่อให้เกิดความเสียหายทาง ด้านผลผลิตทางการเกษตรเพราะที่ดินถูกนำไปใช้ในกิจการทหาร นอกจากนี้เกษตรกรที่ได้ ลงทุนทำการเกษตรไปแล้วแต่ยังไม่ได้เก็บเกี่ยวผลผลิตหรือเก็บเกี่ยวได้ไม่เต็มที่และไม่สามารถที่จะโต้แย้งใดๆ ถ้าหากทางกองทัพญี่ปุ่นต้องการที่ดิน

2.3.2. ปัญหาแรงงาน

ปัญหาในด้านแรงงานในระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพา เนื่องจากว่าทางกองทัพ ญี่ปุ่นมีความต้องการที่จะใช้แรงงานเป็นจำนวนมากในการสร้างทางรถไฟสายไทย - พม่า ในระยะแรกนั้นราษฎรที่เข้าไปรับจ้างเป็นกรรมกรในการสร้างทางรถไฟนั้นจะเข้าไปรับจ้าง ในช่วงที่ว่างจากการทำเกษตรกรรม จึงไม่ค่อยได้รับความกระทบกระเทือนมากเท่าใดใน ระยะแรก

ในระยะต่อมาเมื่อมากองทัพญี่ปุ่นเร่งที่จะสร้างทางรถไฟให้เสร็จนั้น เมื่อถึงฤดูการที่ จะทำการเกษตรกรรม กรรมกรบางคนต้องการที่กลับไปทำการเกษตรกรรม ทางญี่ปุ่นจึง ไม่ต้องการที่จะให้กรรมกรเหล่านั้นกลับไปจึงได้ให้ค่าแรงสูงขึ้นและญี่ปุ่นต้องการให้ กรรมกรทำงานต่อไปเนื่องจากให้เหตุผลในการรบสำคัญกว่า จากบันทึกการประชุมระหว่าง เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยกับญี่ปุ่น คือ “เวลาฤดูทำนา กรรมกรหายากถ้าให้ค่าแรงงานสูง เราได้

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486 - 2488, 10 กรกฎาคม - 23 กรกฎาคม).

ญี่ปุ่นขอใช้ที่ดินเพื่อก่อสร้างคลังสนามที่อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และ พิพิธภัณฑสถาน กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.6.6/4.

คน แต่ต้องคิดว่าเราจะเอาข้าวที่ไหนกิน ญี่ปุ่นกล่าวว่า อาจไม่มีทหารญี่ปุ่นในเมืองไทย เลยก็ได้ จึงขอให้จัดทำเพื่อหวังชนะสงครามไม่ทำนาปีเดียวคงไม่ถึงกับอดตาย”¹

นอกจากกำลังคนที่ต้องไปเป็นแรงงานในการสร้างทางรถไฟให้กับญี่ปุ่นแล้ว ยังมีแรงงานอื่นอีก เช่น ช้างและเกวียนในการลำเลียงโดยเห็นได้จาก “การจ้างช้างเกวียนให้แก่ฝ่ายทหารญี่ปุ่นจนช้างในท้องที่จังหวัดกาญจนบุรีมีไม่พอจำนวนที่ต้องการกำลังหาช้างจากต่างจังหวัดมาเพิ่มอีก”² ซึ่งสัตว์เหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต

จากการกระทำดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าในช่วงที่กองทัพญี่ปุ่นเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีนั้น แรงงานส่วนหนึ่งต้องไปเป็นกรรมกรให้กับกองทัพญี่ปุ่นทำให้ขาดแคลนแรงงานในการทำการเกษตรกรรมภายในจังหวัดกาญจนบุรี

2.3.3. ปัญหาด้านเครื่องมือเครื่องใช้

การที่กองทัพญี่ปุ่นเร่งที่จะสร้างทางรถไฟให้เสร็จในเวลาอันรวดเร็ว นั้น นอกจากแรงงานที่เป็นสิ่งสำคัญแล้ว ปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ เครื่องมือ เครื่องใช้ในกิจการก่อสร้าง

ในระหว่างสงครามที่มีการก่อสร้างทางรถไฟ เครื่องมือสำหรับทำงานดินและถางป่า เช่น จอม เสียม ขวาน เลื่อย หาชื้อไม้ได้ แม้กระทั่งตลาดในกรุงเทพมหานครยังหาซื้อไม่ได้ เนื่องจากทางกองทัพญี่ปุ่นได้กว้านซื้อเพื่อไปใช้ในการก่อสร้างทางรถไฟ³ ซึ่งเครื่องมือเครื่องใช้เหล่านี้เป็นเครื่องมือสำคัญในการประกอบอาชีพทำการเกษตรกรรม เมื่อเกิดขาดแคลนย่อมส่งผลให้ราษฎรได้รับความเดือดร้อน

การเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรีนั้นได้มีผลต่อปัจจัยการผลิตของราษฎรมีผลทำให้ผลผลิตที่ออกสู่ท้องตลาดลดลง

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488,5 มกราคม - 2 เมษายน). *บันทึกการประชุมทูตทหารบก ญี่ปุ่นตั้งแต่ 5 มกราคม - 27 มีนาคม 2488*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑสถานทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.9./32.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2486, 22 สิงหาคม - 26 สิงหาคม). *กรรมกร*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑสถานทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2/6.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485,23 มีนาคม - 28 ธันวาคม). *ต้นเรื่องแห่งการสร้างรถไฟเชื่อมประเทศไทย-พม่า(มีเรื่องญี่ปุ่น เสนอหลักการ ขอสำรวจเส้นทาง การเตรียมอุปกรณ์การสร้างแลความคิดเห็นของกระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงคมนาคม)*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑสถานทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2/1.

2.4.ปัญหาการคมนาคม

การคมนาคมในจังหวัดกาญจนบุรีนั้นส่วนใหญ่เป็นคมนาคมทางน้ำเนื่องจากพื้นที่เป็นป่าเขา โดยเฉพาะแม่น้ำแม่กลองที่เกิดจากแม่น้ำแควใหญ่และแม่น้ำแควน้อยที่ไหลมา รวมกันที่ปากแพรก โดยใช้เรือยนต์เป็นพาหนะสำหรับการเดินทางไกลและเรือพายสำหรับ ประชาชนทั่วไป

เมื่อกองทัพอู๋ปุ่นเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีในช่วงระหว่างการเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพานั้น ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการคมนาคม คือเมื่อกองทัพอู๋ปุ่นต้องเข้าไปก่อสร้างทางรถไฟสายไทย-พม่า ในทางตอนเหนือของจังหวัดนั้นการคมนาคมเป็นไปด้วยความลำบาก การขนส่งสินค้าไปในท้องที่ทุรกันดาร เช่น ในเขตอำเภอทองผาภูมิ และอำเภอสังขละบุรี จึงมีความจำเป็นต้องใช้เรือเป็นพาหนะ เพื่อนำสินค้าไปขายให้กับกรรมกรที่ทำงานสร้างทางรถไฟให้กับกองทัพอู๋ปุ่นนั้น ต้องใช้ทางเรือ¹ นอกจากนี้เรือยังเป็นพาหนะที่สำคัญของอู๋ปุ่นในฤดูฝนเพราะทางรถยนต์ใช้การได้ลำบากจึงมาใช้เรือในการลำเลียงแทนซึ่งน้ำในแม่น้ำแควมีระดับน้ำสูงขึ้นเหมาะแก่การใช้เรือ²

จากการที่กองทัพอู๋ปุ่นต้องการใช้เรือเพื่อไปใช้ในกิจการทหารเป็นจำนวนมากนั้น ทำให้มีผลกระทบต่อการประกอบอาชีพของราษฎร คือทำให้มีการจับปลาได้น้อยลง เนื่องจากเรือจำนวนมากต้องไปรับจ้างกองทัพอู๋ปุ่น³

ในการเช่าเรือจะคิดค่าเช่าในราคาเรือยนต์ลำละ 400 – 700 บาท ต่อเดือน ตามอัตราแรงม้า เรือกะแซงในราคาตั้งแต่ 300 - 550 บาท ตามขนาดของเรือ

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486, 29 กันยายน – ธันวาคม). เรื่องอู๋ปุ่นให้จัดตั้งร้านค้าในจังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.6/73.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 – 2487, 28 พฤศจิกายน – 29 มกราคม). รายงานความเคลื่อนไหวของอู๋ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารอู๋ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7/42

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 – 2486). การเช่าเรือวัดต่าง ๆ. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 2.4.2/9.

ตาราง 14 จำนวนเรือยนต์และเรือลำเลียงทั้งหมดที่มีทหารญี่ปุ่นเข้าจากราษฎร

ชื่อ-นามสกุล	เรือยนต์	เรือกะแฉง
นายจำปี มีโสภา	20	20
นายคุ้ม ทิมกระจ่าง	19	18
นายแผน สิริเวชชะพันธ์	18	11
นางวาสนา ธนา	18	25
นายกังวาล วีระนนท์	115	120
ห้างฮี้คากา	64	70
รวม	254	264

ที่มา : กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 – 2487, 28 พฤศจิกายน – 29 มกราคม). รายงานความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูง สุต 2.7/42

ในด้านการคมนาคมทางบกนั้น เมื่อกองทัพญี่ปุ่นเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีได้มีการสร้างถนนลำลองจาก ตัวจังหวัดกาญจนบุรีถึงตลาดท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ เพื่อใช้สนับสนุนการสร้างทางรถไฟสายไทย – พม่า เนื่องจากทางฝ่ายไทยเห็นว่าเห็นการสร้างถนนสายนี้จะเป็นประโยชน์ด้วย เช่น การเดินทางไปเหมืองแร่ปิไลกของทางการไทยในเขตอำเภอทองผาภูมิ และเพื่อเป็นการตัดปัญหาข้อพิพาทระหว่างราษฎรไทยกับฝ่ายญี่ปุ่น ทางกรมการทางจึงได้รับดำเนินการเสียเอง¹ การสร้างทางสายนี้นับได้ว่าเกิดขึ้นจากการเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรีทำให้ราษฎรไทยได้รับประโยชน์จากการสร้างถนนสายนี้

การคมนาคมที่ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน ได้แก่ สะพานข้ามคลองบางตาลหักทางหน่วยสารวัตรทหารญี่ปุ่นได้รับรองกับทางอำเภอว่าจะซ่อมให้ แต่เนื่องจากอยู่ในภาวะสงครามการหาซื้อเหล็กและสิ่งอุปกรณ์ต่างๆเพื่อมาจัดการซ่อมหายาก สะพานจึง

¹ ชัยณรงค์ พันธุ์ประชา. (2530). การสร้างทางรถไฟสายมรณะ : ผลกระทบต่อภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย. หน้า 42. อ้างจาก. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ กรมการศึกษาวิจัย กองบัญชาการทหารสูงสุด เอกสารกรมประสานงานพันธมิตร. (2485, 18 พฤศจิกายน). แพ้มรณไฟกาญจนบุรี.

ใช้การไม่ได้เป็นเวลาหลายเดือนส่งผลให้ราษฎรเดือดร้อน เนื่องจากไม่มีทางข้าม¹ อีกกรณีหนึ่งทหารญี่ปุ่นสร้างสะพานข้ามแม่น้ำชั่วคราวขึ้นที่ ท่ามะขาม อำเภอเมือง ในเวลาที่ระดับน้ำขึ้นสูงเป็นสาเหตุให้เรือแพราษฎรรอดไปไม่ได้ เพราะสะพานกีดขวาง ซึ่งความจริงสะพานถาวรมีอยู่แล้ว และญี่ปุ่นเองก็ใช้เรือลงทางแม่น้ำแควน้อยราษฎรขอให้เรือถอนไปเสีย เพราะราษฎรเดือดร้อน²

2.5. ปัญหาความขัดแย้งทางด้านเศรษฐกิจระหว่างทหารญี่ปุ่นกับราษฎรไทย

เมื่อกองทัพอญี่ปุ่นเข้ามาตั้งฐานทัพในจังหวัดกาญจนบุรีได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางด้านเศรษฐกิจระหว่างทหารญี่ปุ่นกับราษฎรไทยหลายประการได้แก่

2.5.1. ความขัดแย้งเรื่องการใช้ที่ดิน

กองทัพอญี่ปุ่นเริ่มทำการก่อสร้างทางรถไฟก็เริ่มจัดการโยกย้ายชาวบ้านตามเส้นทางที่มีการก่อสร้างทางรถไฟ และยังใช้ที่ดินเพื่อการสร้างค่าย คลังอาวุธ เพื่อสร้างทางรถไฟเพื่อสร้างสโมสรทหาร เป็นต้น ในการขอใช้ที่ดินนั้นในบางแห่งได้สร้างความเดือดร้อนให้แก่ราษฎร

เมื่อกองทัพอญี่ปุ่นเข้ามาสร้างทางรถไฟในจังหวัดกาญจนบุรีจึงต้องมีการขอใช้ที่ดินเพื่อใช้ในกิจการทหาร ในบางพื้นที่นั้นเป็นพื้นที่ ที่มีการปลูกสร้างบ้านเรือนเป็นจำนวนมาก โดยดูจากตาราง

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2488, 7 มกราคม - 31 มกราคม). *อนุกรรมการผสมประจำจังหวัดกาญจนบุรี*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.5.3/3.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486,3 สิงหาคม - 31 ธันวาคม). *บันทึกการประชุมทูตทหารบกญี่ปุ่นตั้งแต่ 3 สิงหาคม - ธันวาคม*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.9./15.

ตาราง 15 แสดงบริเวณที่ญี่ปุ่นขอใช้ที่ดินและราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อน

บริเวณที่ญี่ปุ่นขอใช้	จำนวนพื้นที่/ไร่	จำนวนครอบครัวที่ได้รับ ความเดือดร้อน	จำนวนราษฎรที่ได้รับ ความเดือดร้อน/คน
ต.หนองปลาตุก อ.บ้านโป่ง	1,000	6	-
ต.ลำลูกแก อ.ท่ามะกา	-	144	1,000
ต.บ้านลูกแก อ.ท่ามะกา	-	150	-
บ้านใหม่ดอนกระชาย อ.บ้านโป่ง	140	-	88
บ้านยาง อ.บ้านโป่ง	940	90	230
บ้านหนองกะจ๋อย อ.บ้านโป่ง	450	91	341

ที่มา รวบรวมจาก กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486 – 2487, 23 ตุลาคม – 1 มีนาคม). การขอประชุมเรื่อง กองทัพญี่ปุ่นขอใช้ที่ดินในจังหวัดต่างๆ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร, สระบุรี, ปราชินบุรี, อุบลราชธานี, นครปฐม, นครนายก, ประจวบคีรีขันธ์, พระตะบอง, นครสวรรค์, ราชบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.6.6/5. และ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 – 2488, 26 พฤษภาคม – 21 กันยายน). การใช้ที่ดินของฝ่ายญี่ปุ่นสร้างที่ปักเพื่อดำเนินการสร้างทางรถไฟสายไทย-พม่า พระราชกฤษฎีกาเวนคืนทำทางรถไฟสายไทย – พม่าข้อบังคับออกตามกฎอัยการศึก. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.4.1.2/3.

ตาราง 16 แสดงพื้นที่ ที่ผู้ปุ่นขอใช้

วัน/เดือน/ปี	พื้นที่ที่ผู้ปุ่นขอใช้
7 สิงหาคม 2486	พื้นที่บางส่วนของ บ้านใหม่ดอนกระชาย,บ้านยาง, บ้านหนองกระจอย,บ้านท่าผา,ตำบลปากแรต,ในพื้นที่ อำเภอบ้านโป่ง
19 พฤศจิกายน 2486	ตำบลหนองกบ
29 กุมภาพันธ์ 2487	ตำบลเขาหิน อำเภอท้าวม่วง
3 พฤษภาคม 2487	บ้านศรีโลหะ ตำบลท้าวม่วง อำเภอท้าวม่วง
4 พฤษภาคม 2487	บ้านท่ามะขาม ตำบลท่ามะขาม อำเภอมืองและพื้นที่
26 พฤษภาคม 2487	อำเภอบ้านโป่ง
22 กันยายน 2487	ตำบลบ้านใต้ อำเภอมือง
2 พฤศจิกายน 2487	พื้นที่ท่ามะขามเพิ่มเติม
5 ธันวาคม 2487	ตำบลวังขนาย อำเภอท้าวม่วง

ที่มา รวบรวมจาก กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 – 2488, 26 พฤษภาคม – 21 กันยายน). การใช้ที่ดินของฝ่ายผู้ปุ่นสร้างที่พักรถเพื่อดำเนินการสร้างทางรถไฟสายไทย-พม่า พระราชกฤษฎีกาเวนคืนทำทางรถไฟสายไทย – พม่าข้อบังคับออกตามกฎอัยการศึก. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. และ บก.สูงสุด 2.4.1.2/3., กองบัญชาการทหารสูงสุด (2486 – 2488, 23 ธันวาคม – 23 สิงหาคม). ผู้ปุ่นขอใช้ที่ดินในจังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.6.6/9. และ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 – 2488, 26 พฤษภาคม – 21 กันยายน). การใช้ที่ดินของฝ่ายผู้ปุ่นสร้างที่พักรถเพื่อดำเนินการสร้างทางรถไฟสายไทย-พม่า พระราชกฤษฎีกาเวนคืนทำทางรถไฟสายไทย – พม่าข้อบังคับออกตามกฎอัยการศึก. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.4.1.2/3.

นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ ตำบลดอนขมิ้น ตำบลท่าไม้ ตำบลท่ามะกา ตำบลท่าเรือ ตำบลตะคร้ำเอน รวม 5 ตำบล ราษฎรผู้ได้รับความเสียหาย 138 ราย¹

จะเห็นได้ว่ากองทัพญี่ปุ่นมีความต้องการที่จะใช้พื้นที่หลายแห่ง ทำให้ราษฎรต้องได้รับความเดือดร้อน การอพยพจากที่ดินของตนเองนั้นต้องได้รับความลำบากมาก เพราะไม่มีที่อยู่อาศัย ชาติที่ดินในการประกอบอาชีพส่วนใหญ่เป็นที่นาและไร่ เพราะในพื้นที่ ที่ดินที่เลือกตั้งถิ่นฐานนั้นเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ และในการรื้อถอนเคสื่อนย้ายบ้านเรือนก็เป็นสิ่งที่ลำบากในบางครอบครัวมีข้าวอยู่ในยุ้ง มีโค กระบือ ราษฎรบางรายจำต้องรื้อถอนเรือนที่ทำด้วยไม้ไผ่มาจากออกไปจากที่ดินเมื่อรื้อแล้วจะไม่สามารถนำไปปลูกสร้างใหม่ได้ บางรายก็ยากจนไม่มีที่จะอพยพย้ายไปอาศัยที่อื่น ในเรื่องนี้ทางนายอำเภอได้ออกสำรวจและสอบปากคำราษฎรได้รับการบอกเล่าว่าไม่อยากจะจากที่อยู่ที่ดินด้วยเหตุผลต่างๆเป็นที่น่าเวทนา²

เมื่อราษฎรได้รับความเดือดร้อนจึงได้มีการเจรจาต่อรองกับทางกองทัพญี่ปุ่นเพื่อใช้ที่ดินในท้องที่มีจำนวนบ้านเรือนน้อยเพื่อจะได้มีราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อนน้อยลง แต่ผลการเจรจาไม่ค่อยประสบความสำเร็จเนื่องจากพื้นที่ที่ญี่ปุ่นต้องการนั้นได้ผ่านการสำรวจมาแล้วทำให้เปลี่ยนแปลงได้ยาก เช่นญี่ปุ่นต้องการพื้นที่ใน ตำบลลำลูกแก อำเภอท่ามะกา นั้นทางฝ่ายไทยได้พยายามหาพื้นที่อื่นทดแทนได้แก่พื้นที่บ้านหนองเสือ ซึ่งมีราษฎรไม่หนาแน่นมากและไม่มีวัด โรงเรียน มีเพียงบ้านราษฎรอยู่ 20 หลังคาเรือน แต่ทางญี่ปุ่นก็ไม่ต้องการ

เมื่อไม่สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงพื้นที่ ที่ทางกองทัพญี่ปุ่นต้องการใช้จึงได้มีตกลงกับกองทัพญี่ปุ่นเพื่อที่จะการแก้ไขคือ

1. ญี่ปุ่นจะจ่ายค่ารื้อถอน และค่าปลูกสร้างที่อยู่ขึ้นใหม่เท่าที่จ่ายจริง
2. พืชล้มลุกที่ได้ลงทุนเพาะปลูกไปแล้ว ซึ่งยังไม่เกิดผลจะต้องถูกทำลายและทอดทิ้ง ขอเงินค่าทดแทนตามมูลค่าที่ได้จ่ายจริง
3. การเช่าที่ดินจะคิดเป็นรายเดือน เพื่อจะได้เป็นค่าใช้จ่ายในการเช่าที่คนอื่นอยู่จนกว่าจะได้ที่ดินกลับคืน

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2488, 26 พฤษภาคม - 21 กันยายน). การใช้ที่ดินของฝ่ายญี่ปุ่นสร้างที่พักเพื่อดำเนินการสร้างทางรถไฟสายไทย-พม่า พระราชกฤษฎีกาเวนคืนทำทางรถไฟสายไทย - พม่าฉบับบังคับออกตามกฎอัยการศึก. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.4.1.2/3.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486 - 2487, 23 ตุลาคม - 1 มีนาคม). การขอประชุมเรื่อง กองทัพญี่ปุ่นขอใช้ที่ดินในจังหวัดต่างๆได้แก่ กรุงเทพมหานคร, สระบุรี, ปราจีนบุรี, อุบลราชธานี, นครปฐม, นครนายก, ประจวบคีรีขันธ์, พระตะบอง, นครสวรรค์, ราชบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.6.6/5.

4. พืชผลยืนต้น เช่น มะพร้าว มะม่วง ขนุน ฯลฯ เมื่อหากถูกตัดนั้นเสียหายเท่าใด ขอค่าทดแทนตามสมควร

5. พืชผลยืนต้นที่ไม่ถูกทำลาย แต่ก็ให้ผลตามฤดูกาล ถ้าจะขอเก็บกินเอง ก็เกรงจะไม่สะดวกในการเข้าออก และจะเกิดผิดใจกันได้ภายหลังเพื่อตัดปัญหา ขอคิดเป็นค่าชดเชยเป็นรายเดือน โดยคิดร่วมกับค่าเช่าที่ดินตามข้อที่ 3

6. บ่อน้ำที่มีประจำบ้าน เมื่อทางการทหารญี่ปุ่นทำการก่อสร้างยังไม่เสร็จ ขอให้ผ่อนผันใช้น้ำในบ่อนั้นต่อไป จนกว่าการก่อสร้างจะเสร็จและทหารญี่ปุ่น เข้าครอบครอง เป็นการประจำแล้วจึงขอทั้งนี้ เพื่อจะได้มีเวลาสร้างบ่อน้ำใช้รับประทานขึ้นใหม่

7. ที่บางแห่ง เมื่อญี่ปุ่นเข้าครอบครองที่ดินแล้ว อาจทำรั้วปิดทาง เดินไปมาติดต่อกับภายนอก จึงขอให้เปิดทางผ่านเข้าออกได้

8. ขอให้ทางกองทัพญี่ปุ่นรับราษฎรที่ต้องรื้อถอนบ้านเรือน ให้เข้าทำงานเป็นกรรมกร เพื่อที่จะเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ราษฎรที่ไม่มีอาชีพและที่ดินทำกินอันเป็นผลมาจากการที่ญี่ปุ่นขอใช้ที่ดิน¹

ข้อเรียกร้องเหล่านี้ฝ่ายญี่ปุ่นยอมรับทุกข้อ แต่มีบางกรณีที่เกิดปัญหาบ้าง เช่น ปัญหาในเรื่องค่ารื้อถอน คือ บ้านหลังใหญ่กับบ้านหลังเล็กจะให้ค่ารื้อถอนในราคาเดียวกัน ซึ่งเป็นการไม่ยุติธรรมเนื่องการในการก่อสร้างนั้นจะใช้เงินในการก่อสร้างที่ต่างกัน บ้านที่เป็นเรือนไม้กับบ้านที่เป็นเครื่องผูกที่ทำจากไม้ไผ่ ปัญหาในเรื่องการตรวจสอบค่าพืชผลต้นไม้ไม่ตรงกันกับที่ฝ่ายญี่ปุ่นนับ จึงได้มีการแก้ไขโดยในการตรวจนับให้กำนันผู้ใหญ่บ้านตลอดจนเจ้าของบ้านเป็นพยานหลักฐานรับรองว่าถูกต้อง ปัญหาที่เกิดจากการที่ฝ่ายญี่ปุ่นยังไม่ได้ตกลงเรื่องสัญญาเช่าที่ดินกับราษฎรแต่ได้ทำการตัดต้นไม้ ปร่าบดิน

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486 – 2487, 7 กรกฎาคม – 1 กรกฎาคม). *ญี่ปุ่นขอใช้ที่ดินบริเวณ จังหวัดกาญจนบุรี, นครปฐม, สมุทรปราการ, กรุงเทพมหานคร.* หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.6.6/3.

ซึ่งทำให้ราษฎรได้รับความเดือดร้อน¹ และบังคับให้ราษฎรรื้อบ้านเรือนโดยทันทีหลังจากตกลงให้เช่าโดยไม่มีเวลาเตรียมตัว²

ความขัดแย้งในเรื่องที่ดินในบางรายเกิดจากราษฎรไทย ได้แก่ บัญหาราษฎรไทย ไม่ยอมออกจากพื้นที่ เช่น ที่ห้วยโรงที่กองทัพญี่ปุ่นขอเช่าเพื่อใช้ในราชการ และทางอำเภอก็ได้สำรวจค่าพืชผลเสียหายแล้ว แต่บ้านเรือนราษฎรที่อยู่ในเขตนั้นไม่รื้อถอน³ สาเหตุที่ยังไม่รื้อถอน เนื่องจากยังไม่ได้รับเงินค่าเสียหายจากฝ่ายญี่ปุ่นเพราะว่าราษฎรเป็นผู้ยากจน และโดยมากบ้านเรือนที่จะรื้อนั้นเมื่อรื้อแล้วตัวบ้านบางสิ่งบางอย่างใช้ไม่ได้ จำเป็นจะต้องหารื้อมาเพื่อ สมทบการปลูกสร้างใหม่ก็เป็นการทำที่นาเห็นใจ และถ้าได้เงินก็รื้อได้เร็ว

เมื่อมีการขอใช้ที่ดินทางกองทัพญี่ปุ่นจะจ่ายค่าเช่าที่ดินให้แก่ราษฎร ในระยะแรก จะคิดค่าเช่าบ้าน สวนหรือไร่ คิดค่าเช่าไร่ละ 5 บาทต่อเดือน ถ้าเป็นที่นาหรือที่ป่าฝืน คิดค่าเช่าไร่ละ 2 บาท ต่อเดือน ต่อมาวันที่ 21 มีนาคม 2487 ผู้แทนกรมประสานงานพร้อมด้วยข้าหลวงประจำจังหวัดและนายอำเภอได้ประชุมวางอัตราค่าเช่ากันใหม่ ผลที่สุดตกลงเรียกค่าเช่าไร่ละ 2 บาท ต่อเดือน โดยไม่แยกประเภทว่าจะเป็นที่ดินชนิดใดทั้งนี้เพื่อสะดวกในการพิจารณา และไม่ต้องยุ่งยากในการพิจารณา ปัญหาต่างๆตลอดจนเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่กองทัพญี่ปุ่นได้เร็วขึ้น⁴ ในการชำระค่าเช่านั้นจะชำระปีละ 2 ครั้ง

ในการแก้ไข เกี่ยวกับความขัดแย้งเรื่องที่ดิน ทางผู้แทนกระทรวงมหาดไทยได้เจรจาดกลงกับฝ่ายญี่ปุ่นไว้ว่า การเช่าที่ดินหรือโรงเรือนของราษฎรในบริเวณที่ฝ่ายญี่ปุ่นจะสร้างที่พักหรือที่เก็บของนั้นให้จัดการทำสัญญาเช่าระหว่างเจ้าของที่ดินกับฝ่ายญี่ปุ่น

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485, 23 มีนาคม - 28 ธันวาคม). *ต้นเรื่องแห่งการสร้างรถไฟเชื่อมประเทศไทย-พม่า มีเรื่องญี่ปุ่น เสนอหลักการ ขอสำรวจเส้นทาง การเตรียมอุปกรณ์การสร้าง และความคิดเห็นของกระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงคมนาคม. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑสถาน กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2/1.*

² ตัวอย่างพื้นที่ ที่ทหารญี่ปุ่นเข้าใช้โดยไม่แจ้งล่วงหน้า หมู่บ้านที่ 5 ตำบลวังศาลา อ่างจาก กองบัญชาการทหารสูงสุด.(2485 - 2488, 26 พฤษภาคม - 21 กันยายน). *การใช้ที่ดินของฝ่ายญี่ปุ่นสร้างที่พักเพื่อดำเนินการสร้างทางรถไฟสายไทย-พม่า พระราชกฤษฎีกาเวนคืนทำทางรถไฟสายไทย - พม่าฉบับบังคับออกตามกฎอัยการศึก. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.4.1.2/3. และทหารญี่ปุ่นได้เข้าใช้ที่ดินของนายจอก พงษ์คำ ที่หนองปลาดุก อ่างจาก กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2488, 7 มกราคม - 31 มกราคม). *อนุกรรมการผสมประจำจังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.5.3/3.**

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2488, 7 มกราคม - 31 มกราคม). *อนุกรรมการผสมประจำจังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.5.3/3.*

⁴ แหล่งเดิม.

ให้ทุกราย ให้ชี้แจงทำความเข้าใจกับบรรดาเจ้าของที่ดิน และเจ้าของที่อยู่ในรัศมีที่ฝ่ายผู้ป่วนจะขอเช่าให้เป็นที่เข้าใจเป็นการจำเป็นที่จะต้องยินยอมให้เขาเช่าโดยคิดราคาเช่าในราคาอันสมควร ส่วนราษฎรบ้านใดที่จะต้องรื้อถอนย้ายไปอยู่ที่อื่นก็ต้องเรียกชดเชยค่าเสียหายจากฝ่ายผู้ป่วนให้แก่เจ้าของโรงเรือนนั้นในอัตราพอสมควร¹

จะเห็นได้ว่าการขอใช้ที่ดินของทางกองทัพผู้ป่วนได้ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ในกลุ่มของผู้ที่ต้องรื้อถอนบ้านเรือนและพืชผลทางการเกษตรเสียหาย ทำให้ราษฎรบางรายไม่มีที่อยู่อาศัย แต่อย่างไรก็ตามทางกองทัพผู้ป่วนและทางฝ่ายไทยได้พยายามที่แก้ไขปัญหามาโดยการให้ทางกองทัพผู้ป่วนชดเชยค่าเสียหายและจ่ายค่าเช่าเป็นรายเดือน เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของราษฎร

2.5.2. ความขัดแย้งเรื่องค่าตอบแทน

จากการที่ทหารผู้ป่วนได้เข้ามาเพื่อสร้างทางรถไฟสายไทย – พม่า นั้น ได้ทำการว่าจ้างราษฎรไทยทำงานหลายอย่างให้กับทางกองทัพและยังมีค่าเช่าที่ดินที่ทางกองทัพผู้ป่วนจะต้องชดเชยให้กับเจ้าของที่ดิน ซึ่งเป็นเงินที่ทางกองทัพผู้ป่วนจะต้องจ่ายให้กับราษฎร แต่เนื่องจากช่วงหลังสงครามทางกองทัพผู้ป่วนจำเป็นต้องใช้เงินเป็นจำนวนมากในกิจการของกองทัพ จึงทำให้การจ่ายเงินเป็นค่าตอบแทนนี้ล่าช้าจึงได้ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้ง

ทหารผู้ป่วนได้มีการเช่าบ้านและห้องแถว เพื่อทำการค้าขาย² การเช่าที่ดินเพื่อใช้ในกิจการทหาร ปรากฏว่ามีบางรายที่ทางกองทัพผู้ป่วนไม่ได้จ่ายค่าเช่าและมีการร้องเรียนต่อทางอำเภอ เช่น ราษฎรในท้องที่ ตำบลบ้านเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ทหารผู้ป่วนได้ยึดถือที่ดินสำหรับปลูกสร้างที่พักและใช้ทำการอื่น ๆ รอบบริเวณบ้าน ประมาณ 6 ไร่ เป็นเวลา 2 ปี ยังไม่ได้รับเงินค่าเสียหาย³

ด้านค่าจ้างแรงงานผู้ป่วนค่าจ้างกรรมกรไทย เช่นทหารผู้ป่วนได้ว่าจ้างคนไทยให้มารับจ้างผู้ป่วนหาบหามสิ่งของและเกวียนโดยเดินทางจาก จังหวัดกาญจนบุรีไปยังบ้านวังโพธิ์ กิ่ง อำเภอไทรโยค ได้จ่ายล่วงหน้าเป็นค่าเสบียงอาหารเดินทางไปก่อน 727.50 บาทแล้วนายอำเภอได้เฉลี่ยจ่ายเงินจำนวนนี้แก่คนงานเกวียนและช้างไปก่อนแล้ว ครั้นพากันไปถึงบ้านวังโพธิ์ กิ่ง อำเภอไทรโยค กองทัพผู้ป่วนได้จ่ายเงินมอบไว้ทาง

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485, 23 มีนาคม – 28 ธันวาคม). *ต้นเรื่องแห่งการสร้างรถไฟเชื่อมประเทศไทย-พม่า มีเรื่องผู้ป่วน เสนอหลักการ ขอสำรวจเส้นทาง การเตรียมอุปกรณ์การสร้าง และความคิดเห็นของกระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงคมนาคม. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2/1.*

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 – 2488, 7 มกราคม – 31 มกราคม). *อนุกรรมการผสมประจำจังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.5.3/3.*

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486 – 2489, 29 กันยายน – 17 มิถุนายน). *ค่าเสียหายที่เกิดจากผู้ป่วนขอใช้ที่ดินใน จังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.8/112.*

เจ้าหน้าที่กิ่ง อำเภอไทรโยคเป็นเงิน 72.00 บาท และจ่ายมอบให้คนงานรับมา 15.50 บาท จ่ายให้คนเกี่ยวรับมา 245.00 บาท กองทหารญี่ปุ่นได้จ่ายเงินให้แล้วรวมทั้งสิ้นเป็นเงิน 1060.00 บาท จำนวนเงินที่ค้างอยู่นี้นายอำเภอเมืองได้ติดต่อขอรับเงินนายเอสโอโนผู้นำทหารญี่ปุ่นไปขอร้องให้จ้าง นายเอสโอโนได้เป็นพระรับติดต่อให้ ปรากฏว่านายอำเภอเมืองได้ติดต่อขอรับเงินที่ค้างรายนี้เป็นหลายครั้งหลายหนแต่ยังไม่จ่าย ยังคงค้างเงินทั้งหมด 1551.00 บาท¹

ด้านส่วนราชการไทยกับกองทัพญี่ปุ่น การค้างชำระหนี้เกี่ยวกับการสร้างทางรถไฟ สายหนองปลาตุก กาญจนบุรี กับสายคอคอดกระ - ชุมพร จนถึงสิ้นเดือนกรกฎาคม 2488 เป็นเงินทั้งสิ้น 32,770 .75 บาท²

การที่ทางกองทัพญี่ปุ่นไม่ได้จ่ายค่าตอบแทนต่างๆที่ได้กระทำการตกลงกันได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งเกิดขึ้นในหมู่ราษฎรไทยที่เสียผลประโยชน์ ซึ่งทางญี่ปุ่นก็พยายามที่จะติดต่อให้ อย่างเช่นในกรณีของนายเอสโอโนที่รับจะติดต่อกับทางกองทัพญี่ปุ่น แต่อย่างไรก็ดีทางกองทัพมีความเห็นว่าทางประเทศไทยได้มีการเรียกร้องค่าตอบแทนเป็นจำนวนมาก จากการบันทึกของ พลโท อาเคโตะ นาการะ เป็นผู้บัญชาการกองทัพญี่ปุ่นในประเทศไทย ได้กล่าวว่า "สำหรับประเทศไทยนั้น มีการเรียกค่าตอบแทน ทั้งจากฝ่ายรัฐบาลเอง ข้าราชการท้องถิ่น และชาวบ้านมากพอสมควร ฝ่ายต่างๆเหล่านี้ได้เรียกว่าค่าตอบแทนที่ได้ให้เครื่องอุปโภคบริโภคแก่ทหารญี่ปุ่นในปริมาณมาก"³

ในด้านการแก้ปัญหาทางกองทัพญี่ปุ่นพยายามที่จะชำระให้กับทุกหน่วยงาน พยายามที่จะตรวจสอบหลักฐานและติดต่อหน่วยงานเพื่อที่จะชำระคืนให้

2.5.3. ความขัดแย้งเรื่องการติดต่อเชลยศึก

ทางกองทัพญี่ปุ่นได้นำเชลยศึกเข้ามาเป็นจำนวนมาก เพื่อที่จะใช้เป็นแรงงานในการก่อสร้างทางรถไฟ จากการที่ทหารญี่ปุ่นได้ให้เชลยศึกทำงานหนักเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายในการสร้างทางรถไฟของทางกองทัพญี่ปุ่น จึงได้มีการบังคับจนถึงขั้นกระทำการรุนแรงแก่เชลยศึก จึงเป็นเหตุให้ราษฎรได้เกิดความสงสารเชลยศึกและมีราษฎรบางรายที่เข้าไปติดต่อกับเชลยศึกด้วยเหตุผลอื่นๆอีก เช่น การเข้าไปติดต่อดำขายกับเชลยศึก

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2488, 7 มกราคม - 31 มกราคม). *อนุกรรมการผสมประจำจังหวัดกาญจนบุรี*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.5.3/3.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 25 ตุลาคม). *กรมรถไฟแสดงรายการหนี้สินของญี่ปุ่นเกี่ยวกับการสร้างทางรถไฟทหารสายหนองปลาตุก - กาญจนบุรี*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.8/250.

³ อาเคโตะ นากามูระ. (2534). *ผู้บัญชาการชาวพุทธ บันทึกผู้บัญชาการ กองทัพญี่ปุ่นประจำประเทศไทย*. แปลโดย เออิจิ มุราซึมา และ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. หน้า 41.

ซึ่งการกระทำดังกล่าวทางกองทัพญี่ปุ่นไม่ต้องการให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเชลยศึก เมื่อมีการจับได้จึงมีการลงโทษอย่างรุนแรงเพื่อมิให้มีการกระทำอีก แต่คนไทยก็ยังไม่ค่อยเช็ด จึงก่อให้เกิดความขัดแย้งกันขึ้นบ่อยครั้ง

สาเหตุที่ทางญี่ปุ่นไม่ต้องการให้ราษฎรไทยไปติดต่อกับเชลยศึกนั้น เนื่องจากที่ราษฎรเข้าไปทำการติดต่อซื้อขายกับเชลยศึก ทางเชลยได้ทำการขายเสื้อผ้าสิ่งของเพื่อแลกกับอาหารจนในบางคนไม่มีเสื้อผ้าที่จะสวมใส่ทำให้ ญี่ปุ่นถูกนานาประเทศติเตียนว่ากระทำการทารุณแก่เชลยศึก ซึ่งเป็นการสร้างความเสียหายให้กับญี่ปุ่น แต่ราษฎรไทยก็พยายามที่จะลักลอบติดต่อกับเชลยศึกเนื่องจากผลประโยชน์สูง และอีกเหตุผลหนึ่งทางราษฎรไทยนั้น สงสารที่เห็นพวกเชลยศึกได้รับความทุกข์ทรมานจึงอยากที่จะเข้าไปช่วยเหลือ โดยการลักลอบให้อาหารและสิ่งของซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ทหารญี่ปุ่นรังเกียจมาก และมักจะเป็นเหตุให้เกิดการทะเลาะวิวาทระหว่างทหารญี่ปุ่นที่ควบคุมเชลยศึกกับราษฎรไทยเสมอ นอกจากนี้ทหารญี่ปุ่นยังเกรงว่าราษฎรไทยจะแอบส่งข่าวสารทางด้านยุทธศาสตร์แก่เชลยศึกทำให้เกิดความเสียหายแก่กองทัพญี่ปุ่นได้

จากสาเหตุดังกล่าวทำให้ทางกองทัพญี่ปุ่นไม่ต้องการให้ราษฎรไทยติดต่อกับเชลยศึก เมื่อจับได้จะเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้น เช่น วันที่ 20 กรกฎาคม 2485 เวลาประมาณ 18.00 ทหารญี่ปุ่นที่พักอยู่ที่วัดดอนตูม ตำบลบ้านโป่ง ได้จับตัวนายไล่ จำปาทองและนายเบน จันทรย้อยหาว่าไปติดต่อกับแลกเปลี่ยนของกับเชลยศึกชาตอังกฤษ เมื่อทหารญี่ปุ่นจับบุคคลทั้ง 2 ได้ จากนั้นได้ทำการทรมานนายไล่ จำปาทองและนำเอาตัวไปมัดกักตัวไว้ที่กองรักษาการของทหารญี่ปุ่น นายอำเภอบ้านโป่ง จึงได้สั่งให้นายสมภาพ แสงอรุณ ปลัดอำเภอ ไปติดต่อรับตัวมาดำเนินคดี ผลของการดำเนินคดีคือ ลงโทษจำคุก 20 วัน รับสารภาพลดเหลือ 10 วัน¹

เมื่อเกิดปัญหาในการติดต่อกับเชลยศึกดังกล่าว ทางกรมไทยกับญี่ปุ่นจึงได้มีการแก้ไขโดยห้ามมิให้มีการติดต่อกับเชลยศึกนั้นและได้มีการปฏิบัติคือ

1. ห้ามประชาชนตลอดจนเจ้าหน้าที่ทั้งทหาร ตำรวจ และพลเรือน กระทำการติดต่อไม่ว่าจะโดยตรงหรือทางอ้อม เช่นการให้สิ่งของ โยนสิ่งของไปให้ ทำการซื้อขาย แลกเปลี่ยนและปฏิบัติอย่างใดๆที่เกี่ยวข้องกับเชลยศึกเป็นอันขาด
2. หากเจ้าหน้าที่ของเรามีกิจการที่เกี่ยวข้องกับเชลยศึกในระหว่างการลำเลียงนี้ให้แจ้งความประสงค์ต่อเจ้าหน้าที่ญี่ปุ่นประจำสถานีรถไฟที่ผ่านนั้น หรือเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุม

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485, 21 กรกฎาคม - 3 สิงหาคม). ทหารญี่ปุ่นจับตัวนายไล่ จำปาทอง และนายเบน จันทรย้อยหาว่าไปติดต่อกับเชลยศึกชาตอังกฤษที่บ้านโป่ง. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.11/30.

เคลยศีกที่ประจำมากับขบวนรถไฟนั้นก่อนแต่ต้องพึงระวังว่าต้องปฏิบัติในกรณีที่จำเป็นเท่านั้น

3. ห้ามการมั่วสุมชุมนุมตามบริเวณสถานี และที่ใกล้เคียงกับขบวนรถไฟ ในการปราบปรามนั้นทางกรมประสานงานได้ขอให้เจ้าหน้าที่จับคนที่มีทรัพย์สินของเคลยศีกอยู่ในความครอบครองไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะได้มาด้วยวิธีใดก็ตาม และไม่ต้องคำนึงว่าผู้ครอบครองทรัพย์สินจะเป็นบุคคลชั้นใดมาทำการสอบสวนกักตัวและลงโทษ เพื่อให้เช็ดถูและเพื่อเป็นตัวอย่างให้เห็นว่าทรัพย์สินของเคลยศีกนั้นเมื่อได้มาแล้วจะนำไปใช้เป็นประโยชน์อย่างเปิดเผยไม่ได้ จะขายหรือจำหน่ายเพื่อหวังกำไรต่อไปก็จะมีใครกล้ารับไว้ ฉะนั้นเมื่อทรัพย์สินสิ่งของที่ได้มาจากเคลยศีกไม่ได้เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่จะฝ่าอันตรายเข้าไปติดต่อกับเคลยศีกสมควรกับความเหนื่อยยากแล้ว ก็จะไม่มีความต้องการติดต่อกับเคลยศีกเพื่อหวังประโยชน์อีก¹

แต่อย่างไรก็ดีการปราบปรามเป็นไปได้ยากเพราะเจ้าหน้าที่มีน้อยและการหาหลักฐานในการจับกุมเป็นไปได้ยาก² จึงส่งผลให้การติดต่อกับเคลยศีกยังคงดำเนินอยู่ตลอดจนสิ้นสุดสงคราม

2.5.4. ความขัดแย้งด้านอื่น ๆ

นอกจากความขัดแย้งที่กล่าวมาแล้วยังมีด้านอื่นๆอีก เช่น ทหารญี่ปุ่นได้ทำการฝังศพเคลยศีกในที่นาของราษฎรมีผลให้ราษฎรไม่สามารถปลูกพืชได้ ในการฝังศพนั้นได้มีการตกลงว่าในเขตเทศบาลจะฝังที่วัดเทวสังฆาราม³

ความขัดแย้งทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นระหว่างการตั้งฐานทัพญี่ปุ่นได้เกิดขึ้นด้วยกันหลายประการ ได้แก่ ความขัดแย้งเรื่องการใช้ที่ดินที่ ความขัดแย้งเรื่องค่าตอบแทน ความขัดแย้งเรื่องการติดต่อกับเคลยศีกที่ทางญี่ปุ่นไม่ต้องการให้มีการติดต่อกับชายซึ่งกันและกัน ความขัดแย้งดังกล่าวทำให้ราษฎรไทยในจังหวัดกาญจนบุรีที่ได้รับความกระทบกระเทือนไม่พอใจทหารญี่ปุ่น

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486,4 พฤษภาคม - 9 กันยายน). การกวาดล้างราษฎรในการติดต่อกับเคลยศีกของญี่ปุ่น. หอจดหมายเหตุ. บก. สูงสุด 2.11/43.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486, 3 - 4 มีนาคม). รายงานการปฏิบัติงานของข้าราชการกรมตำรวจและรายงานการประชุมระหว่างข้าราชการตำรวจและข้าราชการ ฝ่ายอำเภอในจังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 2.7/99.

³ ได้มีการนำศพของเคลยศีกมาฝังไว้ที่นาของราษฎรคือที่นาของ นายตะ อารีโรจน์ ที่ตำบลดอนกระต่าย อ้างจาก กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2488, 7 มกราคม - 31 มกราคม). อนุกรรมการผสมประจำจังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.5.3/3.

3. ผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการตั้งฐานทัพญี่ปุ่น

เมื่อกองทัพญี่ปุ่นเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรี สภาพเศรษฐกิจของจังหวัดได้มีการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากได้นำบุคคลต่างๆเข้ามาเพื่อเป็นแรงงานในการสร้างทางรถไฟ มีผลให้การประกอบอาชีพการค้าเพิ่มมากขึ้น เพราะทำการค้ากับบุคคลที่เข้ามาเป็นแรงงานให้กับกองทัพและผู้ที่ทำการค้ากับกองทัพญี่ปุ่นได้มีความร่ำรวยขึ้น โดยจะถูกเรียกว่า “เศรษฐีสงคราม”

การที่กองทัพญี่ปุ่นได้มาตั้งฐานทัพอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี ทำให้การค้าขายในจังหวัดนี้คึกคักขึ้นเนื่องจากราษฎรได้มีโอกาสทำการค้าขายกับทหารญี่ปุ่นและกลุ่มบุคคลที่ญี่ปุ่นนำเข้ามา ผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดใน การทำการค้ากับกองทัพญี่ปุ่น คือ นายแผน สิริเวชชะพันธ์¹

ก่อนที่กองทัพญี่ปุ่นจะเข้ามานั้น นายแผน สิริเวชชะพันธ์ ได้ทำการค้าที่จังหวัดกาญจนบุรี มีร้านค้าอยู่ 3 ร้าน คือร้านคลังวิทยายาหนังสือนักเรียน ขายเครื่องเขียน เครื่องกีฬา ร้านสิริโอสถขายยาแผนโบราณ และร้านอุดมสินค้า ขายเสื้อผ้าสำเร็จรูป นายแผนได้เป็นผู้บุกเบิกการเดินทางระหว่างกาญจนบุรีและกรุงเทพฯ โดยใช้ว่า “เมืองขุนแผน” นอกจากนี้นายแผนยังรับทำฟืนและไม้หมอนให้แก่แขวงทางบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี การที่นายแผนเป็นพ่อค้าใหญ่จึงทำให้มีบทบาทในการบริหารงานท้องถิ่นด้วยโดยเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองกาญจนบุรี 2 สมัยตั้งแต่ วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2482 – วันที่ 3 เมษายน 2496 เป็นเทศมนตรีเทศบาลเมืองกาญจนบุรีตั้งแต่ วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2480 – วันที่ 24 กันยายน 2494²

เมื่อกองทัพญี่ปุ่นเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรี นายแผนซึ่งมีบทบาทเป็นผู้บริหารและพ่อค้าใหญ่ในจังหวัดจึงมีโอกาสดีที่พ่อค้าคนอื่นที่จะทำการติดต่อทำการค้ากับกองทัพญี่ปุ่น นายแผนได้ทำการค้ากับกองทัพญี่ปุ่นหลายอย่างส่วนใหญ่เป็นวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างทางรถไฟ ได้แก่ ไม้หมอน ไม้เหล็ยม ฟืน ทราย กรวดและเรือสำหรับขนส่งสิ่งของให้กองทัพญี่ปุ่น จนกลายเป็นเศรษฐีสงคราม

¹ เกิดวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2457 ที่จังหวัดกาญจนบุรี เป็นบุตรของขุนสิริเวชชะพันธ์ และนางลำเจียกสิริเวชชะพันธ์ มีพี่น้องร่วมบิดามารดา 10 คน นายแผนจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาต้นจากโรงเรียนวิสุทธิรังษี จังหวัดกาญจนบุรี นายแผนไม่ได้ศึกษาต่อเนื่องจากทางบ้านมีฐานะดีจึงมาทำการค้า

² “ตำแหน่งทางการเมือง,” (2526). ใน อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนายแผน สิริเวชชะพันธ์ ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม วันอังคารที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2526. ไม่มีเลขหน้า.

การที่กล่าวได้ว่านายแผน สิริเวชชะพันธ์ เป็นเศรษฐีสงครامنั้น คือเมื่อสิ้นสุด สงครามประมาณว่านายแผน ได้กำไรจากการทำการค้ากับญี่ปุ่นเป็นเงินประมาณ 5 ล้านบาท¹ และใน พ.ศ. 2488 นายแผนได้มีจดหมายไปตาม นาย วินัย ทองลงยา เพื่อนสนิทที่เป็นทนาย ทางการจะยึดเงินของเศรษฐีสงครامن เขาจะอย่างไรดี ทางนายวินัยได้แนะนำ ให้ซื้อที่ดินไว้ เพราะไม่มีกฎหมายที่จะยึดในกรณีนี้ นายแผนจึงได้ซื้อที่นาทุ่งรังสิตไว้ 3,000 ไร่²

หลังจากสงครามสงบลงนายแผนได้เข้าสู่การเมืองในระดับประเทศในครั้งแรก โดย ลงสมัครและได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดกาญจนบุรีในนามของ พรรคสหภูมิ ใน พ.ศ. 2500 เป็นพรรคที่สนับสนุนรัฐบาลมีพลโทถนอม กิติขจรเป็นนายกรัฐมนตรี ในครั้งที่ สอง พ.ศ. 2518 ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2519 ในนามพรรคประชาธิปัตย์ และเคย ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คือ เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ใน พ.ศ. 2501 รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ใน พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ใน พ.ศ. 2519 รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ใน พ.ศ. 2519³

นายแผนเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จให้ฐานะการเงินและหน้าที่การงานนั้น ส่วนหนึ่ง มาจากผลกำไรจากการทำการค้ากับกองทัพญี่ปุ่นที่เข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรี

นายบุญผ่อง สิริเวชชะพันธ์เป็นอีกผู้หนึ่งที่ประสบกับความร่ำรวยจากการที่กองทัพ ญี่ปุ่นเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรี นายบุญผ่องเป็นพี่ชายของนายแผน ได้ทำการค้ากับกองทัพญี่ปุ่นและเชลยศึกที่เข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรี นายบุญผ่อง เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ เชลยศึกในสงครามมหาเอเชียบูรพา

นายบุญผ่อง ได้แอบให้ความช่วยเหลือเชลยศึกในระหว่างสงครามและการที่นาย บุญผ่องเป็นผู้ที่รักษาคำพูด “ในการที่จะรักษาสีงของที่เชลยศึกมาจำนำไว้ถ้าเป็นสีงของที่ สำคัญนายบุญผ่องก็จะเก็บรักษาไว้ให้ เมื่อสงครามสิ้นสุดลงทางกองทัพพันธมิตรได้มอบ แทนบุญคุณของนายบุญผ่องโดยการมอบรถเหลือใช้ให้ราคาถูก และได้ซื้อรถเหลือใช้ได้ใน ราคาถูกอีก คือซื้อรถเซพโรเลทตัวถึงยาวๆในราคาคันละหมื่นบาท⁴

¹ พรรณี บัวเล็ก. (2538, พฤษภาคม – สิงหาคม). “บทบาทของพ่อค้าบนเส้นทางสายมรณะ,” *ธรรมศาสตร์*. 21 (2). 74.

² วินัย ทองลงยา. (2526). “คำไว้อาลัย,” ใน *อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนายแผน สิริ เวชชะพันธ์ ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม วันอังคารที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2526*. ไม่มีเลขหน้า.

³ “ตำแหน่งทางการเมือง,” (2526). ใน *อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนายแผน สิริเวชชะ พันธ์ ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม วันอังคารที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2526*. ไม่มีเลขหน้า.

⁴ ญาพรรณ (นามแฝง). (2529, 31 ธันวาคม). “เปิดอกสัมภาษณ์สุรติ สิริเวชพันธ์,” *ดิฉัน* (236) 200.

นายบุญผ่องได้นำรถที่ได้มาทำรถเมลล์วิ่งในกรุงเทพฯ จัดตั้งเป็นบริษัทรถเมลล์กรุงเทพฯ ต่อมารัฐบาลได้มีนโยบายรวมบริษัทรถเมลล์ของเอกชนและรัฐได้ดำเนินการเอง โดยจัดตั้งเป็นบริษัทขนส่งมวลชนกรุงเทพฯ บริษัทรถเมลล์ของนายบุญผ่องจึงยุติกิจการ ใน พ.ศ. 2510 บริษัทบุญผ่องได้เป็นตัวแทนจำหน่ายผ้าเบรกและผ้าครีซจากบริษัท บี.เอฟ. กูดริช (B.F. Goodrich) ประเทศสหรัฐอเมริกา และบริษัท เฟโรโด (Ferodo) ประเทศอังกฤษ

นายบุญผ่องเป็นพ่อค้าในระหว่างสงครามแต่มิได้ผลตอบแทนสูงหรือสร้างผลกำไรจากภาวะสงคราม ตรงข้ามนายบุญผ่องกลับเสี่ยงอันตรายต่อการที่ถูกทหารจับได้ในการให้ความช่วยเหลือเชลยศึก จากการที่ได้กระทำความดีนี้ได้ส่งผลให้ในภายหลังสงครามนายบุญผ่องได้รับความร่ำรวยมีกิจการที่มั่นคงในกรุงเทพฯ

ในทางเศรษฐกิจนอกจากจะเกิดเศรษฐกิจสงครามดังกล่าวแล้ว การเข้ามาของทหารญี่ปุ่นยังส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพของราษฎรในจังหวัดกาญจนบุรี ได้แก่ อาชีพการค้าเนื่องจากการเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นที่มีการนำบุคคลต่างๆ เข้ามาเป็นจำนวนมาก ย่อมมีความต้องการเครื่องอุปโภคบริโภคเป็นจำนวนมากขึ้นไปด้วยจึงมีราษฎรหันมาประกอบอาชีพการค้ามากขึ้น และอาชีพรับจ้างเป็นแรงงานให้กับกองทัพญี่ปุ่น ทำให้สภาพเศรษฐกิจของจังหวัดกาญจนบุรีมีความแตกต่างจากจังหวัดอื่น คือจะมีผู้ที่มีความร่ำรวยจากการเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่น แต่ผู้ที่ได้รับความลำบากจากการเกิดสงครามก็มีอยู่ในกลุ่มของราษฎรทั่วไปเหมือนกับจังหวัดอื่นๆ ดังที่ นากาเซ ทาเคชิ ทหารญี่ปุ่นกล่าวว่า “ก่อนที่ข้าพเจ้าจะไปเมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 1943 ข้าพเจ้าเห็นประชาชนชาวกาญจนบุรีแต่งกายปราณีต สวยงาม แต่ต่อมากระทั่งเสร็จสิ้นสงครามใน ค.ศ. 1945 ประชาชนกลับสวมใส่เครื่องแต่งกายที่ขาดกระรุ่งกระริ่งๆ ทุกระทั่งที่ข้าพเจ้าพบพวกเขา ข้าพเจ้ารู้สึกเจ็บปวดรวดร้าวหัวใจเสมอ เพราะว่าสภาพความเลวร้ายเหล่านี้เกิดจากผลการบุกโจมตีประเทศไทยของพวกเขาญี่ปุ่น”¹

ในระยะหลังกองทัพญี่ปุ่นต้องการแรงงานเพื่อมาสร้างทางรถไฟเป็นจำนวนมากได้มีการเกณฑ์ราษฎรมาจากจังหวัดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ในกาญจนบุรีเอง ราชบุรี เพชรบุรี มีผลทำให้การประกอบอาชีพของราษฎรในท้องที่นั้นๆ กระทบกระเทือน² คือการอยู่ในฤดูการทำงานจะไม่มีแรงงาน ทำให้ผลผลิตที่ได้น้อยลง

¹ นากาเซ ทาเคชิ. “ต้นฉบับในสมุดบันทึก” เส้นทางสายมรณะ... “แม่น้ำแคว,” หน้า 110.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486-2487, 2 กุมภาพันธ์ - 8 ธันวาคม). *กรรมกรงดต่าง ๆ*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 2.4.1.2/12.

การเข้ามาของทหารญี่ปุ่นทำให้จังหวัดกาญจนบุรีถูกโจมตีทางอากาศ ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายแก่บ้านเรือนของราษฎร ไร่นา ที่ราษฎรได้ทำการเพาะปลูก ในการครองชีพต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก¹

ด้านการคมนาคมการเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นในสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพา มีผลให้การคมนาคมในจังหวัดกาญจนบุรีสะดวกสบายและมีการขยายตัวมากขึ้น เพราะเส้นทางคมนาคมระหว่างกาญจนบุรีกับเมืองต่างๆสะดวกขึ้น โดยเฉพาะเส้นทางรถไฟที่ญี่ปุ่นสร้างขึ้น

ทางรถไฟของไทยก่อนการเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพานั้นทางรถไฟมีเฉพาะจากกรุงเทพฯไปทางสายใต้เท่านั้น ครั้นในสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพา ญี่ปุ่นได้สร้างทางรถไฟจากสถานีหนองปลาดุก ที่ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรีไปจนถึงอำเภอสังขละบุรี แต่เนื่องจากการก่อสร้างที่เร่งรีบและการถูกทิ้งระเบิดของฝ่ายพันธมิตรทำให้ทางรถไฟสายนี้ไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ

เมื่อสงครามสงบลงรัฐบาลไทยได้ขอซื้อเส้นทางรถไฟจากฝ่ายพันธมิตรแล้วเปิดเดินรถถึงสถานีน้ำตก บ้านท่าเสา อำเภอไทรโยคจนถึงปัจจุบัน

การเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่น ได้ส่งผลกระทบต่อสภาพสังคมและความเป็นอยู่ของประชาชนในจังหวัดกาญจนบุรีหลายประการ ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการดำเนินชีวิต กล่าวคือ

การอพยพอันเนื่องมาจากการเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นทำให้ราษฎรในจังหวัดกาญจนบุรีต้องอพยพออกจากจังหวัดกาญจนบุรี เพราะการที่จังหวัดกาญจนบุรีมีทหารญี่ปุ่นเข้ามาเป็นจำนวนมากเพื่อสร้างทางรถไฟจึงเป็นเป้าหมายในการทิ้งระเบิดของฝ่ายพันธมิตรเพื่อที่จะตัดเส้นทางในการขนส่งยุทธปัจจัยอันเป็นวิธีการทางการรบอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะจะโจมตีบริเวณที่สร้างสะพานข้ามแม่น้ำแคว ซึ่งมีในบางครั้งที่ระเบิดตกบริเวณบ้านเรือนเรือนแถวไร่นาของราษฎรทำให้ราษฎรได้รับความเดือดร้อน ราษฎรจึงอพยพไปอยู่แถบนอกเขตตัวเมือง เช่น ในท้องที่อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดราชบุรี² เนื่องจากกลัวภัยจากสงคราม

ในตอนปลายของสงครามจังหวัดกาญจนบุรีถูกทิ้งระเบิดมากขึ้น ทำให้ราษฎรได้รับบาดเจ็บโดยชาวบ้านในแถบตำบลท่ามะขามซึ่งอยู่ใกล้กับบริเวณสร้างสะพานข้ามแม่น้ำแคว มีชาวบ้านได้ถูกระเบิดถึงกับขาขาด และมีผู้ที่ได้รับความสะเทือนของแรงระเบิดถึงขั้น

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486 - 2489, 29 กันยายน - 17 มิถุนายน). ค่าเสียหายที่เกิดจากญี่ปุ่นขอใช้ที่ดินใน จังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.8/112.

² บุณรอด ชลารักษ์. (2536). "กาญจนบุรีกับสงครามโลกครั้งที่ 2," เอกสารเผยแพร่ประกอบการจัดนิทรรศการประวัติศาสตร์กาญจนบุรี. หน้า 44.

หุพิการ และมีพื้นที่เป็นบริเวณนี้ได้มีการทำไร่ข้าวโพด ยาสูบ ได้รับความเสียหายจากการทิ้งระเบิดของฝ่ายพันธมิตร

การย้ายเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีนั้นเป็นผลมาจากกองทัพญี่ปุ่นนำบุคคลต่าง ๆ เข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อเป็นแรงงานในการสร้างทางรถไฟสายไทย - พม่า เป็นจำนวนมาก ทำให้จังหวัดกาญจนบุรีมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก

เมื่อสงครามสงบลง มีจำนวนประชากรบางกลุ่มมิได้กลับไปยังท้องถิ่นเดิม พวกที่อยู่ในเมืองไทยมีมาก ที่โอนสัญชาติเป็นคนไทยก็มี¹ และยังมีชาวจีนบางกลุ่มได้ทำการซื้อที่ดินเพื่อประกอบอาชีพ เช่นการทำไร่อ้อย จนส่งผลให้ การทำไร่อ้อยและอุตสาหกรรมน้ำตาลเป็นอาชีพที่สำคัญในจังหวัดกาญจนบุรี

สภาพเศรษฐกิจของจังหวัดกาญจนบุรีเมื่อกองทัพญี่ปุ่นเข้ามานั้นได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมในหลายประการ มีทั้งในข้อดีและข้อเสีย ในข้อดี คือการเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นทำให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพใหม่ให้กับประชาชนในจังหวัดกาญจนบุรี ได้แก่ การรับจ้างเป็นแรงงานต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมา ราษฎรบางคนได้มีรายได้สูงขึ้นจนถึงขั้นได้รับความร่ำรวยจากการทำการค้ากับกองทัพญี่ปุ่นหรือบุคคลต่าง ๆ ที่ญี่ปุ่นนำเข้ามาในระหว่างสงคราม ในด้านข้อเสียก็คือ การเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นและการนำบุคคลต่าง ๆ เข้ามาเป็นจำนวนมากนั้นทำให้เกิดการขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภคเป็นอย่างมากในจังหวัดกาญจนบุรี ราษฎรที่ไม่มีรายได้อาจจะเป็นจากในภาวะสงครามหรือการไม่มีที่ดินทำกินเนื่องจากถูกใช้เป็นที่เพื่อใช้ในกิจการทหารก็ต้องได้รับความร้อนเดือดร้อนเป็นอย่างมาก เมื่อภาวะเศรษฐกิจตกต่ำภาวะความเป็นอยู่ของราษฎรเกิดความยากลำบากนั้นก็จะเป็นตัวการสำคัญที่จะก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม

¹ ญาพรรณ (นามแฝง). (2529,31 ธันวาคม). "เปิดอกสัมภาษณ์สุรติ สิริเวชพันธ์," ดินัน (236) 200.

บทที่ 3

ปัญหาอาชญากรรมภายในจังหวัดกาญจนบุรี

การเข้ามาตั้งฐานทัพของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี ได้นำบุคคลต่างๆเข้ามาเป็นจำนวนมากมีผลให้สภาพสังคมของจังหวัดกาญจนบุรีเกิดปัญหาอาชญากรรมต่างๆมากมาย ซึ่งมาจากสาเหตุที่สำคัญ คือ ประการแรก ความแตกต่างทางภาษาและเชื้อชาติของกลุ่มบุคคลต่างๆที่เข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อเป็นแรงงานในการสร้างทางรถไฟสายไทย – พม่า บุคคลต่างๆที่เข้ามานั้น มีความแตกต่างกันทั้งในด้านเชื้อชาติ ภาษาทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นได้ง่าย ประการที่สอง เนื่องจากอยู่ในภาวะสงคราม เศรษฐกิจตกต่ำเกิดภาวะเงินเฟ้อ สินค้ามีราคาแพง ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่มีสภาพความเป็นอยู่อย่างลำบากขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภค จึงได้หาทางเพื่อที่จะเอาตัวรอดด้วยวิธีการทุจริต โดยการลักเล็กขโมยน้อยไปจนถึงการปล้นทรัพย์ทั้งของคนไทยด้วยกันเองและของกองทัพญี่ปุ่น นอกจากนี้ยังมีสาเหตุอื่นๆ อีกที่เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดคดีอาชญากรรม เช่น การดูแลและควบคุมของเจ้าหน้าที่ไม่ทั่วถึง เพราะการสร้างทางรถไฟสายไทย – พม่านั้นต้องเข้าไปทำงานในเขตท้องที่ทุรกันดาร เป็นป่าเขาซึ่งไม่มีผู้คนไปตั้งถิ่นฐานทางบ้านเมืองจึงมิได้จัดตั้งสถานีตำรวจขึ้น เช่น ระยะเวลาตั้งแต่กาญจนบุรี ถึง อำเภอทองผาภูมิประมาณ 145 กิโลเมตร มีสถานีตำรวจถึงอำเภอไทรโยค¹ เพียงแห่งเดียว ซึ่งตั้งอยู่ที่ตั้งอยู่ที่ จุดกิโลเมตรที่ 40 นับจาก จังหวัดกาญจนบุรี จึงทำให้การตรวจรักษาและดูแลความสงบสุขของราษฎรไม่ทั่วถึง² ทำให้การก่อคดีอาชญากรรมเกิดขึ้นได้ง่าย

ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในจังหวัดกาญจนบุรีที่สำคัญ มีดังนี้

1. การลักทรัพย์

การลักทรัพย์ในจังหวัดกาญจนบุรีเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก มีทั้งการลักทรัพย์ของราษฎรและของราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งของกองทัพทหารญี่ปุ่น ผู้ที่ก่อคดี

---

¹ ปัจจุบันเป็นอำเภอไทรโยค

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 – 2487, 28 พฤศจิกายน – 29 มกราคม). รายงานความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.7/42.

มีทั้งราษฎรในท้องถิ่นเอง กรรมกรที่เข้ามารับจ้าง แม้กระทั่งทหารญี่ปุ่นที่เข้ามาอยู่ในจังหวัด การลักขโมยนั้นมีมากถึงขนาดที่ทหารญี่ปุ่นที่อยู่ในจังหวัดกาญจนบุรีได้กล่าว ว่า “ยุงที่นี่มีมาก แต่ที่มีมากกว่ายุงคือขโมย”¹ แสดงถึงการลักขโมยในจังหวัดมีเป็นจำนวนมาก

การลักขโมยเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากนั้นมาจาก ความขาดแคลนในการดำรงชีพของ ประชาชนที่มีรายได้น้อยจึงจำเป็นต้องหาทางที่จะเอาตัวรอดซึ่งดูได้จากการที่มีการลักขโมยแม้ กระทั่งของเล็กๆน้อยๆ หรืออาจจะมาจากความโลภของประชาชนบางคนอยู่บ้าง แต่คงมีน้อย รายเนื่องจากประชาชนในชนบทนั้น ส่วนมากจะรักสงบและนิสัยของคนไทยโดยทั่วไป เครื่องครัดในพุทธศาสนาเพราะฉะนั้นการที่กระทำลงไปนั้นนำมาจากความจำเป็นจริงๆ หรืออีก กรณีหนึ่งคือคนไทยบางส่วนจะขโมยของญี่ปุ่นเพราะความรักชาติจะแอบลักลอบไปบรณไฟ ชนเสียบียงสัมภาระและอาวุธยุทโธปกรณ์ของญี่ปุ่น เพื่อเป็นการตัดกำลังกองทัพญี่ปุ่น

1.1. การลักทรัพย์ของทหารญี่ปุ่น

การลักขโมยของญี่ปุ่นนั้นเป็นคดีที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เนื่องจากภายในค่าย ของทหารญี่ปุ่นมีเครื่องมือเครื่องใช้มาก จึงมีผู้หาโอกาสเข้าไปลักทรัพย์ของกองทัพญี่ปุ่น ในการลักทรัพย์สินของกองทัพญี่ปุ่นเป็นการเสี่ยงอันตรายอย่างมาก เนื่องจากว่าถ้ามีการจับ ได้จะต้องถูกทำร้ายอย่างรุนแรงจากทหารญี่ปุ่นอาจจะถึงแก่ความตายได้ แต่ถึงแม้กระนั้นก็ยัง มีราษฎรบางคนเข้าไปในกองทัพซึ่งเป็นการเสี่ยงอันตรายเพื่อหวังลักทรัพย์ของกองทัพญี่ปุ่น เป็นจำนวนหลายราย ซึ่งในการทำการลักทรัพย์มักจะทำในตอนกลางคืน

การลักขโมยทรัพย์สินภายในกองทัพญี่ปุ่นนั้น มีตั้งแต่การเล็กๆน้อยๆ ยกตัวอย่าง เช่น ลักมุ้ง และผ้าห่มนอนของทหารญี่ปุ่น² ลักกางเกงใน 1 ตัว ราคา 30 บาท เหตุเกิดภายใน ค่ายยาหยิง บ้านบ่อ ตำบลปากแรด อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี³ ผ้าห่ม 1 ผืน ราคา 150 บาท⁴

¹ นิตินันท์ ถนอมทรัพย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จันทิรา ใจรักษา เป็นผู้สัมภาษณ์, ร้านปิยะภรณ์ 105-107 อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2543.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 7 มิถุนายน – 10 สิงหาคม). นายทวน ศรีราชาตั้งหาว่า พยายามลักมุ้งและผ้าห่มนอนของทหารญี่ปุ่นที่จังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/265.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 7 มิถุนายน – 4 กรกฎาคม). คนร้ายลักทรัพย์ทหารญี่ปุ่น เช่น ข้าวสาร ลวดหนาม ไม้กระดาน เสื้อ จอม ปืน นาฬิกาข้อมือ ผ้าเย็บ ฯลฯ รวมหลายรายการ. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/264

⁴ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 14 – 18 มิถุนายน). มีคนร้าย 2 คนใช้ไฟฟ้าเดิน ทางส่องเข้าไปในค่ายปิชิเมจิกที่จังหวัดกาญจนบุรีซึ่งทำการซ่อมทางรถไฟของกองทัพญี่ปุ่นและยัง นายฮารุน นายมาดิง แซกอินเดียน กรรมกรของทหารญี่ปุ่นมาดเจ็บสาหัสแล้วเอาผ้าห่มไป 1 ผืน. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/267.

ล็กดินสอ จำนวน 5388 ราคาแท่งละ 2 บาท¹ บุหรี่ ปากกามิกซ์² การล็กน้ำตาลทราย หม้ออะลูมิเนียม ขนาด 20.00 เซนติเมตร จำนวน 2 ใบ หม้อ ขนาด 25.00 เซนติเมตร อีก 2 ใบ³ ซึ่งในการล็กของเล็กๆน้อยๆ เป็นการล็กเพื่อการหาทางเอาตัวรอดในการดำรงชีพซึ่งอยู่ในภาวะสงคราม

ต่อมาการล็กขโมยของญี่ปุ่นได้เพิ่มจำนวนมากขึ้นและมีมูลค่าสูงขึ้น ตัวอย่างการล็กทรัพย์สินญี่ปุ่นของคนไทย เช่น ในวันที่ 28 พฤษภาคม 2486 ตอนเช้ามีด มีคนร้าย 2 คน ลอบเข้าไปในค่ายทหารญี่ปุ่นที่ อำเภอเมืองกาญจนบุรี แล้วยกหีบเงินออกมาได้ธนบัตรไป 6,000 บาท และใบสำคัญในการเงินอีก 13,000 บาท⁴ วันที่ 17 ตุลาคม 2488 มีคนไทย 15 คน มีอาวุธเข้าทำร้ายค่ายกักต้งที่สถานีท่าเสา⁵ และวันที่ 22 มิถุนายน 2488 เจ้าหน้าที่ตำรวจ ได้ทำการจับกุมตัวนางม้วน ไซ้ประเสริฐ ข้อหาล็กทรัพย์สิน สิ่งของต่างๆของทหารญี่ปุ่น เหล็ก น็อต และตะปู เมื่อไปค้น บ้านนางม้วน ผลการตรวจค้นพบ เหล็กน็อต 5 อัน ตะปูดอกวาง รวงรถไฟ 39 อัน ฤงยามผ้าใบ 1 ผืน ผ้าอะระพอมสีเหลือง 15 ชิ้น ผ้าพันแผล 1 ผืน พาสเตอร์สำหรับปิดแผล 2 ม้วน สำลี 1 ห่อ ออระพอมไม้ใส่ดล็บ 1 ดล็บ กรรไกร 1 เล่ม ปากคีม 1 อันยาหลอดสำหรับแก้โรคบุรุษ 1 หลอด สมุดพก 1 เล่ม ฤงเท้า 1 คู่ ผ้าเช็ดหน้า 1 ผืน⁶ ในช่วงระยะหลังของสงครามการล็กขโมยมีมากขึ้นเพราะความขาดแคลน

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 26 กรกฎาคม - 19 กันยายน). คนร้ายล็กทรัพย์สิน ทหารญี่ปุ่น เช่น กระสุนปืนกล ปืน นาฬิกาข้อมือ น้ำมันซีไล้ หม้อแบตเตอรี่ สมอเรือ ฯลฯ (รวมหลายรายการ). หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/292.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 20 มีนาคม). นายดี แก่นสมบัติ ต้องหาล็กปากกามิกซ์ และคีมปากกานกแก้วของทหารญี่ปุ่นที่กาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 2.7.3.1/211.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 3 กรกฎาคม). ทหารญี่ปุ่นจับ พล.สมัครชิต ทวดเพชร สงสัยเป็นคนร้ายล็กยามาเชื้อโรคที่จังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/275.

⁴ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2487, 28 พฤศจิกายน - 29 มกราคม). รายงานความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7/42.

⁵ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 15 ตุลาคม - 9 พฤศจิกายน). ประทุษกรรม. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 3.8/19.

⁶ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 20 มิถุนายน - 11 สิงหาคม). คนร้ายล็กทรัพย์สิน ทหารญี่ปุ่น เช่น ปืน บุหรี่ น้ำหวาน เหล็ก น็อต ตะปู ผ้ายาคคลุมเครื่องยนต์ รองเท้า ฯลฯ (รวมหลายรายการ). หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/268.

มีมากขึ้นลึกลงแม้กระทั่งสายที่ใช้สำหรับการสื่อสารของกองทัพญี่ปุ่น ไม่ว่าจะเป็นสายโทรเลข สายโทรศัพท์ เช่น วันที่ 28 เมษายน 2488 นายกาญจ จมร นายวิทยา นาวานุกูล ได้สมคบกัน ทำการลักสายโทรศัพท์ของทางราชการญี่ปุ่นไปยาว 350 เมตร คิดเป็นเงิน 420 บาท¹ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างรายอื่นๆอีก²

การลักสายโทรเลข โทรศัพท์ นั้นได้นำไปลอกเอาขนวนด้านนอกออกแล้วนำลวดทองแดง นำไปขาย นอกจากนี้ของจำพวกเหล็ก ตะปู นอต ก็มีการขโมยเพราะ สิ่งของเหล่านี้สามารถที่จะนำไปขายแลกเปลี่ยนมาเป็นเงินได้

สินค้าที่ต้องสั่งซื้อจากต่างประเทศจะหายากมากเช่น น้ำมัน ยางรถยนต์ และสินค้าอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งน้ำมันนั้นมีราคาแพงมาก ทำให้ชาวบ้านที่ยากจนไม่สามารถที่จะซื้อหามาใช้ได้จึงทำให้เกิดการลักขโมยแม้กระทั่งน้ำมันที่อยู่ในตัวถังรถ เช่น คนไทยที่รับจ้างในกองทัพญี่ปุ่นได้อ้างวารถยางเสียจะนำไปซ่อม ซึ่งทหารญี่ปุ่นได้แอบเอาดินสอดำขีดไว้ว่า น้ำมันอยู่ประมาณเท่าใด แล้วจึงยอมให้นำรถไปซ่อม เมื่อนำรถกลับมาปรากฏว่ามีน้ำมันหายไปครึ่งถังทำให้ทหารญี่ปุ่นทราบว่ามีคนนำน้ำมันออกจากถัง³ แสดงว่าคนไทยพยายามที่จะ

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 30 มิถุนายน - 14 สิงหาคม). *คนร้ายลักตัดสายโทรเลข โทรศัพท์ของทหารญี่ปุ่นในบริเวณจังหวัดกาญจนบุรี, สมุทรปราการ, ชุมพร, ปราจีนบุรี, พระตะบอง, ราชบุรี.* หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/272.

² วันที่ 15 มิถุนายน 2488 เวลา 15.50 น. คนร้ายได้ลักตัดสายลวดสังกะสี ขนาด 6.6 ม.ม. ยาว 100 เมตร ราคา 300 บาท เหตุเกิดที่กิโลเมตร 85 สายที่ 6 - 8 บนทางรถไฟของกองทัพญี่ปุ่น ตำบลจรเข้เผือก อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี วันที่ 19 มิถุนายน 2488 เวลา 12.30 - 13.30 น. ได้มีคนร้ายลักตัดสายโทรศัพท์ ลวดสังกะสี ของกองทัพญี่ปุ่น ตรง กิโลเมตรที่ 54 ไป 800 เมตร ราคา 2,400 บาท วันที่ 28 มิถุนายน 2488 เวลา 22.00 น. ระหว่างกิโลเมตรที่ 38 สายโทรศัพท์ของกองทัพญี่ปุ่นถูกคนร้ายตัดไปยาวประมาณ 40 เมตร วันที่ 2 กรกฎาคม 2488 มีคนร้ายลักตัดสายโทรศัพท์สถานีรถไฟหนองปลาตุ๊กซึ่งซึ่งขนานไปกับสถานีคลองบางตาล กิโลเมตรที่ 60 ไปยาว 1,200 เมตร ราคา 2,400 บาท วันที่ 6 กรกฎาคม 2488 เวลา 20.00 น. คนร้ายได้ลักตัดสายโทรศัพท์ไปยาว 2,000 เมตร ราคา 4,000 บาท เกิดที่กิโลเมตรที่ 63 ถึง 67 ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง วันที่ 9 กรกฎาคม 2488 คนร้ายลักตัดลวดสายโทรศัพท์ ลวดทองแดง ของกองทัพญี่ปุ่นซึ่งวิ่งตามทางรถไฟ ตรง 69 - 70 ตำบลจรเข้เผือก อำเภอเมือง ขนาด 2.00 มิลลิเมตร ยาว 700 เมตร ราคา 3,500 บาท ขนาด 2.9 มิลลิเมตร ยาว 350 เมตร ราคา 2,100 บาท อ้างจาก กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 30 มิถุนายน - 14 สิงหาคม). *คนร้ายลักตัดสายโทรเลข โทรศัพท์ของทหารญี่ปุ่นในบริเวณจังหวัดกาญจนบุรี, สมุทรปราการ, ชุมพร, ปราจีนบุรี, พระตะบอง, ราชบุรี.* หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/272.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486, 27 มีนาคม - 21 ธันวาคมค.ศ.). *คนร้ายลักทรัพย์ทหารญี่ปุ่น เช่น ลักไม้ไผ่ เครื่องมือแก๊วเครื่องยนต์ สังกะสี น้ำมัน นาฬิกาข้อมือ (รวมหลายรายการ).* กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 2.7.3.1/44.

ทำการลักน้ำมันของทหารญี่ปุ่นซึ่งทหารญี่ปุ่นก็ได้พยายามที่ป้องกันการลักขโมยเช่นกัน

การลักขโมยเกิดขึ้นมากมาย เนื่องจากภาวะสงครามที่ทำให้สินค้าหายากและมีราคาแพง ชาวบ้านที่มีรายน่อยจึงดำรงชีพอย่างยากลำบากเป็นสาเหตุใหญ่ที่ต้องทำการลักขโมย

1.2. คนไทยปล้นญี่ปุ่น

เมื่อสงครามมีความรุนแรงและยาวนานขึ้นสภาพอดอยากมีมากขึ้นประกอบกับผู้คนก็เริ่มมีสภาพจิตใจที่เสื่อมลง ทำให้ปัญหาการลักทรัพย์มีจำนวนมากขึ้นและความรุนแรงก็มีมากขึ้นไปจนถึงการรวมกลุ่มกันเพื่อทำการปล้นทรัพย์และเป้าหมายที่สำคัญคือ ค่ายทหารญี่ปุ่น เพราะภายในค่ายมีทรัพย์สินมาก

ตัวอย่างการปล้น คือ วันที่ 10 มิถุนายน 2488 เวลาประมาณ 24.00 น. มีคนร้าย 50 คน เข้าไปในค่ายพักของทหารญี่ปุ่นที่สถานีโคมมา ตำบลปากแตร อำเภอบ้านโป่ง ในขณะที่คนร้ายเข้าไปในค่ายทหารญี่ปุ่นแลเห็นและใช้อาวุธยิงเข้าไป 1 นัด และยิงต่อสู้นานถึง 10 นาที พวกคนร้ายก็หลบหนีไปได้โดยมิได้เอาทรัพย์สิ่งใดไป¹ นอกจากนี้ยังคดีการปล้นอื่นๆ อีก²

ในการปล้นค่ายทหารญี่ปุ่นนั้นมิใช่ค่ายใหญ่ เป็นค่ายย่อยจะมีทหารญี่ปุ่นเฝ้าเพียงไม่กี่คน และในบางค่ายอยู่ในเขตทุรกันดารในป่าลึก การปล้นทรัพย์จึงกระทำได้ไม่ยากนัก และจำนวนผู้ที่ปล้นก็ไม่มากนัก เช่น วันที่ 2 สิงหาคม 2488 เวลา 18.00 น. ได้มีคนร้ายประมาณ

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 13 – 17 กรกฎาคม). ทหารญี่ปุ่นยิงคนร้ายที่เข้าไปลักทรัพย์ในค่ายทหารญี่ปุ่นที่ กาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/281.

² วันที่ 2 กรกฎาคม 2488 มีคนร้าย 3 คน ทำการปล้นทรัพย์ นายคากาวา ข้าราชการพลเรือนกลาโหมญี่ปุ่น เอาทรัพย์ไป 917 บาทและใช้มีดตบแทงนายคากาวามีบาดเจ็บสาหัส เหตุเกิดที่ ตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง อ่างจาก กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 11 กรกฎาคม). คนร้ายทำร้ายข้าราชการพลเรือนกลาโหมญี่ปุ่นและชิงทรัพย์ไป 917 บาทที่ จังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/279 วันที่ 30 กรกฎาคม 2488 เวลา 15.30 น. นายเทพ โรจนดารา คนงานไร่ฝ้ายสำนักคร้อ ไปยังสถานีตำรวจได้มีคนร้ายปล้นทรัพย์และฆ่าชาวญี่ปุ่นตายที่ทางเกวียนป่าบ้านสำนักคร้อ ตำบลตะคร้อ อำเภอท่ามะกา เมื่อไปถึงที่เกิดเหตุพบศพนายซารุโระ นอนตายอยู่ข้างเนื่องจากคนร้ายทราบว่าจะนำเงินไปจ่ายให้คนงานที่ไร่ฝ้ายโดยมีคนร้ายประมาณ 8-9 คน และบริเวณนั้นเป็นป่าเปลี่ยวสิ่งที่คนร้ายได้ไป คือ ปืนสั้น 1 กระบอก รถจักรยาน 1 คัน และเงินประมาณ 20,000 บาท แล้วคนร้ายหนีไปวันที่ 16 ตุลาคม 2488 เวลาประมาณ 09.45 น. มีชาย 5 คน ทำการปล้นทรัพย์และทำร้าย ทหารญี่ปุ่นเหตุเกิดที่ที่ค่ายไซคุไต 2 บ้านท่าเสา ตำบลลุ่มสุ่ม กิ่ง อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรีคนไทย มีอาวุธปืนยาว 3 กระบอก ปืนสั้น 2 กระบอก เข้าทำการปล้นทรัพย์ใช้อาวุธปืนยิงถูกนายนาคาโมระ บาดเจ็บสาหัส เสียชีวิตภายหลังเนื่องจากทนพิษบาดแผลไม่ไหว ส่วนเจ้าหน้าที่อีก 2 นายหนีไปได้ คนร้ายเก็บเอาทรัพย์ไปราคา 801 บาท อ่างจาก กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2489, 10 มกราคม – 21 ธันวาคม). คดีความต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องลักทรัพย์ และความเสียหายทางทรัพย์. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 3.8/37.

10 คนทำการปล้นทรัพย์และฆ่าทหารญี่ปุ่นตาย 4 คน¹ นอกจากนี้ยังมีการปล้นที่ค่ายเตราชาวาไตที่ 2 ห่างจากหนองปลาตุก 204 กิโลเมตร และค่ายโกโนชวาบูไต ห่างจากหนองปลาตุก 172 กิโลเมตร ได้จับกุมนายบันหรือนวล ทาสี นายนาระหรือประมวล นายวันนา นายห้อย นายจำปี พร้อมกับอาวุธปืนพระราม 6 หนึ่งกระบอก ปืนแบบ 83 หนึ่งกระบอก ปืนแก๊ป สองกระบอก กระสุนปืนแบบ 83 รวม 48 นัด² ที่ได้ทำการปล้น

การปล้นทรัพย์จนถึงการทำร้ายร่างกายทหารญี่ปุ่นได้เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก และอาวุธที่ใช้ นั้น ก็มาจากอาวุธของทหารญี่ปุ่นที่นำเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีเมื่อถึงมือของประชาชน ทำให้ความรุนแรงและจำนวนคดีมีมากขึ้น

ผู้ที่กระทำการลักขโมยนั้นมีตั้งแต่ชาวบ้านทั่วไป ผู้ที่รับจ้างเป็นกรรมกรให้กับกองทัพญี่ปุ่น เนื่องจากว่าผู้ที่ทำงานนั้นจะรู้เส้นทางในการที่กระทำการได้ดี เช่น นายสนิท พวงจันทร์ เป็นกรรมกรทำทางรถไฟของกองทัพญี่ปุ่นที่สถานีบ้านโป่ง แหกริ้วค่ายทหารญี่ปุ่นหน่วยโคอิเกะหน้าสถานีหนองปลาตุกเพื่อเข้าไปทำการลักทรัพย์ ในโกดังเก็บของโดยใช้มือถ่างรั้วลวดหนามลอดเข้าไปภายในรั้วค่าย³ นางสาว. ประจิม กิจวัตร และ นางสาวชีพ นำทัพ ผู้ต้องหาหลักเงินของกองทัพญี่ปุ่นไป 3,000 บาท เหตุเกิดที่ ตำบลปากแพรก อำเภอเมือง ผู้ต้องหา 2 คนนี้รับจ้างทำงานในกองทัพญี่ปุ่นหน่วยยาหยิง บ้านป้อ ตำบลปากแพรก อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี⁴

การลักเล็กขโมยน้อยจนถึงการปล้นทรัพย์ของทหารญี่ปุ่นนั้นเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ในช่วงสงครามมหาเอเชียบูรพา เนื่องมาจากสภาพความอดอยากของประชาชนเป็นสาเหตุสำคัญ เพราะก่อนที่ยังไม่เกิดสงครามนั้นคดีความเกี่ยวกับการลักขโมยมีน้อยมาก ซึ่งตรงข้ามกับสภาพสังคมที่อยู่ในช่วงสงคราม

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 17 สิงหาคม). *คนร้ายปล้นทรัพย์และฆ่าทหารญี่ปุ่นตาย 4 คนที่จังหวัดกาญจนบุรี*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/307.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 29 พฤศจิกายน - 29 ธันวาคม). *ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหารกองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 3.8/26

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2487, 3 ตุลาคม). *นายสนิท พวงจันทร์ แหกริ้วค่ายทหารญี่ปุ่น เพื่อจะเข้าไปทำการลักทรัพย์ และถูกทหารยามแทงด้วยดาบปลายปืนบาดเจ็บสาหัสที่ จังหวัดกาญจนบุรี*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 2.7.3.2/156.

⁴ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 7 มิถุนายน - 4 กรกฎาคม). *คนร้ายลักทรัพย์ทหารญี่ปุ่น เช่น ข้าวสาร ลวดหนาม ไม้กระดาน เสื้อ จอม ปืน นาฬิกาข้อมือ ผ้าฝ้าย ฯลฯ (รวมหลายรายการ)*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/264.

1.3. ทหารญี่ปุ่นปล้นคนไทย

การเกิดคดีลักทรัพย์ต่างๆที่เกิดขึ้นนั้น ส่วนมากเป็นคดีที่ราษฎรไทยเป็นกระทำความผิด ต่อทหารญี่ปุ่น แต่ก็มีบางครั้งที่ทหารญี่ปุ่นได้ทำการปล้นคนไทย เช่น วันที่ 29 กรกฎาคม 2488 เวลา 08.00 น เศษ มีทหารญี่ปุ่น 4 คน แต่งเครื่องแบบมีอาวุธปืนยาว 1 กระบอก ดาบคนละ 1 เล่ม และแขกอินเดีย 2 คน มาที่บ้าน นายอิน คชรินทร์ ในขณะที่นายอินไม่อยู่บ้านลงไปขนข้าวสารที่ทำน้ำหน้าบ้านห่างจากบ้านประมาณ 5 เส้น อยู่แต่นางสาวบุญชู บุตรสาวเมื่อตรวจดูพบว่ามีสิ่งของหายไปหลายชนิด¹ นอกจากนี้ยังได้ทำร้ายร่างกายด้วยอาวุธปืนยิง 1 นัด ถูกที่ข้อเข่าซ้าย 1 แห่ง²

ในการปล้นคนไทยของทหารญี่ปุ่นนี้ ไม่ทราบแน่ชัดว่ามาจากสาเหตุใด จากสิ่งของที่ทหารญี่ปุ่นขโมยนั้นเป็นไปการขโมยแม้กระทั่งของเล็กๆน้อยๆ อาจเกิดจากความขาดแคลนของทหารญี่ปุ่นในช่วงระยะหลังของสงคราม และในการปล้นนั้นได้มีการร่วมมือกับแขกอินเดียซึ่งสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นกรรมกรที่ญี่ปุ่นนำเข้ามา เมื่อเกิดคดีที่ทหารญี่ปุ่นทำร้ายคนไทยจะแจ้งให้ทางสารวัตรทหารญี่ปุ่นดำเนินคดี

นอกจากนี้ทหารญี่ปุ่นได้มีการละเมิดทรัพย์สินของราษฎร เช่นการขูดทรายของราษฎร³ ทหารญี่ปุ่นนำม้ามาผูกในที่ดินของราษฎรเป็นเวลานานทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้⁴

1.4. การลักขโมยทรัพย์สินของเชลยศึก

เชลยศึกได้รับความลำบากในการสร้างทางรถไฟและความทารุณโหดร้ายจากกองทัพญี่ปุ่น ซึ่งคนไทยส่วนใหญ่จะสงสารและพยายามที่จะให้ความช่วยเหลือเชลยศึก แต่ก็มีคนไทยบางคนลักทรัพย์ของเชลยศึก หรือแม้แต่ในกลุ่มของเชลยศึกด้วยกันเองก็มีการลักขโมยเนื่องจากความลำบากที่ได้รับนั้นเป็นแรงผลักดันให้กระทำ

¹ 1. ธนบัตรต่างๆ 210 บาท 2. สร้อยคอทองคำ 2 เส้น ราคา 600 3. ผ้าถุงสีต่างๆ 5 ถุง ราคา 292 บาท 4. เสื้อชั้นนอกหญิง 4 ตัว ราคา 120 บาท 5. เสื้อชั้นในหญิง 1 ตัวราคา 17 บาท 6. เสื้อเชิ้ตเด็ก 1 ตัวราคา 17 บาท 7. กางเกงขายาวสีขาว 1 ตัว ราคา 100 บาท 8. กางเกงขาสั้น 1 ตัว ราคา 75 บาท 9. เสื้อเชิ้ตแขนสั้น 1 ตัว ราคา 40 บาท 10. เสื้อคอแขนยาว 1 ตัว ราคา 75 บาท 11. ผ้าขาวม้าสีดำ 1 ผืน 80 บาท 12. มุ้งผ้าบาง 2 หลัง ราคา 50 บาท 13. เสื้อสักหลาดคลุม 1 ตัว ราคา 25 บาท

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 10 - 13 สิงหาคม). ทหารญี่ปุ่นปล้นทรัพย์สินของนายอิน คชรินทร์ไป 13 อย่าง และยิงเจ้าทรัพย์บาดเจ็บที่จังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/304.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2488, 7 มกราคม - 31 มกราคม). เรื่องเดิม. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.5.3/3.

⁴ แหล่งเดิม.

คนไทยทำร้ายร่างกายและแย่งชิงทรัพย์สินของเชลยศึกเช่นเมื่อ วันที่ 12 เมษายน 2486 นายทหารเชลยศึกชาวอังกฤษหนึ่งกำลังจะไปตัดไม้เพื่อสร้างที่พักที่ ตำบลวังใหญ่ จังหวัดกาญจนบุรีมีคนไทย 3 คน ได้เข้ามาและคนหนึ่งได้ตรงเข้ามาแย่งชิงเอาชิงนาฬิกาข้อมือไป อีกคนหนึ่งได้ใช้อาวุธ ฟันถูกที่ริมฝีปากบนเป็นแผลยาว 5 ซม. ลึก 2 ซม.¹ การกระทำดังกล่าว เนื่องจากเชลยศึกออกมานอกค่ายซึ่งเป็นบริเวณป่าเปลี่ยวและมีทรัพย์สินติดตัวมากด้วย จึงเป็นโอกาสเหมาะที่ทำให้คนร้ายได้กระทำการดังกล่าว

การลักทรัพย์ของเชลยด้วยกันเอง มาจากความขาดแคลนอาหารต้องทนทุกข์ทรมานจากความหิวโหยทำให้ต้องขโมย เช่นที่ค่ายเขาชนไก่ มีโจรอยู่หลายคนแล้วนำมาขายให้กับคนไทยในลักษณะที่เรียกว่า “รับซื้อของโจร”²

จากภาวะสงครามที่เกิดขึ้นเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการลักทรัพย์ขึ้นเป็นจำนวนมากในจังหวัดกาญจนบุรี เพราะความยากลำบากในการดำรงชีพ การขาดแคลนอาหาร ภายในจังหวัดกาญจนบุรีที่ประสบปัญหาหนักกว่าจังหวัดอื่นๆ เพราะมีจำนวนประชากรมากโดยการนำเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่น

2. ปัญหาอาวุธเถื่อน

ปัญหาอาวุธเถื่อนเกิดขึ้นเนื่องกองทัพญี่ปุ่นเข้ามาตั้งฐานทัพในจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งทหารญี่ปุ่นได้นำอาวุธเข้ามาเพื่อที่จะทำสงครามกับฝ่ายพันธมิตรโดยการขนย้ายอาวุธผ่านทางจังหวัดกาญจนบุรีเพื่อเข้าสู่ประเทศพม่า จึงมีอาวุธเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีเป็นจำนวนมาก สาเหตุที่อาวุธมาอยู่ในมือของราษฎรไทยที่คิดทุจริตนั้น มาจากสาเหตุ คือ ประการแรกการเคลื่อนย้ายอาวุธไปสู่ประเทศพม่านั้นได้มีการจ้างแรงงานไทยเพื่อเป็นลูกหาบเนื่องจากสภาพภูมิประเทศของจังหวัดกาญจนบุรีไม่เอื้ออำนวยทำให้เกิดการสละอาวุธและซุกซ่อนไว้ตามป่าเขา เมื่อมีราษฎรไปพบเข้าบางรายได้มีการแจ้งให้ทางการทราบ แต่ก็มีบางรายที่ไม่ส่งมอบให้กับทางการอาวุธจึงไปสู่ราษฎรที่คิดทุจริต ประการที่สองคือ มีการเข้าไปลักอาวุธจากค่ายญี่ปุ่น ทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมได้เพิ่มความรุนแรงมากขึ้น

ตัวอย่างการที่ชาวบ้านเข้าไปลักอาวุธของญี่ปุ่น วันที่ 27 ธันวาคม 2485 ได้มีคนร้ายใช้ไม้เป็นอาวุธทำร้ายทหารญี่ปุ่นในเวลาากลางคืนแล้วแย่งเอาปืนแบบพระราม 6 ซึ่งเขายึดได้จากเชลยศึกผิวขาวไป 1 กระบอก เกิดเหตุใกล้ค่ายทหารญี่ปุ่น ณ บ้านวังตะเคียน อำเภอเมืองกาญจนบุรี ห่างสถานีตำรวจราว 40 กิโลเมตร ต่อมาเมื่อ 31 ธันวาคม 2485 เจ้าหน้าที่ตำรวจ

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486, 17 พฤษภาคม – 16 มิถุนายน). *เชลยศึกชาวอังกฤษถูกคนร้ายชิงนาฬิกาข้อมือ และทำร้ายร่างกายบาดเจ็บที่ตำบลวังใหญ่ จังหวัดกาญจนบุรี*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 2.7.3.2/74.

² John Coast. (1945). *Railroad of death*. p 96.

สืบสวนได้ความว่านายพร เหมือนใจ ราษฎรเป็นคนร้าย จึงทำการจับได้พร้อมด้วยอาวุธปืนของกลางและกระสุนปืนแบบ 83 ด้วย 5 นัด นายพร รับผิดชอบต่อและซัดทอดถึงนายสด นายเชิง นายเจียก ราษฎรในท้องที่กิ่ง อำเภอไทรโยค เป็นผู้จ้างวาน¹ ซึ่งเมื่อถูกจับได้ก็ได้มีการดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไปและอีกตัวอย่างหนึ่ง วันที่ 23 พฤษภาคม 2488 เวลา 02.00 น. ได้มีคนร้ายเข้าไปลักทรัพย์ของกองทัพญี่ปุ่นในค่ายอีวาเซ่ ตำบลปากแพรก อำเภอเมือง คือปืนพระราม 6 หนึ่งกระบอก กระสุน 8 นัด ราคา 3,000 บาท ปืนลูกไม่ขนาด 9 ม.ม. 1 กระบอก กระสุน 8 นัด ราคา 3,000 บาท² นอกจากนี้ยังมีคดีอื่นๆ อีก³ นอกจากประชาชนไทยที่เข้าไปลักอาวุธจากค่ายญี่ปุ่นแล้ว แม้กระทั่งชาวต่างชาติก็ก่อให้เกิดปัญหาในการครอบครองอาวุธ เช่น ที่ ตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ ได้ตรวจพบและจับตัวนายตาตันและนายวินเป้ เชื้อชาติพม่า ได้กระทำผิด พระราชบัญญัติอาวุธปืน และพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองได้พร้อมด้วยอาวุธปืน 2 กระบอก ซองบรรจุกระสุน 4 อัน กระสุนขนาด 7.65 มม. 24 นัด ขวานเหล็ก 1 เล่ม⁴ หรือแม้แต่ทหารญี่ปุ่นกำลังเฝ้ารักษาสายโทรสายโทรศัพท์ ที่ทางรถไฟไทย - พม่า หลัก กิโลเมตรที่ 29 ได้มีคนร้าย 7 คน ใช้อาวุธมีด และไม้ครบมือเข้าจี้ทหารญี่ปุ่น 3 นาย น้อยยาม คนร้ายทั้ง 7 คนต่างพากันเข้าทำร้ายใช้มีดและไม้ตีฟันทหารญี่ปุ่น เพื่อ

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2484-2487, 10 ธันวาคม - 10 เมษายน). *บันทึกเหตุการณ์ทางมหาดไทย*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 1.13/19.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 20 มิถุนายน - 11 สิงหาคม). *คนร้ายลักทรัพย์ทหารญี่ปุ่น เช่น ปืน บุหรี่ น้ำหวาน เหล็ก น็อต ตะปู ผ้าเย็บคลุมเครื่องยนต์ รองเท้า ฯลฯ (รวมหลายรายการ)*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/268.

³ วันที่ 1 มิถุนายน 2488 เวลา 02.45 น. ได้มีคนร้ายไม่ทราบจำนวนเข้าไปลักอาวุธปืนสั้นแบบ 34 เบอร์ 59007 - 40245 - 39845 - 53843 รวม 4 กระบอก ส่วนอีก 1 กระบอกไม่ทราบ เพราะเป็นปืนทำในประเทศจีน ราคากระบอกละ 4000 บาท รวม 5 กระบอก ราคา 20,000 บาทอ้างจาก กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 7 มิถุนายน - 4 กรกฎาคม). *คนร้ายลักทรัพย์ทหารญี่ปุ่น เช่น ข้าวสาร ลวดหนาม ไม้ กระดาน เสื้อ จอม ปืน นาฬิกาข้อมือ ผ้าเย็บ ฯลฯ รวมหลายรายการ*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/264. วันที่ 15 มิถุนายน 2488 เวลา 10.00 น. มีคนร้าย 4 คน เข้าทำการชิงทรัพย์เอาอาวุธปืนริวเวอร์ขนาด 9 มม. เลขหมาย 72094 พร้อมด้วยกระสุน 5 นัด นายจือมูระ ข้าราชการพลเรือนกลาโหมญี่ปุ่น ไป 1 กระบอกราคา 2500 บาท ที่รถไฟ ตำบลปากแพรก อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดกาญจนบุรี ค่ายอันโดไต อยู่บ้านบ่อ ตำบลปากแพรก วันที่ 12 มกราคม 2488 เวลา 06.00 น. ทราบว่ากระสุนปืน 1 หีบ จำนวน 1600 นัด ราคา 1,600 บาท หายไปจากหลุมที่เก็บ อ้างจาก กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 20 มิถุนายน - 11 สิงหาคม). *คนร้ายลักทรัพย์ทหารญี่ปุ่น เช่น ปืน บุหรี่ น้ำหวาน เหล็ก น็อต ตะปู ผ้าเย็บคลุมเครื่องยนต์ รองเท้า ฯลฯ (รวมหลายรายการ)*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/268

⁴ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2487, 29 มกราคม - 7 กุมภาพันธ์). *ตำรวจจังหวัดกาญจนบุรีจับพม่า พร้อมอาวุธปืนและกระสุนขนานส่งอาวุธปืนและกระสุนเพื่อมอบให้ฝ่ายญี่ปุ่น*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 2.7./203.

ต้องการอาวุธได้อาวุธหลายอย่างก็คือ 1. ปืนกลเบา 1 กระบอก 2. ปืนยาว 38 จำนวน 2 กระบอก 3. กระสุนปืนกล 120 นัด 4. กระสุน 38 รวม 60 นัด 5. ดาบปลายปืน 2 เล่ม 6. กระเป่าหนังใส่กระสุนปืน 2 ใบ 7. เสื้อผ้าหลายชิ้น รวมเป็นเงินราคา 2505 บาท¹ จะเห็นได้ว่าอาวุธได้อยู่ในมือประชาชนเป็นจำนวนมาก ทำให้เมื่อเกิดคดีอาชญากรรมมีความรุนแรงมากขึ้น

เมื่ออาวุธได้มาอยู่ในมือของราษฎรมากขึ้นการซื้อขายอาวุธจึงมีราคาถูกลง และหาซื้อได้ไม่ยากนัก จึงทำให้ปัญหาอาชญากรรมในจังหวัดกาญจนบุรี มีความรุนแรงมากขึ้น

3. ปัญหาการทะเลาะวิวาท

ชาวจังหวัดกาญจนบุรี มีลักษณะเป็นสังคมไทยชนบททั่วไป คือ มีนิสัยรักสงบ ปราณี ประนีประนอม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การทะเลาะวิวาทกันนั้นไม่ค่อยปรากฏ เมื่อกองทัพญี่ปุ่นเข้ามา และได้นำบุคคลต่างๆ เข้ามาเป็นจำนวนมากจึงก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาท

การที่กองทัพญี่ปุ่นได้นำกลุ่มบุคคลต่างๆ เข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีมากมายหลายกลุ่มซึ่งมีความแตกต่างกันในหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ ภาษา เป็นเหตุให้เกิดปัญหาสังคมในด้านการทะเลาะวิวาท เช่น กรรมกรที่เข้ามาบางคนมีนิสัยเป็นนักเลง จากการบันทึกการสนทนาระหว่างข้าราชการไทยกับ พันตรี ยามาโมโตะหัวหน้าสารวัตรทหารญี่ปุ่น จังหวัดกาญจนบุรี ได้กล่าวว่า “กรรมกรไทยและจีนที่ส่งมาทำงานกับทหารญี่ปุ่น โดยมากเป็นพวกชั้นต่ำและบางคนมีนิสัยเกะกะเกรเป็นนักเลง”² กล่าวคือ ได้มีกรรมกรชาวจีนจำนวนมากได้ก่อความวุ่นวายทำร้ายคนไทยที่อยู่ใกล้เคียงและเดินตามถนนไม่เลือกหน้า³ แม้กระทั่งในกลุ่มคนไทยด้วยกันเองที่มาจากต่างถิ่นก็ได้สร้างปัญหาให้กับชาวจังหวัดกาญจนบุรี คือ มีหลักฐานแสดงว่ามีคนไทย 7 – 8 คน คนหนึ่งพกอาวุธปืนสั้นไปเที่ยวชู้แซกอินเดียนเดี่ยวๆ⁴

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2489, 10 มกราคม – 21 ธันวาคม). คดีความต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องลักทรัพย์ และความเสียหายทางทรัพย์. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 3.8/37.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 – 2488, 7 มกราคม – 31 มกราคม). อนุกรรมการผสมประจำจังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.5.3/3.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486, 3 – 7 ธันวาคม). กรรมกรของทหารญี่ปุ่นซึ่งประจำอยู่ค่ายหนองกะอ้อย ตำบลหนองอ้อ จังหวัดกาญจนบุรีได้ก่อความวุ่นวายทำร้ายกรรมกรไทย ในค่ายเดียวกันบาดเจ็บ. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 2.7.3.2/105.

⁴ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 17 มกราคม – 22 มีนาคม). คนร้ายลักทรัพย์ทหารญี่ปุ่น เช่น ยางรถยนต์ ข้าวสาร เสื้อ กางเกง น้ำตาล ตะปู เหล็กอุปกรณ์รถไฟ ตะกั่ว น้ำมันเครื่อง ฯลฯ (รวมหลายรายการ). หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/180.

ปัญหาเหล่านี้ เป็นผลมาจากมีกลุ่มบุคคลหลายกลุ่ม และมีความแตกต่างกัน บางคนมีนิสัย
เกเร

การทะเลาะวิวาทกันในกลุ่มของทหารญี่ปุ่นและกรรมกรชาวไทย เช่น ร้อยโท ไปล์
โลหะศิริ รายงานมายังนายกรัฐมนตรีว่ากรรมกรทำทางสายพม่าซึ่งทำทางราชการเกณฑ์มา
จากเพชรบุรี มาพักที่ศาลาวัดเหนือและวัดใต้กาญจนบุรี รวม 850 คน ได้ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจ
ล้อมและยิงกราดเข้าไปในศาลาที่พักประมาณ 200 นัด ถูกกรรมกรอาการสาหัสถึงตายหลาย
คน และบาดเจ็บมากมาย มาจากสาเหตุเพียงเล็กน้อย ทางกระทรวงมหาดไทยได้แจ้งเรื่องนี้
ว่า กรรมกรได้ก่อการวุ่นวายไม่สงบขณะที่วัดมีงาน และตำรวจ 50 คน เข้าระงับปราบปราม
เกิดยิงฟันและต่อสู้กันขึ้น ฝ่ายตำรวจถูกยิงฟัน 6 คน ทางกรรมกรยังไม่ทราบ ข้าหลวงจังหวัด
กาญจนบุรี ปลัดจังหวัดและผู้บังคับกองตำรวจได้ไประงับเหตุเป็นการเรียบร้อยแล้ว¹ การ
ทะเลาะวิวาทระหว่างทหารญี่ปุ่นกับกรรมกรไทยในครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าทหารญี่ปุ่นมีอิทธิพล
มากโดยวิเคราะห์จากการที่มีเรื่องเพียงเล็กน้อยแต่ทหารญี่ปุ่นได้เข้ายิงกราดในศาลาที่พักที่มี
กรรมกรพักอยู่เป็นจำนวนมาก

การทะเลาะวิวาทระหว่างกรรมกรไทยกับทหารญี่ปุ่นนั้นเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ คือ
ประการที่หนึ่งเกิดจากการกระทำของกรรมกร ได้แก่ กรรมกรเกียจคร้านในการทำงานจึงถูก
ทหารญี่ปุ่นว่ากล่าวตักเตือนจึงนำไปสู่ความขัดแย้ง ตัวอย่างเช่น ทหารญี่ปุ่นที่สถานีหนองปลา
ดุก อำเภอบ้านโป่ง ได้จับ นายทองดีซึ่งมารับจ้างทำงานให้ทหารญี่ปุ่นมัดติดไว้กับต้นไม้ข้าง
สถานีรถไฟฝ่ายตำรวจและทหารยามอากาศไทยที่สถานีหนองปลาดุกได้พูดจาชี้แจงจึงปล่อย
ตัว จากการสอบสวนได้ความว่าเกิดจากนายทองดี ได้สาตดินไปถูกหลังทหารญี่ปุ่น ๆ ญี่ปุ่นหา
ว่าแกล้ง จึงได้จับมัดเพื่อทำโทษให้เป็นตัวอย่างแก่กรรมกรอื่น ๆ เพื่อให้กรรมกรอื่นเกรงทหาร
ญี่ปุ่น² นายทองดีเป็นกรรมกรที่ญี่ปุ่นจ้างไว้ เป็นคนเกียจคร้านชอบหลบไปนั่งสูบยาเสมอ ๆ
คราวสุดท้ายเมื่อทหารญี่ปุ่นเข้าไปตักเตือนกลับแสดงกริยาไม่พอใจแกล้งสาตดินให้ถูกทหาร
ญี่ปุ่นผู้นั้น และเรื่องลั้วทำท่าจะต่อยด้วยทหารญี่ปุ่นจึงจับตัวไว้และปรึกษากันว่าจะทำโทษ
ประการใดดีเพราะเป็นวันแรกเริ่มในการทำงาน³

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2484-2487, 10 ธันวาคม - 10 เมษายน). *บันทึกเหตุการณ์ทาง
มหาดไทย. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 1.13/19.*

² แหล่งเดิม.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485, 9 กรกฎาคม). *ทหารญี่ปุ่นจับนายทองดี แยมกสร กรรมกร
ไทยมัดติดกับต้นไม้ที่สถานีหนองปลาดุก จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑสถานทหาร กรม
ยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.2/33.*

การทะเลาะเกิดขึ้นมากมายในขณะที่กองทัพเข้ามาตั้งฐานทัพในจังหวัดกาญจนบุรี ในบางครั้งรุนแรงถึงขั้นทำร้ายร่างกาย

3.1. การทำร้ายร่างกาย

การทำร้ายร่างกายที่เกิดขึ้นนั้นมีด้วยกันหลายกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็น ราษฎรไทยกับทหารญี่ปุ่น กรรมกรที่มาจากต่างถิ่นกับชาวบ้าน ทหารญี่ปุ่นกับกรรมกรที่ญี่ปุ่นนำเข้ามา กรรมกรด้วยกันเอง และคนไทยทำร้ายเชลยศึก

ทหารญี่ปุ่นทำร้ายคนไทยเช่น วันที่ 30 กรกฎาคม 2485 เวลา 13.00น. ทหารญี่ปุ่นไม่ทราบชื่อคนหนึ่งซึ่งรักษาการอยู่ ณ วัดดอนตูม ได้ทำการตบหน้าคนไทยคนหนึ่งไม่ทราบชื่อแล้วคนไทยผู้นั้นได้ทูปตอบไป 1 ที ซึ่งไม่ทราบสาเหตุว่าทะเลาะกันด้วยเหตุใดแล้ววิ่งหนีผ่านไปทางที่นายโต๊ะ อ่ำแจ่ม นั่งอยู่ทหารญี่ปุ่นที่ไล่ไปนั้นได้ให้ นายโต๊ะ ลูกขึ้น พอนายโต๊ะลุกขึ้นทหารญี่ปุ่นคนนั้นก็ใช้กระบี่ฟันนายโต๊ะถูกเหนือศอกซ้าย 1 แห่ง แผลยาวประมาณ 3 ซม. กว้าง 5 ซม.¹ เนื่องจากว่าทหารญี่ปุ่นเข้าใจว่านายโต๊ะ อ่ำแจ่ม เป็นคนไทยที่เพิ่งทำการทะเลาะกันมา ซึ่งสาเหตุนี้คงเป็นเพียงการทะเลาะกันธรรมดา และในเขตพื้นที่ที่ห่างไกลจากตัวจังหวัดทหารญี่ปุ่นจะมีการทำร้ายราษฎรไทย คือ เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2486 ทหารญี่ปุ่น 1 นาย ที่ค่ายตำบลลุ่มลุ่ม ท้องที่กิ่งอำเภอไทรโยค ได้เกิดวิวาทกับกรรมกรไทย 3 นาย และทหารญี่ปุ่นถูกกรรมกรทำร้ายถึงตาย ทหารญี่ปุ่นอื่นๆได้ทราบเรื่อง จึงได้เรียกรรมกรไทยเท่าที่มีทั้งหมด 18 คนมาสอบถามด้วยความโกรธจึงให้กรรมกรทั้ง 18 คนยืนเรียงแถวแล้วยิงตายทั้งหมด²

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างทหารญี่ปุ่นกับกรรมกรไทยนั้น เกิดขึ้นจากกระทำส่วนบุคคลไม่เกี่ยวกับทางกองทัพ ซึ่งเป็นความขัดแย้งส่วนตัวที่เกิดขึ้นกับกรรมกรไทยบางคนที่ประพฤติตนไม่เหมาะสมหรือทหารญี่ปุ่นบางคนที่ใช้อำนาจมากเกินไปจนขอบเขต ส่งผลให้กรรมกรไทยไม่ยอมเข้ามาทำงานกับกองทัพญี่ปุ่นเพราะไม่ต้องการถูกกดขี่ข่มเหงจาก

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488 - 2489, 14 ธันวาคม - 30 ธันวาคม). คดีความต่างๆเกี่ยวกับทหารญี่ปุ่นและทรัพย์สิน. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 2.7.3.2/4

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2487, 28 พฤศจิกายน - 29 มกราคม). รายงานความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7/42.

ทหารญี่ปุ่น นอกจากนี้ยังมีคดีอื่นๆ¹

การทะเลาะวิวาทเนื่องจากญี่ปุ่นเมาสุรา แล้วเข้าไปวุ่นวายในหมู่บ้าน คือ นายมิชิยามา เมาสุราถือไม้รวก 1 อัน ไปที่ลานนวดข้าวของนายสงว ซึ่งมีคนมาช่วยนวดข้าวหลายคน นายมิชิยามาได้พูดภาษาญี่ปุ่น 2 – 3 คน กับนางมณฑาๆไม่รู้เรื่อง และขณะเดียวกันได้ใช้มือจับบ้านางมณฑาด้วย นางมณฑาหนีไปหานายเต็งๆก็กั้นไว้ นายมิชิยามาแสดงท่าโกรธ ยกนิ้วมือขึ้นชู พูดว่า “ญี่ปุ่น” แล้วยกนิ้วก้อยขึ้น พูดว่า “ไทย” นายเต็งได้ยกนิ้วหัวแม่มือ พูดว่า “ไทย” และยกนิ้วก้อยขึ้น พูดว่า “ญี่ปุ่น” เป็นการตรงข้ามบ้าง นายมิชิยามาทิ้งไม้รวกตรงเข้าจับมือนายเต็งบิดเหวี่ยงล้มลง นายเต็งลุกขึ้นได้ก็หยิบไม้รวกออกไปจากรั้วบ้าน นายเต็งกับพวกหลบหนีไป² การแก้ไขคือฝ่ายญี่ปุ่นจะพยายามมิให้ญี่ปุ่นเข้ามาข่มขู่ในหมู่บ้านราษฎร

คนไทยทำร้ายญี่ปุ่น เช่น พลทหารญี่ปุ่นคนหนึ่ง เดินออกจากประตู ค่ายที่ ตำบลบ้านใต้ อำเภอเมืองกาญจนบุรี ได้สวนกับผู้ชายไทยคนหนึ่ง และทหารญี่ปุ่นผู้นี้ได้จับข้อมือไว้คนไทยจึงได้ใช้อาวุธมีดปลายแหลมทำร้ายแล้ววิ่งหนีไปทางน้ำทิ้งผ้าขาวม้า 1 ผืน มีดปลายแหลมตำมंगा 1 เล่ม ร้องเท้า (เกียะ) 1 คู่ พลทหารญี่ปุ่นบาดเจ็บรักษาประมาณ 3 เดือนนายเจ้าหน้าที่จับตัวไม่ได้³ และ นายเส็ง วินโดเมน ทำร้ายร่างกายพลทหารญี่ปุ่นบาดเจ็บที่หน้าประตูค่ายทหารญี่ปุ่น ตำบลบ้านใต้ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นคนร้ายใช้อาวุธมีดปลายแหลมทำร้ายร่างกายพลทหารชั้นพิเศษยามาซากิ⁴ คนไทยทำร้ายญี่ปุ่นเนื่องจากเข้าไปติดต่อกับเฉลยศึก คือ วันที่ 28 เมษายน 2486 เวลาประมาณ 21.41 น. ที่หมู่บ้านบับเปในอำเภอเมืองกาญจนบุรี ขณะที่ทหารญี่ปุ่น จำนวนสองคนกำลังอยู่หน้าที่เฝ้าดูบริเวณที่พักของเฉลยศึกอยู่ได้พบไทยซึ่งมีอาการพิรุณ 2 กำลังสนทนากับเฉลยศึกในจำนวนนั้น คนหนึ่งได้ใช้อาวุธแทง

¹ วันที่ 23 พฤศจิกายน 2485 เวลา 7.30 น. นายสุน แซ่โจ้ว ถูกทหารญี่ปุ่นทำร้ายร่างกาย ทางสารวัตทหารญี่ปุ่นได้ตกลงให้ทหารญี่ปุ่นใช้ค่าเสียหายทำฟันหัก 40 บาท ค่าป่วยการ 60 บาท ให้แก่นายสุน แซ่โจ้ว เมื่อได้รับเงินแล้วก็เป็นอันเลิกแล้วแต่กัน อ้างจาก กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 – 2487). รายงานความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟ และรถยนต์สายกาญจนบุรี – พม่า เป็นต้น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุต 2.7/42.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2487,1 กุมภาพันธ์ – 10 สิงหาคม). นายมิชิยามา ข้าราชการกลาโหมพลเรือนญี่ปุ่น ถูกคนไทยทำร้ายบาดเจ็บที่ตำบลปากแรดที่จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุต 2.7.3.2/113.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2484-2487,10 ธันวาคม - 10 เมษายน). บันทึกเหตุการณ์ทางมหาดไทย. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุต 1.13/19.

⁴ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 – 2486 , 26 พฤศจิกายน – 23 พฤศจิกายน). นายเส็ง วินโดเมน ทำร้ายร่างกายพลทหารญี่ปุ่นบาดเจ็บที่หน้าประตูค่ายทหารญี่ปุ่น ตำบลบ้านใต้ จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุต 2.7.3.2/59.

ทหารญี่ปุ่นตรงเหนือเอาเบื่องขวาและหลบหนีเข้าในป่า¹ เนื่องจากเกรงว่าจะถูกทำร้ายจากทหารญี่ปุ่น

การทำร้ายร่างกายระหว่างกรรมกรต่างชาติที่ญี่ปุ่นนำเข้ามาในเขตพื้นที่อำเภอทองผาภูมิ นายซุน แซ่ฮั้ง กับนายซังการา ต่างทำร้ายซึ่งกันและกัน นายซังการาถึงแก่ความตายเพราะพิษบาดแผลที่ถูกทำร้าย นายซังการาเป็นคนชาติแขกอินเดีย นายซุน แซ่ฮั้งเป็นจีนซึ่งเป็นกรรมกรอยู่ในกองทหารญี่ปุ่น ประจำทำงานอยู่ที่สถานีรถไฟปรังกาสี สอบสวนได้ความว่า ผู้ต้องหาทวงหนี้สินที่ผู้ตายชื่อของเชื้อเป็นเงิน 6.50 บาท และได้ยืมไปอีก 6 บาท ผู้ตายไม่ยอมใช้ให้โดยอ้างว่าไม่มีเงินผู้ต้องหาเคยทวงหนี้แก่ผู้ตายหลายครั้ง จนครั้งสุดท้ายนี้ผู้ตายไม่ยอมให้เงินผู้ต้องหาจึงโกรธผู้ตายจึงฆ่าผู้ตาย²

กรรมกรกับชาวบ้าน วันที่ 13 ตุลาคม 2486 กรรมกรของทหารญี่ปุ่นก่อความไม่สงบที่ตำบลหนองอ้อ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดกาญจนบุรี ที่ค่ายหนองกะจ๋อย คนไทยถูกกรรมกรจีนทำร้ายหลายคน และได้จับนายอ้อ กิมซุนราษฎรท้องถิ่นเข้าไปในค่าย สาเหตุที่เกิดไม่ทราบเมื่อผู้บังคับกองบ้านโป่งได้ไปที่เกิดเหตุไปตรวจดูในค่ายกรรมกรญี่ปุ่นพบนายอ้อ กิมซุนราษฎรไทยถูกมัดติดกับเก้าอี้ มีโลหิตไหลเประอะเปื้อนตามร่างกาย ได้สอบถามนายอ้อๆแจ้งว่ากรรมกรจีนของญี่ปุ่น ใช้ไม้ทำร้าย และจับมัดไว้กับเก้าอี้ แล้วใช้มีดฟันที่ข้อศอกบาดเจ็บ และจำทำร้ายต่อไปก็พอตีมิดคนตะโกนว่า ตำรวจมา กรรมกรเหล่านั้นจึงได้วิ่งลับสนอลหมาน³

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486,17 พฤษภาคม – 16 มิถุนายน). *เชลยศึกชาวอังกฤษถูกคนร้ายชิงนาฬิกาข้อมือ และทำร้ายร่างกายบาดเจ็บที่ตำบลวังใหญ่ จังหวัดกาญจนบุรี*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.2/74

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2487,29-30 มิถุนายน 2487). *นายซุน แซ่ฮั้ง ทำร้ายร่างกายนายซังการา แขกอินเดียกรรมกรทหารญี่ปุ่นตาย ที่ท่าเรือสถานีรถไฟค่ายทหารญี่ปุ่นปรังกาสี จังหวัดกาญจนบุรี*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.2/142.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486,3 – 7 ธันวาคม). *กรรมกรของทหารญี่ปุ่นซึ่งประจำอยู่ค่ายหนองกะจ๋อย ตำบลหนองอ้อ จังหวัดกาญจนบุรีได้ก่อความวุ่นวายทำร้ายกรรมกรไทย ในค่ายเดียวกันบาดเจ็บ*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.2/105.

นอกจากนี้ยังมีรายอื่นอีก¹ การทะเลาะวิวาท จนถึงการทำร้ายร่างกายที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าสภาพสังคมภายในจังหวัดกาญจนบุรีไม่ค่อยสงบสุข ประชาชนต้องคอยระมัดระวังว่าจะเกิดเหตุร้ายกับตัวเองหรือไม่

3.2. การรังแกและทารุณราษฎรของทหารญี่ปุ่น

การเข้ามาของทหารญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรีนั้น ในบางครั้งได้มีการทารุณราษฎรเนื่องมาจากการที่ราษฎรได้กระทำผิดต่อกองทัพญี่ปุ่น อย่างไรก็ตามก็มีการที่ทางทหารญี่ปุ่นได้กระทำการทารุณเกินกว่าเหตุเพื่อให้ราษฎรยอมรับผิดนั้นสืบเนื่องมาจากการที่ทหารญี่ปุ่นได้รับการปลูกฝังในเรื่องความเป็นนักรบและแนวความคิดแบบชามูไรที่มีสิทธิประหารชีวิตบุคคลทั่วไปโดยปราศจากความผิด² จึงมีผลทำให้ทหารญี่ปุ่นกระทำตามความพอใจ อีกสาเหตุหนึ่งทหารญี่ปุ่นมักพิจารณาคดีต่างๆในแง่ทางการเมือง อย่างกรณีที่มีการลักขโมยทางญี่ปุ่นก็มักสันนิษฐานไว้ก่อนว่ามีเจตนาวินาศกรรมและขัดขวางการดำเนินการยุทธของกองทัพญี่ปุ่นจะตั้งข้อหาอย่างรุนแรง การสืบพยานหลักฐานมาประกอบจึงทำได้ยาก วิธีการที่ง่ายที่สุดในการสอบสวนก็คือ ทำการทารุณเพื่อให้รับสารภาพ จากสาเหตุดังกล่าวจึงนำไปสู่การทารุณราษฎร

ในบางครั้งญี่ปุ่นได้จับคนไทยไปทรมานโดยเจ้าตัวไม่มีความผิดแต่อย่างไร แม้จะมีการประท้วงกันอยู่บ่อยก็คงยังมีปรากฏอยู่เสมอ ทำให้คนไทยเสื่อมเสียอิสรภาพทำร้ายร่างกาย

¹ นายทองอยู่ ชันจะนัน คนงานท่าทางรถไฟของทหารญี่ปุ่นถูกนายฮะยะชิกับพวกทหารญี่ปุ่นใช้กำลังทำร้ายร่างกายบาดเจ็บ นายทองอยู่ได้เรียกร้องค่าเสียหาย คือค่ายา ค่ารักษา ค่าเสื้อผ้าที่เสียหาย เป็นเงิน 53 บาท กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486,20-30 กรกฎาคม). นายทองอยู่ ชันจะนัน คนงานของญี่ปุ่น ถูกทหารของญี่ปุ่นกับพวกใช้กำลังทำร้ายร่างกายเจ็บที่ตำบลท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.2/81.

ราษฎรไทยทำร้ายกรรมกรญี่ปุ่น นายพะ โฟพู่กับนายวาด สร้อยเพชรผู้ต้องหาที่ตำบลชวานของกลาง 1 อัน กล่าวหาว่าสมคบกับพวกฆ่ายังหลบหนีอยู่ ที่ อำเภอทองผาภูมิ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2487-2488,28 กันยายน - 3 กุมภาพันธ์). นายพะ โฟพู่กับนายวาด สร้อยเพชร ลอบทำร้ายแขกอินเดีย กรรมกรของทหารญี่ปุ่นตายที่ตำบลหินลาด จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.2/154.

คนไทยทำร้ายเชลยศึก นายพริสเซอร์ เชลยศึก ชาวฮอลันดา กับพวก 5 - 6 คน ได้เดินทางจาก ตำบลท่าเรือ อำเภอท่ามะกา ไปทาง อำเภอเมืองกาญจนบุรี พอมาถึงหลักกิโลเมตรที่ 29 - 30 พวกที่มาด้วยนั่งพัก นายพริสเซอร์ เดินทางไปคนเดียวพอห่างไปประมาณ 60 กิโลเมตร ก็มีคนร้าย 3 คนเข้ามาล้อมและทำร้าย พอตีพวกที่มาด้วยวิ่งมาทันพอดีผู้ร้ายจึงไม่ได้อะไรไป อังจาก กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486,28 เมษายน -14 พฤษภาคม). คนร้ายใช้อาวุธตีทำร้ายเชลยชาติฮอลันดาที่ระหว่างตลาดท่าเรือกับอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.2/70.

² Petre Duus. (1976). *The Rise of Modern Japan*. p.10.

และยังทำให้เจ้าทุกข์เสียเวลาในการประกอบอาชีพ เนื่องจากถูกทำร้ายบาดเจ็บและยังเสียเงินค่ารักษาตัวอีกด้วย ดังเช่นทหารญี่ปุ่นจับเอาตัวนายชานกับพวก 3 คนไปในค่ายทหารโดยสงสัยว่าบุคคลเหล่านี้เป็นคนร้ายปล้นทรัพย์ ทหารญี่ปุ่น ความจริงบุคคลเหล่านี้เป็นคนสุจริต ในที่สุดเจ้าพนักงานก็จับเอาตัวคนร้ายที่แท้จริงได้พร้อมด้วยของกลางอีกหลายอย่าง ทหารญี่ปุ่นจึงปล่อยตัวนายชานกับพวกออกมาจากค่ายคุมขังนั้น แต่ก่อนที่นายชานกับพวกจะได้รับการปล่อยตัวนั้นทหารญี่ปุ่นได้ทำการทรมานอย่างแสนสาหัส โดยเมียนด้วยแส้และตะขี้ปัดด้วยรองเท้าเอาไฟจีจันจนสลบมีบาดเจ็บฟกช้ำดำเขียวทั่วตัวหมดและได้รับความชอกช้ำอย่างแสนสาหัส เวลากินข้าวก็ให้เสียนิดงุ่น¹ เป็นการทรมานกรรมเพื่อให้รับสารภาพ นอกจากนี้นายเหลือกกับพวกยังถูกสารวัตรทหารญี่ปุ่นทุบตีทรมานโดยไม่มี ความผิด² ในบางครั้งทหารญี่ปุ่นได้จับตัวคนไทยโดยไม่ทราบสาเหตุ เช่น วันที่ 22 ธันวาคม 2487 ทหารญี่ปุ่นที่ค่าย ตำบลวังศาลา อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ได้จับตัวราษฎรไป 7 คนและยังไล่ต้อนวัวควายขังไว้ในค่ายทหารญี่ปุ่นนอกจากนั้นยังได้ทำทรมานโดยวิธีต่างๆ ได้แก่เอาเชือกผูกกระดูกคอเล่นบ้าง ให้อุดอาหารบ้างจน วันที่ 15 มกราคม 2488 จึงได้ปล่อยตัวมา เป็นการกระหน่ำกระเทือนจิตใจราษฎรเป็นอันมาก³

ในบางกรณีญี่ปุ่นต้องการให้คนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดให้รับผิดด้วยวิธีการทรมานต่างๆ เพื่อให้ยอมรับผิด เช่น นายไขว้ แซ่ลิ้ม ผู้ต้องหาหลักตัดสายโทรศัพท์ของกองทัพญี่ปุ่น ในชั้นแรกผู้ต้องหารับสารภาพเพราะถูกทุบตีทรมานแต่ปฏิเสธชั้นพนักงานสอบสวน ทหารญี่ปุ่นต้องปล่อยตัวนายไขว้เพราะหลักฐานอ่อน⁴ และนายลิต คันฉ่อง ถูกสารวัตรทหารญี่ปุ่นจับได้ในข้อหาส่งข่าว การรบแก่ฝ่ายข้าศึกจากการสอบสวน ได้รับแต่ว่าเคยติดต่อซื้อของจากเชลยศึกได้แก่ เสื้อผ้า มุ้งและผ้าห่มนอน เนื่องจาก บ้านอยู่ใกล้กับค่ายเชลยศึกห่างกันประมาณ 15 วา และในระหว่างที่ถูกควบคุมอยู่ที่หน่วยสารวัตรได้นั้นได้ถูกทรมานต่างๆ เช่นถูกตี เอาเชือกมัด

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 2 – 20 กรกฎาคม). นายศิริ นำเพ็ญอยู่ ส.ส. จังหวัดชัยนาท ยื่นคำร้องเรื่องทหารญี่ปุ่นจับคนไทยไปทรมานโดยไม่มี ความผิด. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/273.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2487, 25 สิงหาคม – 16 กันยายน). นายเหลือกกับพวกถูกทหารญี่ปุ่นทุบตีทรมาน ที่จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 2.7.3.2/150.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 5 มกราคม – 2 เมษายน). บันทึกการประชุมชุดทหารบกญี่ปุ่นตั้งแต่ 5 มกราคม – 27 มีนาคม 2488. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 2.9./32.

⁴ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 4 มกราคม – 21 เมษายน). คนร้ายหลักตัดสายโทรเลข โทรศัพท์ของทหารญี่ปุ่นในบริเวณจังหวัดกาญจนบุรี, กรุงเทพมหานคร, นครปฐม, ฉะเชิงเทรา, และ ชุมพร. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/175.

ติดกับไม้กระดานแล้วเอาน้ำกรอกปากและจมูก¹ นอกจากนี้ยังมีการทรมานในรูปแบบอื่นๆอีก ได้แก่ เอาไม้ทุบตี เอาไฟรูปจี้ตามตัว²

นอกจากนี้ทหารญี่ปุ่นจะเข้าตรวจค้นบ้านเรือนของราษฎรที่ต้องสงสัยว่าในการลักทรัพย์ของกองทัพญี่ปุ่น ซึ่งมีสาเหตุมาจากความหวาดระแวงราษฎรว่าจะขัดขวางการยุทธของกองทัพจึงได้กระทำการดังกล่าว การที่ทหารญี่ปุ่นทำการตรวจค้นบ้านเรือนราษฎรระหว่างนี้ได้เกิดขึ้นเสมอๆ เมื่อมีทรัพย์สินสูญหายสารวัตรทหารก็ไปเที่ยวจับกุมผู้กระทำความผิดเองโดยลำพังโดยไม่แจ้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทย สารวัตรญี่ปุ่นได้ใช้อำนาจตรวจจับไม่เลือกว่าใครเป็นใครตลอดจนถึงวงศ์ญาติของผู้ต้องหาที่กระทำความผิดพลอยถูกจับด้วยทำให้ราษฎรที่ไม่ได้มีความผิดแตกตื่นหลบหนี เพราะเกรงอำนาจของทหารญี่ปุ่น เช่น วันที่ 13 พฤศจิกายน 2485 เวลาประมาณ 22.00 น. ทหารญี่ปุ่นได้เข้าทำการตรวจค้นบ้านนางเจิม ธนรักษ์ มารดาและบ้านนายพินัย ธนรักษ์ และชาวบ้านใกล้เคียงเพื่อทำการจับกุมนายกุหลาบ ธนรักษ์น้องชายนายพินัย ธนรักษ์ ซึ่งฝ่ายญี่ปุ่นหาว่าเป็นคนลักน้ำมัน³ เป็นต้น

การทรมานและการสอบสวนด้วยวิธีการที่รุนแรงเป็นมาตรการอย่างหนึ่งในการลงโทษผู้กระทำความผิดให้หวาดกลัวไม่กล้าที่จะทำการโจรกรรมทรัพย์สินของทหารญี่ปุ่นแต่ก็ปรากฏว่าไม่ได้ผล เพราะจะเห็นได้จากคดีลักทรัพย์ก็ยังมีปริมาณอยู่มาก ทหารญี่ปุ่นมักจับกุมราษฎรผู้ไม่มีความผิดไปกระทำการทรมานกรรมเสมอทำให้ราษฎรเดือดร้อนและเกรงกลัวทหารญี่ปุ่น แม้แต่ผู้ที่ไม่เคยมีเรื่องกับญี่ปุ่นเมื่อมีการบอกเล่าถึงความโหดร้ายทารุณจึงทำให้หวาดกลัวไปด้วย

3.3. การกระทำที่เกินกว่าเหตุของทหารญี่ปุ่น

การกระทำที่เกินกว่าเหตุของทหารญี่ปุ่นนั้นสืบเนื่องมาจากการทารุณกรรมราษฎรไทยของทหารญี่ปุ่น โดยทางญี่ปุ่นได้แจ้งให้ทางการไทยได้ทราบแล้วว่าหากตักเตือนแล้วประชาชนไม่ได้ผลก็จะกระทำการขั้นเด็ดขาด แต่ในสายตาของคนไทยก็เป็นการกระทำที่เกินกว่าเหตุซึ่งได้เกิดขึ้นหลายคดีในจังหวัดกาญจนบุรี

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2487, 31 ตุลาคม - 14 พฤศจิกายน). *เรื่องการติดต่อของบุคคลภายนอก กับขลยศึกและเรื่องสห.ญี่ปุ่นจับตัว นายลิต คันน่อง หาว่าส่งข่าวการรบแก่ฝ่ายข้าศึก*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.11/72.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485, 12 - 21 พฤศจิกายน). *ทหารญี่ปุ่นจับตัวนายโต๊ะ น้ำเงิน ไปกักขังไว้ที่หน่วยสารวัตรทหารญี่ปุ่น ตำบลบ้านเหนือ จังหวัดกาญจนบุรี*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 2.7.3.2/56.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485, 25 พฤศจิกายน - 2 ธันวาคม). *ทหารญี่ปุ่นทำการตรวจค้นบ้านเรือนราษฎร ในเวลากลางคืนที่กาญจนบุรี*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3/35.

การกระทำที่เกินกว่าเหตุของทหารญี่ปุ่นได้การทำร้ายราษฎรไทยบาดเจ็บจนถึงขั้นเสียชีวิต ตัวอย่างการกระทำที่เกินกว่าเหตุของทหารญี่ปุ่น คือเมื่อวันที่ 26 มกราคม 2488 ได้มีคนร้ายเข้าไปในค่ายคอมโดโซ่ โดยถืออาวุธไม้ไผ่ยาวประมาณ 1 เมตรเศษ เมื่อไล่เข้าไปใกล้ตัวคนร้ายๆ ได้ยกไม้ตีพลทหารจึงต่อสู้ได้ใช้ดาบปลายปืนแทงคนร้ายล้มลงและขาดใจตาย เมื่อมีเหตุการณ์ทำร้ายกันและฝ่ายญี่ปุ่นรับว่าเป็นฝ่ายรับผิดชอบนั้นทางกองทัพญี่ปุ่นจะยินยอมที่จะจ่ายค่าเสียหายให้อย่างไร นายจรัส ได้จ่ายเงินสำหรับเป็นค่าบาดแผลและเสียเวลาประกอบอาชีพเป็นเงิน 200 บาท¹ นอกจากนี้ยังมีราษฎรที่ได้รับการทารุณในรายอื่นๆอีก² เมื่อมีการทำร้ายร่างกายหรือเสียชีวิตทางกองทัพญี่ปุ่นจะจ่ายบาดแผลหรือค่าทำศพให้แก่ญาติผู้เสียชีวิต การทำร้ายราษฎรไทยที่รุนแรงนั้น ส่วนมากมาจากการที่ราษฎรไทยเข้าไปภายในค่ายเพื่อทำการลักทรัพย์ของทหารญี่ปุ่น เช่น นายปลิว ห่วงนาค ได้แหกรั้วค่ายทหารญี่ปุ่นหน่วยฮาริโมโตเข้าไปลักแผ่นเหล็กแล้วทหารญี่ปุ่นได้ใช้อาวุธปืนยิงถูกนายปลิวถึงแก่ความตาย³

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 21 มีนาคม). นายจรัส ภูเวิน ถูกทหารญี่ปุ่นยิงบาดเจ็บที่จังหวัดกาญจนบุรี ญี่ปุ่นรับผิดชอบให้ค่าทำขวัญ 200 บาท. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 2.7.3.2/183.

² ยามอินเดียในค่ายไมยามะบูไต ใช้หอกแทงนายยิว พักทองตายโดยหาว่าสมคบกับพวกเข้าไปลักถังบรรจุน้ำมันของทหารญี่ปุ่น ญี่ปุ่นจ่ายค่าศพ 20 บาท ที่ ตำบลท่าม่วง อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี อ้างจาก กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2487 - 2488, 16 พฤศจิกายน - 24 มีนาคม). ยามอินเดียในค่ายไมยามะบูไต ใช้หอกแทงนายยิว พักทองตายโดยหาว่าสมคบกับพวกไปลักถังบรรจุน้ำมันของทหารญี่ปุ่นที่ ตำบลท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 2.7.3.1/162.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486, 21 มีนาคม - 9 เมษายน). นายปลิว ห่วงนาค ต้องหาลักแผ่นเหล็กของทหารญี่ปุ่นและถูกทหารญี่ปุ่นถูกทหารญี่ปุ่นยิงตายที่หนองปลาตูก. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 2.7.3.1/43.

นอกจากนี้ยังมีการทำร้ายร่างกายที่เกินกว่าเหตุอันเนื่องจากราษฎรไทยได้เข้าไปลักทรัพย์ของทหารญี่ปุ่น¹

ทหารญี่ปุ่นได้กระทำการรุนแรงกับราษฎรไทยนั้น สาเหตุใหญ่มาจากการที่ราษฎรไทยเข้าไปลักทรัพย์สินของทางกองทัพญี่ปุ่น ทหารญี่ปุ่นหรือคนของญี่ปุ่นจึงได้ทำร้าย ทั้งนี้ทางญี่ปุ่นได้แจ้งให้กับทางการไทยทราบแล้วว่าหากมีคนไทยเข้าไปทำร้ายต่อบุคคลหรือทรัพย์สินของญี่ปุ่นหากถูกจับได้จะถูกทำร้ายอย่างรุนแรง และจากตัวอย่างจะพบทหารญี่ปุ่นจะใช้มาตรการรุนแรงตามที่ได้แจ้งให้ทราบ ในกรณีที่ราษฎรไทยเข้าไปลักทรัพย์สินของทหารญี่ปุ่นเพื่อให้เห็นถึงความเอาจริงของทหารญี่ปุ่นเพื่อราษฎรไทยจะได้หวาดกลัว

การแก้ไข เนื่องจากเกิดคดีต่างๆเกิดขึ้นมากมาย ทางญี่ปุ่นจึงได้มีมาตรการที่เด็ดขาดห้ามมิให้คนไทยก่อความเดือดร้อนแก่ทหารญี่ปุ่น เช่นประทุษร้ายทรัพย์สินของทหารญี่ปุ่นและเชลยศึก ผู้บังคับบัญชาทางกรุงเทพฯได้สั่งว่าต่อไปถ้ามีคนไทยไปก่อกรรมทำเข็ญอีกทหารญี่ปุ่นจะใช้อาวุธปืนยิงโดยไม่รับผิดชอบอย่างใด ขอให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยแจ้งให้ประชาชนทราบโดยทั่วกัน² ทำให้คนไทยส่วนหนึ่งเกิดความหวาดกลัวการไม่กล้ากระทำความผิดต่อกองทัพ ใน ส่วนของทหารญี่ปุ่นนั้น จะมีสารวัตรทหารที่ทำหน้าที่ในการตัดสินคดีความ ถ้าทหารญี่ปุ่นกระทำความผิดจะถูกลงโทษเช่นกัน

¹ นายเนียน ทองย้อย ถูกทหารญี่ปุ่นยิงบาดเจ็บ โดยหาจะเข้าไปลักทรัพย์ในที่ตั้งของทหาร ตำบลสวนกล้วย อ่างจาก กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486 - 2487, 22 สิงหาคม - 23 กุมภาพันธ์). นายเนียน ทองย้อย ถูกทหารญี่ปุ่นยิงบาดเจ็บ โดยหาว่าเข้าไปลักทรัพย์ในที่ตั้งของทหาร ตำบลสวนกล้วย จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 2.7.3.1/73. วันที่ 28 กรกฎาคม 2489 เวลา 19.00 น. ทหารญี่ปุ่นกลุ่มหนึ่งประจำค่ายอิวาเซบูโด บ้านบ่อ จังหวัดกาญจนบุรีได้ตรวจสายโทรศัพท์ที่หมู่บ้านหนองเสือ ตำบลวังศาลา อำเภอท่าม่วงได้ยิงนายทองดี บุญประสพขณะป็นอยู่บนเสาโทรศัพท์และกำลังตัดสายโทรศัพท์ทหารญี่ปุ่นจึงใช้อาวุธปืนยิงหล่นลงมาถึงแก่ความตาย อ่างจาก กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2489, 17 กรกฎาคม - 19 กันยายน). ประทุษกรรม. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 3.8/63. ทหารญี่ปุ่นใช้อาวุธปืนยิง นายหา ใจสะอาด บาดเจ็บสาหัสโดยหาว่าเป็นคนร้ายลักอาวุธปืนของทหารญี่ปุ่นที่สถานีรถไฟคลองบางตางตาหนองกบ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดกาญจนบุรี อ่างจากกองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 26 เมษายน - 7 มิถุนายน). ทหารญี่ปุ่นใช้อาวุธปืนยิงนายหา ใจสะอาด บาดเจ็บสาหัสโดยหาว่า เป็นคนร้ายลักอาวุธปืนของทหารญี่ปุ่นที่ตำบลหนองกบ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 2.7.3.1./233.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2484-2487, 10 ธันวาคม - 10 เมษายน). บันทึกเหตุการณ์ทางมหาดไทย. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด. 1.13/19.

4. การล่องละเมิดทางเพศ

การล่องละเมิดทางเพศของทหารญี่ปุ่นต่อหญิงไทยในจังหวัดกาญจนบุรี จากหลักฐานที่พบมีจำนวนไม่มากและไม่รุนแรงถ้าเปรียบเทียบกับจำนวนของทหารญี่ปุ่นที่เข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีซึ่งมีเป็นจำนวนมากแต่คดีการล่องละเมิดทางเพศมีน้อย เนื่องจากว่าทางกองทัพญี่ปุ่นนั้นจะเข้มงวดกับทหารของตนประกอบกับทหารญี่ปุ่นส่วนใหญ่จะรักษาระเบียบระเบียนวินัย สถานที่อยู่ซึ่งเป็นค่ายญี่ปุ่นส่วนใหญ่จะตั้งอยู่อย่างเป็นสัดส่วนทำให้โอกาสก่อปัญหาไม่ค่อยมี ทางกองทัพญี่ปุ่นเองก็เห็นความสำคัญในเรื่องของนี้ โดยจะเห็นได้จากการที่ทางกองทัพญี่ปุ่นได้ว่าจ้างผู้หญิงที่เป็นโสเภณีไทย เกาหลี ไต้หวัน และของญี่ปุ่นเองเข้ามาให้บริการกับทหารญี่ปุ่นโดยอยู่ในความควบคุมของทางกองทัพ จึงลดปัญหาการล่องละเมิดทางเพศกับหญิงไทยได้

อย่างไรก็ตามปัญหาการล่องละเมิดทางเพศได้เกิดขึ้นบ้าง เนื่องจากสาเหตุหลายประการ คือ ประการแรก สถานที่ตั้งค่ายญี่ปุ่นอยู่ใกล้กับแหล่งชุมชน จึงก่อให้เกิดความขัดแย้ง ดังตัวอย่าง เช่น วันที่ 6 กันยายน 2485 นายเพ็ญ กลั่นจันทร์ ครูใหญ่โรงเรียนประชาบาลวังศาลา

(ธรรมสารวิทยา) ได้แจ้งว่าในตอนเย็นวันที่ 5 เดือนนี้ พลทหารญี่ปุ่นชื่อ คันตะ ได้ทำที่แสดงไปเหมือนประหนึ่งว่าชวนไปหลับนอนต่อนักเรียนหญิงที่เดินเป็นหมู่ประมาณ 20 คน ขณะเดินกลับจากโรงเรียนเด็กเหล่านี้อายุระหว่าง 12 - 14 ปี บางคนมีรูปร่างลักษณะที่เป็นสาวแล้ว² สาเหตุเพราะโรงเรียนและค่ายทหารญี่ปุ่นอยู่ใกล้กันเกินไปจึงเกิดเรื่องกระทบกระทั่งกันบ้าง และนอกจากนี้ทหารญี่ปุ่นยังมีพฤติกรรมที่ชอบมาเที่ยวดูและชอบล้อเล่นกับเด็กนักเรียน จากปัญหานี้ทางข้าหลวงประจำจังหวัดกาญจนบุรีได้พยายามสั่งการให้การตั้งค่ายของทหารญี่ปุ่นกับโรงเรียนนั้นให้อยู่ห่างกัน ประการที่สอง เกิดจากทหารญี่ปุ่นเมาสุรา ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ เช่น เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2485 ที่ตลาดท่าม่วง อำเภอท่าม่วง มีพลทหารญี่ปุ่น 3 คน เมาสุราเดินไปมาปนกับคนคุมมหรสพในถนนตลาดท่าม่วง ได้ตรงเข้ากอดปล้ำผู้หญิงไทย³ ประการที่สาม เกิดจากความห่างไกลจากผู้บังคับบัญชาของทหารญี่ปุ่นจึงทำทหารญี่ปุ่นกระทำการตามใจตนเอง เช่น ทหารญี่ปุ่นเข้ากอดปล้ำสตรีที่บ้านเสนาหงส์ อำเภอ

¹ นิทัศน์ ถนอมทรัพย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จันทิรา ใจรักษา เป็นผู้สัมภาษณ์, ร้านปิยะภรณ์ 105-107 อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2543.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485, 16 - 23 กันยายน). การรักษาความไมตรีในเรื่องทหารญี่ปุ่นเตะครูใหญ่โรงเรียนประชาบาลวังศาลา2 กาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7/38.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488 - 2489, 14 ธันวาคม - 30 ธันวาคม). คดีความต่าง ๆ เกี่ยวกับทหารญี่ปุ่นและทรัพย์สิน. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 2.7.3.2/4.

ทองผาภูมิ¹ และที่ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี ทหารญี่ปุ่นที่ค่ายนี้มักเสพยาสุรามาทื่นยาทำอาหารต่อผู้หญิงในหมู่บ้าน โดยจับมือจนผู้หญิงเหล่านั้นต้องเที่ยวหลบซ่อนไปอยู่ตามบ้านเรือนอื่น²

นอกจากนี้ยังมีการกระทำในลักษณะอื่นๆซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมต่อผู้หญิงไทย เช่นทหารญี่ปุ่นได้เดินมาถือเบ็ดตกปลามาขณะที่ผ่านบ้านของนางเนียน โพลนอน กำลังนอนหลับอยู่ในบ้านข้างประตู ได้ใช้คันเบ็ดตกปลา เขี่ยที่ของลับบนหน้าอกนางเนียนจนสะดุ้งตื่นนางเนียนได้ร้องอะอะขึ้น มีทหารญี่ปุ่นอีกหลายคนได้มาดู และบางคนทำเสียงแอมวร้อง และทำท่าแอมว่วนล้อเลียนนางเนียนแล้วก็ฮาครืนขึ้น³ ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมที่ทหารญี่ปุ่นจะล้อเล่นกับผู้หญิงไทย คงเป็นลักษณะการล้อเล่นของทหารญี่ปุ่นบางคน

อีกกรณีหนึ่ง คือ ทหารญี่ปุ่นไม่พรางไฟอันจะทำให้เกิดการโจมตีทางอากาศได้ มีการเปิดไฟฟ้าเดินทางกันตามชอบใจโดยมิได้มีการพรางแสง ยิ่งกว่านั้นยังใช้ไฟฟ้าเดินทางเที่ยวส่องดูสตรีตามบ้านเรือนต่างๆและในตลาด⁴ และยังมีกรณีการเข้ากอดปล้ำหญิงไทยอีก⁵

จะเห็นได้ว่าการล่วงละเมิดทางเพศของทหารญี่ปุ่นต่อหญิงนั้นเท่าที่พบในจังหวัดกาญจนบุรีนั้น ยังไม่เป็นการกระทำถึงขั้นการข่มขืน เพียงแต่เป็นการล่วงละเมิดทางเพศแต่เพียงภายนอก ซึ่งการกระทำในลักษณะดังกล่าวนี้ มีสาเหตุหลายประการ เช่น ความไม่เข้าใจในภาษาคนไทยบางคนที่นึกสนุกไปสอนให้ทหารญี่ปุ่นให้ทำภาษาไปทีส่อไปทางเพศแล้วบอกนี่แหละคือกิริยาการบอกรักของคนไทย ซึ่งเมื่อทหารญี่ปุ่นไปกระทำต่อหน้าหญิงไทย

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2488, 7 มกราคม - 31 มกราคม). *อนุกรรมการผสมประจำจังหวัดกาญจนบุรี*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.5.3/3.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2484-2487, 10 ธันวาคม - 10 เมษายน). *บันทึกเหตุการณ์ทางมหาดไทย*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 1.13/19.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485, 20 มกราคม - 28 ธันวาคม). *บันทึกการสนทนาระหว่างผู้แทน สารวัตรญี่ปุ่น*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.9/1.

⁴ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2488, 7 มกราคม - 31 มกราคม). *อนุกรรมการผสมประจำจังหวัดกาญจนบุรี*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.5.3/3.

⁵ วันที่ 13 ตุลาคม 2485 เวลาประมาณ 19.00 น. ได้มีทหารญี่ปุ่นแต่งเครื่องแบบคนหนึ่งไม่ทราบชื่อ ยศและสังกัดใดได้ขึ้นไปอาละวาดบนเรือนนางสวย แก้วสายมา ที่ ตำบล บ้านเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งมีนางพลับอยู่บนเรือนนั้นด้วยและเข้ากอดปล้ำนางพลับแต่นางพลับสะบัดหลุด แล้วทั้งนางพลับและนางสวย แก้วสายมา ได้วิ่งลงจากเรือนหนีไปพักอยู่ที่บ้านใกล้เคียงแล้วเพื่อนบ้านได้ช่วยกันขับไล่ทหารญี่ปุ่นไป อ้างจาก กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485, 23 ตุลาคม - 25 ธันวาคม). *ญี่ปุ่นแจ้งการลงโทษ ทหารญี่ปุ่นที่กอดปล้ำสตรีที่จังหวัดกาญจนบุรี*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.7.3/29.

จึงเกิดการเข้าใจผิด¹ บางครั้งเกิดจากความมีเมตตาทำให้ทหารญี่ปุ่นขาดสติยังคิดในการกระทำปลุกปล้ำหญิงไทย การที่ทหารญี่ปุ่นอยู่ค่ายที่ห่างไกลจากผู้บังคับบัญชาจึงกระทำการไม่ถูกต้อง ในกรณีการข่มขืนนั้นถ้าเกิดขึ้นจะมีการลงโทษอย่างรุนแรงถึงขั้นประหารชีวิต ทำให้ทหารญี่ปุ่นไม่กล้าที่จะกระทำการดังกล่าว

ในส่วนของความรักใคร่ชอบพอดตามประสาชายหญิงที่ได้มีโอกาสได้มาพบกันนั้นระหว่างญี่ปุ่นกับหญิงไทยก็เกิดขึ้น คือข้าราชการพลเรือนกลาโหมของทหารญี่ปุ่นประจำอยู่ค่ายคุมเชลยศึกสนามบินเกิดไปรักชอบทางคู่สาวกับหญิงไทย และลัทธิแพทย์ของกองทัพญี่ปุ่นมาให้หญิงไทยชื่อนางอุไรได้อยู่กินฉันท์สามีภรรยากับข้าราชการพลเรือนกลาโหม ชื่อ คาเมยามา เนื่องจากมีรายได้น้อย ได้ลักค้าห่ม 2 ผืน มุ้ง 1 หลังกับทรัพย์สินอื่นของกองทัพมาให้ นางอุไร² ซึ่งการเกิดความรักในลักษณะนี้น่าจะมีอีกหลายรายแต่เนื่องจากไม่ได้ก่อให้เกิดปัญหาจึงไม่มีการบันทึกไว้เป็นหลักฐาน

แต่อย่างไรก็ดีทางกองทัพญี่ปุ่นจะกีดกันมิให้คนของเขามาพันพัวกับหญิงไทย อาจจะเกรงว่าจะก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตาม สรุปรว่าการล่วงละเมิดทางเพศในจังหวัดกาญจนบุรีไม่พบคดีที่มีความรุนแรงถึงขั้นข่มขืน

5. ปัญหาการค้าฝิ่นเถื่อน

การค้าฝิ่นเถื่อนในจังหวัดกาญจนบุรีนั้นเป็นปัญหาอย่างมาก ยากแก่การปราบปราม เนื่องจากกรรมกรจีนติดฝิ่นกันเป็นจำนวนมาก ถึงร้อยละ 80 และทางการจ่ายให้ขายเดือนละ 6,000 กรัม จึงไม่เพียงพอกับความต้องการ จากตัวเลขเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2486 พบว่ามีจำนวนกรรมกรจีนถึง 11,350 คน³ จึงมีผู้เสพฝิ่นถึง 9080 คน จะเห็นได้ว่าผู้ที่ต้องการเสพฝิ่นมีมากในขณะที่ปริมาณฝิ่นมีขายน้อย

แต่ในระยะหลังเมื่อกรมสรรพสามิตได้พิจารณาเห็นว่า ฝิ่นมีจำนวนไม่เพียงพอกับความต้องการของกรรมกรจึงได้เพิ่มฝิ่นให้อีก 10,000 กรัม เป็น 16,000 กรัม⁴ แต่ก็ยังไม่เพียงพอ

¹ ดอกอ้อ พรหมชนะ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จันทิรา ใจรักษา เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 42 หมู่ 1 ตำบลรางหวาย อำเภอ พนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2543.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2487 - 2488, 22 ธันวาคม - 2 กรกฎาคม). คนร้ายลักทรัพย์ทหารญี่ปุ่น เช่น ปีนพอก ด้าย ลวดหนาม น้ำมันเบนซิน ปากกาดินสอด ฯลฯ (รวมหลายรายการ). กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.1/171.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 3-5 ตุลาคม). สมาคมพาณิชย์จีนและบริษัทนาไทยขออนุญาตจำหน่าย ฝิ่น สุรา บุหรี่ ไม้ขีดไฟ น้ำตาล และยารักษาโรคแก่กรรมกร. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2./15.

⁴ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2488, 7 มกราคม - 31 มกราคม). อนุกรรมการผสมประจำจังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.5.3/3.

พอกับความต้องการ จึงได้เกิดการค้าฝิ่นเถื่อน ในการค้าฝิ่นเถื่อนนี้ทางรัฐบาลไทยได้กวดขันกันมากเพราะว่าเป็นการสร้างรายได้ให้แก่รัฐบาลในช่วงสงครามเป็นอย่างดี แต่การค้าฝิ่นเถื่อนนั้นก็ยังมียากเนื่องจากได้ผลกำไรสูงจึงกล้าทำ โดยอาศัยอำนาจทหารญี่ปุ่น¹

สาเหตุที่สำคัญของการค้าฝิ่นเถื่อนในจังหวัดกาญจนบุรี คือ ประการที่หนึ่ง ความต้องการฝิ่นมีมากเพราะกรรมกรจีนต้องการสูบฝิ่นมีมากแต่จำนวนที่รัฐบาลกำหนดให้ขายมีปริมาณน้อย ประการที่สอง ผู้ที่ทำการค้าฝิ่นเถื่อนนั้นได้ผลตอบแทนเป็นอย่างดีจากการค้าฝิ่น

ในด้านการปราบปรามนั้นทางจังหวัดกาญจนบุรีได้ระดมกำลังปราบปรามอย่างเข้มแข็ง แต่ก็ปราบไม่ไหวและได้ผลไม่ดีเท่าควร เนื่องจาก ผู้ที่กระทำความผิดนั้นเป็นหัวหน้ากรรมกรที่ทำงานให้กับกองทัพญี่ปุ่นเมื่อจับผู้ต้องหาได้แล้วก็ต้องส่งตัวให้สารวัตรทหารญี่ปุ่นรับไป เพราะผู้ค้าฝิ่นเถื่อนโดยมากเป็นหัวหน้ากรรมกรของสมาคมพาณิชย์จีนที่ทำงานให้แก่กองทัพญี่ปุ่น เช่น ตำรวจได้ทำการจับกุมผู้ค้าฝิ่นรายใหญ่ได้ 3 ราย คือ นายเฮียวอก แซ่เฮง พร้อมด้วยฝิ่นหนัก 11.7000 กรัม เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2486 2.จับตัวนายฮุย ลิม แซ่แต้ พร้อมกับฝิ่นเถื่อนหนัก 4056 กรัม เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2486 3.จับตัวนายที่อกยิว แซ่เพ้ พร้อมกับฝิ่นเถื่อน 900 กรัม เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2486 โดยถูกจับได้ที่ ตำบลบ้านโป่ง อำเภอ บ้านโป่ง จังหวัดกาญจนบุรี ผู้ต้องหาทั้ง 3 คน อ้างว่าเป็นกรรมกรของทหารญี่ปุ่นมีปลอกแขนและบัตรแดงเป็นหลักฐานจึงต้องส่งตัวผู้ต้องหาทั้ง 3 คนให้สารวัตรญี่ปุ่นตามระเบียบ สารวัตรญี่ปุ่นรับรองว่าผู้ต้องหาทั้ง 3 คนเป็นกรรมกรของทหารญี่ปุ่นทำงานของกองทัพญี่ปุ่น ไม่ยอมส่งตัวให้ดำเนินคดี² จากการทำทางรัฐบาลไทยไม่สามารถที่จะควบคุมการค้าฝิ่นเถื่อนในจังหวัดกาญจนบุรีได้นั้นทำให้ทางรัฐบาลต้องเกิดความเสียหายทางการเงิน และไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้เนื่องจากการใช้อำนาจของญี่ปุ่น

นอกจากผู้ที่ค้าฝิ่นเถื่อนจะเป็นกรรมกรที่ทำงานให้กับญี่ปุ่นแล้วยังมีชาวญี่ปุ่น เองก็มีการนำฝิ่นเถื่อนเข้ามาใน วันที่ 9 กันยายน 2486 ตำรวจไทย จับตัวนายคาเมโตะ โทโด้ พร้อมด้วยฝิ่น 6775 กรัม เป็นราคา 8130 บาท ที่บ้านแก่งระเบิด ตำบลไทรโยค กิ่งอำเภอไทรโยค³ เป็นพลเรือนญี่ปุ่นจะนำฝิ่นเป็นจำนวนมากเพื่อไปขายให้กับกรรมกรอีกได้รับสารภาพว่านำฝิ่น

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2488, 7 มกราคม - 31 มกราคม). *อนุกรรมการผสมประจำจังหวัดกาญจนบุรี*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.5.3/3.

² แหล่งเดิม.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486, 20 กุมภาพันธ์ - 29 ธันวาคม). *บันทึกการประชุมระหว่างสารวัตรไทย-ญี่ปุ่น*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.2/15

มาจากเมืองจีน โดยอ้างว่าเป็นคนของกองทัพญี่ปุ่น มีหน้าที่ส่งของให้แก่กองทัพญี่ปุ่น¹ ยังพบว่ามีการค้าฝิ่นเองเป็นผู้ค้าฝิ่นเถื่อนที่กาญจนบุรี²

ทางสมาคมพาณิชย์จีนได้มีหนังสือสั่งเพิกถอนนายเฮงอ้วง แซ่เจี่ย ผู้ที่เคยเป็นตัวแทนของทางสมาคมในการค้าฝิ่นโดยรับมาจากกรมสรรพสามิตเพื่อให้กรมกรจีนไม่มีฝิ่นสูบแล้วมาหันซื้อฝิ่นเถื่อนจากหัวหน้ากรมกรจีนที่ญี่ปุ่นให้การสนับสนุน โดยญี่ปุ่นต้องการที่จะค้าฝิ่นเอง เนื่องมาจากการค้าฝิ่นมีผลตอบแทนสูง โดยวิเคราะห์จากการประชุมระหว่างกรมประสานงานพันธมิตรกับญี่ปุ่น โดยทางญี่ปุ่นกล่าวว่า “จะขอทำการขายฝิ่นให้แก่กรมกรเอง โดยให้เหตุผลว่าเป็นงานของทหารเพราะว่ากรมกรทำงานให้กับกองทัพญี่ปุ่นเปรียบเหมือนกับเป็นอนุข้าราชการกลาโหม³ ของญี่ปุ่นเปรียบเหมือนกับทหารดังนั้นจึงเหมือนกับการนำฝิ่นมาขายให้คนญี่ปุ่นสูบเองและทางฝ่ายไทยนั้นขายฝิ่นราคาแพงซึ่งกรมกรนั้นได้ค่าจ้างถูกและถ้ากรมกรเหล่านั้นไม่สูบฝิ่นก็ไม่ได้”⁴ แสดงให้เห็นว่าญี่ปุ่นต้องการที่จะเป็นค้าฝิ่นเสียเอง

การดำเนินการปราบปรามในการค้าฝิ่นจึงเป็นไปด้วยยากลำบาก เพราะการลักลอบขายฝิ่นเถื่อนส่วนมากเป็นหัวหน้ากรมกรจีนซึ่งมีทหารญี่ปุ่นให้การสนับสนุน แม้ว่าทางฝ่ายไทยจะพยายามที่จะเจรจากับญี่ปุ่น แต่ก็ได้รับคำตอบไม่เป็นที่น่าพอใจหรือเป็นการบ่ายเบี่ยง เช่นสารวัตรทหารญี่ปุ่นได้กล่าวว่า “การที่หัวหน้ากุสึทำไป เพราะการคมนาคมไม่สะดวกเกรงว่าฝิ่นจะขาดตอนจะทำให้กรมกรเดือดร้อน”⁵ แต่ทางฝ่ายไทยก็พยายามที่จะปราบปรามการค้าฝิ่นเถื่อน เช่น การปราบปรามนั้นได้มีการเพิ่มการตรวจตราตั้งแต่ต้นทางเพราะฝิ่นที่เข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีนั้นผ่านมาจากกรุงเทพฯ⁶

ในด้านการสูบฝิ่นของกรมกรจีนจะสูบฝิ่นกันมาก เนื่องจากมีความเชื่อว่าการสูบฝิ่นเป็นสิ่งสำคัญในหน้าที่การงานและเป็นยาป้องกันไข้ป่าได้¹ ในการสูบฝิ่นได้ก่อให้เกิดปัญหาในกลุ่มของผู้ที่ทำการสูบฝิ่น ได้แก่ การทำร้ายกัน การลักขโมยเพื่อหาเงินไปซื้อฝิ่น เช่น กรมกร

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486-2488, 28 กันยายน - 9 กุมภาพันธ์). นายคามโตะโกโต้ ต้องห้ามมีฝิ่นเถื่อนโดยไม่ได้รับอนุญาต ที่จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3./66.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2487, 4 มกราคม - 31 พฤษภาคม). บันทึกการประชุมทูตทหารบกญี่ปุ่นตั้งแต่ 4 มกราคม - 31 พฤษภาคม. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.9./19.

³ อนุข้าราชการกลาโหม หมายถึง กรมกรที่ทำงานให้กับกองทัพญี่ปุ่น

⁴ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2489, 10 - 24 กันยายน). สำนักบันทึกการประชุมประจำสัปดาห์กรมประสานงานพันธมิตร. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.6/71.

⁵ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2488, 7 มกราคม - 31 มกราคม). อนุกรมการผสมประจำจังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.5.3/3.

⁶ แหล่งเดิม.

ไทยและกรรมกรจีนของทหารญี่ปุ่นหน่วยวัดไตต่างได้ทำร้ายซึ่งกันและกันเป็นการก่อการจลาจล เจ้าหน้าที่ตำรวจพร้อมกับข้าหลวงประจำจังหวัดกาญจนบุรี ออกไประงับเหตุ และเหตุได้สงบลงไม่ลุกลามออกมาถึงบุคคลภายนอก สาเหตุที่เกิดขึ้นสืบได้ความว่าเนื่องจากแย่งกันสูบฝิ่น กรรมกรไทยและกรรมกรจีนต่างมีบาดแผลรวม 19 คน เหตุเกิดในค่ายของทหารญี่ปุ่น ฝ่ายญี่ปุ่นรับจะจัดการเอง² การลักทรัพย์ เช่น มีคนร้าย 2 คน ได้ลักตัดสายไฟฟ้า 2 เส้นคู่ ยาว 75 เมตร ที่ทางบ้านโรงหีบเลยวัดญวนไปทางบ้านท่ามะขาม อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อทหารทราบเหตุว่าสายไฟฟ้าถูกตัดจึงพากันออกไปยังที่เกิดเหตุ พบนายหล่า ชุมะศรี นายกู ลิมชุมแสง อยู่ใกล้ๆที่เกิดเหตุ พอเห็นทหารญี่ปุ่นก็วิ่งหนีถูกจับได้เป็นคนติดฝิ่น มีความประพฤติไม่เรียบร้อย³ นอกจากนี้ได้มีการจับคนร้ายที่ลักโซ่ข้างของทหารญี่ปุ่นเป็นคนจีน 1 คน พม่า 2 คน จับได้ในขณะที่สูบฝิ่นจึงสันนิษฐานว่าอาจจะต้องการหาเงินเพื่อมาสูบฝิ่น⁴

การค้าฝิ่นเถื่อนในจังหวัดกาญจนบุรีมีมาก เพราะกรรมกรจีนต้องการเสพฝิ่นมาก การค้าฝิ่นได้ผลตอบแทนสูง และนอกจากนี้ผู้ค้าฝิ่นเถื่อนยังได้รับการสนับสนุนจากญี่ปุ่น ทำให้การค้าฝิ่นเถื่อนเป็นปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นภายในจังหวัดกาญจนบุรีเนื่องจากการเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่น

6. ปัญหาการเมาสุราแล้วอาละวาดของทหารญี่ปุ่น

การดื่มสุราในกลุ่มของชาวไทยนั้น ถือเป็นเรื่องปกติที่จะมีการดื่มเพื่อการรื่นเริงหรือดื่มกันช่วงเวลาที่พักจากการทำงานต่างๆในเวลาเย็น แต่การดื่มนั้นไม่ค่อยได้ก่อให้เกิดปัญหาแต่อย่างไร ส่วนทหารญี่ปุ่นนั้นจากคำกล่าวของ พันโท โยชิตา กล่าวว่า

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488,3-5 ตุลาคม). สมาคมพาณิชย์จีนและบริษัทนำไทยขออนุญาตจำหน่ายฝิ่น สุรา บุหรี่ ไม้ขีดไฟ น้ำตาล และยารักษาโรคแก่กรรมกร. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2./15.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486,21-22 สิงหาคม). กรรมกรไทยและจีนของทหารญี่ปุ่นหน่วยวัดไตต่างทำร้ายซึ่งกันและกันถึงการจลาจลที่ค่ายทหารญี่ปุ่นวัดไต จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.2./87.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2487, 1 มีนาคม - 29 ธันวาคม). คนร้ายลักตัดสายโทรเลข โทรศัพท์ของทหารญี่ปุ่นในบริเวณจังหวัดกาญจนบุรี, นครสวรรค์, ชุมพร, กรุงเทพมหานคร, ชุมพร, สงขลา, และนครปฐม. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/104.

⁴ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2484-2487,10 ธันวาคม - 10 เมษายน). บันทึกเหตุการณ์ทางมหาดไทย. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 1.13/19.

“ในกลุ่มของทหารญี่ปุ่นก็มีการดื่มสุราเพื่อเป็นการพักผ่อนจากทำงานในตอนกลางวัน ในตอนเย็นก็เที่ยวสนุก”¹ การดื่มสุราของทหารญี่ปุ่นได้ก่อให้เกิดปัญหาการทะเลาะกับคนไทย เช่น ทหารญี่ปุ่นได้เสพสุราเมาทำร้ายและลักทรัพย์ นายกิม ดอกสาकु ที่ ตำบลเขาติน อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งในกรณีนี้ทางฝ่ายสารวัตรทหารญี่ปุ่นยอมตกลงให้ค่าทำขวัญนายกิม ดอกสาकु ผู้เสียหายเป็นเงิน 100 บาท ซึ่งนายกิม ยินยอมตกลงด้วย และรับเงินค่าทำขวัญสาเหตุมาจากนายมันกับพวกเมาสุรา แล้วโกรธตำว่านายกิมที่ไม่ให้เชื่อกาแฟ² หรือในบางรายทหารญี่ปุ่นได้ทำให้ราษฎรเกิดความหวาดกลัว คือ วันที่ 4 ธันวาคม 2485 นายสิบทหารญี่ปุ่น 3 นาย ได้เสพสุรามินเมา และชักกระบี่วัดแกว่งในตลาดกาญจนบุรี ราษฎรพากันตกใจปิดร้านค้า³ และในกรณีเดียวกันเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2488 ทหารญี่ปุ่นเมาสุราอาละวาดในตลาดท่าหว้า จังหวัดกาญจนบุรี ใช้อาวุธปืนไล่ยิงราษฎรใช้ดาบไล่ฟันและใช้ลูกระเบิดมือขว้างเป็นการแสดงอำนาจและก่อความสงบสุขของประชากร⁴

¹ มหาดไทย,กระทรวง. (2487 - 2488, 24 มิถุนายน 31 พฤษภาคม). *บันทึกการสนทนาระหว่างไทยกับทหารญี่ปุ่นที่จังหวัดกาญจนบุรี*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. มท.3.1.4.10/19.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 30 มีนาคม - 28 เมษายน). *นายมันกับพวกกรรมกรทหารญี่ปุ่น เสพสุรา เมาทำร้ายและลักทรัพย์ นายกิม ดอกสาकु ที่ตำบลเขาติน อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.1/220.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2484-2487, 10 ธันวาคม - 10 เมษายน). *บันทึกเหตุการณ์ทางมหาดไทย*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 1.13/19.

⁴ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 4 - 22 มิถุนายน) *ทหารญี่ปุ่นเมาสุราอาละวาดในตลาดท่าหว้า จังหวัดกาญจนบุรี*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด. 2.7.3/154.

และยังมีคดีในทำนองเดียวกันนี้อีก¹ การกระทำดังกล่าวทำให้ราษฎรเกิดความหวาดกลัว ทหารญี่ปุ่น

นอกจากทหารญี่ปุ่นที่เมาสุราแล้วก่อให้เกิดปัญหา กรรมกรที่ญี่ปุ่นนำเข้ามาได้ก่อให้เกิดปัญหา เช่นกัน คือวันที่ 16 พฤศจิกายน 2489 ที่บ้านท่าล้อ อำเภอท่าม่วง มีกลุ่มแขก 5 คน เมาสุราผ่านไปทางหน้าบ้านนายไปจิ้น ซึ่ง สิบตำรวจโท.ปรีชาพักอยู่ แสดงกิริยา อารยะวาทะเกะกะ สิบตำรวจโท ปรีชาได้ห้ามปรามไม่เชื่อฟัง²

เมื่อมีคดีการทำลายข้าวของของราษฎรไทยที่เกิดจากการกระทำของทหารญี่ปุ่นนั้น ทางกองทัพญี่ปุ่นจะชดให้ค่าเสียหายและกล่าวคำขอโทษแก่ทหารญี่ปุ่นกระทำผิด เช่น เมื่อคืนวันที่ 24 มิถุนายน 2487 ร้อยโทชูโกกับพวกได้บุกกรุกเข้าไปในบ้านข้าหลวงและบ้านผู้กำกับการตำรวจ และวันรุ่งขึ้น พลเอก อิรายามากับพวกได้มาขอโทษ ฝ่ายไทยให้อภัย³ วันที่ 1 พฤศจิกายน 2486 เวลาประมาณ 13.00 น. ได้มีทหารญี่ปุ่น 2 คนได้ไล่ทำร้าย นายประเสริฐ กลิ่นโสภณ คนขี่รถจักรยาน 3 ล้อ รับจ้าง และตบหน้า นางละมัย กลิ่นโสภณ กับนางหนู แซ่ลี ราษฎรต่างไม่ได้รับบาดเจ็บแต่อย่างใด ผลการสอบสวนได้ความว่าสาเหตุ

¹ วันที่ 13 กันยายน 2485 นายซุ่น แซ่ตัน เป็นเจ้าของและคนขับรถยนต์ ร.บ.0119 ซึ่งเดินระหว่างทางบ้านโป่ง จังหวัดกาญจนบุรี เวลา 08.00 น. นายซุ่นได้ขับรถยนต์ของตนมาจากบ้านโป่งบรรทุกสินค้า และคนโดยสารมาส่งที่ จังหวัดกาญจนบุรี มาถึงเวลา 12.00 น. ได้พบพลทหารญี่ปุ่นทั้งพลทหารและนายสิบเสพสุราเดินตามถนนอยู่ในตลาด จังหวัดกาญจนบุรี เป็นจำนวน 4 - 5 คน ครั้นเวลา 14.00 น. นายซุ่นได้ขับรถยนต์ไปกลับทางวัดเทวสังคารามเมื่อกลับรถเสร็จแล้ว จึงได้ขับมาตามถนนในตลาดพอรถยนต์มาถึงหน้าบริษัทกาญจนวิทย์ จำกัด ก็พอดีสวนกับทหารญี่ปุ่น 4 คน ที่เมาสุรานั้น ทหารญี่ปุ่นคนหนึ่งได้ชักดาบปลายปืน นอกจากฟันแล้วแทงมายังรถยนต์ของนายซุ่น แซ่ตัน ถูกข้างรถยนต์ด้านขวาลึก 1 ซม. นายซุ่น จึงหยุดรถยนต์เพื่อลงไปดูรอยที่ถูกแทงทหารญี่ปุ่นคนที่แทงนั้นได้ตรงเข้ามาหานายซุ่น แซ่ตัน พร้อมกับถือดาบปลายปืนในมือ พอเข้ามาในระยะ 1 ศอก นายซุ่น ได้ใช้มือขวาค้ำคอให้ออกไปในทันใดนั้น ทหารญี่ปุ่นที่ถือดาบได้เล็งดาบปลายปืนไปยังนายซุ่นๆเอามือซ้ายรับ ปลายดาบจึงถูกฝ่ามือซ้ายนายซุ่น แซ่ตัน เป็นแผลกว้าง 1/2 ซม. ยาว 5 ซม. ลึก 1 ซม. ถึงกระดูก พลทหารญี่ปุ่นที่มาด้วยกันจึงได้ช่วยจุดเอาทหารญี่ปุ่นทำร้ายออกไป เหตุการณ์จึงสงบ อ้างจาก กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2488, 22 มกราคม - 19 กรกฎาคม). *คดีความต่างๆเกี่ยวกับทหารญี่ปุ่นทำร้ายร่างกายราษฎรไทย (รวมหลายรายการ)*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 3.8/27.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2489, 2 - 30 มกราคม). *ประทุษกรรม*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 3.8/32.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2488, 7 มกราคม - 31 มกราคม). *อนุกรรมการผสมประจำจังหวัดกาญจนบุรี*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.5.3/3.

เนื่องจากความมีนเมาสุราของทหารญี่ปุ่น ทหารญี่ปุ่นขอโทษและรับรองว่าจะไม่ทำอีก¹ ซึ่งกรณีในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นบ่อยครั้งเนื่องจากความมีนเมาของทหารญี่ปุ่น การเมาสุราแล้วก่อเหตุร้ายในจังหวัดกาญจนบุรียังมีคดีอื่นๆอีก²

การดื่มสุราแล้วอาละวาดก่อความเดือดร้อนให้แก่ราษฎรในจังหวัดกาญจนบุรีมีเป็นจำนวนมาก³ การที่ทหารญี่ปุ่นเมาสุราแล้วอาละวาดนำอาวุธออกมาแสดงได้สร้างความหวาดกลัวให้กับชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรีและมีบางรายที่ทำร้ายร่างกายประชาชนแสดงให้เห็นถึงการขาดสวัสดิภาพของประชาชน

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486, 11 - 17 พฤษภาคม). *ทหารญี่ปุ่นเมาสุราไม่ทำร้าย นายประเสียด กลิ่นโสภณ นางละมัย กลิ่นโสภณ กับนางหนู แซ่ลี ที่ตลาดบ้านโป่ง จังหวัดกาญจนบุรี*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑสถานทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.2/72.

² ทหารญี่ปุ่นนายเออิทาโร ทนาซาริ เมาสุราอาละวาด และเข้าไปในร้านประพัตร์ เจริญพานิช ใช้เท้าถีบโต๊ะและโยนหม้อมก๋วยเตี๋ยว ในร้านหักเสียหาย เมื่อทหารญี่ปุ่นออกจากร้านนายประพัตร์แล้ว ได้เที่ยวไล่ทำร้ายราษฎร และใช้เท้าถีบประตูห้องแถวราษฎรในตลาดท่าเรือ ได้มีทหารญี่ปุ่นอีกหลายคนซึ่งประจำอยู่ที่สถานีรถไฟญี่ปุ่น กับนายโต๊ะ หัวหน้าคนงานรถไฟทหารญี่ปุ่นมาช่วยกันระงับเหตุ ต่อมาทหารผู้เสพสุรามึนเมาได้ออกมาอาละวาดในตลาดท่าเรืออีก จึงถูกคนร้ายใช้อาวุธมีดแทงปลายแหลมแทงทำร้ายมีบาดเจ็บสาหัส แล้วคนร้ายก็หลบหนีไปทิ้งมีดของกลางไว้ เหตุที่เกิดรายนี้ ทหารญี่ปุ่นยินยอมใช้ค่าเสียหายเป็นเงิน 100 บาท ส่วนคนร้ายจะพยายามหาตัวมาดำเนินคดี อ้างจาก กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2484-2487, 10 ธันวาคม - 10 เมษายน). *บันทึกเหตุการณ์ทางมหาดไทย*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 1.13/19.

³ วันที่ 3 กรกฎาคม 2487 พลทหารนากามิชิ เสพสุราเมาเข้าไปในใต้ถุนบ้านคนงานที่โรงงานกระดาษ กาญจนบุรี และชักดาบออกกวัดแกว่ง ได้มีทหารญี่ปุ่นห้ามปรามก็ไม่เชื่อฟังขึ้นไปบนบ้านถีบโต๊ะประตูเปิดออก แล้วเข้าไปนอนข้างใน และในที่สุดสารวัตรญี่ปุ่นได้มาจับตัวไป จากการกระทำนี้ ทำให้ลูกกรงระเบียบงักไป 2 ซี่ ผ้าห่มนอนฉีกขาดไป 1 ผืน อ้างจาก กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2487, 26 พฤษภาคม - 26 สิงหาคม). *บันทึกการประชุมชุดทหารบกญี่ปุ่นตั้งแต่ 23 พฤษภาคม - 25 สิงหาคม*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑสถานทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.9./24. และทหาร 3 นาย เมาสุรา ว่าจ้างกรรมกรสามล้อให้ค่าจ้างแต่สามล้อไม่ไปเพราะหิวข้าวและเหนื่อย ทหารญี่ปุ่นจึงกระชากรถสามล้อไปแล้วตบหน้า กรรมกรจึงหนีเข้าบ้าน ทหารญี่ปุ่นตามเข้าไปตบหน้าพี่สาว และมารดาของกรรมกร เมื่อสอบสวนทางสารวัตรญี่ปุ่นได้ยอมจำนนเพราะทหารญี่ปุ่นเมา อ้างจาก กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2488, 7 มกราคม - 31 มกราคม). *อนุกรรมการผสมประจำจังหวัดกาญจนบุรี*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.5.3/3.

7. ปัญหาการเล่นการพนัน

การเล่นการพนันในจังหวัดกาญจนบุรีนั้น ได้มีการเล่นการพนันก่อนที่กองทัพญี่ปุ่นจะเข้ามาในจังหวัด แต่การเล่นการพนันยังไม่เป็นปัญหาที่รุนแรง ในการเล่นพบว่ามีการเล่นเพื่อความเพลิดเพลิน ในยามว่างเว้นจากการทำงานตามลักษณะนิสัยของชาวบ้านโดยทั่วไปที่ชอบการเสี่ยงโชคเล่นการพนัน

เมื่อกองทัพญี่ปุ่นเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีการเล่นการพนันได้เกิดมากขึ้นเนื่องจากสาเหตุ ประการแรก คือเกิดจากการจ้างราษฎรไปเป็นกรรมกรด้วยค่าแรงที่สูงจึงมีเงินเล่นการพนันมากขึ้น ประการที่สองการรวมกันของกรรมกรต่างถิ่นจากจังหวัดต่างๆจำนวนมากเมื่อมาอาศัยอยู่รวมกันจึงทำให้เกิดการเล่นการพนันมากขึ้น ประการที่สามบริเวณที่อยู่ห่างไกลเจ้าหน้าที่บ้านเมืองสอดส่องไปไม่ถึง ก็จะมีการเล่นการพนันกันเป็นอันมาก ประการที่สี่ทางญี่ปุ่นไม่ห้ามที่จะให้มีการเล่นการพนันเพราะต้องการที่จะเอาใจกรรมกรในทำงานก่อสร้างทางรถไฟ และบางครั้งยังร่วมเล่นด้วย จึงมีการเล่นการพนันอย่างมากในหมู่กรรมกรของญี่ปุ่น

การเล่นการพนัน มีทั้งกรรมกรไทยและทหารญี่ปุ่นเล่นกันทั้งในค่ายและภายนอก ค่ายญี่ปุ่น ประเภทการพนันเช่น การเล่นถั่ว การเล่นโป' หวยจับยี่กี ในการเล่นนั้นนอกจากกรรมกรแล้วยังมีคนไทยซึ่งไม่ใช่กรรมกรของญี่ปุ่นก็เข้าไปผสมวงเล่นอยู่ด้วย

ในการเล่นการพนันนั้น จะเล่นกันในเวลากลางคืนจุดไฟล้อมวงกันเสี่ยงโชคอย่างครึกครื้นในการเล่นมีทหารญี่ปุ่นคุมให้บ้างหรือบางครั้งทหารญี่ปุ่นก็เล่นเองประกอบกับการเล่นอยู่ในบริเวณติดต่อกับทหารญี่ปุ่น จึงทำให้เล่นการพนันกันเป็นอย่างมากเพราะไม่ต้องห่วงถึงการถูกจับกุมแต่อย่างใด การเล่นการพนันนี้มีการได้เสียกันเป็นจำนวนมาก เหตุผลที่ทางญี่ปุ่นยอมให้กรรมกรไทยและจีนเล่นการพนันอย่างผิดกฎหมายก็เพื่อเป็นเครื่องล่อใจให้มีกรรมกรมาร่วมทำงานด้วยมากๆ เพราะปรากฏว่าได้มีกรรมกรไทยและจีนซึ่งไม่เคยคิดจะทำงานกับหน่วยทหารญี่ปุ่นมาแต่เดิมก็ได้กลับมาสวมคร

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486,3 - 7 ธันวาคม). *กรรมกรของทหารญี่ปุ่นซึ่งประจำอยู่ค่ายหนองกะจ๋อย ตำบลหนองอ้อ จังหวัดกาญจนบุรีได้ก่อความวุ่นวายทำร้ายกรรมกรไทย ในค่ายเดียวกันบาดเจ็บ*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑสถานทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.2/105.

ทำงานด้วยเพราะมีจุดประสงค์ที่จะได้ค่าแรงสูง แล้วยังได้เลี้ยงชีพอย่างสะดวกด้วย¹

การเล่นการพนันได้ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ เช่นการลักทรัพย์จนถึงการทำร้ายร่างกาย ได้แก่ นายเหล้า ถิ่นวงศ์เมือง อายุ 22 ปี คนตัดไม้ถางหญ้าที่สถานีหินลาดใต้ ประจำหน่วย อิวาเซ่ผู้ต้องหาผู้ชื่นชอบเล่นการพนันแต่ไม่ค่อยเก่ง เข้าไปลักกระเป๋าใส่สตางค์ของกรรมกรจีน เมื่อกรรมกรจีนผู้นั้นได้เห็นก็ส่งเสียงโวยวายตำขี้หน้า ผู้ต้องหาจึงกรากเข้าไปผลักเจ้าทรัพย์ล้มลง เอามิดที่เตรียมมาฟันเป็นแผลสาหัสจนเจ้าทรัพย์ตาย² และกรรมกรของทหารญี่ปุ่นซึ่งประจำ อยู่ค่ายหนองกะจ๋อย ตำบลหนองอ้อ จังหวัดกาญจนบุรี ได้ก่อความวุ่นวายทำร้ายกรรมกร ไทยในค่ายเดียวกันบาดเจ็บอันเนื่องมาจากการพนัน เป็นต้น³

การพนันที่มีมากในค่ายทหารญี่ปุ่น เนื่องจากไม่เกรงกลัวต่อทางกฎหมายไทย เพราะ ทหารญี่ปุ่นมีอำนาจมาก ทำให้มีผู้ที่เล่นการพนันถึงขั้นติดการพนันไม่ทำงานซึ่งเป็นปัญหา สังคม เช่น นายพั๊ดออกจากงานแล้วไม่มีงานทำ เทียวเตรชอบเล่นการพนันและเคยถูกเจ้า พนันงานตำรวจจับกุมข้อหาสมคบกับพวกเล่นการพนันไปปั้น⁴ เป็นต้น

จากการที่มีการเล่นการพนันเพิ่มขึ้นในค่ายของทหารญี่ปุ่นและค่ายกรรมกรที่ ทำงานให้กับกองทัพญี่ปุ่น ทางฝ่ายไทยก็ได้พยายามที่จับกุมแต่การจับกุมในพื้นที่ใกล้เคียงกับ ค่ายญี่ปุ่นกระทำด้วยความลำบากเพราะเกรงว่าเกิดความเข้าใจผิดกันขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ทางฝ่ายไทยได้ให้ตำรวจคอยซุ่มดักจับในเวลาที่มีผู้เล่นการพนันเดินทางกลับ⁵ เช่นใน วันที่ 4 สิงหาคม 2487 เวลากลางคืน เจ้าหน้าที่ตำรวจไทยทำการจับกุมตัวนายยี่ตัน แซ่คันกับพวก โดยตั้งข้อหาหลักเล่นการพนัน (ไพ่ซีเซ็ก) เหตุเกิดที่ค่ายทหารญี่ปุ่นโคโลโบบุ ตำบลวังศาลา

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2487, 28 พฤศจิกายน - 29 มกราคม). รายงานความ เคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถ ยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.7/42

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2487, 6 กุมภาพันธ์ - 6 มีนาคม). ตำรวจภูธรจังหวัดกาญจนบุรีส่ง เอกสารภาษาญี่ปุ่นมาให้แปล เรื่องนายเหล้า ถิ่นวงศ์เมือง ต้องหาชิงทรัพย์และค่านายอิม เต็งเสียงกัมกรของ ทหารญี่ปุ่น. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7/208.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486, 3-7 ธันวาคม). กรรมกรของทหารญี่ปุ่นซึ่งประจำอยู่ค่าย หนองกะจ๋อย ตำบลหนองอ้อ จังหวัดกาญจนบุรีได้ก่อความวุ่นวายทำร้ายกรรมกรไทย ในค่ายเดียวกัน บาดเจ็บ. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด. 2.7/208.

⁴ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 5 กุมภาพันธ์ - 26 มีนาคม). ทหารญี่ปุ่นใช้ปืนยิง นายพั๊ด แซ่มฉั่ว คนร้ายลักเหล็กอุปกรณ์รถไฟของกองทัพญี่ปุ่นตายที่บ้านหนองปลาตุ๊ก จังหวัดกาญจนบุรี. หอจด หมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/190.

⁵ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2488, 7 มกราคม - 31 มกราคม). อนุกรรมการ. หอจด หมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.5.3/3.

อำเภอท่าม่วง ฝ่ายสารวัตรทหารญี่ปุ่นประท้วงว่าตำรวจไทยเข้าไปจับคนในค่ายของทหารญี่ปุ่น¹

ในการเล่นการพนันภายในค่ายของญี่ปุ่นซึ่งตามกฎหมายไทยถือว่าเป็นสิ่งผิดกฎหมาย และยังเป็นบ่อเกิดแห่งการอาชญากรรมอื่นๆ เช่นการประทุษร้ายร่างกาย การประทุษร้ายต่อทรัพย์สินในการแก้ไขนั้นในการประชุมระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ฝ่ายไทยก็ได้พยายามชี้แจงและขอให้ระงับแต่จากเหตุการณ์รู้สึกที่สารวัตรญี่ปุ่นรับปากจะจัดการเรื่องการพนัน คงเป็นการตอบพ้อเป็นพิธีเท่านั้น² ฝ่ายไทยได้ติดต่อกับหัวหน้าสารวัตรญี่ปุ่นแล้ว รู้สึกว่าจะไม่ได้ผล เพราะการที่ทหารญี่ปุ่นยอมให้เล่นการพนัน ก็เพื่อเป็นเครื่องล่อใจให้กรรมกรทำงาน³ ในการเล่นการพนันทหารญี่ปุ่นเป็นผู้ควบคุมให้ และในบางครั้งก็เล่นเสียเอง⁴ ทำให้การปราบปรามของทางฝ่ายไทยนั้นกระทำได้อย่างไม่เต็มที่และกระทำได้ยาก

การเล่นการพนันในจังหวัดกาญจนบุรีภายหลังจากการเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นมีมากขึ้น เพราะประชาชนมีรายได้มากขึ้นโดยเฉพาะในกลุ่มกรรมกรของญี่ปุ่นและทหารญี่ปุ่นไม่ห้ามปราบและเป็นฝ่ายส่งเสริมให้มีการเล่นโดยการควบคุมให้เล่นการพนัน ทั้งนี้เพื่อที่จะเป็นเครื่องล่อใจให้กับกรรมกรให้ทำงานกับกองทัพญี่ปุ่น

8. การแก้ไขปัญหาอาชญากรรม

ปัญหาอาชญากรรมต่างๆที่เกิดขึ้นภายในจังหวัดกาญจนบุรีนั้น ทางรัฐบาลไทยและทางกองทัพญี่ปุ่นได้ร่วมมือกันแก้ไขปัญหานี้ ในด้านรัฐบาลไทยได้มีแนวทางการปฏิบัติคือกระทรวงมหาดไทยได้สั่งกำชับ และวางระเบียบการปฏิบัติ ได้แนะนำให้ปฏิบัติเพื่อให้ดำเนินการเป็นพิเศษ สำหรับราษฎรในจังหวัดกาญจนบุรี

1. ให้รีบทำการอบรมสั่งสอนราษฎรให้ทั่วถึงทั้งจังหวัดโดยจะอบรมสั่งสอนตามระเบียบแบบแผนซึ่งได้วางไว้เป็นการทั่วไปและให้อบรมสั่งสอนโดยเฉพาะในเรื่องการรักชาติ การเสียสละเพื่อชาติ การรักษาเกียรติของชาติไทย วัฒนธรรมและศีลธรรมอันดี เพื่อให้ราษฎรเห็น

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด (2487, 4 - 6 กันยายน). ตำรวัดจับกุมกัมกรจีนของทหารญี่ปุ่นกับพวก โดยท้าวลักเล่นการพนันที่ค่ายโคโคโลโบกุ. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7/279.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2487, 28 พฤศจิกายน - 29 มกราคม). รายงานความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7/42.

³ แหล่งเดิม.

⁴ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2487, 28 พฤศจิกายน - 29 มกราคม). รายงานความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7/42.

ความสำคัญของประเทศชาติซึ่งทุกคนจะต้องพร้อมกันร่วมมือช่วยเหลือ จัดการอบรมสั่งสอน
ทุกเดือน อย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง

2. สํารวจตรวจสอบบุคคลที่มีความประพฤติไม่เรียบร้อย เช่น นักเลงหัวไม้ หากินใน
ทางทุจริต หรือมีความประพฤติเกกมะเหรก เสเพลไม่น่าไว้วางใจเหล่านี้เป็นต้น เมื่อปรากฏ
หลักฐานว่าผู้ใดมีความผิดทางอาญา ให้ลงมือจับกุมเอาตัวลงโทษตามกฎหมายให้จงได้
ถ้าหากยังมีหลักฐานเพียงพอที่จะลงโทษได้ก็ให้พิจารณา หาทางที่จะดำเนินการให้บุคคลดัง
กล่าวนั้นไปอยู่เสียต่างจังหวัด

3. ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจกรมการอำเภอ และกำนัน ผู้ใหญ่บ้านร่วมมือ กันสอดส่อง
พฤติกรรม และคอยติดตาม การเคลื่อนไหวของบุคคลเหล่านี้โดยกวาดขัน และใกล้ชิด

4. ให้ดำเนินการสำรวจการอาชีพของราษฎร และกวาดขันให้กระทำการอาชีพเป็นลำ
เป็นสันทุกหมู่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีกรณีน่าสงสัยในความประพฤติดังกล่าวในข้อ 2 นั้น
จะต้องมีการตรวจสอบ และกวาดขันกันเป็นพิเศษจริงถ้าปรากฏต่อผู้ใดไม่มีอาชีพหรือรายได้
เป็นปกติ และไม่อาจแก้ไขในทางอื่นได้แล้ว¹

นอกจากนี้ทางกระทรวงมหาดไทย ได้สั่งตัวไปยังจังหวัดกาญจนบุรี เดือนให้
ระมัดระวังป้องกันเหตุที่จะเกิดเช่นนี้โดยกวาดขัน และให้ประชุมข้าราชการในจังหวัดเข้าใจและ
แบ่งข้าราชการออกไปชี้แจงทำความเข้าใจกับราษฎรในเขตที่เกิดเหตุและเขตติดต่อ ให้รู้สึก
เป็นหน้าที่ของราษฎรทุกคนที่จะต้องช่วยกันรักษาเอกราชของชาติ มิให้โจษจันข่าวลือออก
ความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ทั้งหลายของรัฐบาลจึงขอให้ช่วยรักษาความสงบ ไม่ตื่นเต้นต่อ
เหตุการณ์ใดๆของฝ่ายญี่ปุ่น กระทรวงมหาดไทยได้แนะนำทางปฏิบัติในบางประการ เช่น
กำหนดบริเวณที่ทหารญี่ปุ่นอยู่ เป็นเขตทหาร ห้ามมิให้ราษฎรล่วงล้ำเข้าไปเด็ดขาด และอาจ
ให้เกิดอาวุธของราษฎรที่อยู่บริเวณใกล้ชิด เป็นต้น ได้กำหนดเวลาในยามค่ำคืนมิให้ราษฎร
ออกจากบ้านเรือนหรือเที่ยวเตร่ไปมาในเวลากลางคืน²

การแก้ไขในส่วนของการกรรมากรของทางกองทัพญี่ปุ่นนั้น ได้มีการจัดการแก้ไขเพื่อมิให้
เกิดการทะเลาะวิวาท คือ

1. การแบ่งพวกกรรมากรไทยและจีนออกจากกัน ไม่ให้อยู่ร่วมกัน
2. เก็บอาวุธที่มีอยู่ทั้งหมดเสีย

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2487, 28 พฤศจิกายน - 29 มกราคม). รายงานความ
เคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถ
ยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.7/42.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2484-2487, 10 ธันวาคม - 10 เมษายน). บันทึกเหตุการณ์ทาง
มหาดไทย. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 1.13/19.

3. เพิ่มกำลังทหารรักษาเหตุการณ์
4. ให้หัวหน้ากรมกรทำความสะอาดกอง จะไม่ให้มีเหตุวิวาทกันขึ้นทำนองนี้อีก
5. การแบ่งฝิ่น จะแบ่งเท่าๆกัน โดยให้หัวหน้าของแต่ละฝ่ายเป็นผู้มาตกลง¹
6. อบรมกรรมกรก่อนเข้ามางานให้กับกองทัพญี่ปุ่น
7. ห้ามกรรมกรเข้าไปในค่ายของทหารญี่ปุ่นและเชลยศึก

ซึ่งสามารถช่วยลดปัญหาการทะเลาะวิวาทได้เป็นบางส่วน

ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในจังหวัดกาญจนบุรีเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เนื่องจากการเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่น ทำความอยู่ของประชาชนเปลี่ยนไป ต้องคอยระมัดระวังไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับทหารญี่ปุ่น และทหารญี่ปุ่นก็ต้องระมัดระวังเช่นเดียวกันเพื่อเป็นการลดปัญหา

การแก้ไขปัญหในด้านความขัดแย้งในด้านอื่น เช่นในเรื่องการทะเลาะวิวาทนั้น ได้มีแนวทางแก้ไข คือทางฝ่ายปกครองได้ประกาศชี้แจงแก่ราษฎรไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับฝ่ายญี่ปุ่นไม่ว่าจะเป็นค่ายทหารญี่ปุ่นหรือค่ายเชลยศึก มีการอบรมราษฎรให้เป็นมิตรที่ดีกับทหารญี่ปุ่น ห้ามมุงดูทหารญี่ปุ่นทำงาน ไม่พูดหยาดคายและล้อเล่นกับทหารญี่ปุ่น² แต่ราษฎรไม่ค่อยเชื่อฟังเข้าไปเกี่ยวข้องกับฝ่ายญี่ปุ่นเสมอๆแม้จะถูกข่มเหงรังแก จึงได้ให้กรมตำรวจคอยสอดส่องปราบปราม และทางกระทรวงมหาดไทยได้สั่งการให้จังหวัดติดต่อกับฝ่ายญี่ปุ่น กำหนดเขตที่ตั้งหน่วยทหารหรือทำรั้วกันบริเวณมิให้คนเข้าไปเกี่ยวข้องกับ³

จากหลักฐานพบว่าทางสารวัตรญี่ปุ่นไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับทางฝ่ายไทย เช่นเวลาที่ทางตำรวจไทยขอให้ไประงับเหตุร่วมกันแต่สารวัตรทหารญี่ปุ่นมักอิดเอื้อน และอ้างว่าเป็นเหตุเล็กน้อยๆ รั้งรออยู่กว่าจะไปได้ก็สายเกินไปจนกระทั่งเมื่อไปถึงที่เกิดเหตุ ทหารญี่ปุ่นที่ก่อการร้ายเหล่านั้นก็พากันหนีไปแล้ว เรื่องเช่นนี้มีมากมายเป็นประจำ จึงเป็นการแสดงอย่างชัดเจนว่าทางฝ่ายสารวัตรทหารญี่ปุ่นไม่พยายามจะร่วมมือในการปราบปรามผู้กระทำความผิด

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486, 21 - 22 สิงหาคม). *กรรมกรไทยและจีนของทหารญี่ปุ่น หน่วยวัดได้ต่างทำร้ายซึ่งกันและกันถึงการจลาจลที่ค่ายทหารญี่ปุ่นวัดได้ จังหวัดกาญจนบุรี*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.2./87.

² มหาดไทย, กระทรวง. ๒๔๘๕ - ๒๔๘๖, 19 ธันวาคม - 4 กุมภาพันธ์). *กรณีพิพาทระหว่างทหารญี่ปุ่นกับคนไทยที่จังหวัดกาญจนบุรีและราชบุรี*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. มท.3.1.410/10.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485, 23 มีนาคม - 28 ธันวาคม). *ต้นเรื่องแห่งการสร้างรถไฟเชื่อมประเทศไทย-พม่า(มีเรื่องญี่ปุ่น เสนอหลักการ ขอสำรวจเส้นทาง การเตรียมอุปกรณ์การสร้าง และความคิดเห็นของกระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงคมนาคม*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2/1.

การที่ทางสารวัตรญี่ปุ่นกระทำนี้ทำให้ทหารญี่ปุ่นบางคนที่ขาดศีลธรรมประกอบการร้ายมากขึ้น¹

9. ผลกระทบด้านอาชญากรรมต่อสภาพสังคมในจังหวัดกาญจนบุรี

การตั้งฐานทัพญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ได้ส่งผลกระทบต่อสภาพสังคมของกาญจนบุรีได้เปลี่ยนแปลง

ประการแรกโจรผู้ร้ายชุกชุม หลังจากสงครามมหาเอเชียบูรพาใหม่ๆ เป็นช่วงที่ราษฎรทั่วไปได้รับความเดือดร้อนมากเพราะต้องประสบกับภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ สินค้ามีราคาแพง ได้ส่งผลถึงทำให้มีโจรผู้ร้ายชุกชุม เนื่องจากการเข้ามาของทหารญี่ปุ่นได้นำอาวุธยุทโธปกรณ์ต่างๆ เข้ามาเพื่อที่จะเคลื่อนย้ายไปยังประเทศพม่า ในระหว่างการเคลื่อนย้ายการที่มีค่ายทหารอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรีเป็นจำนวนมากทำให้ราษฎรส่วนหนึ่งได้ทำการเข้าไปลักอาวุธของทหารญี่ปุ่นออกมาขาย ทำให้อาวุธเข้ามาสู่มือราษฎรที่คิดทุจริต อาวุธหาง่ายและมีราคาถูก เช่น ปืนเล็กยาวชายกันเพียงกระบอกละ 30 บาท ราคานี้ถูกกว่ากางเกง 1 ตัว

กลุ่มโจรที่เข้ามาทำการปล้นในจังหวัดกาญจนบุรี คือ กลุ่มโจรบ้านกอไผ่ เป็นกลุ่มโจรที่ทำการปล้นในตัวจังหวัดกาญจนบุรี เพราะว่ามีถิ่นที่อยู่ในเขต อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ส่วนโจรกลุ่มอื่น เช่น เสือใบ เสือฝ้าย เสือดำ เสือมเหศวร จากการสอบถามชาวบ้านได้ทราบว่ากลุ่มโจรเหล่านี้ได้ทำการปล้นชาวบ้านในแถบจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ จังหวัดราชบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มโจรเหล่านี้ก็ได้รับอาวุธที่ทะลักเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นเช่นกัน

ประการที่สองความเสื่อมทางศีลธรรม การที่ทหารญี่ปุ่นได้เข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีนั้น ได้ส่งผลให้สภาพความเป็นอยู่ของราษฎรในบางกลุ่มมีความเป็นอยู่อย่างอยากลำบาก ทำให้ต้องหาทางที่จะเอาตัวรอดด้วยวิธีการต่างๆ จึงส่งผลถึงการที่มีจิตใจที่เสื่อมศีลธรรม

การเข้ามาของกองทัพในสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพานั้น ได้มีการตั้งสถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้กับทหารญี่ปุ่นเรียกว่า กิลากู มีชื่อว่าบ้านวาดะนะตั้งอยู่ บ้านเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี² จะมีหญิงไทยเข้าไปเป็นหญิงบริการที่ญี่ปุ่นเรียกว่าเกอิชา เป็นหญิงที่มา

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485, 20 มกราคม - 28 ธันวาคม). บันทึกการสนทนาระหว่างผู้แทน สารวัตรญี่ปุ่น. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑสถานทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 2.9/1.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 13 กุมภาพันธ์ - 7 มิถุนายน). คนร้ายลักทรัพย์ทหารญี่ปุ่น เช่น มุ้งผ้าปูที่นอน ผ้าห่ม เหล็กกันข้างรถไฟ เสื้อผ้าตะปู เหล็กโซ่ ฯลฯ (รวมหลายรายการ). กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑสถานทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 27.3.1/193.

จากต่างถิ่นแต่ไม่ทราบว่ามีมาจากที่ใด¹ การที่หญิงไทยต้องมาทำงานงานเป็นหญิงบริการให้กับทหารญี่ปุ่นนั้นก็แสดงให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมอย่างหนึ่ง

ความเสื่อมศีลธรรมเกิดขึ้นแม้กระทั่งอาชีพที่เป็นที่นับถือของประชาชนทั่วไป เช่น อาชีพครูก็ยังได้ก่อคดี ได้แก่ คดีนายบุญศรี สาสุข ครูใหญ่โรงเรียนประชาบาล ตำบลห้วยกระเจา 3 (บ้านช่อง) อำเภอพนมทวน ได้วิ่งราวทรัพย์สร้อยทองคำหนัก 2 สลึง ราคา 78 บาทที่กำลังสวมอยู่ที่คอที่ ตำบลบ้านเหนือ อำเภอเมืองกาญจนบุรี² ตำรวจที่เข้าไปจับผู้เล่นการพนันแล้วยังเอาเงินและสิ่งของจากกรรมกรจีนไว้ประโยชน์ส่วนตัวก็มี³ อีกตัวอย่างหนึ่งคือได้มีการร้องเรียนจากชาวอินเดียที่อาศัยอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรีว่าถูกคนไทยทำการทารุณกรรมและปล้นเอาทรัพย์บ่อยครั้ง โดยมีตำรวจ ทหาร ข้าราชการพลเรือนหรือประชาชนกล่าวว่าต้องขโมยและปล้นทุกอย่างของพวกเขาชาวอินเดีย เนื่องจากตำรวจเป็นผู้ยุ่งและบ่อยครั้งที่ตำรวจลงมือเอง ในบางครั้งถึงกับให้ยืมหรือให้เช่าอาวุธไปปล้น พอพวกไปแจ้งความในเรื่องที่ถูกปล้นพวกตำรวจก็หัวเราะแล้วก็หลบไป⁴ จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าเป็นอาชีพครูซึ่งเป็นอาชีพที่ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีแต่กลับต้องกระทำความผิด หรือตำรวจที่ต้องรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองแต่กลับกระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องเสียเอง

ในส่วนของราษฎรโดยทั่วไปย่อมต้องกระทำการที่ผิดศีลธรรมเพื่อความอยู่ของตนเอง เช่นเดียวกับ ซึ่งจะเห็นได้ว่าในช่วงที่มีการสงครามนั้น คดีความที่เกี่ยวข้องกับการลักขโมยจะมีมากกว่าในยามปกติ

ความเสื่อมทางศีลธรรมนี้มาจากการที่กองทัพญี่ปุ่นเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรี ทำให้สภาพเศรษฐกิจตกต่ำ จึงส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของราษฎรผิดเคืองมากจึงต้องหาทางออกของโดยกระทำการทุจริต

ประการที่สามความเข้มงวดทางสังคมมากขึ้น เนื่องจากการเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นมีผลทำให้จังหวัดกาญจนบุรีมีบุคคลหลายประเภทเข้ามา ไม่ว่าจะเป็นญี่ปุ่นเอง เซลยศึกหลายชาติหลายภาษา กรรมกรไทย กรรมกรจีนเข้ามาเป็นจำนวนมากมีผลต่อการควบคุมทางสังคมเพื่อให้อยู่ในสภาพการณ์ปกติ

¹ อรัญ จันทรศิริ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จันทิรา ใจรักษา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิพิธภัณฑ์สงครามโลกครั้งที่ 2 อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2543.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 13 กุมภาพันธ์ - 7 มิถุนายน). เรื่องเดิม. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑสถานทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 2.7.3.1/193.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2487, 4 - 6 กันยายน). ตำรวัดจับกุมกัมกรจีนของทหารญี่ปุ่นกับพวกโดยหาว่าลักเล่นการพนันที่ค่ายไคไตไลโบกุ. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7/279.

⁴ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2489, 27 มกราคม - 22 มิถุนายน). เบ็ดเตล็ด รวมเรื่องต่างๆที่ได้ดำเนินการเกี่ยวกับทหารสัมพันธมิตร เช่น คดีความเรื่องราวร้องทุกข์พฤติการณ์ของทหารสัมพันธมิตร ฯลฯ. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 3/62.

ประการที่สี่ราษฎรต้องเสียเวลาในการประกอบกิจการส่วนตัวและการทำมาหากิน เนื่องจากประเทศไทยอยู่ในภาวะสงครามจึงเกิดปัญหาอาชญากรรมมาก ทางรัฐบาลได้มีการออกคำสั่งให้ฝ่ายทหาร ตำรวจ กระทรวงมหาดไทย รักษาเส้นทางคมนาคม ถนน สะพาน ทางรถไฟ สายโทรเลขโทรศัพท์ทั่วไปเพื่อมิให้เกิดอันตรายจากศัตรูทั้งภายนอกและภายใน ในการปฏิบัติงานนั้นอาศัยกำลังจากตำรวจทหารมีจำนวนไม่เพียงพอ จึงได้อาศัยกำลังจากครู ประชาบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และราษฎรชายฉกรรจ์เป็นกำลังช่วยเหลือ ซึ่งต้องใช้คนเป็นจำนวนมาก¹

ประการที่ห้าด้านการทำงานของข้าราชการ ได้มีการกวัดขังในเรื่องวินัยโดย ได้มีการอบรมให้มีความรู้ในการปฏิบัติ เช่น ตำรวจจะต้องมีความรู้ในวิชาทหาร วิชากฎหมาย วิชารักษาน้ำที่ วิชาออกตรวจลาดตระเวนท้องที่ และให้รู้ระเบียบข้อบังคับคำสั่ง และอบรมทางจิตใจให้เป็นผู้รักชาติ ปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามวัฒนธรรมทั้งในทางจิตใจและร่างกาย ต้องกระทำตนให้เป็นคนหูไวตาไว มีความฉลาดไหวพริบ การรักษาสุขภาพอนามัย การวางตนให้เหมาะสม ส่วนข้อปลีกให้ตกลงกันเองนอกจากนี้ยังเข้มงวดให้เจ้าหน้าที่กวัดขังในการปราบปรามบุคคลกระทำการทุจริต เจ้าหน้าที่ทั้งหลายจะได้ตั้งอกตั้งใจกันพยายามปราบปรามบุคคลทุจริตให้ลดน้อยลง รวมทั้งให้ข้าราชการกวัดขัง ผู้ที่จะทำการติดต่อค้ากับเชลยศึก จากการที่ทหารญี่ปุ่นได้นำบุคคลต่างๆเข้ามาเป็นจำนวนมาก ทำให้ต้องมีการกวัดขังมากขึ้นเพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคม

ประการที่หกคนจรจัดมากขึ้นในสังคมจังหวัดกาญจนบุรี เนื่องมาจากการที่กองทัพญี่ปุ่นได้นำกรรมกรชาติต่างๆเข้ามาเป็นจำนวนมาก เมื่อเข้ามาทำงานให้กับกองทัพญี่ปุ่นแล้วได้รับความยากลำบากทำให้เกิดการหลบหนีของกรรมกรเหล่านั้นขึ้น เมื่อเป็นชาวต่างชาติจึงไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง จึงมาเป็นขอทานทำให้จังหวัดกาญจนบุรี มีคนขอทาน พลุกพล่านอยู่เป็นจำนวนมาก คนพวกนี้ส่วนมากเป็นแขกอินเดียและมลายู ซึ่งญี่ปุ่นนำเข้ามาแล้วก็มาขอทานตามชาวบ้านร้านค้าเป็นการเป็นการผิดกฎหมายไทย² ตอนกลางคืนจะเห็นนอนเกาะกะอยู่ริมถนนในตลาดบางคนเป็นโรคผิวหนังบางคนก็เป็นโรคอย่างอื่น มานอนตามที่หน้าสุศาลาก็มี นับว่าเป็นสิ่งน่าอดจาดมาก ในการแก้ไขนั้นฝ่ายไทยหรือกับญี่ปุ่น การที่กรรมกรเหล่านี้เที่ยวขอทานเป็นการผิดต่อกฎหมายไทย ฝ่ายญี่ปุ่นตกลงขอให้จับตัวส่งสารวัตรญี่ปุ่น³ แต่ก็ไม่ค่อยได้ผลเท่าที่ควรเนื่องจากมีเป็นจำนวนมาก

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485, 28 มีนาคม - 4 พฤษภาคม). *การรักษาเส้นทางคมนาคม*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 1.7/5.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2488, 7 มกราคม - 31 มกราคม). *อนุกรรมการผสมประจำจังหวัดกาญจนบุรี*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.5.3/3.

³ แหล่งเดิม.

ให้การดำรงชีพมีความยากลำบากทำให้เกิดคดีการลักทรัพย์มีมาก

จังหวัดกาญจนบุรีมีคดีอาชญากรรมเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากหลังจากที่ทหารญี่ปุ่นได้เข้ามาตั้งฐานทัพ เนื่องจากกองทัพญี่ปุ่นได้นำกำลังพลเข้ามาเป็นจำนวนมาก และหลายกลุ่มชนจึงก่อให้เกิดความขัดแย้ง นอกจากนี้ภาวะสงครามที่เกิดขึ้นทำให้ราษฎรได้รับความลำบากในการครองชีพ สภาพสังคมของจังหวัดกาญจนบุรีจึงมีความเข้มงวดมากขึ้น

บทที่ 4

ความขัดแย้งและปัญหาบางประการที่เกิดขึ้นในจังหวัดกาญจนบุรี

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในจังหวัดกาญจนบุรี อันเนื่องมาจากการตั้งฐานทัพญี่ปุ่น ได้เกิดขึ้นในหลายด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง การทหาร ด้านวัฒนธรรม และนอกจากนี้ การตั้งฐานทัพญี่ปุ่นยังก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพ และการศึกษาของราษฎรในจังหวัดกาญจนบุรี

1. ความขัดแย้งการปกครอง

การเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่น ได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งในด้านการปกครองภายในจังหวัดกาญจนบุรี โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐทำงานได้ไม่เต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมีในบางครั้งที่ทหารญี่ปุ่นได้ใช้อำนาจขัดขวางการทำงานของตำรวจไทยทำให้ทำงานได้ไม่เต็มที่ ความขัดแย้งในการทำงานของเจ้าหน้าที่การปกครองของไทย และเกิดความขัดแย้งในกลุ่มเจ้าหน้าที่ของไทยด้วยกันเอง

ทหารญี่ปุ่นได้ขัดขวางด้านการทำงานของตำรวจไทย เช่นนายทหารญี่ปุ่นใช้อำนาจบังคับและทำร้ายตำรวจไทยเหตุเกิดที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ตำรวจไทยได้จับนายจันกับพม่าอีก 2 คน ต้องหาว่าทำผิดพระราชบัญญัติฝิ่น ที่ ตำบลนิเถะ ท้องที่สถานีตำรวจอำเภอสังขละบุรี โดยกำลังสูบใบพลูคลุกฝิ่นไม่ได้รับอนุญาตห่างจากค่ายทหารญี่ปุ่นประมาณ 80 เมตร พร้อมด้วยเครื่องอุปกรณ์ในการสูบฝิ่น และได้จับนายเซ่ง ซาดิจิน ซึ่งไม่อพยพไปจากเขตจังหวัดกาญจนบุรีตามคำสั่งทางราชการ ในระหว่างที่ตำรวจ 2 นายคุมผู้ต้องหารายแรกผ่านค่ายทหารญี่ปุ่น มีทหารญี่ปุ่น 3 – 4 คน พร้อมด้วยอาวุธออกมาสกัดบังคับให้นำผู้ต้องหา 3 คน ไปในค่าย และได้มีทหารญี่ปุ่นอีก 4 – 5 คนมีอาวุธปืนบังคับให้ตำรวจอีก 2 นาย พาตัวนายเซ่งเข้าไปในค่ายเช่นเดียวกัน¹ จากการกระทำดังกล่าวของทหารญี่ปุ่นทำให้ การทำงานของตำรวจกระทำได้ไม่เต็มที่ ได้ส่งผลกระทบต่อการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในจังหวัดกาญจนบุรีทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร

ด้านความขัดแย้งในการทำงานของเจ้าหน้าที่การปกครอง เกิดจากการประสานงานไม่ดีระหว่างฝ่ายญี่ปุ่นกับฝ่ายไทยอย่างในกรณีของนายเย็น จันทรย์ย่อย ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 10 ตำบลปากแรต ได้ตรวจรักษาเส้นทางและสายโทรเลขโทรศัพท์ระหว่างสถานีบ้านโป่งถึงสถานีหนองปลาตุก ได้มีทหารญี่ปุ่นคนหนึ่งห้ามไม่ให้เขาก็ได้แจ้งให้ทราบแล้วว่าเป็นยาม

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486,3 กุมภาพันธ์-1ตุลาคม). นายทหารญี่ปุ่นใช้อำนาจบังคับและทำร้ายนายตำรวจไทย ที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.2./67.

รักษาเส้นทางตลอดจน แสดงเครื่องหมายคือ ปลอกแขนให้ดู ทหารญี่ปุ่นคนนั้นก็ไม่ใช่เมื่อเป็นเช่นนั้นเข้ากับพวกจึงจำเป็นต้องกลับ ขณะที่กลับทหารญี่ปุ่นได้แย่งเอาเม็ดตาดจากนายเอนที่ถือไปด้วย¹ จากเหตุการณ์เกิดจากทหารญี่ปุ่นเข้าใจว่าทางฝ่ายไทยได้มีการจัดเวรยามให้ออกตรวจเส้นทางและยังไม่ทราบว่าการตรวจนั้นจะมีปลอกแขนผ้าสีขาวประทับตราตำแหน่งนายอำเภอ จึงทำให้เกิดความขัดแย้งกันขึ้น

ความขัดแย้งในด้านการปกครองอีกรูปแบบหนึ่ง คือการขัดแย้งกับรัฐบาลในขณะนั้นได้แก่การตั้งขบวนการเสรีไทย (Free Thai Movement) ที่เกิดขึ้นโดยมีผู้ร่วมขบวนการทั้งภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งภายในประเทศไทยนั้นมี นายปรีดี พนมยงค์ เป็นหัวหน้าเพื่อประสานงานกับกลุ่มที่อยู่ภายนอกประเทศคือกลุ่มของ ม.ร.ว. เสณีย์ ปราโมชซึ่งเป็น อัครราชทูตไทยประจำกรุงวอชิงตัน ดี.ซี.

ทางด้านจังหวัดกาญจนบุรีนั้นก็มียุคคนที่เข้าร่วมขบวนการเสรีไทยเช่นกัน ซึ่งมี พลตำรวจตรี ขุนพิชัยมนตรี(ชื่น มนตรีวัต) เป็นหัวหน้าขบวนการเสรีไทย ซึ่งเป็นนายตำรวจผู้หนึ่ง การที่เข้าร่วมของพลตำรวจตรีขุนพิชัยมนตรี (ชื่น มนตรีวัต) น่าจะมาจากการที่ อธิบดีกรมตำรวจในขณะนั้น คือ พลตำรวจเอกอดุลย์ อดุลเดชจรัส ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรงของ พลตำรวจตรีขุนพิชัยมนตรี(ชื่น มนตรีวัต) เข้าร่วมขบวนการเสรีไทย จึงมีผลทำให้ พลตำรวจตรีขุนพิชัยมนตรี (ชื่น มนตรีวัต) เข้าร่วมขบวนการด้วย เป็นการแสดงให้เห็นว่าการเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรีนั้นเป็นเหตุให้ข้าราชการภายในจังหวัดกาญจนบุรีมีความแตกแยกกันในด้านความคิด ซึ่งจากเหตุการณ์ดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นว่าพวกหนึ่งอยู่ทางฝ่ายจอมพล ป. พิบูลสงครามที่อยู่ฝ่ายญี่ปุ่น อีกกลุ่มหนึ่งเข้ากับ นายปรีดี พนมยงค์ ที่เข้าอยู่ฝ่ายพันธมิตร

ขบวนการเสรีไทยในจังหวัดกาญจนบุรีนั้นเป็นเขตความรับผิดชอบของอเมริกา² และเป็นค่ายที่ใหญ่รองมาจากจังหวัดชลบุรี ตามบันทึกของนิคอล สมิธ³ และจากการสัมภาษณ์ของ พันตำรวจตรี ประภัสร์ รัชกุล(พลตำรวจประจำจังหวัดกาญจนบุรีในขณะนั้น)⁴ ได้ระบุว่า มีจำนวนอยู่ในระหว่างประมาณ 1,000 – 1,200 คน ผู้ร่วมขบวนการเสรีไทยในจังหวัด

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 – 2488, 7 มกราคม – 31 มกราคม). *อนุกรรมการผสมประจำจังหวัดกาญจนบุรี*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.5.3/3.

² เนตร เขมะโยธิน. (2510). *งานใต้ดินของพันเอกโยธี*. หน้า 543.

³ สรศักดิ์ งามขจรกุล. (2532, มีนาคม). “ขบวนการเสรีไทยกับการต่อต้านญี่ปุ่นสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง” *ธรรมศาสตร์*. 16(2). หน้า 32. อ้างจาก Nicol Smith and Blake Clark. (1945). *Into Siam the Underground Kingdom*. P. 256 –257.

⁴ สรศักดิ์ งามขจรกุล (2532, มีนาคม). “ขบวนการเสรีไทยกับการต่อต้านญี่ปุ่นสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง” *ธรรมศาสตร์*. 16(2). หน้า 32. อ้างจาก พันตำรวจตรี ประภัสร์ รัชกุล เป็นให้สัมภาษณ์, สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ เป็นผู้สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2528

กาญจนบุรีส่วนใหญ่จะเป็นครู เนื่องมาจากการปิดโรงเรียนทุกแห่งใน พ.ศ. 2487 ครูทุกคนในเขตอำเภอพนมทวนจึงถูกเกณฑ์มาเป็นเสรีไทย นอกจากนี้ยังมีตำรวจ ชาวบ้าน ผู้ชาย จะทำการฝึกซ้อมรบ ส่วนครูผู้หญิงจะมีหน้าที่ทำอาหารโดยมีค่ายอยู่ที่ ตำบลสระลงเรือ ตำบลเขาจำศีล และมีกองอำนวยการตั้งอยู่ที่ฝั่งตรงข้ามโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในปัจจุบัน ส่วนพลพรรคจะตั้งค่ายอยู่ที่ค่ายลูกเสือด่านเจดีย์สามองค์ปัจจุบัน ซึ่งอยู่ด้านหลังโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พนมทวน ในขณะนั้นจะเป็นป่าทึบ แต่ขบวนการเสรีไทยไม่ได้ลงมือปฏิบัติการในการต่อสู้เนื่องจากว่าสงครามได้ยุติลงก่อน

ในส่วนของผู้ที่เป็นหัวหน้าขบวนการเสรีไทยในจังหวัดกาญจนบุรีนั้น คือพลตำรวจตรี ชุนพิชัยมนตรี (ชื่น มนตรีวัต) ได้ร่วมขบวนการเสรีไทยอย่างเต็มตัวตั้งแต่ปลายเดือนกันยายน พ.ศ. 2487 ต่อมา ในวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2488 ได้รับตำแหน่งให้เป็นผู้รักษาราชการในตำแหน่งข้าหลวงประจำหลวงประจำจังหวัดกาญจนบุรี¹

จังหวัดกาญจนบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีผู้ร่วมขบวนการเสรีไทยเป็นจำนวนมาก ย่อมเป็นการแสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งในการปกครอง เนื่องจากในขณะนั้นประเทศไทยได้ประกาศเข้าร่วมกับฝ่ายอักษะ

2. ความขัดแย้งด้านการทหาร

การที่ทหารญี่ปุ่นได้มีการแสดงอำนาจในบางครั้งทั้งต่อราษฎรไทยและต่อหน่วยราชการไทยนั้น น่าจะมาจากความเชื่อของชาวญี่ปุ่นที่ได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาชินโตที่เป็นศาสนาดั้งเดิมของชาวญี่ปุ่นได้เน้นในเรื่องความรักชาติและหลงใหลในเชื้อชาติของตนว่าเป็น “ลูกพระอาทิตย์” ทำให้ชาวญี่ปุ่นคิดว่าตนเองจะเป็นผู้นำของวงศ์ไพบูลย์แห่งมหาเอเชียบูรพา (Greater East Asia Co – prosperity Spheres)² มีผลทำให้ทหารญี่ปุ่นแสดงอำนาจของตนเหนือชนชาติต่างๆรวมทั้งไทยด้วย

ในการแสดงอำนาจของทหารญี่ปุ่นที่พบในจังหวัดกาญจนบุรีมีด้วยกันหลายลักษณะ ได้แก่ การแสดงอำนาจโดยการกล่าววาจาไม่สุภาพและเสียงดังเกินธรรมดา เช่น ในการประชุมระหว่างไทยกับญี่ปุ่น วันที่ 29 กันยายน 2486 ฝ่ายญี่ปุ่นได้แสดงความไม่สุภาพและกล่าววาจาด้วยเสียงอันดังเกินธรรมดา แต่ผลสุดท้ายเมื่อรู้สึกผิดจึงกล่าวขอโทษฝ่ายไทยมิได้

¹ “พลตำรวจตรี ชุนพิชัยมนตรี”, (2536). ใน เส้นทางสายมรณะ.... “แม่น้ำแคว”. หน้า 108-109.

² เพ็ญศรี กาญจนอมัย. (2534, สิงหาคม). “ความรู้เกี่ยวกับญี่ปุ่นด้านประวัติศาสตร์(การสร้างชาติญี่ปุ่นด้วยอุดมการณ์ พุทธ ชินโต ขงจื้อ),” *ไทยญี่ปุ่นศึกษา*. หน้า 35.

แสดงกิริยาโกรธตอบแต่อย่างใด¹ ซึ่งในกรณีนี้อาจจะเป็นการที่แสดงอาการโกรธที่ไม่สามารถระงับอารมณ์ได้

การใช้อำนาจข่มขู่เอาทรัพย์สินของราษฎรไทย เช่น ทหารญี่ปุ่นมาขู่เอา สร้อยทอง คำหนัก 4 บาท ธนบัตรเงิน 28 บาท ผ้าห่มนวม 3 ผืน เป็นเงิน 306 บาท ของนางทองคำ พ่วงทรัพย์ ไปนอกจากนี้ยังมีการใช้อำนาจโดยการจับราษฎรไทยโดยไม่ทราบสาเหตุ และบางครั้งทหารญี่ปุ่นได้แสดงอำนาจทำร้ายราษฎรไทยในหลายรูปแบบ²

เมื่อเกิดการแสดงอำนาจของทหารญี่ปุ่นและราษฎรไทย ในบางครั้งทำให้เกิดความขัดแย้ง ทางฝ่ายญี่ปุ่นและฝ่ายไทยจึงได้ร่วมมือกันแก้ไข โดยมีข้อตกลงกันดังนี้

1.ห้ามคนไทยมิให้ไปถูกเนื้อต้องตัวหญิงญี่ปุ่น และมีให้ญี่ปุ่นจับต้องเนื้อตัวหญิงไทย

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2486). การเข้าเรื่องวัดต่างๆ. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑสถานทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.2/9.

² วันที่ 3 มีนาคม 2487 เวลา 19.00 น. นายอัน ราพึงจิตได้แจ้งว่าตนได้อาศัยอยู่ที่โรงเขาดิน ตำบลท่าล้อ อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี โดยขายกาแฟและอาหารต่างๆและมีกรรมการไทยทำงานให้ญี่ปุ่นพักอาศัยอยู่ด้วย 10 คน ในขณะที่กำลังรับประทานอาหารอยู่ในบ้าน นางเล็ก ภรรยา กำลังอาบน้ำอยู่ที่บ่อ พวกกรรมการที่อาศัยอยู่ในบ้านนั้น อยู่ข้างในบ้าง ข้างนอกบ้าง ทันใดนั้นได้มีทหารญี่ปุ่น 2 คน ได้วิ่งไล่ภรรยา เข้ามาในบ้าน และต่อมาก็มียทหารญี่ปุ่นเป็นจำนวนมากเข้าไปเอะอะตึงตังในโรงแล้วจับเอากรรมการที่อยู่ในโรงนั้นไป 2 คน รุ่งขึ้นเช้าภรรยาหลบหนีกลับมาได้ ทหารญี่ปุ่นไปดูในโรงก็ถูกจับไปอีกโดยไม่ได้ความว่าญี่ปุ่นจับคนไทยด้วยสาเหตุใด อ้างจาก กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2487, 13 มีนาคม). ทหารญี่ปุ่นจับนางเล็ก ราพึงจิต กับกรรมการ อีก 2 คนไปโดยไม่ทราบสาเหตุที่โรงขายกาแฟเขาดิน ตำบลท่าล้อ จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑสถานทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.2/120.

วันที่ 17 ตุลาคม 2485 นายมูล คนประจำเรือที่ฝ่ายญี่ปุ่นเข้าไปใช้ในการสร้างรถไฟทหารที่กาญจนบุรี ได้เกิดวิวาทชกต่อยกับทหารญี่ปุ่น โดยเหตุที่ทหารญี่ปุ่นสวมรองเท้าเประอะเปื่อน เดินไปข้างที่นอนของนายมูล เมื่อได้ชกต่อยกันแล้ว นายมูลเกรงจะเกิดอันตรายจากพวกข้างมาก จึงวิ่งหนีไปบนที่ว่าการกิ่ง อำเภอไทรโยค เพื่อขอความคุ้มครองจากเจ้าหน้าที่แต่เจ้าหน้าที่เห็นว่า นายมูลเป็นผู้มีความผิดตามกฎหมายในการวิวาทจึงคุมตัวไว้ ทหารญี่ปุ่นมากกว่า 5 คน ได้ติดตามขึ้นไปบนที่ว่าการอำเภอ เพื่อยื้อแย่งเอาตัวนายมูล และยังมีทหารญี่ปุ่นอีกประมาณ 20 คนอยู่ข้างล่างบรรจุปืนและติดตามปลายปืน แสดงว่าจะทำการต่อสู้เจ้าหน้าที่ในเมื่อเหตุการณ์จวนจะเป็นการรุนแรงขึ้น เจ้าหน้าที่เห็นแก่ความสงบและรักษานโยบายของส่วนใหญ่ไว้ จำต้องมอบตัวตัวนายมูลให้ทหารญี่ปุ่นไปทั้งๆที่ไม่เห็นสมควร และได้ขอร้องต่อผู้รับตัวไปว่า อย่าไปทำการทารุณแก่นายมูล ทหารญี่ปุ่นได้เอาตัวนายมูลไปตบตี และผูกมัดคอติดกับเสาไว้ในที่พักทหารญี่ปุ่นประมาณ 4 ชั่วโมง แล้วปล่อยตัวกองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485, 27 พฤศจิกายน). ทหารญี่ปุ่นใช้อำนาจเอาตัวนายมูล ไปจากที่ว่าการกิ่งอำเภอไทรโยคและทำทารุณ. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑสถานทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.10/184.

2. เวลาเกิดเรื่องมิให้ต่างฝ่ายใช้อำนาจทุบตี หรือเอาตัวมาสอบสวนโดยพลการแต่จะให้เจรจา ขอตัวต่อกันด้วยไมตรี

3. จัดนายตำรวจไทย สมคบกับหน่วยสารวัตรทหารญี่ปุ่นเพื่อช่วยระงับเหตุการณ์ นอกจากทหารญี่ปุ่นจะใช้อำนาจกับราษฎรไทยแล้ว ยังมีราษฎรไทยบางคนเห็นว่าทหารญี่ปุ่นมีอำนาจมาก จึงใช้อำนาจของทหารญี่ปุ่นมากล่าวอ้างเพื่อข่มเหงคนไทยด้วยกันเอง เช่น นายจ่านงค์ คุณะติลก และนายประยูร สุขหงษ์ทอง ใช้อิทธิพลของทหารญี่ปุ่นก่อความเดือดร้อนแก่ประชาชนที่ จังหวัดกาญจนบุรี ได้พุดจา ลวนลามต่อครูหญิงแห่งโรงเรียนประชาบาลท่ามะขามแล้วใช้ปืนยิงขึ้นฟ้าภายในเขตใกล้เคียงเป็นเชิงขู่ และอวดความเก่งกล้าสามารถของตนหลายนัด เสพสุราอาละวาดและหาเรื่องชวนวิวาทกับประชาชนอยู่เป็นประจำ จนเป็นที่เกลียดชังของคนทั่วไป ในเดือน มกราคม 2486 นายจ่านงค์กับนายประยูรได้ไปเสพสุราและเข้าไปไล่จับหญิงสาวขายของที่ร้าน ตำบลหน้าเมือง ตลอดจนทุบถั่วด้วยขามของร้านเสียหายเจ้าหน้าที่ตำรวจประสบเหตุเข้าห้ามปราบ นายจ่านงค์ กล่าวว่ “อย่าว่าแต่พลตำรวจเลย แม้นายร้อยหรือนายพันก็จับกูไม่ได้กูเป็นกษัตริย์ของก๊กท้าวญี่ปุ่นไม่มีใครทำอะไรได้” แล้วก็ชักปืนพกออกกวัดแกว่งเป็นที่หวาดเสียวแก่ผู้ได้พบเห็นอย่างยิ่ง จนร้อยตำรวจโทสนธิ ธรรมเชื้อ ได้เข้าขัดขวางและแย่งปืนไปเสียเหตุการณ์จึงสงบลง²

ทหารญี่ปุ่นที่เข้ามาทำให้เกิดความขัดแย้งหลายด้านเนื่องจากการแสดงอำนาจและใช้อำนาจไปในทางที่ผิด ทำให้ราษฎรบางคนไม่พอใจในการกระทำของทหารญี่ปุ่น ส่งผลให้ความสัมพันธ์ของราษฎรไทยกับทหารญี่ปุ่นไปในทางลบ

3. ความขัดแย้งด้านการศาล

ด้านการศาลได้มีการตกลงระหว่างไทยกับญี่ปุ่นและประสานกันเป็นไปด้วยดี แต่ในทางปฏิบัตินั้นเกี่ยวกับคดีจะมีการจับกุมผู้ต้องหา หรือมีผู้มาร้องเรียนว่าถูกญี่ปุ่นจับไป ซึ่งไม่ตรงตามข้อตกลง ตามข้อตกลงในระหว่างคณะกรรมการผสมกับพันเอกฮายาชิ ลงวันที่ 17 ตุลาคม 2485 ซึ่งมีข้อความว่า “ทหารญี่ปุ่นจะจับคนไทยไม่ได้ แต่มีข้อแม้ว่าหากมีความจำเป็นก็ต้องแจ้งให้ฝ่ายไทยทราบ ซึ่งจะควบคุมตัวผู้ต้องหาไม่เกิน 48 ชั่วโมง จะต้องส่ง

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2484-2487, 10 ธันวาคม - 10 เมษายน). *บันทึกเหตุการณ์ทางมหาดไทย*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 1.13/19

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486, 26 มกราคม - 4 กุมภาพันธ์). *นายจ่านงค์ คุณะติลก ล่ามทหารญี่ปุ่น เสพสุราอาละวาดและกระทำผิดกฎหมายไทย*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3/39.

ตัวให้ฝ่ายไทย”¹ แต่อย่างไรก็ตามยังเกิดเหตุการณ์ที่ทหารญี่ปุ่นใช้วิธีการสอบสวนประชาชนด้วยวิธีรุนแรง เพื่อให้ประชาชนรับสารภาพตามที่ทหารญี่ปุ่นได้ตั้งข้อสันนิษฐานความผิดไว้

ทหารญี่ปุ่นจับคนไทยไปกักขังทรมานอยู่บ่อยครั้งและตั้งศาลเตี้ย ชำระความเสียหาย โดยเฉพาะในบริเวณที่อยู่ห่างไกล เช่นในเขตอำเภอไทรโยค จะมีบ่อยๆ โดยการนำกรรมกรไทยไปมัด แล้วไปทำทรมานในค่ายเพื่อเป็นการลงโทษ 1 คืนหรือ 2 คืน แล้วปล่อยไปโดยมิได้แจ้งต่อสารวัตรหรือทางการตำรวจทราบ²

เมื่อสารวัตรทหารญี่ปุ่นได้จับกุมคนในบังคับกฎหมายไทย ซึ่งกระทำความผิดต่อทหารญี่ปุ่นในคดีต่างๆไปได้แล้ว ครั้นถึงเวลาสอบสวนก็ไม่แจ้งให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยได้ทราบเพื่อร่วมในการสอบสวน จะดำเนินการสอบสวนไปโดยผลการและเมื่อเจ้าหน้าที่ สารวัตรทหารไทยได้ทราบเรื่อง จะขอเข้าร่วมในการสอบสวน เจ้าหน้าที่สารวัตรทหารญี่ปุ่นก็อ้างว่ายังไม่มีเวลาที่จะสอบสวนเพราะติดธุระอย่างอื่น เป็นผลให้จำเลยนั้นต้องรับเคราะห์ถูกขัง มีหน้าซ้ำจำเลยบางคนยังถูกเจ้าหน้าที่สารวัตรทหารญี่ปุ่นกระทำทารุณมีเตะถีบ เป็นต้น ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการละเมิดอธิปไตยของประเทศไทย³

อย่างเช่นที่ ตำบลวังใหญ่ ได้มีเจ้าหน้าที่สารวัตรทหารญี่ปุ่นได้จัดตั้งเป็นที่ทำการขึ้น โดยที่ฝ่ายไทยมิได้จัดตั้งสถานีตำรวจชั่วคราวเข้าร่วมด้วย ในการปฏิบัติหน้าที่นั้นทางทหารญี่ปุ่นจะทำตามความพอใจ เช่น กักผู้ต้องหาไว้สอบสวน เป็นเวลานานเกินสมควร บางทีก็ใช้วิธีการทรมานต่างๆโดยที่ไม่มีใครคัดค้านได้ แม้ว่าจะมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทย ซึ่งได้ส่งจากจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อไปอยู่ร่วมปฏิบัติตามคำของหัวหน้าสารวัตรที่กาญจนบุรี ก็เป็นเจ้าหน้าที่ชั้นผู้น้อยจึงไม่สามารถพูดตกลงอะไรได้⁴ ซึ่งเป็นการไม่ยุติธรรมสำหรับราษฎรไทย

การกระทำในบางครั้งของทหารญี่ปุ่นได้แสดงถึงการใช้อำนาจและใช้วิธีการสอบสวนของตนเองตามใจชอบ ดังตัวอย่างเช่น เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2485 เวลา 20.00. น.

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486, 3 – 4 มีนาคม). รายงานการปฏิบัติงานของข้าราชการ กรมตำรวจและรายงานการประชุมระหว่างข้าราชการตำรวจและข้าราชการ ฝ่ายอำเภอในจังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7/99.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 – 2487, 28 พฤศจิกายน – 29 มกราคม). รายงานความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.7/42.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485, 20 มกราคม – 28 ธันวาคม). บันทึกการสนทนาระหว่างผู้แทน สารวัตรญี่ปุ่น. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.9/1.

⁴ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 – 2487, 28 พฤศจิกายน – 29 มกราคม). เรื่องเดิม. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.7/42.

คนรับจ้างทำงานพูนดินสร้างทางรถไฟรวม 3 คน กลับจากทำงานเดินมาตามทางรถไฟสายใต้ผ่านกองสารวัตรทหารญี่ปุ่นหลังสถานีบ้านโป่งทหารสารวัตรญี่ปุ่น 3 - 4 คน ส่งเสียงเอะอะเข้าไปจับตัวคนงาน 3 คน มีความกลัว จึงได้หลบเข้าไปในห้องพัสดุของเจ้าหน้าที่ก่อสร้างทางรถไฟทหารสารวัตรญี่ปุ่นได้ไล่ติดตามไปถึงได้ดับตี เจ้าหน้าที่รถไฟพยายามชี้แจงห้ามปราบว่าไม่ใช่คนร้าย ทหารสารวัตรญี่ปุ่นไม่สนใจจับเอาตัวคนงานทั้ง 3 คนไปที่กองสารวัตรญี่ปุ่นและทុปตี นายอำเภอได้ไปติดต่อเจรจาสอบถามนายร้อยโทโอโนหัวหน้าสารวัตรเพื่อขอรับตัวคนงานทั้ง 3 แต่สารวัตรญี่ปุ่นไม่ยอมมอบตัวให้ เข้าแจ้งว่าคนงานทำทาง 3 คนที่จับตัวมานั้นเป็นคนร้ายจะฆ่าลัทธิบูชิโด จะต้องเอาตัวไปสอบสวนก่อน ไม่ยอมปล่อยทราบว่าการทหารญี่ปุ่นทำการทารุณคดีคนงานตลอดเวลาที่ได้รับการจับกุมไว้ เมื่อติดต่อขอรับตัวกลับไป ปรากฏว่ามีบาดแผล เพราะถูกทหารญี่ปุ่นทูปตีบอบซ้ำทั่วตัว¹ จากการกระทำดังกล่าวของทหารญี่ปุ่นนั้นเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง

ความขัดแย้งด้านการศาลนั้น ส่วนมากจะเกิดจากทหารญี่ปุ่นจับผู้ต้องหาไปได้ส่วนด้วยวิธีการรุนแรง โดยทางฝ่ายไทยได้พยายามที่จะมิให้เกิดเหตุกบฏนี้ตั้งกล่าว แต่ฝ่ายญี่ปุ่นมักจะไม้อ้างให้ฝ่ายทราบทราบเมื่อจับตัวผู้ต้องหาได้ เป็นต้น

4. ความขัดแย้งด้านวัฒนธรรม

การเข้ามาของทหารญี่ปุ่นนั้น ถึงแม้ว่าจะเป็นชนชาติในเอเชียเหมือนกัน แต่ก็มีวัฒนธรรมในบางประการที่แตกต่างกัน เช่น ในการนับถือศาสนาทั้งไทยและญี่ปุ่นต่างก็นับถือศาสนาพุทธเหมือนกันแต่เป็นคนละนิกาย ชาวญี่ปุ่นนับถือนิกายมหายานและเป็นการผสมผสานกับชินโต และขงจื้อ และนอกจากนี้ผู้ที่เข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีส่วนใหญ่เป็นทหารซึ่งได้รับอิทธิพลของลัทธิบูชิโด² ที่เป็นวิถีทางแห่งนักรบที่เข้ามากล่อมเกลาลักษณะนิสัยและจิตใจของทหารญี่ปุ่นตลอดจนประชาชนทั่วไปของญี่ปุ่น

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485, 27 มีนาคม - 3 พฤศจิกายน). *ทหารญี่ปุ่นทำร้ายร่างกายคนงานทำทางที่หลังสถานีบ้านโป่ง*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.10/164.

² ลัทธิบูชิโด(Bushido) หมายถึง วิถีทางแห่งนักรบ Bushi = นักรบ Do=วิถีทางคือหลักจริยธรรมของนักรบที่นักรบทุกคนต้องยึดและปฏิบัติตามหลักธรรมของนักรบ พัฒนามาจากคำสอนความคิดความเชื่อของพุทธศาสนา ขงจื้อ และชินโต โดยมีหลักว่าให้มีความซื่อสัตย์ต่อนาย ไม่เกรงกลัวต่อความตาย สามารถบังคับจิตใจได้ รักษาความสะอาด มีความกล้าหาญ มีความขยันขันแข็งมานะอดทนต่อความเจ็บปวดทั้งร่างกายและจิตใจ อ้างจาก เสฐียร พันธรั้งซี. (2508). *บูชิโดจรรยาของทหารดวงวิญญาณของญี่ปุ่น*. หน้า 206.

ทหารญี่ปุ่นได้เกิดความขัดแย้งกับราษฎรไทยในเรื่องวัฒนธรรม เนื่องจากทหารญี่ปุ่นความไม่เข้าใจในวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยจึงนำไปสู่ความขัดแย้ง เพราะคนไทยบางส่วนมีความรู้สึกดูหมิ่นทหารญี่ปุ่นที่กระทำการไม่เหมาะสมไม่เป็นที่พอใจ

การตบหน้าหรือตีศีรษะ ซึ่งการกระทำดังกล่าวคนไทยถือมากซึ่งเสมือนว่าเป็นการไม่ให้เกียรติกัน ในบางกรณีนำไปสู่ความขัดแย้งในระดับประเทศ เช่น การตบตีศีรษะณที่ บ้านโป่งซึ่งคนไทยเห็นว่าเป็นกระทำที่ดูหมิ่นมากเนื่องจากผู้ที่ถูกตบตีศีรษะนั้นเป็นเณรซึ่งเป็นศิษย์ของคนไทย ทำให้เกิดการทะเลาะกันอย่างรุนแรง¹ มีการทำร้ายร่างกายซึ่งกันและกันระหว่างทหารญี่ปุ่นและกรรมกรไทย ซึ่งในกรณีนี้ในมุมมองของทหารญี่ปุ่นอาจจะมองว่าเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องของเณรซึ่งได้มีการติดต่อกับเชลยศึกทหารญี่ปุ่นจะเข้มงวดในเรื่องนี้มาก เมื่อมีการทำผิดจึงได้มีการลงโทษโดยมิได้ให้ความสำคัญว่าเป็น พระหรือเณร ในขณะที่คนไทยจะให้ความสำคัญกับพระและเณรมากไม่ว่าจะกระทำความผิดอย่างไรก็มักจะให้อภัย ดังที่ไทยจะมีสุภาษิตที่ว่า “ชั่วช่างชี ดีช่างสงฆ์” ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าจะไม่ค่อยใส่ใจในความผิด ในทางตรงข้ามชาวญี่ปุ่นจะยึดมั่นในความถูกต้องมากกว่าที่จะมองที่ตัวผู้ที่กระทำผิด จึงได้เกิดการทะเลาะวิวาทกันอย่างรุนแรง

การตบหน้าเป็นกิริยาที่ทหารญี่ปุ่นได้กระทำกับราษฎรไทยบ่อยครั้ง เช่น สารวัตรญี่ปุ่นได้ตบหน้าทหารไทย 1 ที่ ทหารไทยจึงตอไป 1 ที่² วันที่ 24 พฤษภาคม 2485 คนรถของญี่ปุ่นได้ตบหน้าคนไทยที่กาญจนบุรี³ และทหารญี่ปุ่นได้ไปขอรับซีเมนต์จากบริษัทปูนซีเมนต์ไทยจำกัด บริษัทได้ชี้แจงให้ทราบว่าไม่มีถุงปูนพอจะบรรจุทุกปูนให้ครบจำนวน 20 ตันที่ต้องการ จะทำได้แต่เพียงบรรจุให้เท่าที่มีอยู่ นอกนั้นใส่รถไฟให้ไปจนครบแต่ทหาร

¹ เนื่องจากวันที่เกิดเหตุ อำเภอบ้านโป่งยังมีได้ยู่ในการปกครองของจังหวัดกาญจนบุรีจึงมิได้กล่าวโดยละเอียด หากสนใจโปรดอ่านได้จาก วิทยานิพนธ์ของ ชัยณรงค์ พันธุ์ประชา. (2530). การสร้างทางรถไฟสายมรณะ : ผลกระทบต่อภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ อม.(อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต). นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร. หน้า 146-157 และโยชิโกะ ทาชิฮารุ. (2538). ทางรถไฟสายไทย-พม่า. หน้า 139 -153.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485, 22 สิงหาคม – 11 กันยายน). สารวัตรญี่ปุ่นทำทารุณแก่คนไทยและทำร้ายทหารไทยที่ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.2/38.

³ กระทรวงมหาดไทย. (2485, 28 เมษายน). บันทึกการประชุมคณะอนุกรรมการประสานงานโฆษณาไทย - ญี่ปุ่น . หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. มท.3.1.4.10/6.

ผู้นั้นไม่ยอมฟังเสียง ตรงเข้าไปตบหน้าเจ้าหน้าที่ของบริษัท ซึ่งเห็นแก่ความสงบจึงมิได้โต้ตอบจะชำระเงินสด¹ เป็นต้น

ความขัดแย้งทางด้านวัฒนธรรมที่สำคัญ คือการตบหน้า ซึ่งทางด้านเอกอัครราชทูตของประเทศไทยประจำญี่ปุ่นนายดิเรก ชัยนาม ได้เข้าพบท่าน พล.โท. อาเคโตะ นากามูระ ผู้บัญชาการกองทัพอากาศประจำประเทศไทยที่โรงแรมเกี่ยวกับ เรื่องนี้ว่า “การตบหน้าของทหารญี่ปุ่นนั้นเป็นสิ่งที่มาทำลายสัมพันธมิตรไทยญี่ปุ่นให้หมดสิ้นไป คนไทยนั้นถือว่าการตบหน้าและตบหัวโดยคนอื่นเป็นการดูถูกดูแคลนอย่างที่สุด เขาต้องต้อสูจนตัวตาย ขอให้ผู้บัญชาการสั่งทหารญี่ปุ่นให้ยุติการกระทำดังกล่าวโดยสิ้นเชิง”² แสดงให้เห็นว่าการตบหน้าเป็นการกระทำที่คนไทยไม่ชอบอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ยังมีกริยาของทหารญี่ปุ่นที่ราษฎรเห็นว่าเป็นการไม่เหมาะสม คือทหารญี่ปุ่นชอบถ่ายปัสสาวะแถวริมถนนและซานซลารถไฟ ที่ผู้คนเห็นได้ พร้อมกันนั้นโดยมีผ้าเตี่ยวอยู่ผืนเดียว ซึ่งเป็นภาพที่คนไทยเห็นว่าเป็นการไม่เหมาะสม³

วัฒนธรรมในการอาบน้ำเป็นวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมากระหว่างคนไทยกับญี่ปุ่น ซึ่งได้กล่าวมาว่าชาวญี่ปุ่นจะมีความเชื่อในลัทธิบูชิโดซึ่งจะมีอยู่ข้อหนึ่งที่เน้นในเรื่องของความสะอาด ทำให้การอาบน้ำเป็นสิ่งสำคัญของชาวญี่ปุ่นโดยเฉพาะการอาบน้ำร้อนถือว่าเป็นพักผ่อนที่มีความสุขอย่างหนึ่งของชาวญี่ปุ่นและเพื่อเป็นการประหยัดและลดความยุ่งยาก ชาวญี่ปุ่นจึงมีที่อาบน้ำร้อนสาธารณะ⁴ จึงมีผลให้การเปลือยกายอาบน้ำในที่สาธารณะ⁵ ถือเป็นเรื่องธรรมดาของชาวญี่ปุ่น แต่สำหรับคนไทยถือเป็นการอูจจาตเป็นการขัดต่อความรู้สึกของคนไทย และนอกจากนี้เรื่องการแก้ผ้าในกริยาที่พักผ่อนที่สถานีรถไฟ⁶ ซึ่งทำให้คนไทยรู้สึกดูถูกทหารญี่ปุ่น

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 5 มกราคม - 2 เมษายน). *บันทึกการประชุมทูตทหารบก ญี่ปุ่นตั้งแต่ 5 มกราคม - 27 มีนาคม 2488*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.9./32.

² อาเคโตะ นากามูระ. (2534). *ผู้บัญชาการชาวพุทธ บันทึกผู้บัญชาการ กองทัพอากาศประจำประเทศไทย*. แปลโดย เออิจิ มูราซึมาและนครินทร์ เมฆไตรรัตน์. หน้า 25 - 26.

³ *แหล่งเดิม*. หน้า 46

⁴ รุธ ฟูลตัน เบเนดิกท์. (2525). *ดอกเบญจมาศกับดาบซามูไร*. แปลโดย อมรา พงศาพิชญ์ และคณะ. หน้า 99-100.

⁵ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485, 22-24 ตุลาคม). *ทหารญี่ปุ่นเปลือยกายอาบน้ำในที่สาธารณะ*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3/28.

⁶ อาเคโตะ นากามูระ. (2534). *ผู้บัญชาการชาวพุทธ บันทึกผู้บัญชาการ กองทัพอากาศประจำประเทศไทย*. แปลโดย เออิจิ มูราซึมาและนครินทร์ เมฆไตรรัตน์. หน้า 46

การขัดแย้งในเรื่องภาษาที่สื่อสารกันไม่เข้าใจของราษฎรไทยและทหารญี่ปุ่นทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทกันระหว่างราษฎรไทยกับทหารญี่ปุ่น เนื่องจากความไม่เข้าใจกันในด้านภาษาฝ่ายญี่ปุ่นไปปลุกสร้างที่พักปะปนอยู่ตามหมู่บ้านราษฎรตามวัดจึงทำให้มีการปะปนกันการพูดจากันไม่รู้เรื่องก็มักจะเกิดเรื่องทุบตีข่มเหงกันเสมอๆ

การแก้ไขปัญหาด้านของวัฒนธรรมทั้งทางญี่ปุ่นและไทยได้ร่วมมือกันแก้ไขประการแรก ได้จัดพิมพ์คู่มือการติดต่อระหว่างราษฎรไทย ซึ่งทางจังหวัดได้ปรึกษากับนายพันตรีชาคาโมโตะ นายทหารซึ่งประจำอยู่ที่ จังหวัดกาญจนบุรี และได้ตกลงกันพิมพ์ข้อแนะนำเป็นภาษาญี่ปุ่นขึ้น เพื่อมอบให้แก่ทหารญี่ปุ่นที่เข้าไปในท้องที่ ทราบไว้เป็นทางปฏิบัติ¹ ในการทำข้อตกลงนั้น ได้มีข้อคำแนะนำในการติดต่อของฝ่ายทหารญี่ปุ่นไว้อย่างละเอียดและเหมาะสม เช่นการซื้อผัก ซื้อเนื้อ การจ้างกรรมกรหรือรถยนต์การขั้บรถยนต์ของทหารญี่ปุ่น และการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยและชาวญี่ปุ่นได้ดำเนินไปด้วยดี² ทางผู้บัญชาการกองทัพอันญี่ปุ่นประจำประเทศไทยได้เห็นความสำคัญในเรื่องนี้เช่นเดียวกัน ได้จัดทำคู่มือแจกเพื่อลดความขัดแย้งในด้านวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นทางด้านภาษา ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีทั้งได้แก้ไขโดยการจัดทำคู่มือทหารแจกจ่ายออกไปสู่ทหารญี่ปุ่นที่ปฏิบัติการอยู่ในเมืองไทย ในหนังสือเล่มนี้ได้อธิบายขนบธรรมเนียมของไทย สถานะสังคมของพระสงฆ์ การตบหน้าเป็นสิ่งต้องห้าม การแก้ผ้าเป็นเรื่องที่ไม่มีการยาท อธิบายการกิน การอนาถ และที่พักรวมเข้าไปด้วย และผู้บัญชาการกองทัพอันญี่ปุ่นได้กำชับให้หัวหน้าทุกหน่วยรับผิดชอบในเรื่องเหล่านี้ และจัดส่งสารวัตรทหารออกตรวจตราให้มีการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ทำให้เรื่องเหล่านี้ได้ผลคืบหน้า ภายใน 2-3 เดือน การตบหน้าก็หมดไป ความเชื่อถือในตัวทหารญี่ปุ่นของชาวไทยก็เพิ่มมากขึ้น³

ปัญหาความขัดแย้งในด้านต่างๆที่เกิดขึ้น ทางฝ่ายไทยและญี่ปุ่นได้ร่วมมือกันที่จะแก้ไขเพื่อให้ความขัดแย้งลดน้อยลง

5. ปัญหาด้านสุขภาพ

ด้านสุขภาพอนามัยของชาวจังหวัดกาญจนบุรีก่อนที่กองทัพญี่ปุ่นจะเข้ามานั้น ก็เป็นแหล่งที่มีโรคระบาด เช่น โรคไข้มาเลเรีย กาฬโรค อหิวาตกโรค แต่ไม่รุนแรงเพราะทาง

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 27 กันยายน). คณะทูตทหาร 207 แจ้งเรื่องอนุญาติให้ไทยใช้เส้นทางรถไฟราชบุรี - กาญจนบุรีเพื่อรับมอบคลังยุทธภัณฑ์ และอนุญาติส่งเวชภัณฑ์โดยรถไฟไทยจากอิตาลีถึงกรุงเทพ. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 3/35.

² แหล่งเดิม.

³ อาเคโตะ นากามูระ. (2534). ผู้บัญชาการชาวพุทธ บันทึกผู้บัญชาการ กองทัพอันญี่ปุ่นประจำประเทศไทย. แปลโดย เออิจิ มุราซึมาและนครินทร์ เมฆไตรรัตน์. หน้า 46

สาธารณสุขของไทยสามารถที่จะควบคุมโรคได้ เมื่อกองทัพญี่ปุ่นเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรี นั้นโรคต่างๆได้ทวีความรุนแรงขึ้น เนื่องจากสาเหตุหลายประการ คือ

ประการที่หนึ่งกลุ่มบุคคลต่างๆที่ทางกองทัพญี่ปุ่นนำเข้ามานั้นบางคนเป็นโรคติดต่อ เช่นทหารญี่ปุ่นได้เกณฑ์จ้างกรรมกรพม่าและแขกมาใช้ในการทำทางรถไฟในอาณาเขตซึ่งติดต่อกับดินแดนไทยทาง จังหวัดกาญจนบุรี เป็นจำนวนมากปรากฏว่าในหมู่กรรมกรเหล่านี้มีผู้เป็นอหิวาตกโรค และไข้ทรพิษ เช่น สาธารณสุขจังหวัดกาญจนบุรีได้รายงานว่

หน่วยทหารญี่ปุ่นซึ่งประจำสร้างทางรถไฟดอนบ้านนิเถะ ตำบลหนองลู กิ่ง อำเภอสงขลาบุรี ได้เกณฑ์คน มาจากมะละแหม่ง เข้ามาทำงานเป็นจำนวนมากราว 1,000 คน คนที่เข้ามาเป็นคนสกปรกบางคนเป็นไข้ทรพิษ เกรงว่าเชื้อโรคจะแพร่ระบาดลงมาทางใต้ได้¹

ประการที่สอง ในภาวะสงครามแพทย์ พยาบาล ยา และอุปกรณ์การแพทย์มีน้อย ซึ่งจะเห็นได้จากญี่ปุ่นเข้าใจว่าประเทศไทยมีแพทย์มาก จึงได้ติดต่อขอมา 30 นายและผู้ช่วยแพทย์ 60 นาย เพื่อป้องกันและปราบโรคของบรรดากรรมกรสร้างทางรถไฟ แต่ได้รับแพทย์ 2 คน² แสดงให้เห็นว่าแพทย์จำนวนน้อย ยาในท้องตลาดหาซื้อไม่ได้ นอกจากนี้ทหารญี่ปุ่นยังควบคุมยาคิวินินทั้งหมดโดยคนไทยไม่มียาเลย³

ประการที่สาม การที่กรรมกรที่เข้ามานั้นขาดความรู้และความเข้าใจในการป้องกันโรคและการระงับการแพร่กระจายของโรค เช่น กรรมกรพม่า แขกที่ทำงานที่บ้านนิเถะ อำเภอสงขลาบุรี เป็นโรคอหิวาต์ และโดยที่อยู่เป็นต้นน้ำกาญจนบุรีอยู่ได้น้ำ ราษฎรใช้น้ำร่วมกันในแม่น้ำสายนี้จึงอาจได้รับเชื้อโรคได้ถ้าป้องกันไม่ดี⁴

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2487 - 2488, 18 มีนาคม - 17 พฤษภาคม). *ชื่อยาคิวินินให้ข้าราชการไปราชการต่างจังหวัด*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7/197.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486,3 สิงหาคม - 31 ธันวาคม). *บันทึกการประชุมทูตทหารบกญี่ปุ่นตั้งแต่ 3 สิงหาคม - ธันวาคม*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.9./15.

³ John Coast. (1945). *Railroad of death*. P.114.

⁴ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2487, 28 พฤศจิกายน - 29 มกราคม). *รายงานความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.7/42.

ประการที่สี่ ความเป็นอยู่ของกลุ่มบุคคลต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็น เชลยศึก กรรมกรต่างชาติดีที่ทางกองทัพญี่ปุ่นนำเข้ามาอยู่นั้นอยู่ในลักษณะที่ไม่ถูกสุขลักษณะ เช่น กรรมกรส่วนมาก จะทำสกปรกมั่งกาย ไม่ระวังเรื่องกินอยู่หลับนอน ได้แก่ นอนไม่กางมุ้ง ส้วมเป็นลักษณะของ ส้วมเปิดมีหนอนแมลงวันตอม¹ ฉะนั้นจึงปรากฏขึ้น โรคบิดและอหิวาต์ได้ระบาดและกำเริบใน จังหวัดกาญจนบุรี²

ประการที่ห้า ทหารญี่ปุ่นบางคนกระทำการไม่ถูกต้องทำให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคได้ เช่น ใช้ตุ๊กตะเปิดปาลงน้ำเพื่อให้ปลาตายทำให้น้ำเหม็น ข่าโค ข่าหมู แล้วทิ้งซากไว้ในน้ำ³ซึ่งทำให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคได้

จากสาเหตุดังกล่าวทำให้เกิดการแพร่กระจายของโรคติดต่อ ซึ่งในระหว่างที่มีการสร้างทางรถไฟสายไทย - พม่า นั้น ได้มีผู้ที่เจ็บป่วยเป็นอันมากทั้งที่เป็นชาวบ้าน กรรมกรที่เชลยศึกที่เข้ามาเพื่อสร้างทางรถไฟ โรคติดต่อที่ระบาด เช่น โรคอหิวาต์ กรรมกรแขกหลบคนที่หลบหนีมาถึงกาญจนบุรี ได้เล่าว่า

เหล่ากรรมกรแขกและจีนได้ป่วยเป็นบิด และโรคอหิวาต์ ตลอดจนไข้จับสั่น เป็นจำนวนมาก จนฝ่ายญี่ปุ่นไม่สามารถให้ การรักษาได้ทั่วถึง ทำให้เกิด ระบาดระลอกกันไป ในจำนวนพวกที่ป่วยนี้ เมื่อมีอาการหนักและหมดหวัง จะรอดก็ถูกฝังเสียก่อนจะสิ้นลมก็มี สำหรับกรรมกรผู้เล่าเรื่องนี้ ได้หลบมารักษาตัวอย่างตามบุญตามกรรมในศาลาวัดใต้ จังหวัดกาญจนบุรี ต่อมา มีนายแพทย์ ไทยทราบเรื่องได้ไปช่วยพยาบาลให้ แต่อยู่ได้เพียง 2 วัน ก็ถึงแก่กรรม เพราะโรค บิดเรื้อรัง⁴

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486 - 2488, 26 มีนาคม - เมษายน). อหิวาตกโรค (อหิวาตกโรคระบาดที่จังหวัดกาญจนบุรี, กรุงเทพฯ, ระเบิด, เกาะกรีด, ประเทศพม่า. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.4.4/14.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2487, 28 พฤศจิกายน - 29 มกราคม). รายงานความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติกรรมของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7/42.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2487 - 2488, 18 มีนาคม - 17 พฤษภาคม). ซ้อยาควินินให้ข้าราชการไปราชการต่างจังหวัด. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 2.7/197.

⁴ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2487, 28 พฤศจิกายน - 29 มกราคม). เรื่องเดิม. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7/42.

โรคระบาดร้ายแรงอีกโรคที่เกิดขึ้นในจังหวัดกาญจนบุรี คือ กาฬโรค ในวันที่ 30 มกราคม 2487 มีกาฬโรคเกิดขึ้นที่ค่ายทหารญี่ปุ่นกาญจนบุรี จนต้องซื้อสังกะสีไปล้อมในที่ต่างๆ หลายแห่ง เพื่อป้องกันกาฬโรคและที่ค่ายทหารญี่ปุ่นกาญจนบุรี¹

ในการป้องกันการโรคนั้นทางฝ่ายไทยและญี่ปุ่นได้ร่วมมือกันที่จะแก้ไขปัญหาโรคระบาดได้แก่ในการที่จะนำกรรมกรเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีนั้น ทางฝ่ายไทยได้มีการขอร้องให้ทางฝ่ายญี่ปุ่นได้มีการป้องกันโรคติดต่อก่อนที่จะนำเข้ามาให้มีการฉีดยาป้องกันโรคคอหิวด์และการปลูกฝีให้เชลยศึกทุกคนและมีหน่วยป้องกันไข้จับสั่น²

ทางฝ่ายไทยก็ได้จัดการตั้งสถานีกักกันตรวจชั้นสูตรโรคขึ้นที่ตำบลพระเจดีย์สามองค์ เสียเองทั้งนี้เพื่อหวังผลให้ได้รับความปลอดภัยแก่ประชาชนชาวไทย ในส่วนของทหารญี่ปุ่นได้มีการป้องกันกาฬโรคโดยการตรวจกำจัดหนูและฉีดวัคซีนป้องกันให้แก่ผู้ที่อยู่ในเขตนี้ ตลอดถึงผู้ที่ผ่านไปมาขอให้ทางอำเภอร่วมมือด้วย⁴

การป้องกันโรคคอหิวด์ ได้มีการจัดการ

1. ทำการฉีดวัคซีนแก่คนในท้องที่อย่างเร่งรีบ
2. คนต่างถิ่นเมื่อเข้ามาบ้านโป่ง ทางรถยนต์ รถไฟก็จับฉีดวัคซีนหมด
3. ห้ามคนที่ฉีดวัคซีนยังไม่ครบ 6 วันไปจังหวัดอื่นๆ
4. ได้ตั้งด่านตรวจที่สถานีบ้านโป่ง กาญจนบุรี นครปฐม 3 แห่ง
5. ไปตั้งโรงพยาบาลเอกเทศไว้รักษาคนป่วยแล้ว
6. ห้ามไม่ให้คนถ่ายอุจจาระลงในแม่น้ำ⁵

นอกจากโรคที่ได้กล่าวมาแล้วยังมีการเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ เช่น วัณโรค โรคเรื้อน คุดทะราด โรคติดต่ออื่นๆรวมทั้งโรคผิวหนังนานาชนิด เป็นจำนวนมากโรคเหล่านี้เป็นผลมาจากบ้านเรือนที่สกปรกไม่ได้สุขลักษณะเป็นสำคัญของราษฎรรัฐบาลในขณะนั้นได้มี

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2488, 7 มกราคม - 31 มกราคม). *อนุกรรมการผสมประจำจังหวัดกาญจนบุรี*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.5.3/3.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2487, 28 พฤศจิกายน - 29 มกราคม). *รายงานความเคลื่อนไหวของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น, การสร้างทางรถไฟและรถยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.7/42.

³ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2487, 12 กุมภาพันธ์ - 29 มกราคม). *ตั้งด่านกักตรวจโรค*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.11/40.

⁴ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2488, 7 มกราคม - 31 มกราคม). *เรื่องเดิม*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.5.3/3.

⁵ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2488, 7 มกราคม - 31 มกราคม). *เรื่องเดิม*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.5.3/3.

นโยบายให้ประชาชนจัดบ้านเรือนอันเป็นที่อยู่อาศัยให้สะอาดเรียบร้อยเสมอ โดยชักชวนให้ประชาชนกระทำการดังนี้

1. ย้ายเข้าของภายในบ้านเรือนนอกฝั่งแดด
2. เก็บกวาดหยักไย และสิ่งปฏิกูล บนเพดานใต้หลังคาบ้านภายในบ้านและใต้ถุนบ้านไปเผาไฟ หรือฝังเสีย
3. เช็ดล้างฝาบ้านทั้งภายในและภายนอกให้สะอาด
4. กวาดขยะมูลฝอยตามบริเวณที่อยู่อาศัยไปเผาไฟหรือฝังเสีย
5. เก็บกระป๋อง กะลา เผาไฟ หรือฝังเสีย

จะเห็นได้ว่าทั้งทางรัฐบาลไทยและทางกองทัพญี่ปุ่นได้พยายามที่จะแก้ไขและป้องกันโรคติดต่อ แต่อยู่ในภาวะสงครามจึงกระทำไต่ยาก เนื่องจากสาเหตุต่างๆดังกล่าว

การเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นทำให้เกิดโรคระบาดในจังหวัดกาญจนบุรีมีความรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากกรรมกรที่กองทัพญี่ปุ่นนำเข้ามานั้นมีสุขภาพไม่บางคนเป็นโรคติดต่อและยังมีขาดความรู้ความเข้าใจในการที่รักษาสุขภาพอนามัยให้ถูกสุขลักษณะ ประกอบกับอยู่ในภาวะสงครามทำให้การรักษาพยาบาลเป็นไปด้วยความยากลำบากทำให้โรคเกิดการแพร่ระบาดได้อย่างง่ายดาย

6. ปัญหาด้านการศึกษา

ในการเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรีนั้นได้ให้การศึกษาและศาสนาภายในจังหวัดกาญจนบุรีได้รับความเสียหายหลายประการ คือ ประการที่หนึ่ง โรงเรียนต้องปิดไม่มีการเรียนการสอน การเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพาในระยะแรกนั้นโรงเรียนยังเปิดทำการอย่างปกติ ต่อมาใน พ.ศ. 2487 โรงเรียนทุกแห่งปิดหมด เนื่องจากมีการทิ้งระเบิดรุนแรงมาก¹

ประการที่สองกองทัพญี่ปุ่นได้ใช้อาคารของโรงเรียนเป็นที่ตั้งค่ายและกองบัญชาการสถานที่ที่ทหารญี่ปุ่นได้ปลูกสร้างค่ายในโรงเรียนคือ โรงเรียนวิสุทธิรังษีซึ่งเป็นโรงเรียนประจำจังหวัดกาญจนบุรีเป็นที่พักอาศัยในคราวที่เดินทางผ่านจังหวัด² ในช่วงสงครามมหาเอเชียบูรพานั้นโรงเรียน ได้ตั้งอยู่ใกล้เคียงกับวัดไชยชุมพล (วัดใต้) โรงเรียนประชาบาลวัด

¹ บุญรอด ชลารักษ์. (2536). "กาญจนบุรีกับสงครามโลกครั้งที่ 2," เอกสารเผยแพร่ประกอบการจัดนิทรรศการประวัติศาสตร์กาญจนบุรี. หน้า 45.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485, 17 เมษายน – 4 พฤษภาคม). บัญชีแสดงค่าเสียหายอันเกิดจากการกระทำของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2:8/48.

ดอนตูม ทำที่พักชั่วคราว¹ ของทหารหน่วยพยาบาล แล้วให้นักเรียนไปเรียนที่โรงเรียนชั่วคราว

นอกจากนี้ยังมีสถานที่สร้างค่ายใกล้เคียงกับโรงเรียน คือโรงเรียนประชาบาล ตำบลวังศาลา(บ้านหัวพง) อำเภอท่าม่วง จุคนได้ประมาณ 1,000 คน² แล้วยังขอขึ้นไปอาศัยที่โรงเรียนชั่วคราวในขณะที่ยังปลูกสร้างค่ายไม่เสร็จเฉพาะเวลาฝนตก ทางฝ่ายเจ้าหน้าที่ทางจังหวัดได้เป็นห่วงว่าจะก่อให้เกิดปัญหาหระหว่งทหารญี่ปุ่นกับเด็กนักเรียน จึงได้ขอร้องมิให้ทหารญี่ปุ่นและเชลยศึกเข้าไปปะปนหรือประพฤติเกะกะเด็กนักเรียนเลยเป็นอันขาด³ ในการป้องกันในระยะแรกนั้นทางญี่ปุ่นได้เว้นพื้นที่ตอนหน้าโรงเรียนไว้เพื่อให้เด็กเล่นตลอดจนทำถนนสำหรับเดินไปสู่ตัวโรงเรียนพร้อมทั้งให้ล้อมรั้วกันส่วนให้เป็นที่เรียบร้อยไม่มีการเสียหายแก่การศึกษาหรือยุ่งยาก อย่างไรก็ตามแม้จะพยายามมิให้เกิดปัญหาดังกล่าวแต่ก็มีปัญหาอันเนื่องจากการที่ค่ายญี่ปุ่นตั้งอยู่ใกล้โรงเรียน ซึ่งทำให้เกิดการกระทบกระทั่งกัน เช่น การที่ทหารญี่ปุ่นชอบมาเที่ยวดู และชอบล้อเล่นกับนักเรียนหญิง ในบางครั้งมีการแสดงท่าทางที่ไม่เหมาะสมสื่อไปทางลวนลามทางเพศ เป็นต้น

ประการที่สาม พัสตุและคุรุภัณฑ์ได้รับความเสียหาย เนื่องจากการที่ญี่ปุ่นเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีเพื่อสร้างทางรถไฟสายไทย - พม่า ทำให้พื้นที่จังหวัดนี้เป็นเป้าหมายในการทิ้งระเบิดทำให้พัสตุและคุรุภัณฑ์เสียหายจากการที่ทหารญี่ปุ่นได้เข้าใช้สถานที่ของโรงเรียนเพื่อเป็นที่อยู่อาศัย เช่น พัสตุและคุรุภัณฑ์ของโรงเรียนวิสุทธิรังษีที่กองทหารญี่ปุ่นใช้ได้รับความเสียหายคิดเป็นราคารวมทั้งค่าซ่อมแซมสถานที่และค่าพัสตุที่ศูนย์หายรวมทั้งสิ้นเป็นเงิน 1,034 บาท⁴

จากความเสียหายทางการศึกษาที่ทางจังหวัดกาญจนบุรีได้รับนั้น ทางเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยและทางฝ่ายญี่ปุ่นได้พยายามที่จะช่วยกันแก้ไขปัญหาคือ

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2488, 7 มกราคม - 31 มกราคม). *อนุกรรมการผสมประจำจังหวัดกาญจนบุรี*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.5.3/3.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด.(2485 - 2488, 26 พฤษภาคม - 21 กันยายน). *การใช้ที่ดินของฝ่ายญี่ปุ่นสร้างที่พักเพื่อดำเนินการสร้างทางรถไฟสายไทย-พม่า พระราชกฤษฎีกาเวนคืนทำทางรถไฟสายไทย - พม่าข้อบังคับออกตามกฎอัยการศึก*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.4.1.2/3.

³ แหล่งเดิม

⁴ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485, 17 เมษายน - 4 พฤษภาคม). *บัญชีแสดงค่าเสียหายอันเกิดจากการกระทำของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.8/48.

ในการปลูกสร้างค่ายนั้นให้ปลูกสร้างค่ายให้ห่างโรงเรียนกับหมู่บ้าน หรือตลาด ชุมชนเมื่อไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ก็ให้มีการทำรั้วกันอาณาเขตกันให้แข็งแรงเพื่อมิให้ปะปน กัน¹ และทางจังหวัดได้แนะนำไปยังนายอำเภอต่าง ๆ มิให้ทหารญี่ปุ่นปลูกสร้างที่พักใกล้โรงเรียนหรือตลาดชุมชน แต่บางกรณีทางอำเภอได้ตกลงไปแล้ว จึงให้ทางอำเภอตกลงกับ ฝ่ายญี่ปุ่นจัดการป้องกัน คือ

1. ให้ทำรั้วปิดกันตามสภาพของพื้นที่รั้วที่กันให้สูงท่วมศีรษะและปิดทึบ มองไม่เห็นกัน
2. ทางเดินเข้า – ออก หรือทางรถยนต์ของฝ่ายญี่ปุ่น ขอให้ติดทางเสียใหม่ มิให้ปะปนกับนักเรียน
3. ที่อาบน้ำของทหารญี่ปุ่น ถ้าจะเปลือยกายอาบน้ำ ก็ขอให้ปิดกันให้มิดชิดอย่าให้ปรากฏ แก่สายตาคนภายนอก
4. ห้ามปราบครู นักเรียน ชายหญิง มิให้ไปเกี่ยวข้องหยอกเย้าล้อเลียน ทหารญี่ปุ่น
5. ถ้ามีเรื่องไม่เหมาะสมไม่ควรอย่างไรเกิดขึ้นให้ครูรับรายงาน²

จากการแก้ไขปัญหานี้ในลักษณะนี้จะทำให้ปัญหาความขัดแย้งของทหารญี่ปุ่นกับ นักเรียนและครูลดน้อยลง

7. ปัญหาประชาชนไม่มีที่อยู่อาศัย

การเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นนั้น ได้เข้ามาขอใช้ที่ดินในจังหวัดกาญจนบุรี เป็นจำนวนมากเพื่อใช้ในกิจการทหารทำให้ประชาชนไม่มีที่อยู่อาศัยขาดที่ดินทำกิน ซึ่งเป็น ปัญหาที่เกิดจากการเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่น

ในการขอใช้ที่ดินเพื่อกิจการทหารของกองทัพญี่ปุ่นนั้น ได้มีหลายพื้นที่ ที่เป็นที่ดิน ทำกินและมีบ้านเรือนอยู่อาศัยอยู่มาก เช่น ในพื้นที่ ตำบลลำลูกแก อำเภอท่ามะกา มีชาวบ้าน

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485, 16 – 23 กันยายน). การรักษาความไมตรีในเรื่องทหาร ญี่ปุ่น เตะครูใหญ่โรงเรียนประชาบาลวังศาลา 2 กาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7/38.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 – 2488, 26 พฤษภาคม – 21 กันยายน). การใช้ที่ดินของ ฝ่ายญี่ปุ่นสร้างที่พักเพื่อดำเนินการสร้างทางรถไฟสายไทย-พม่า พระราชกฤษฎีกาเวนคืนทำทางรถไฟสาย ไทย – พม่าข้อบังคับออกตามกฎอัยการศึก. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.4.1.2/3.

อยู่หนาแน่นถึง 144 หลังคาเรือน¹ พื้นที่บ้านดอนกระชาย มีบ้านเรือน 38 หลังคาเรือน มีราษฎร 88 คน บ้านยาง มีประมาณ 90 หลังคาเรือน บ้านหนองกระจอย มีประมาณ 93 หลังคาเรือน และ ตำบลดอนขมิ้น ตำบลท่าไม้ ตำบลท่ามะกา ตำบลท่าเรือ ตำบลตะคร้ำเอนรวม 5 ตำบล มีราษฎรได้รับความเสียหาย 138 ราย² นอกจากนี้ยังมีพื้นที่อื่นๆอีก³

จะเห็นว่าพื้นที่ ที่ทางกองทัพขอใช้เพื่อกิจการทหารมีเป็นจำนวนมาก เมื่อราษฎรต้องอพยพทำให้ราษฎรต้องเดือดร้อนมาก ได้รับความลำบากมาก เนื่องจากไม่มีที่อยู่อาศัย ชาติที่คืนในการประกอบอาชีพส่วนใหญ่เป็นที่นาและไร่ เพราะว่าพื้นที่ ที่ดินที่เลือกตั้งถิ่น

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486 - 2487, 23 ตุลาคม - 1 มีนาคม). การขอประชุมเรื่อง กองทัพญี่ปุ่นขอใช้ที่ดินในจังหวัดต่างๆได้แก่ กรุงเทพมหานคร, สระบุรี, ปราจีนบุรี, อุบลราชธานี, นครปฐม, นครนายก, ประจวบคีรีขันธ์, พระตะบอง, นครสวรรค์, ราชบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.6.6/5.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 - 2488, 26 พฤษภาคม - 21 กันยายน). การใช้ที่ดินของฝ่ายญี่ปุ่นสร้างที่พักเพื่อดำเนินการสร้างทางรถไฟสายไทย-พม่า พระราชกฤษฎีกาเวนคืนทำทางรถไฟสายไทย - พม่าข้อบังคับออกตามกฎหมายการศึกษา. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.4.1.2/3.

³ เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2486 คือ 1. พื้นที่บางส่วนในบริเวณ บ้านใหม่ดอนกระชาย ท้องที่อำเภอบ้านโป่ง 2. พื้นที่บางส่วนในบริเวณบ้านยาง ท้องที่อำเภอบ้านโป่ง 3. พื้นที่บางส่วนในบริเวณบ้านหนองกระจอย ท้องที่อำเภอบ้านโป่ง 4. พื้นที่บางส่วนในบริเวณบ้านบางพัง ท้องที่อำเภอบ้านโป่ง 5. พื้นที่บางส่วนในบริเวณบ้านท่าผา ท้องที่อำเภอบ้านโป่ง 6. พื้นที่บางส่วนในบริเวณบ้านลูกแก ท้องที่อำเภอท่ามะกา 7. ตำบลปากแรด ท้องที่อำเภอบ้านโป่ง 8. ตำบลวังขนาย อำเภอท่าม่วง อ้างจาก กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486 - 2487, 7 กรกฎาคม - 1 กรกฎาคม). ญี่ปุ่นขอใช้ที่ดินบริเวณ จังหวัดกาญจนบุรี, นครปฐม, สมุทรปราการ, กรุงเทพมหานคร. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.6.6/3. วันที่ 19 พฤศจิกายน 2486 ขอใช้ที่ดิน ตำบลหนองกบสำหรับเป็นที่พักเชลยและที่ตั้ง ป.ต.อ. วันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2487 ขอใช้ที่ดิน เขาดิน ตำบลเขาดิน อำเภอท่าม่วง เพื่อสร้างโรงงานรถไฟ อ้างจาก กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2487, 20 มกราคม - 28 ธันวาคม). ญี่ปุ่นขอใช้ที่ดินอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อใช้เป็นโรงงานซ่อมรถไฟ. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.6.6/16. วันที่ 3 พฤษภาคม 2487 ขอใช้ที่ดินที่บ้านลุ่มท่านกเอี้ยง ตำบลท่าล้อ อำเภอท่าม่วง เพื่อทำที่พักทหารและคนงาน เป็นที่ดินของราษฎร รวม 5 ราย วันที่ 4 พฤษภาคม 2487 ขอใช้พื้นที่ บ้านศรีโลหะ ตำบลท่าม่วง วันที่ 26 พฤษภาคม 2487 ขอใช้ที่ดิน 2 แห่ง บริเวณบ้านท่ามะขาม ตำบลท่ามะขาม อำเภอเมืองกาญจนบุรีและอำเภอบ้านโป่งวันที่ 22 กันยายน 2487 ขอใช้ที่ดินที่ ตำบลบ้านใต้ อำเภอเมืองกาญจนบุรี วันที่ 2 พฤศจิกายน 2487 พื้นที่บริเวณท่ามะขาม วันที่ 5 ธันวาคม 2487 พื้นที่บริเวณวังขนาย บริเวณบ้านศาลตึก อำเภอท่าม่วง รวมที่ดิน 217 ไร่ 19 วา มีบ้านเรือน 31 ครอบครัวยังจากกองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486 - 2488, 23 ธันวาคม - 23 สิงหาคม). ญี่ปุ่นขอใช้ที่ดินจังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.6.6/9.

ฐานนั้นเป็นพื้นที่เหมาะสมที่จะปลูกพืชผล ในการรื้อถอนเคลื่อนย้ายบ้านเรือนก็ไม่ใช้เป็นของง่ายเพราะบางครัวเรือนมีข้าวอยู่ในถังปริมาณมากถึง 40 – 50 เกวียน มีโค กระบือ อยู่ในคอกจำนวนมาก เมื่อย้ายไปก็ไม่รู้ว่าจะไปอยู่ที่ไหน

การแก้ไขปัญหาคือ ทางกระทรวงมหาดไทยได้ให้ข้าหลวงประจำจังหวัดกาญจนบุรีได้ทำการเจรจากับทางฝ่ายญี่ปุ่นให้พยายามหลีกเลี่ยงบริเวณที่มีประชากรอยู่อย่างหนาแน่น และในพื้นที่ที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ก็ให้ทางกองทัพญี่ปุ่นจ่ายค่าเช่าแก่ราษฎรผู้เป็นเจ้าของที่ดิน โดยค่าเช่าที่ดินของอำเภอ คิดค่าเช่าถ้าเป็นที่บ้าน สวนหรือไร่ คิดค่าเช่าไร่ละ 5 บาทต่อเดือน ถ้าเป็นที่นาหรือที่ป่าผืน คิดค่าเช่าไร่ละ 2 บาท ต่อเดือน ต่อมาวันที่ 21 มีนาคม 2487 ผู้แทนกรมประสานงานพร้อมด้วยข้าหลวงประจำจังหวัดและนายอำเภอได้ประชุมวางอัตราค่าเช่ากันใหม่ ผลที่สุดตกลงเรียกค่าเช่าไร่ละ 2 บาท ต่อเดือน โดยไม่แยกประเภทว่าจะเป็นที่ชนิดใดทั้งนี้เพื่อสะดวกในการพิจารณา และไม่ต้องยุ่งยากในการพิจารณา ปัญหาต่างๆตลอดจนเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่กองทัพญี่ปุ่นได้เร็วขึ้น¹ ในการชำระค่าเช่านั้นจะชำระปีละ 2 ครั้ง

การเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นทำให้สภาพสังคมของจังหวัดกาญจนบุรีเปลี่ยนแปลงไปในด้านของปัญหาสังคมนั้นได้เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งในบางปัญหาได้ขึ้นก่อนหน้าที่กองทัพญี่ปุ่นจะเข้าสู่จังหวัดกาญจนบุรี เช่น ปัญหาการเกิดโรคระบาด แต่ก็ยังเป็นปัญหาที่ไม่รุนแรง และในบางปัญหาได้เกิดขึ้นมาเพราะการเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่น เช่น ปัญหาด้านการศึกษา ปัญหาประชาชนไม่มีที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดจากการเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นโดยตรง จากปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเข้ามาของกองทัพญี่ปุ่นนี้ มีผลทำให้ราษฎรทั่วไปที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนี้ต่างก็ได้รับความกระทบกระเทือนไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม

8. ความสัมพันธ์อันดีระหว่างทหารญี่ปุ่นกับราษฎรไทย

ทหารญี่ปุ่นที่เข้ามาตั้งฐานทัพอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรีนั้นได้พยายามจะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในท้องถิ่น เป็นการสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัวกับชาวบ้าน ทหารญี่ปุ่นส่วนใหญ่ไม่ทำร้ายชาวบ้านและยังได้มีการขายสินค้าให้กับทหารญี่ปุ่นทำให้มีรายได้ดี เพราะญี่ปุ่นจะมีเงินในการจับจ่ายซื้อของมาก

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 – 2488, 7 มกราคม – 31 มกราคม). อนุกรรมการผสมประจำจังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด.2.5.3/3.

โดยทั่วไปแล้วทหารญี่ปุ่นส่วนใหญ่จะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับชาวบ้าน ทหารญี่ปุ่นจะอยู่ภายในค่ายของตนเอง โดยมากจะออกมาเพื่อติดต่อซื้อขาย ชาวบ้านจึงไม่รู้สึกเกรงกลัวทหารญี่ปุ่น¹ การติดต่อระหว่างราษฎรกับทหารญี่ปุ่นมีอยู่ด้วยกันหลายลักษณะ

ประการที่หนึ่งด้านการค้า ชาวบ้านนิยมที่จะทำการค้ากับทหารญี่ปุ่น เพราะทหารญี่ปุ่นมีกำลังในการซื้อมาก สำหรับสินค้าที่ชาวบ้านนำไปขาย คือขนมโก๋ ถั่วเขียวต้มน้ำตาล ไข่ต้ม กุ้งรม มะละกอ เหล้า บุหรี่ นอกจากนี้ทหารญี่ปุ่นยังสอนให้แม่ค้าทำขนมโมจิ โดยนำถั่วเขียวมากวนใส่น้ำตาลทำเป็นไส้หน้าแบ่งมาห่อแล้วขายกับกับชาวญี่ปุ่น²

ประการที่สองการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ในระยะแรกของการสงครามภาวะการณ์ยังไม่ถึงขีดสุด ทหารญี่ปุ่นบางคนที่ต้องการที่จะเรียนรู้ภาษาไทยได้พยายามที่จะพูดคุยกับชาวบ้านและเล่นกับเด็ก ๆ สอนให้เด็ก ๆ เรียนรู้ภาษาญี่ปุ่น นายดอกอ้อ พรหมชนะ อดีตอาจารย์ใหญ่โรงเรียนรางหวายได้เล่าว่า “เคยรับประทานขนมของญี่ปุ่นมีลักษณะเป็นแป้งมีรสหวานคล้ายขนมโมจิแต่ไม่มีไส้ด้านนอกโรยด้วยแป้งมัน”³ แสดงว่าทหารญี่ปุ่นพยายามที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีกับราษฎรไทย

ในส่วนของทางราชการในจังหวัดกาญจนบุรี ได้ดำเนินการเพื่อรักษาความสัมพันธ์อันดีกับทหารญี่ปุ่น เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหา ดังนี้

1. ได้ให้ข้าราชการทำการตรวจค้นไม่ให้กรรมกรที่เข้ามาทำงานมีอาวุธ และอบรมให้ราษฎรไทยช่วยเหลือญี่ปุ่น
2. มีการอบรม เพื่อชี้แจงให้ราษฎรที่อยู่ใกล้กับหน่วยทหารญี่ปุ่นให้เข้าใจเกี่ยวกับเป็นมิตรและให้การช่วยเหลือทหารญี่ปุ่น
3. มีการสั่งเก็บอาวุธปืนของราษฎรในตำบลและตำบลใกล้เคียงกับหน่วยทหารญี่ปุ่น เพื่อป้องกันเหตุร้าย
4. สั่งห้ามไม่ให้ราษฎรเข้าใกล้หน่วยทหารญี่ปุ่นหรือค่ายเชลยศึกและตักเตือนไม่ให้เที่ยวกลางคืนและเสพสุรา
5. ให้ราษฎรประพฤติตนสุภาพเรียบร้อยต่อทหารญี่ปุ่นและถือเสมือนญาติพี่น้อง⁴

¹ เจริญ ทับทิม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จันทิรา ใจรักษา เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 110 หมู่ 3 ตำบลท่ามะขาม อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันที่ 12 กันยายน พ.ศ.2543.

² อรุณ จันทรศิริ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จันทิรา ใจรักษา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิพิธภัณฑ์สงครามโลกครั้งที่ 2 อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2543.

³ ดอกอ้อ พรหมชนะ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จันทิรา ใจรักษา เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 42 หมู่ 1 ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2543.

⁴ มหาคไทย,กระทรวง. (2485 – 2486). *กรณีพิพาทระหว่างทหารญี่ปุ่นกับคนไทยที่จังหวัดกาญจนบุรีกับราชบุรี*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. มท.3.1.4.10/10.

นอกจากนี้ยังมีประกาศของข้าหลวงประจำจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อให้รักษาความสัมพันธ์อันดีกับทหารญี่ปุ่น จากนโยบายดังกล่าวมีผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างทหารญี่ปุ่นกับราษฎรไทยไปไปด้วยดี

ในกลุ่มของผู้นำฝ่ายปกครองระหว่างญี่ปุ่นกับไทย ได้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการจัดงานเลี้ยงเพื่อเชื่อมสัมพันธ์ไมตรี เช่นฝ่ายญี่ปุ่นได้จัดงานฉลองงานพิธีสมโภชเพื่อฉลองวันที่ระลึกของสมเด็จพระเจ้าจักรพรรดิ (เมอียิ) ในวันที่ 3 พฤษภาคม 2487 ที่ค่ายตำบลบ้านเหนือ อำเภอเมืองกาญจนบุรี ได้มีการเชิญข้าหลวงประจำจังหวัดกาญจนบุรี คณะกรรมการจังหวัดและหัวหน้าส่วนราชการฝ่ายไทย เพื่อไปเป็นเกียรติบรรยายภาคในงานเป็นไปด้วยอัธยาศัยไมตรีที่ดีต่อกัน¹ และในวันที่ 5 กรกฎาคม 2487 ทางฝ่ายไทยโดยทางข้าหลวงประจำจังหวัดกาญจนบุรีได้จัดงาน สโมสรสันนิบาตเพื่อส่งเสริมสัมพันธ์ไมตรีระหว่างไทยกับญี่ปุ่น โดยมี พลตรีอากาศิ ผู้บัญชาการสร้างทางรถไฟทหารญี่ปุ่นเป็นประธานภายในงานได้มีการรับประทานอาหาร และร่วมสนุกโดยการจัดให้มีดนตรีไทย ดนตรีสากล รำวง การร้องเพลงไทยและเพลงญี่ปุ่น การแสดงบนเวที ทั้งทหารไทยและทหารญี่ปุ่นได้ร่วมงานกันอย่างสนุกสนาน² การที่มีการจัดงานฉลองแล้วเชิญเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยและญี่ปุ่นมาร่วมงานทำให้สัมพันธ์ไมตรีระหว่างไทยกับญี่ปุ่นเป็นไปด้วยดี

การเข้ามาของทหารญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรีในด้านความสัมพันธ์กับชาวบ้านโดยทั่วไปนั้น นับได้ว่ามิได้ก่อให้เกิดปัญหาแต่อย่างใด เว้นเสียว่ามีชาวบ้านบางกลุ่มที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับคนหรือทรัพย์สินของกองทัพญี่ปุ่น เช่นการเข้าไปติดต่อกับเชลยศึก การเข้าไปลักทรัพย์ของกองทัพญี่ปุ่น เป็นต้น หรือในบางกรณีทหารญี่ปุ่นบางคนที่ประพฤติตนไม่ถูกต้องตามระเบียบของกองทัพจึงได้ก่อให้เกิดความขัดแย้ง

ในด้านความสัมพันธ์ที่ตึงนอกจากทหารญี่ปุ่นแล้ว คนไทยบางกลุ่มยังมีสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเชลยศึกจนเป็นการสร้างชื่อเสียงให้กับคนไทย เพราะว่าคนไทยส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่จิตใจเมตตาและช่วยเหลือผู้อื่นที่ได้รับความทุกข์ทรมาน ราษฎรไทยในจังหวัดกาญจนบุรีก็เช่นเดียวกันได้ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ได้รับความลำบากจนเป็นที่โจษจันทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ในสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพาก็เช่นเดียวกัน จากการที่ราษฎรในจังหวัดกาญจนบุรีเป็นผู้ที่มีจิตใจเมตตาต่อเชลยศึก ส่งผลให้เชลยศึกเมื่อครั้งสงครามมหาเอเชียบูรพาได้ก่อตั้ง มูลนิธิ The Weary Dunlop – Boonpong Fellowship

¹ กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 – 2488, 7 มกราคม – 31 มกราคม). *อนุกรรมการผสมประจำจังหวัดกาญจนบุรี*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.5.3/3.

² กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2487, 8-13 กรกฎาคม). *ข้าหลวงประจำจังหวัด จัดให้มีงานสโมสรสันนิบาตเพื่อส่งเสริมสัมพันธ์ไมตรีระหว่างไทย – ญี่ปุ่น*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด. 2.7/264.

มูลนิธิ The Weary Dunlop – Boonpong Fellowship ได้ก่อตั้งขึ้นเนื่องจากความมีจิตเมตตาของนายบุญผ่อง สิริเวชชะพันธ์และชาวบ้านที่จังหวัดกาญจนบุรีได้ช่วยเหลือเชลยศึกในระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพา เพราะชาวบ้านได้พบเห็นเชลยศึกอยู่ในสภาพที่นำส่งสารได้รับความทารุณจากทหารญี่ปุ่น ความทุกข์ทรมานก็เกิดความสงสารได้ให้อาหารผลไม้แก่เชลยศึกในและขณะเดียวกันก็ต้องเสี่ยงกับการถูกทหารญี่ปุ่นจับได้เพราะจะถูกทรมานหรือลงโทษถึงตายนายบุญผ่อง สิริเวชชะพันธ์เป็นบุคคลที่ได้รับการยกย่อง ถึงความมีเมตตาได้ช่วยเหลือเชลยศึก เป็นชาวกาญจนบุรี ได้รับการประมูลส่งอาหารให้กองทัพญี่ปุ่นที่จังหวัดกาญจนบุรีไปพบเห็นความทารุณ ความทุกข์ทรมาน ความเจ็บของเชลยศึกเป็นจำนวนมาก จึงเกิดความสงสาร จึงร่วมกับชาวบ้านลักลอบนำของไปให้พวกเชลยศึก เช่น ยารักษาโรค อาหารและสิ่งจำเป็นอื่นๆ¹ ซึ่งนายบุญผ่องได้ช่วยเหลืออย่างเต็มความสามารถ² นายบุญผ่องได้ให้ความช่วยเหลือโดยเสี่ยงชีวิตลักลอบส่งเสบียงอาหาร ยารักษาโรค และแบตเตอรี่ที่ใช้กับวิทยุสื่อสารให้กับนักโทษฝ่ายสัมพันธมิตรในค่ายกักกันของญี่ปุ่น นอกจากนี้ยังให้ความช่วยเหลือในด้านการเงิน ซึ่งได้นำเช็คจำนวนมากมายขึ้นเป็นเงินสดด้วยความซื่อสัตย์

ด้วยความระลึกถึงคุณความดี ความกล้าหาญของนายบุญผ่อง สิริเวชชะพันธ์และชาวบ้านกาญจนบุรีที่ได้เสี่ยงชีวิตช่วยเหลือเชลยศึก เซอร์ เอ็ดเวิร์ด ดันลอป (Sir Edward Dunlop) ศัลยแพทย์ชาวออสเตรเลีย ซึ่งถูกจับเป็นเชลยชาวออสเตรเลียได้ดำเนินการจัดตั้งกองทุนเพื่อมิตรภาพระหว่างไทย – ออสเตรเลียในนาม “The Weary Dunlop – Boonpong Fellowship” เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2529 ได้รณรงค์หาทุนเพื่อสนับสนุนจากเพื่อนเชลยสงครามที่ยังมีชีวิตอยู่และญาติมิตรเชลยศึกรวมทั้งชาวออสเตรเลียโดยมูลนิธินี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนความรู้ด้านศัลยแพทย์ โดยส่งศัลยแพทย์อาวุโสผู้เชี่ยวชาญจากออสเตรเลีย มาให้ความรู้แก่ศัลยแพทย์ไทยและจัดส่งศัลยแพทย์ไทยไปฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้น เพื่อเพิ่มความรู้ความชำนาญ ณ ประเทศออสเตรเลีย

การก่อตั้งมูลนิธิ The Weary Dunlop – Boonpong Fellowship นี้มาจากความเมตตาของคนไทยจึงได้เกิดมูลนิธิขึ้นทำให้คนไทยได้รับประโยชน์

ในส่วนของการช่วยเหลือก็ได้รับการช่วยเหลือจากคนไทยเช่นเดียวกัน จากบันทึกของนากามูระ, อาเคโตะ.ทหารญี่ปุ่น ได้กล่าวว่า “เรื่องที่ข้าพเจ้ามีความกังวลอยู่ในใจ คือชาวไทยจะปฏิบัติต่อชาวญี่ปุ่นอย่างไร วิตกอยู่ว่าอาจปฏิบัติด้วยท่าทีของคนใจร้าย แบบพลิกหน้ามือ แต่ความเป็นจริงกลับเป็นตรงข้าม คือความเห็นใจของชาวไทยต่อชาวทหารญี่ปุ่น

¹ ลำไย สิริเวชชะพันธ์ เป็น ผู้ให้สัมภาษณ์, จันทรา ใจรักษา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ร้านศิริโอรส ตำบลบ้านเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2543.

² “Bridge to a brutal past” (1973,20 August). *Asia*. หน้า 11.

นั้นเพิ่มพูนขึ้นทุกวัน การช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอและความยากจนนั้นเป็นคำสอนทางพุทธศาสนาอย่างหนึ่ง ชาวไทยได้แสดงให้เห็นว่ายึดหลักคำสอนนี้อย่างชัดเจนในช่วงหลังสงคราม ผู้หญิงชราขายกล้วยได้ใส่กล้วยให้ในยามของทหารญี่ปุ่นผู้ซึ่งอดโรยในดอนเดินทางกลับจากการถูกเกณฑ์แรงงาน โดยที่ไม่เสียดายสินค้าที่สามารถขายได้ในวันนั้นเลย หรือไม่ก็ตำรวจไทยพาทหารญี่ปุ่นซึ่งเหน็ดเหนื่อยมากนั้นออกจากขบวนแถว ให้พักดื่มกาแฟและนมที่ร้านค้าบริเวณนั้น คนขับรถโดยสารให้ทหารญี่ปุ่นนั่งไปด้วยไม่เก็บค่าโดยสาร เรื่องแบบนี้มีให้เห็นเกือบทุกวัน”¹ แสดงให้เห็นถึงความมีจิตใจเมตตาและเป็นผู้มีจิตใจดี

นอกจากนี้ยังเกิดผลดีในด้านวิชาการ ได้มีการค้นพบหลักฐานทางโบราณคดี การที่กองทัพญี่ปุ่นในสมัยสงครามมหาเอเซียบูรพา ได้นำเชลยศึกเข้ามาเพื่อเป็นแรงงานในการสร้างทางรถไฟสายไทย - พม่า นั้น ได้มีเชลยศึกผู้หนึ่ง คือ ดร. แวน ฮิกเคอเรน (Dr. H.R. Van Heekeren) เป็นนักโบราณคดีชาวฮอลันดา เคยทำงานอยู่ในประเทศอินโดนีเซีย ได้ถูกเกณฑ์เข้ามา เพื่อสร้างทางรถไฟสายไทย - พม่า ในระหว่าง พ.ศ. 2486 - 2487 ทำให้ ดร. แวน ฮิกเคอเรน (Dr. H.R. Van Heekeren) มีโอกาสขุดค้นพบหลักฐานทางโบราณคดีในจังหวัดกาญจนบุรี จากการที่ได้ค้นพบครั้งนี้เป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้นักโบราณคดีไทยให้ความสนใจที่จะศึกษาและค้นหาแหล่งโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์ในบริเวณจังหวัดมากขึ้น จนถึงขั้นสรุปได้ว่าจังหวัดกาญจนบุรีเคยเป็นดินแดนที่มนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ เคยอาศัยอยู่ตั้งแต่ยุคหินเก่าตอนปลา การที่มีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับหลักฐานจากโบราณคดีนี้ สืบเนื่องมาจากการที่ทหารญี่ปุ่นเข้ามาและนำเชลยศึกเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อสร้างทางรถไฟสายไทย - พม่า

จะเห็นได้ว่าการที่กองทัพญี่ปุ่นเข้ามาในจังหวัดกาญจนบุรีนั้นได้ส่งผลกระทบต่อสภาพสังคมของราษฎรได้ต่างต่างมากมายตามที่ได้กล่าวมา ซึ่งมีทั้งในด้านดีและด้านเสีย ในด้านดีก็เช่นเป็นการทำให้ชาวโลกได้รู้จักจังหวัดกาญจนบุรีและราษฎรไทยมากขึ้นหลังจากสงครามมหาเอเซียบูรพาในแง่ของความเป็นผู้จิตใจเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์เดียวกัน ชาวจังหวัดกาญจนบุรีได้มีทางรถไฟเป็นเส้นทางการคมนาคมที่สำคัญ ในส่วนของข้อเสียก็เหมือนกับจังหวัดอื่นๆราษฎรต้องได้รับความยากลำบาก สินค้ามีราคาแพง การเกิดความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สินจากการเกิดสงครามโดยที่ราษฎรไม่ได้มีส่วนรู้เห็นด้วย

¹ นากามูระ, อาเคโตะ. (2534). ผู้บัญชาการชาวพุทธ บันทึกผู้บัญชาการ กองทัพญี่ปุ่นประจำประเทศไทย. หน้า 164.

บทที่ 5

บทสรุป

การเข้ามาตั้งฐานทหารญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี ในระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพา เพื่อสร้างทางรถไฟสายไทย - พม่า สำหรับใช้ในการขนส่งยุทโธปกรณ์ไปพม่า โดยเริ่มสร้างทางรถไฟตั้งแต่สถานีหนองปลาตุ๊ก จังหวัดราชบุรีจนถึงด่านพระเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จึงเป็นสาเหตุให้จังหวัดกาญจนบุรีที่มีความสำคัญในช่วงสงครามมหาเอเชียบูรพา จากการที่กองทัพญี่ปุ่นเข้ามานั้น ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพสังคมของจังหวัดกาญจนบุรีในหลาย ๆ ด้าน

ด้านเศรษฐกิจจากการศึกษาพบว่า การเข้ามาของตั้งฐานทัพญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี ทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งมีงานทำโดยการรับจ้างกองทัพญี่ปุ่น ประชากรส่วนหนึ่งมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการประกอบธุรกิจกับกองทัพญี่ปุ่นและกลุ่มบุคคลที่กองทัพญี่ปุ่นนำเข้ามาได้แก่เชลยศึก กรรมกรทั้งชาวไทยและจีน เป็นต้น นอกจากนี้ยังเกิดอาชีพใหม่ๆ ขึ้น เช่น อาชีพนายหน้าหาแรงงานให้กับกองทัพญี่ปุ่น

ในการรับจ้างและทำการค้ากับกองทัพญี่ปุ่นนั้นในระยะแรกประชาชนจะให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากได้รับผลตอบแทนสูงในการจ้างงานนั้นทางกองทัพญี่ปุ่นจะให้ค่าจ้างแรงงานสูงกว่าการจ้างงานปกติ ทั้งนี้เพื่อให้ได้แรงงานเป็นจำนวนมาก แต่ในระยะหลังการทำงานเต็มไปด้วยความยากลำบากและต้องเสี่ยงกับอันตรายต่างๆ เพราะต้องเข้าไปทำงานในท้องที่ทุรกันดารจึงมีผู้หลบหนีและแรงงานหายากมากขึ้น จึงได้มีการนำแรงงานที่เป็นชาวจีนเข้ามาทำงานให้กับกองทัพญี่ปุ่น

การตั้งฐานทัพญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี ทำให้บุคคลบางคนที่ทำการค้ากับกองทัพญี่ปุ่นร่ำรวย จนถึงขั้นเป็นเศรษฐีสงคราม

อย่างไรก็ดีจากการตั้งฐานทัพญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรีได้ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ สินค้ามีราคาแพงและหายากมากขึ้น เนื่องจากภาวะสงครามที่เกิดขึ้นทั่วไปแล้ว ภายในจังหวัดกาญจนบุรียังมีบุคคลต่างๆ ที่เข้ามาเป็นจำนวนมากซึ่งบุคคลเหล่านี้ย่อมต้องการเครื่องอุปโภคบริโภคเป็นจำนวนมากขึ้นไปด้วย ประกอบกับผลผลิตที่ออกสู่ตลาดมีน้อยลงเนื่องจากขาดปัจจัยการผลิต ได้แก่ ที่ดินซึ่งทางกองทัพญี่ปุ่นต้องการใช้ในกิจการทหารทำให้ต้องรื้อถอนบ้านเรือนและที่ดินทำกินได้รับความเสียหายแรงงานบางส่วนเข้าไปรับจ้างให้กับกองทัพญี่ปุ่นจึงส่งผลให้ขาดแคลนปัจจัยการผลิตจึงทำให้สินค้ามีราคาแพงและหายาก ประชาชนต้องได้รับความลำบาก

การตั้งฐานทัพญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรีมีผลทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมเกิดขึ้นมากมาย เนื่องจากภาวะสงคราม ทำให้เศรษฐกิจตกต่ำ ประชาชนมีการดำรงชีพด้วยความยากลำบาก จึงต้องหาทางเอาตัวรอดด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การลักทรัพย์ของกองทัพญี่ปุ่นเพราะภายในค่ายของญี่ปุ่นจะมีเครื่องมือเครื่องใช้มาก แม้ว่าในการเข้าไปลักทรัพย์นั้นจะเป็นการเสี่ยงกับอันตรายเป็นอย่างมากเพราะถ้าหากถูกจับได้จะถูกลงโทษอย่างรุนแรง ปัญหาอาชญากรรมที่เข้ามาเป็นจำนวนมากเนื่องจากกองทัพญี่ปุ่นนำเข้ามาเพื่อเป็นยุทธปัจจัยในการรบ แล้วยังมีราษฎรเข้าไปลักมาขายและเมื่อถึงมือผู้ที่คิดทุจริตจึงทำให้ความรุนแรงของคดีอาชญากรรมเพิ่มขึ้น ปัญหาการค้าฝิ่นเถื่อนเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากเนื่องจากมีผู้ต้องการเสพฝิ่นเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะชาวจีนประกอบกับฝิ่นมีราคาแพง จึงทำให้มีผู้ลักลอบขายฝิ่นเป็นจำนวนมากเพราะได้ผลตอบแทนสูง ปัญหาการเล่นการพนันเกิดขึ้นมากเช่นกันเนื่องจากราษฎรบางคนชอบเล่นการพนันประกอบกับมีรายมากขึ้นจากการรับจ้างกองทัพญี่ปุ่นและการอยู่รวมกันกับคนหมู่มากนอกจากนี้ทางกองทัพญี่ปุ่นยังไม่ห้ามปรามเพราะต้องการให้การพนันเป็นสิ่งล่อใจกรรมกรให้ทำงานกับกองทัพญี่ปุ่น ปัญหาทะเลาะวิวาทมีเพิ่มขึ้นเพราะมีบุคคลเข้ามามาก ซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านเชื้อชาติ ภาษา หรือถ้าเป็นคนไทยด้วยกันก็มาจากหลายท้องที่ จึงทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทขึ้น ปัญหาที่สำคัญอีกปัญหาหนึ่งก็คือปัญหาการตีมสุราแล้วเมาอาละวาดของทหารญี่ปุ่นทำให้ราษฎรในจังหวัดกาญจนบุรีหวาดกลัว

ในส่วนปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศในจังหวัดกาญจนบุรีนั้น มีเกิดขึ้นบ้างแต่ไม่รุนแรงถึงขั้นข่มขืน เพราะทางกองทัพญี่ปุ่นมีบทลงโทษที่รุนแรงและทหารญี่ปุ่นส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีระเบียบวินัยดี ทางกองทัพญี่ปุ่นเองก็ให้ความสำคัญในเรื่องนี้โดยการจัดหญิงมาบริการทางเพศให้กับทหารญี่ปุ่น

แต่อย่างไรก็ดี แม้ว่าจะเกิดปัญหาระหว่างทหารญี่ปุ่นกับราษฎรไทยมากมายนั้น เมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เดียวกันนั้นถือได้ว่า น้อยมาก ซึ่งจะเห็นได้จากคำกล่าวของอิชิอิ โยเนะโอะ ในหนังสือความสัมพันธ์ไทยญี่ปุ่น 600 ปี กล่าวไว้ว่า “คนส่วนใหญ่มักคิดว่าความเกี่ยวข้องระหว่างไทยกับสงครามโลกครั้งที่สองมีน้อยมาก เมื่อเทียบกับสภาพอันทารุณโหดร้ายที่เกิดขึ้นในเขตตะวันตกของพม่า ความจริงถ้าจะว่าไปแล้วประเทศไทยแทบจะไม่ได้รับการทารุณกรรมจากกองทัพญี่ปุ่นเลยก็ได้”¹

¹ อิชิอิ โยเนะโอะและ โยชิกาวะ โทชิฮารุ. (2530). *ความสัมพันธ์ไทย - ญี่ปุ่น 600 ปี*. แปลโดย พลับพลึง คงชนะ, มารศรี มียาโมโต และอาทร พงษ์ธรรมสาร. หน้า 217.

ปัญหาด้านความขัดแย้งทางด้านการปกครองภายในจังหวัดกาญจนบุรีได้เกิดขึ้นเนื่องจากข้าราชการในจังหวัดได้มีความคิดที่แตกต่างกันโดยกลุ่มหนึ่งที่เข้ากันต่อต้านญี่ปุ่นเรียกว่า “ขบวนการเสรีไทย” (Free Thai Movement) ซึ่งในจังหวัดกาญจนบุรีมีหัวหน้า คือ พลตำรวจตรีขุนพิชัยมนตรี (ชื่น มนตรีวัต) และมีผู้เข้าร่วมขบวนการเสรีไทยเป็นจำนวนมากซึ่งมีทั้ง ข้าราชการครู ทหารตำรวจ และชาวบ้านทั่วไป

ในด้านการทำงานของฝ่ายปกครองมีปัญหาเนื่องจากทหารญี่ปุ่นมีอำนาจมาก ซึ่งในบางครั้งได้มีการใช้อำนาจเกินขอบเขต เช่นการสอบสวนคนไทยด้วยวิธีการที่รุนแรงเพื่อให้รับสารภาพ ซึ่งทางปกครองของไทยก็พยายามที่จะขอความช่วยเหลือราษฎรไทย

ความขัดแย้งทางด้านวัฒนธรรมทหารญี่ปุ่นมักไม่ค่อยเข้าใจในวัฒนธรรมของไทย ในบางครั้งมีการกระทำตามอำเภอใจ เช่น การดบหน้าหรือตีระคนไทย ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งนำไปสู่การทำร้ายร่างกายขึ้นได้ หรือการกระทำการบางอย่างที่คนไทยเห็นว่าเป็นเรื่องน่าอาย ได้แก่การเปลือยกายอาบน้ำในที่สาธารณะของทหารญี่ปุ่น เป็นต้น

ด้านการศึกษา ได้รับความกระทบกระเทือนจากการตั้งฐานทัพญี่ปุ่นเนื่องจากทางกองทัพญี่ปุ่นได้ใช้โรงเรียนบางแห่งเป็นสถานที่สร้างค่ายการสร้างค่ายใกล้เคียงกับโรงเรียนทำให้การเรียนการสอนทำได้ไม่เต็มที่ และในบางครั้งทหารญี่ปุ่นมีกริยาทำทางที่ล่วงเกินนักเรียนในระยะหลังของสงครามมหาเอเซียบูรพาได้ทวีความรุนแรงขึ้น จึงต้องมีการหยุดการเรียนการสอน

ด้านสุขภาพ การเข้ามาตั้งฐานทัพญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรีนั้น มีผลให้ความรุนแรงของโรคมะเร็งมากขึ้น เนื่องจากบุคคลต่างที่ทางกองทัพญี่ปุ่นนำเข้ามาบางคนมีโรคติดต่อและขาดการดูแลรักษาสุขภาพที่ดี เมื่อเกิดโรคระบาดในหมู่กรรมกร เชลยศึก แล้วได้มีการแพร่ระบาดมายังประชาชนในบริเวณใกล้เคียงหรือเชื้อโรคได้มีการแพร่กระจายตามแหล่งน้ำทำให้ราษฎรมีโอกาสได้รับเชื้อโรค เป็นต้น

การเข้ามาตั้งฐานทัพญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรีมีทั้งผลดีและผลเสีย ผลดีได้แก่ราษฎรบางส่วนได้มีโอกาสติดต่อดำขายกับทหารญี่ปุ่นและกลุ่มบุคคลที่ทางกองทัพญี่ปุ่นนำเข้ามา เป็นการสร้างรายได้ให้กับราษฎรมากขึ้น ราษฎรมีงานทำมากขึ้น เนื่องทางทหารญี่ปุ่นจะใช้จ่ายเงินอย่างฟุ่มเฟือยเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

ในด้านผลเสียการตั้งฐานทัพญี่ปุ่นได้ก่อให้เกิดผลเสียในหลายๆด้าน ได้แก่ เกิดปัญหาอาชญากรรมมากขึ้น ทหารญี่ปุ่นบางคนเข้ามาก่อความเดือดร้อนให้กับราษฎร การดำเนินชีวิตของราษฎรในจังหวัดกาญจนบุรีมีความลำบากมากขึ้น เช่นราษฎรบางคนไร้ที่อยู่อาศัยเนื่องต้องใช้พื้นที่ในกิจการทหาร การประกอบทำการเกษตรกรรมเป็นไปด้วยความลำบาก เนื่องจากการที่เป็นจังหวัดที่มีการตั้งฐานทัพญี่ปุ่นจึงเป็นเป้าหมายในการถูก

โจมตีจากฝ่ายพันธมิตร ราษฎรบางส่วนต้องอพยพไปอยู่ในจังหวัดอื่นๆ เกิดการทำลายทรัพย์สินของราษฎร เนื่องจากว่าในการสร้างทางรถไฟสายไทย - พม่า นั้นต้องใช้วัสดุอุปกรณ์เป็นจำนวนมาก จึงมีการนำทรัพย์สินในจังหวัดกาญจนบุรีมาใช้เป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นป่าไม้และหิน กรวด ทราย จากแม่น้ำชี่นมาใช้สร้างทางรถไฟ การนำทรัพย์สินเหล่านี้มาใช้มีทั้งที่ถูกกฎหมายและการลักลอบเพราะทางกองทัพญี่ปุ่นต้องการเป็นจำนวนมาก ผู้ที่ทำลายจึงมีทั้งทหารญี่ปุ่น ผู้ที่ทำการค้าแบบถูกต้อง ราษฎรทั่วไปที่ต้องการทรัพย์สินเหล่านี้ไปขายให้กับญี่ปุ่นเพราะได้ราคาดี จึงทำให้ทรัพย์สินเสียหาย

นอกจากนี้ยังเกิดสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของราษฎรเสียหาย เนื่องจากภาวะสงครามอีกด้วย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

เอกสารชั้นต้น

- กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488,25 ตุลาคม). *กรรมรถไฟแสดงรายการหนี้สินของญี่ปุ่นเกี่ยวกับการสร้างทางรถไฟทหารสายหนองปลาตึก - กาญจนบุรี*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติแห่งชาติ. บก.สูงสุด.8/250.
- (2486,กุมภาพันธ์) *กรวดและทราย*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด.2.4.1.2/11.
- (2485 - 2486, 22 สิงหาคม - 26 สิงหาคม). *กรรมกร*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2/6.
- (2486,3 - 7 ธันวาคม). *กรรมกรของทหารญี่ปุ่นซึ่งประจำอยู่ค่ายหนองกะจ๋อย ด.หนองอ้อ จังหวัดกาญจนบุรีได้ก่อความวุ่นวายทำร้ายกรรมกรไทย ในค่ายเดียวกัน บาดเจ็บ*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.2/105.
- (2487,4 มกราคม - 7 กรกฎาคม). *กรรมกรคนเรือของทหารญี่ปุ่นกับนายบน สรวัชนากับพวกวิวาทต่อยกันและนายอาราษิตีข้าราชการพลเรือนกลาไหมญี่ปุ่น ถูกพวกวิวาททำร้ายบาดเจ็บที่ อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.2./110
- (2486-2487,2 กุมภาพันธ์ - 8 ธันวาคม). *กรรมกรรูดต่างๆ (สมาคมพานิชจีนแห่งประเทศไทยเป็นผู้แทนจัดส่งกรรมกรจีนให้ญี่ปุ่น และอนุญาตให้กรรมกรจีนเข้าเขตหวงห้าม)*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2/12.
- (2486-2487,2 กุมภาพันธ์ - 8 ธันวาคม). *กรรมกรรูดต่างๆ (สมาคมพานิชจีนแห่งประเทศไทยเป็นผู้แทนจัดส่งกรรมกรจีนให้ญี่ปุ่น และอนุญาตให้กรรมกรจีนเข้าเขตหวงห้าม)*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.1
- (2486,21-22 สิงหาคม). *กรรมกรไทยและจีนของทหารญี่ปุ่นหน่วยวัดได้ต่างทำร้ายซึ่งกันและกันถึงการจลาจลที่ค่ายทหารญี่ปุ่นวัดได้ จังหวัดกาญจนบุรี*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.2./87.

- กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 – 2487, 26 กันยายน – 16 มีนาคม). *กระทรวงมหาดไทย รายงานเรื่องการเกณฑ์แรงงานราษฎรผู้เกณฑ์มิได้เอาใจใส่ดูแล, ออกคำสั่ง ท. สนามที่ 90/85 วางระเบียบการปฏิบัติ ต่อผู้ที่ถูกเกณฑ์. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ.*
 บก. สูงสุด 1.7/15.
- (2486,4 พฤษภาคม – 9 กันยายน). *การกวัดข้นราษฎรในการติดต่อกับขเลยของ ญี่ปุ่น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.11/43.*
- (2486 – 2487, 23 ตุลาคม – 1 มีนาคม). *การขอประชุมเรื่อง กองทัพญี่ปุ่น ขอใช้ที่ดินในจังหวัดต่างๆ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร, สระบุรี, ปราจีนบุรี, อุบลราชธานี, นครปฐม, นครนายก, ประจวบคีรีขันธ์, พระตะบอง, นครสวรรค์, ราชบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.6.6/5*
- (2485 – 2488, 26 พฤษภาคม – 21 กันยายน). *การใช้ที่ดินของฝ่ายญี่ปุ่นสร้างที่พักเพื่อดำเนินการสร้างทางรถไฟสายไทย-พม่า พระราชกฤษฎีกาเวนคืนทำทางรถไฟสายไทย – พม่าข้อบังคับออกตามกฎหมายการศึกษา. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.4.1.2/3.*
- (2485 – 2486). *การเข้าเรื่องวัดต่างๆ. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 2.4.2/9.*
- (2484 – 2488, 19 ธันวาคม – 11 พฤษภาคม). *การจัดหาสิ่งของให้แก่กองทัพ ญี่ปุ่น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.6.2/2.*
- (2485 – 2487, 2 กันยายน – 14 สิงหาคม). *การติดต่อระหว่างไทย – ญี่ปุ่น เรื่องอุปกรณ์ในการแพทย์. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.4.4/11.*
- (2485 - 2485, 3 พฤษภาคม – 21 สิงหาคม). *การฝึกซ้อมกองทหารญี่ปุ่น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.5.2/3.*
- (2485, 16 – 23 กันยายน). *การรักษาความไมตรีในเรื่องทหารญี่ปุ่น เตะครูใหญ่โรงเรียนประชาบาลวังศาลา2 กาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7/38.*
- (2483 - 2485, 11 มิถุนายน – 28 ธันวาคม). *การรักษาพยาบาลการเจ็บไข้ และสภาพอากาศไทยในสมัยสงคราม. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 1.3/1.*
- (2485, 28 มีนาคม – 4 พฤษภาคม). *การรักษาเส้นทางคมนาคม. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 1.7/5.*
- (2487, 8-13 กรกฎาคม). *ข้าหลวงประจำจังหวัด จัดให้ม้งานสโมสรสันนิบาต เพื่อส่งเสริมสัมพันธไมตรีระหว่างไทย – ญี่ปุ่น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด. 2.7/264.*

- กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 27 กันยายน). คณะทูตทหาร 207 แจ้งเรื่องอนุญาตให้
ไทยใช้เส้นทางรถไฟราชบุรี – กาญจนบุรีเพื่อรับมอบคลังยุทธภัณฑ์ และอนุญาตส่งเวช
ภัณฑ์โดยรถไฟไทยจากอิตาลีถึงกรุงเทพ. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ.
บก. สูงสุด 3/35.
- (2488 - 2489, 14 ธันวาคม – 30 ธันวาคม). คดีความต่างๆเกี่ยวกับ
กับทหารญี่ปุ่นและทรัพย์สิน. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษา
ทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 2.7.3.2/4.
- (2485 – 2488, 22 มกราคม – 19 กรกฎาคม). คดีความต่างๆเกี่ยวกับ
ทหารญี่ปุ่นทำร้ายร่างกายราษฎรไทย (รวมหลายรายการ). กองประวัติศาสตร์
และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด
3.8/27.
- (2489, 10 มกราคม – 21 ธันวาคม). คดีความต่างๆเกี่ยวกับเรื่องลักทรัพย์
และความเสียหายทางทรัพย์สิน. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร
กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 3.8/37.
- (2486, 28 เมษายน - 14 พฤษภาคม). คนร้ายใช้อาวุธตีทำร้ายเฉลยชาติ
ฮอลันดาที่ระหว่างตลาดท่าเรือกับอำเภอม่วง จังหวัดกาญจนบุรี.
กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูง
สุด. บก. สูงสุด 2.7.3.2/70.
- (2488, 11 กรกฎาคม). คนร้ายทำร้ายร่างกายข้าราชการพลเรือนกลาโหมญี่ปุ่นและ
ซึ่งทรัพย์สินไป 917 บาทที่ จังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด
2.7.3.1/279.
- (2488, 17 สิงหาคม). คนร้ายปล้นทรัพย์สินและฆ่าทหารญี่ปุ่นตาย 4 คนที่จังหวัด
กาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/307.
- (2488, 4 มกราคม – 21 เมษายน). คนร้ายลักตัดสายโทรเลข โทรศัพท์ของ
ทหารญี่ปุ่นในบริเวณจังหวัดกาญจนบุรี, กรุงเทพมหานคร, นครปฐม, ฉะเชิงเทรา,
และชุมพร. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/175.
- (2487, 1 มีนาคม – 29 ธันวาคม). คนร้ายลักตัดสายโทรเลข โทรศัพท์ของ
ทหารญี่ปุ่นในบริเวณจังหวัดกาญจนบุรี, นครสวรรค์, ชุมพร, กรุงเทพมหานคร,
ชุมพร, สงขลา, และนครปฐม. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/104.
- (2488, 30 มิถุนายน – 14 สิงหาคม). คนร้ายลักตัดสายโทรเลข โทรศัพท์
ของทหารญี่ปุ่นในบริเวณจังหวัดกาญจนบุรี, สมุทรปราการ, ชุมพร, ปราณบุรี, พระ
ตะบอง, ราชบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/272.

- กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488, 26 กรกฎาคม – 19 กันยายน). *คนร้ายลักทรัพย์ทหาร
ญี่ปุ่น เช่น กระสุนปืนกลปืน นาฬิกาข้อมือ น้ำมันซีลล์ หม้อเบตเตอร์รี สมอเรือ ฯลฯ*
(รวมหลายรายการ). หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/292.
- (2488, 7 มิถุนายน – 4 กรกฎาคม). *คนร้ายลักทรัพย์ทหารญี่ปุ่น
เช่น ข้าวสาร ลวดหนาม ไม้กระดาน เสื้อ จอม ปืน นาฬิกาข้อมือ ผ้าเย็บ ฯลฯ*
รวมหลายรายการ. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/264.
- (2488, 20 มิถุนายน – 11 สิงหาคม). *คนร้ายลักทรัพย์ทหารญี่ปุ่น เช่น ปืน
บุหรี น้ำหวาน เหล็ก น็อต ตะปู ผ้าเย็บคลุมเครื่องยนต์ รองเท้า ฯลฯ (รวมหลาย
รายการ). หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/268.*
- (2487 – 2488, 22 ธันวาคม – 2 กรกฎาคม). *คนร้ายลักทรัพย์ทหารญี่ปุ่น เช่น
ปืนพก ดาบ ลวดหนาม น้ำมันเบนซิน ปากกาดินสอ ฯลฯ (รวมหลายรายการ). กอง
ประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด.
บก. สูงสุด 2.7.3.1/171.*
- (2488, 2 กรกฎาคม – 15 สิงหาคม). *คนร้ายลักทรัพย์ทหารญี่ปุ่น เช่น ปืน
เล็กยาว รถจักรยาน ผ้า กุญแจเหล็ก เหล็กอุปกรณ์รถไฟ ฯลฯ (รวมหลายรายการ).
หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/274.*
- (2488, 13 กุมภาพันธ์ – 7 มิถุนายน). *คนร้ายลักทรัพย์ทหารญี่ปุ่น เช่น มุ้งผ้าปูที่
นอน ผ้าห่ม เหล็กกันข้างรถไฟ เสื้อผ้าตะปู เหล็กโซ่ ฯลฯ (รวมหลายรายการ).
กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการ
ทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 2.7.3.1/193.*
- (2488, 17 มกราคม – 22 มีนาคม). *คนร้ายลักทรัพย์ทหารญี่ปุ่น เช่น ยางรถยนต์
ข้าวสาร เสื้อ กางเกง น้ำตาล ตะปู เหล็กอุปกรณ์รถไฟ ตะกั่ว น้ำมันเครื่อง ฯลฯ*
(รวมหลายรายการ). หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/180.
- (2487 – 2488, 3 พฤศจิกายน – 7 กรกฎาคม). *คนร้ายลักทรัพย์ทหารญี่ปุ่น
เช่น ลักเครื่องเหล็กประกอบตู้รถไฟ ข้าวสาร เหล็กหัวกุญแจรางรถไฟ ผ้าขนหนู
เช็ดหน้า ยารักษาโรค ฯลฯ (รวมหลายรายการ). กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์
ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก. สูงสุด 2.7.3.1/158.*
- (2486, 27 มีนาคม – 21 ธันวาคม). *คนร้ายลักทรัพย์ทหารญี่ปุ่น เช่น ลักไม้ไผ่
เครื่องมือแก่เครื่องยนต์ สังกะสี น้ำมัน นาฬิกาข้อมือ (รวมหลายรายการ). กอง
ประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด.
บก. สูงสุด 2.7.3.1/44.*

- กองบัญชาการทหารสูงสุด(2487 – 2488, 13 ธันวาคม – 21 มิถุนายน). คนร้ายลักทรัพย์ ทหารญี่ปุ่น เช่น ลักเหล็กน็อตรางรถไฟ เหล็กปลิงदान สะพานรถไฟ น้ำตาลทราย ยางภายใน (รวมหลายรายการ). กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธ ศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.1./169.
- (2485 – 2488, 28 กุมภาพันธ์ – 30 มิถุนายน). ความเคลื่อนไหวของทหาร ญี่ปุ่นในจังหวัดราชบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด. 2.5 2/4.
- (2486 – 2489, 29 กันยายน – 17 มิถุนายน). ค่าเสียหายที่เกิดจากญี่ปุ่นขอ ไร่ที่ดินใน จังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.8/112.
- (2485-2486, 21 ตุลาคม – 27 ธันวาคม). ช่างต่างๆ. กองประวัติ ศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2/9.
- (2486, 17 พฤษภาคม – 16 มิถุนายน). เพลยศึกษาอังกฤษถูกคนร้ายชิง นาฬิกาข้อมือ และทำร้ายร่างกายบาดเจ็บที่ตำบลวังใหญ่ จังหวัดกาญจนบุรี. กอง ประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.2/74.
- (2487 – 2488, 18 มีนาคม – 17 พฤษภาคม). ซ้อยาควินินให้ข้าราชการไปราช การต่างจังหวัด. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กอง บัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7/197.
- (2486 – 2488, 23 ธันวาคม – 23 สิงหาคม). ญี่ปุ่นขอไร่ที่ดินในจังหวัด กาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.6.6/9.
- (2486 – 2487, 7 กรกฎาคม – 1 กรกฎาคม). ญี่ปุ่นขอไร่ที่ดินบริเวณ จังหวัด กาญจนบุรี, นครปฐม, สมุทรปราการ, กรุงเทพมหานคร. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.6.6/3.
- (2486 – 2488, 10 กรกฎาคม – 23 กรกฎาคม). ญี่ปุ่นขอไร่ที่ดินเพื่อก่อสร้างคลัง สนาบที่อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.6.6/4.
- (2487, 20 มกราคม – 28 ธันวาคม). ญี่ปุ่นขอไร่ที่ดินอำเภอท่าม่วง จังหวัด กาญจนบุรี เพื่อใช้เป็นโรงงานซ่อมรถไฟ. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.6.6/16.
- (2485, 23 ตุลาคม – 25 ธันวาคม). ญี่ปุ่นแจ้งการลงโทษ ทหารญี่ปุ่นที่ถอดปลั้ สตรีที่จังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.7.3/29.

- กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485,23 มีนาคม – 28 ธันวาคม). ต้นเรื่องแห่งการสร้างรถไฟ
เชื่อมประเทศไทย-พม่า(มีเรื่องญี่ปุ่น เสนอหลักการ ขอสำรวจเส้นทาง การเตรียม
อุปกรณ์การสร้าง และความคิดเห็นของกระทรวงการต่างประเทศและกระทรวง
คมนาคม). กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูง
สุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2/1.
- (2485 - 2487, 12 กุมภาพันธ์ – 29 มกราคม). ตั้งด่านกักตรวจโรค. หอจด
หมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.11/40.
- (2487,29 มกราคม – 7 กุมภาพันธ์). ดำรวจจังหวัดกาญจนบุรีจับ
พม่า พร้อมอาวุธปืนและกระสุนขอส่งอาวุธปืนและกระสุนเพื่อมอบให้ฝ่ายญี่ปุ่น.
กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูง
สุด. บก.สูงสุด 2.7./203.
- (2487, 4 – 6 กันยายน). ดำรวจจับกุมกัมภกรจีนของทหารญี่ปุ่นกับพวก โดยหา
ว่าลักเส้นการพนันที่ค่ายไคไคโลโบกุ. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7/279.
- (2488,15 มีนาคม – 18 มิถุนายน). ดำรวจแจ้งผลคดีเรื่องนายวิชัย จงเจริญ
ต้องหลักเหล็กรถไฟของกองทัพญี่ปุ่นที่กาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และ
พิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด
2.7.3.1/206.
- (2487,6 กุมภาพันธ์ – 6 มีนาคม). ดำรวจภูธรจังหวัดกาญจนบุรีส่งเอกสาร
ภาษาญี่ปุ่นมาให้แปล เรื่องนายเหล่า ถิ่นวงศ์เมือง ต้องหาชิงทรัพย์และค่านายอ้อม
ตั้งเส็งกัมภกรของทหารญี่ปุ่น. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษา
ทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7/208.
- (2485,17 ตุลาคม – 3 พฤศจิกายน). ทหารญี่ปุ่นขับรถเร็ว และทำร้าย นายพยุ
งวาทกลีน ที่จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษา
ทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.10/160.
- (2486,5-6 พฤษภาคม). ทหารญี่ปุ่นจะลำเลียงชะเลยศึกผิวขาวจากไซนั้นมา
สถานีหนองปลาตุก. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ.บก. สูงสุด 2.11/44.
- (2486,2 มกราคม – 13 เมษายน). ทหารญี่ปุ่นจะลำเลียง ชะเลยศึกผิวขาวจาก
ไซนั้นมาสถานีหนองปลาตุก. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ.บก. สูงสุด 2.11/35.
- (2487, 13 มีนาคม). ทหารญี่ปุ่นจับนางเล็ก รำพึงจิต กัมภกรกร อีก 2 คนไป
โดยไม่ทราบสาเหตุที่โรงพยาบาลเขาตดิน ตำบลท่าล้อ จ.กาญจนบุรี. กองประวัติ
ศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด.
บก.สูงสุด 2.7.3.2/120.

- กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485, 12 – 21 พฤศจิกายน). ทหารญี่ปุ่นจับตัวนายโต๊ะ นำเงิน
ไปกักขังไว้ที่หน่วยสารวัตรทหารญี่ปุ่น ต.บ้านเหนือ จ.กาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์
และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด
2.7.3.2/56.
- .(2485,9 กรกฎาคม). ทหารญี่ปุ่นจับนายทองดี แยมเกษตรกรรมกรไทยมัดติดกับ
ต้นไม้ที่สถานีหนองปลาตูก จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์
ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.2/33.
- (2488, 3 กรกฎาคม). ทหารญี่ปุ่นจับ พล.สมัครชิต ทวดเพชร
สงสัยเป็นคนร้ายลักยาฆ่าเชื้อโรคที่จังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ.
บก. สูงสุด 2.7.3.1/275.
- .(2485,21 กรกฎาคม – 3 สิงหาคม). ทหารญี่ปุ่นจับตัวนายไล่ จำปาทอง และ
นายเอน จันทรย์ย่อหาว่าไปติดต่อกับชะเลยชาติอังกฤษที่บ้านโป่ง. หอจดหมายเหตุ
แห่งชาติ.บก.สูงสุด 2.11/30.
- (2488, 9- 31 มิถุนายน). ทหารญี่ปุ่นชักปืนขู่ นายหยุน สงวนศักดิ์ ขณะเป็น
ยามรักษาสายสื่อสาร ต.ท่าอ้อ จ.กาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร
กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3/156.
- (2488, 5 กุมภาพันธ์ – 26 มีนาคม). ทหารญี่ปุ่นใช้ปืนยิง นายพัด แซ่มจ่า คน
ร้ายลักเหล็กอุปกรณ์รถไฟของกองทัพญี่ปุ่นตายที่ บ้านหนองปลาตูก จังหวัด
กาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/190.
- (2485, 27 พฤศจิกายน). ทหารญี่ปุ่นใช้อำนาจเอาตัวนายมูล ไปจากที่ว่าการกิ่ง
อำเภอไทรโยคและทำทารุณ. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษา
ทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.10/184.
- (2488, 3 – 11 สิงหาคม). ทหารญี่ปุ่นใช้อาวุธปืนข่มขู่ขุนอาชิตสุรพันธ์ นาย
ไฟโรจน์ ธรรมรส ที่ จ.กาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธ
ศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด. 2.7.3/166.
- (2488, 26 เมษายน – 7 มิถุนายน). ทหารญี่ปุ่นใช้อาวุธปืนยิงนายหา ใจสะอาด
บาดเจ็บสาหัสโดยหาว่า เป็นคนร้ายลักอาวุธปืนของทหารญี่ปุ่นที่ตำบลหนองกบ
อ.บ้านโป่ง จ.กาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษา
ทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.1./233.
- (2485, 25 พฤศจิกายน – 2 ธันวาคม). ทหารญี่ปุ่นทำการตรวจค้นบ้านเรือน
ราษฎร ในเวลากลางคืนที่กาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด
2.7.3/35.

- กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485, 27 มีนาคม – 3 พฤศจิกายน). ทหารญี่ปุ่นทำร้ายร่างกาย
คนงานทำทางที่หลังสถานีบ้านโป่ง. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรม
ยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.10/164.
- (2486-2487, 12 พฤศจิกายน – 20 มีนาคม). ทหารญี่ปุ่นนำคน
มาจากรัฐมาลัธยม 1000 คนเพื่อทำงานเกี่ยวกับซ่อมรถไฟที่จังหวัดกาญจนบุรี.
กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูง
สุด. บก.สูงสุด 2.7/154.
- (2488, 10 – 13 สิงหาคม). ทหารญี่ปุ่นปล้นทรัพย์สินของนายอื่น คชรินทร์ไป 13
อย่าง และยังเจ้าทรัพย์สินขาดเจ็บที่จังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.
สูงสุด 2.7.3.1/304.
- (2485, 22 – 24 ตุลาคม). ทหารญี่ปุ่นเปลือยกายอาบน้ำในที่สาธารณะ.
หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3/28.
- (2486, 11 – 17 พฤษภาคม). ทหารญี่ปุ่นเมาสุราไล่ทำร้าย นายประเสียด กลิ่น
โสภณ นางละมัย กลิ่นโสภณ กับนางหนู แซ่ลี ที่ตลาดบ้านโป่ง จ.กาญจนบุรี. กอง
ประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด.
บก.สูงสุด 2.7.3.2/72.
- (2486, 11 ตุลาคม – 29 พฤศจิกายน). ทหารญี่ปุ่นเมาสุราอาละวาดที่จังหวัด
กาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร
กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3./68.
- (2488, 4 – 22 มิถุนายน) ทหารญี่ปุ่นเมาสุราอาละวาดในตลาดท่าหว้า
จ.กาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร
กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3./154.
- (2488, 13 – 17 กรกฎาคม). ทหารญี่ปุ่นยิงคนร้ายที่เข้าไปลักทรัพย์ในค่าย
ทหารญี่ปุ่นที่ กาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/281.
- (2488, 4 – 22 มิถุนายน). ทหารญี่ปุ่นเมาสุราอาละวาดในตลาดท่าหว้า
จ.กาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร
กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด. 2.7.3/154
- (2486-2488, 28 กันยายน - 9 กุมภาพันธ์). นายคามโตะ โกโต้ ต้องหามิฝืน
เดือนโดยไม่ได้รับอนุญาต ที่จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์
ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3./66.

- กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2488,23 มีนาคม - 13 เมษายน). นายครู เรตาชิง แยกยาม
กรรมกรทหารญี่ปุ่นเมาสุราอาละวาดทำร้ายร่างกาย และประทุษร้ายต่อทรัพย์สินของ นาง
สัมฤทธิ์ ที่ตำบลท่าล้อ จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร
กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.2/187.
- (2488,21 มีนาคม). นายจรัส ภูเงิน ถูกทหารญี่ปุ่นยิงบาดเจ็บที่
จังหวัดกาญจนบุรี ญี่ปุ่นรับผิดชอบให้ค่าทำขวัญ 20 บาท. กองประวัติศาสตร์และ
พิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด.
บก.สูงสุด 2.7.3.2/183.
- (2486, 26 มกราคม – 4 กุมภาพันธ์). นายจำนงค์ คุณะติลก ส่ามทหารญี่ปุ่น
เสพสุราอาละวาดและกระทำผิดกฎหมายไทย. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด
2.7.3/39.
- (2486 - 2487,2 กันยายน – 15 มิถุนายน). นายจำนงค์ คุณะติลก และนาย
ประยูร สุขหงส์ทอง ใช้อิทธิพลของทหารญี่ปุ่นก่อความเดือดร้อนแก่ประชาชน
ที่จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร
กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3./59.
- (2487,29-30 มิถุนายน 2487). นายชุน แซ่อึ้ง ทำร้ายร่างกายนายชังการา
แขกอินเดียกรรมกรทหารญี่ปุ่นตาย ที่ท่าเรือสถานีรถไฟค่ายทหารญี่ปุ่นปริงกาสิ
จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษา
ทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.2/142.
- (2487, 10 – 18 มีนาคม). นายเชียง สมประสงค์ ถูกทหารญี่ปุ่นกาญจนบุรีจับ
ข้อหาเข้าไปติดต่อกับผู้คุมและพลพร้อมด้วยเอกสารภาษาอังกฤษ 1 ฉบับ. หอจด
หมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.11/57.
- (2487, 31 ตุลาคม – 14 พฤศจิกายน). นายดาบทองคำ กาญจนพยัค
ฉับขเลยออสเตรเลีย ซึ่งหลบหนีจากค่ายทหารญี่ปุ่นได้ที่จังหวัดกาญจนบุรี.
หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.11/64.
- (2488,20 มีนาคม). นายดี แก่นสมบัติ ต้องหาลักปากกาหมึกซึม และคีมปาก
นกแก้วของทหารญี่ปุ่นที่กาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร
กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.1/211.
- (2488, 7 มิถุนายน – 10 สิงหาคม). นายทวน ศรีราชา ต้องหาว่าพยายามลัก
มุ้งและผ้าห่มนอนของทหารญี่ปุ่นที่จังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ.
บก. สูงสุด 2.7.3.1/265.

- กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486,20-30 กรกฎาคม). นายทองอยู่ ชั้นจะนน คนงานของ
ญี่ปุ่น ถูกทหารของญี่ปุ่นกับพวกใช้กำลังทำร้ายร่างกายเจ็บที่ตำบลท่าม่วง จังหวัด
กาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชา
การทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.2/8
- (2486,3 กุมภาพันธ์-1ตุลาคม). นายทหารญี่ปุ่นใช้อำนาจบังคับ
และทำร้ายนายตำรวจไทย ที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์
และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด.
บก.สูงสุด 2.7.3.2./67.
- (2486, 21 มีนาคม – 9 เมษายน). นายปลิว ท่วงนาค ต้องหลักแผ่นเหล็กของ
ทหารญี่ปุ่นและถูกทหารญี่ปุ่นถูกทหารญี่ปุ่นยิงตายที่หนองปลาตูก. กองประวัติศาสตร์
และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด
2.7.3.1/43.
- (2486 - 2487,22 สิงหาคม – 23 กุมภาพันธ์). นายเนียน ทองย้อย ถูกทหาร
ญี่ปุ่นยิงบาดเจ็บ โดยหวังจะเข้าไปลักทรัพย์ในที่ตั้งของทหาร ตำบลสวนกล้วย
จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร
กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.1/73.
- (2487-2488,28 กันยายน – 3 กุมภาพันธ์). นายพะ โปพู่กับนายवाद สร้อย
เพชร ลอบทำร้ายแขกอินเดียกรรมกรของทหารญี่ปุ่นตายที่ตำบลหินดาด จังหวัด
กาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชา
การทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.2/154.
- (2488, 30 มีนาคม – 28 เมษายน). นายมันกับพวกกรรมกรทหารญี่ปุ่น เสพ
สุรา เม้าทำร้ายและลักทรัพย์ นายกิม ดอกสาคร ที่ตำบลเขาหิน อำเภอท่าม่วง
จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร
กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.1/220.
- (2487,1 กุมภาพันธ์ – 10 สิงหาคม). นายมิชิยามา ข้าราชการกลาโหมพลเรือน
ญี่ปุ่น ถูกคนไทยทำร้ายบาดเจ็บที่ตำบลปากแรดที่จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติ
ศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูง
สุด 2.7.3.2/113.
- (2488, 2 – 20 กรกฎาคม). นายศิริ บำเพ็ญอยู่ ส.ส. จ.ชัยนาท ยืนคำร้องเรื่อง
ทหารญี่ปุ่นจับคนไทยไปทรมานโดยไม่มีความคิด. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูง
สุด 2.7.3.1/273.

- กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2487,3 ตุลาคม). นายสนธิ พวงจันทร์ แหกรั้วค่ายทหารญี่ปุ่น เพื่อจะเข้าไปทำการลักทรัพย์ และถูกทหารยามแทงด้วยดาบปลายปืนบาดเจ็บสาหัสที่ จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.2/156.
- (2485 – 2486,26 พฤศจิกายน). นายเส็ง วินโดเมน ทำร้ายร่างกายพลทหารญี่ปุ่นบาดเจ็บที่หน้าประตูค่ายทหารญี่ปุ่น ต.บ้านใต้ จ.กาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.2/156.
- (2487,25 สิงหาคม – 16 กันยายน). นายเหลือกับพวกถูกทหารญี่ปุ่นทุบตีทารุณที่จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.2/150.
- (2486,24 มิถุนายน – 5 สิงหาคม). นายฮั่วไทย แซ่จู้ ต้องหาคำฝืนเถื่อนและล่องลวงบุตรสาวของชาวญี่ปุ่นแล้วนำมาเป็นเครื่องมือในการค้าฝืนเถื่อน. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3./57.
- (2487 – 2488, 5 กันยายน – 13 พฤศจิกายน). นายเฮ้อทาโร ทนาซาริ เสพสุราเมาอาละวาดทำร้ายของในร้าน นายประพิศ เสียหายและถูกนายจุ่น ทำร้ายร่างกาย นายเฮ้อทาโร บาดเจ็บสาหัสที่ตลาดท่าเรือ จ.กาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.2/89.
- (2486,26 ตุลาคม – 16 พฤศจิกายน). นายเข้าเก็ก แซ่เล็ก คำฝืนเถื่อนที่จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3./70.
- (2484 – 2486 ,21 ธันวาคม – 20 เมษายน). บัญชีค่าเสียหายที่ญี่ปุ่นกระทำให้เกิดแก่ส่วนราชการของกระทรวงต่างๆและจังหวัดต่างๆ. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.8/10.
- (2485, 17 เมษายน – 4 พฤษภาคม). บัญชีแสดงค่าเสียหายอันเกิดจากการกระทำของญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.8/48.
- (2488, 23 เมษายน – 16 มิถุนายน). บันทึกการประชุมกิจการสารวัตรไทย – ญี่ปุ่น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 3.4/5.

- กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2486,3 สิงหาคม - 31 ธันวาคม). *บันทึกการประชุมทูตทหารบก ญี่ปุ่นตั้งแต่ 3 สิงหาคม - ธันวาคม*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.9./15.
- (2487,4 มกราคม - 31 พฤษภาคม). *บันทึกการประชุมทูตทหารบกญี่ปุ่นตั้งแต่ 4 มกราคม - 31 พฤษภาคม*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.9./19.
- (2487,26 พฤษภาคม - 26 สิงหาคม). *บันทึกการประชุมทูตทหารบกญี่ปุ่นตั้งแต่ 23 พฤษภาคม - 25 สิงหาคม 2487*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.9./24.
- (2488,5 มกราคม - 2 เมษายน). *บันทึกการประชุมทูตทหารบกญี่ปุ่นตั้งแต่ 5 มกราคม - 27 มีนาคม 2488*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.9./32.
- (2486,20 กุมภาพันธ์ - 29 ธันวาคม). *บันทึกการประชุมระหว่างสารวัตรไทย-ญี่ปุ่น*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.2/15
- (2485,14 ตุลาคม). *บันทึกการประชุมเรื่องทหารญี่ปุ่นขออนุญาตติดพื้นเพื่อใช้ในการเดินรถไฟสายหนองปลาตุ๊ก*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด.2.4.1.2/10.
- (2485,20 มกราคม - 28 ธันวาคม). *บันทึกการสนทนาระหว่างผู้แทน สารวัตรญี่ปุ่น*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.9/1
- (2484-2487,10 ธันวาคม - 10 เมษายน). *บันทึกเหตุการณ์ทางมหาตไทย*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 1.13/19.
- (2484 - 2486, 25 กุมภาพันธ์ - ธันวาคม). *เบ็ดเตล็ดเกี่ยวกับการจัดซื้อสินค้าและการจัดหาสินค้าต่างๆแก่ญี่ปุ่น*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.6.2/1.
- (2489, 27 มกราคม - 22 มิถุนายน). *เบ็ดเตล็ด รวมเรื่องต่างๆที่ได้ดำเนินการเกี่ยวกับทหารสัมพันธมิตร เช่น คดีความเรื่องราวร้อง ทุข์พฤติกรรมของทหารสัมพันธมิตร ฯลฯ*. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 3/62.
- (2488,15 ตุลาคม - 9 พฤศจิกายน). *ประทุษกรรม*. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 3.8/19

- กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2489,2 – 30 มกราคม). *ประทุษกรรม*. กองประวัติศาสตร์และ
พิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 3.8/32.
----- . (2489, 17 กรกฎาคม – 19 กันยายน). *ประทุษกรรม*. กองประวัติศาสตร์และ
พิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 3.8/63.
----- . (2488, 29 พฤศจิกายน – 29 ธันวาคม). *ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน*. กองประวัติ
ศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหารกองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูง
สุด 3.8/26.
-----.(2485 – 2486, 3 กรกฎาคม – 3 พฤษภาคม). *มีคนเอาไม้กระดาน
ไปวางไว้บนทางรถไฟ ของทหารญี่ปุ่นระหว่าง กิโลเมตร 56-57 ในท้องที่อำเภอ
บ้านโป่ง. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.7./31.*
----- . (2488,14 – 18 มิถุนายน). *มีคนร้าย 2 คนใช้ไฟฟ้าเดินทางสองเข้าไปในค่ายบิชิ
มา จึกที่จังหวัดกาญจนบุรีซึ่งทำการซ่อมทางรถไฟของกองทัพญี่ปุ่นและยังนายฮารุณ
นายมาดัง แยกอินเตีย กรรมกรของทหารญี่ปุ่นบาดเจ็บสาหัสแล้วเอาผ้าห่มไป 1 ผืน.
หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3.1/267.*
----- . (2486-2487,30 มีนาคม – 10 พฤศจิกายน). *ไม้หอมและไม้สะพานรายอื่น ๆ.
กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูง
สุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2/13.*
----- . (2486-2487,30 มีนาคม – 10 พฤศจิกายน). *ไม้หอมและไม้สะพานรายอื่น ๆ.
กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูง
สุด. บก.สูงสุด 2.4.1.2/14.*
----- . (2488, 2 – 11 สิงหาคม). *ยามรักษาสายโทรศัพท์ญี่ปุ่นถูกคนร้ายฆ่าตาย ฝ่าย
ญี่ปุ่นสงสัยอาจเป็นตำรวจไทย. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด. 2.7.3.1/299.*
----- . (2487 – 2488, 16 พฤศจิกายน – 24 มีนาคม). *ยามอินเตียในค่ายไมยามะบูได
ใช้หอกแทงนายยิว ฟักทอง ดายโดยหาว่าสมคบกับพวกไปลักถังน้ำมันของทหาร
ญี่ปุ่นที่ ตำบลท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร
กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.1./162.*
----- . (2485, 17 กันยายน). *ราคาเครื่องบริโภคและสินค้าเบ็ดเตล็ดในตลาดกรุงเทพฯ.
หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 3/2.*
----- . (2486, 3 – 4 มีนาคม). *รายงานการปฏิบัติงานของข้าราชการ กรมตำรวจ
และรายงานการประชุมระหว่างข้าราชการตำรวจและข้าราชการ ฝ่ายอำเภอในจังหวัด
กาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กอง
บัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7/99.*

- กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2485 – 2487 , 22 กุมภาพันธ์ – 22 พฤษภาคม). รายงานคดี
ต่างๆที่ทหารญี่ปุ่นก่อเหตุขึ้น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.7.3/12.
- (2485 – 2487, 28 พฤศจิกายน – 29 มกราคม). รายงานความเคลื่อนไหวของ
ญี่ปุ่นในจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พฤติการณ์ของทหารญี่ปุ่น,การสร้างทางรถไฟและรถ
ยนต์สายกาญจนบุรี-พม่า เป็นต้น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.7/42.
- (2487,31 ตุลาคม – 14 พฤศจิกายน). เรื่องการติดต่อของบุคคลภายนอก กับ
ขลยศีกและเรื่องสห.ญี่ปุ่นจับตัว นายลิต คั่นนอง หว่าส่งข่าวการรบแก่ฝ่ายข้าศึก.
หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.11/72.
- (2485-2486,25 ธันวาคม-19 มีนาคม). เรื่องคนไทยขังรถยนต์
นายทหารญี่ปุ่นและเรื่องนายเที่ยง อัยรา ทำร้ายร่างกายทหารญี่ปุ่นบาดเจ็บสาหัสที่
จังหวัดกาญจนบุรี. กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร
กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด 2.7.3.2/64.
- (2486, 29 กันยายน – ธันวาคม). เรื่องญี่ปุ่นให้จัดตั้งร้านค้าในจังหวัด
กาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.6/73.
- (2488,3-5 ตุลาคม). สัมพันธมิตรให้สำรวจทางรถไฟ. กองประวัติศาสตร์และ
พิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด
2.4.1.2./21.
- (2485,22 สิงหาคม – 11 กันยายน). สารวัตรญี่ปุ่นทำทารุณแก่คนไทย
และทำร้ายทหารไทยที่ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. กองประวัติศาสตร์และ
พิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด.
บก.สูงสุด 2.7.3.2/38.
- (2488,3-5 ตุลาคม). สมาคมพาณิชย์จีนและบริษัทนำไทยขออนุญาตจำหน่าย
ฝิ่น สุรา บุหรี่ ไม้ขีดไฟ น้ำตาล และยารักษาโรคแก่กรรมกร. กองประวัติศาสตร์และ
พิพิธภัณฑ์ทหาร กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด. บก.สูงสุด
2.4.1.2./15.
- (2489, 10 – 24 กันยายน). สำนักบันทึกการประชุมประจำสัปดาห์
กรมประสานงานพันธมิตร. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก. สูงสุด 2.6/71.
- (2485 – 2488, 7 มกราคม – 31 มกราคม). อนุกรรมการผสมประจำจังหวัด
กาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. บก.สูงสุด 2.5.3/3.
- (2486 – 2488, 26 มีนาคม – เมษายน). อหิวาตกโรค(อหิวาตกโรคระบาดที่
จังหวัดกาญจนบุรี,กรุงเทพฯ,กระบี่,เกาะกريد,ประเทศพม่า). หอจดหมายเหตุแห่ง
ชาติ. บก. สูงสุด 2.4.4/14.

- คมนาคม,กระทรวง. (2493,3 สิงหาคม). บริษัทนำไทยร้องเรื่องขอค่าหินสำหรับโรยทางรถไฟสายไทย – พม่า จากผู้จัดการบริษัทนำไทย ถึงรัฐมนตรีว่าการคมนาคม. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. คค. 0202.912/1.
- ต่างประเทศ, กระทรวง. (ค.ศ.1944,9 มิถุนายน). รายงานกระทรวงการคลังเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายของกองทัพญี่ปุ่น. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. กต. 2/2.6
- มหาดไทย,กระทรวง. (2485 – 2486). กรณีพิพาทระหว่างทหารญี่ปุ่นกับคนไทยที่จังหวัดกาญจนบุรีกับราชบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. มท.3.1.4.10/10.
- (2486 – 2488, 2 กุมภาพันธ์ – 24 กันยายน). การเคลื่อนไหวของทหารญี่ปุ่นในจังหวัดต่างๆ. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (1) มท. 3.1.4.10/12.
- (2487,26 มิถุนายน – 18 กรกฎาคม). ความเคลื่อนไหวของทหารญี่ปุ่นที่จังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (1) มท.3.1.4.10/20.
- (2485, 28 เมษายน). บันทึกการประชุมคณะกรรมการประสานงานโฆษณาไทย – ญี่ปุ่น . หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. มท.3.1.4.10/6.
- (2486 – 2487, 19 มกราคม – 26 ตุลาคม). ประกาศกำหนดเขตหวงห้ามคนต่างด้าว. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. (1) มท.3.1.4.10/82.
- (2483 – 2484). รายงานการตรวจราชการของปลัดจังหวัดกาญจนบุรี. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. มท.5.10/226.
- ศึกษาธิการ,กระทรวง. (2485 – 2486). ให้รายงานการเสียหายเรื่องอุทกภัย. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ศธ. 0701.28/39.
- “คำแถลงนโยบายของคณะรัฐบาล,” (2485, 17 มีนาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 59. หน้า 520.
- “พระราชกฤษฎีกาการควบคุมเครื่องอุปโภคและของอื่นๆ พ.ศ. 2485,” (2485, 11 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 61 ตอนที่ 23.
- “พระราชบัญญัติกำหนดหน้าที่คนไทยในเวลารบ พุทธศักราช 2484,” (2484,11 กันยายน) ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 58. ตอนที่ 99. หน้า 1145.
- “พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พุทธศักราช 2484,” (2484, 7 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 58.หน้า 1324.
- “พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องอุปโภคบริโภคและของอื่นๆในภาวะคับขัน พุทธศักราช 2488,” (2488, 56 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 58.
- พระราชบัญญัติจัดหางานให้ผู้ใช้ไร้อาชีพ พุทธศักราช 2484,” (2484, 30 กันยายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ หน้า 1220 - 1227.

- “พระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลง จ.ราชบุรี จ.กาญจนบุรีและนครปฐม,” (2486, 2 กุมภาพันธ์.)ราชกิจจานุเบกษา.(2486,2 กุมภาพันธ์) เล่ม 60 ตอนที่ 7 หน้า 244.
- “พระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงเขตจังหวัดราชบุรีและจังหวัดกาญจนบุรี,” ราชกิจจานุเบกษา. (2489, 5 พฤศจิกายน) ตอนที่ 71 เล่ม 63 หน้า 556 – 558.
- รายงานการตรวจราชการที่ 12/2486 จากปลัดจังหวัดกาญจนบุรีถึงผู้ว่าราชการจังหวัดกาญจนบุรี. (2484, 20 มกราคม). หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. มท.5.10/431.

เอกสารชั้นรอง หนังสือทั่วไป

- กันยรัตน์ สมิตะพินทุ, ผ่องศรี ยอดสกุล. (2526). การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามวรรณกรรมมุขปาฐะของท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กำจร อึ้งโพธิ. (2522). ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจแห่งประเทศไทย. สงขลา : โครงการบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2542). วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญาจังหวัดกาญจนบุรี. (มปพ.).
- จุลจอม,พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2470). เสด็จประพาสมณฑลราชบุรีในปีระกา ร.ศ. 128 (พ.ศ. 2452). พิมพ์พระราชทานในงานบำเพ็ญพระราชกุศลปัญญาสมวารพระศพสมเด็จพระปิตุลาเจ้าสุขุมมालศรี พระอัครราชเทวี วันที่ 27 สิงหาคม 2470. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.
- ชนินทร์ บัวประเสริฐ (บรรณาธิการ). (2530). ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดกาญจนบุรี. กรุงเทพฯ : ประยูรวงศ์.
- ตรี อมาตยกุล. (2511). “กาญจนบุรี,” พุทธศาสนคติและรวมเรื่องเมืองกาญจนบุรี. ใน อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพระเทพมงคลรังษี (ดี พุทธโชติเถระ) ณ เมรุวัดเทวสังฆาราม กาญจนบุรี วันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2511.

- ตรี อมาตยกุล. (2502). *นำเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี*. ใน งานอนุสรในงานฌาปนกิจศพ นายป๋วยและนางแดง เจริญพานิช ณ เมรุวัดใหม่เจริญผล จ.กาญจนบุรี วันที่ 13 ธันวาคม 2502. (มปป.).
- แถมสุข นุ่มนนท์. (2521). "ไทยกับญี่ปุ่นสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง" *การปกครองและสังคมไทย*. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทวี วีระวงศ์เสรี. (2524). *ความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างไทยกับญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชย์.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2504, 1 เมษายน). *วิวัฒนาการธนาคาร* ในงานพระราชทานเพลิงศพพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒน์ไชยไชยันต์ ณ เมรุวัดเทพศิรินทร์ราวาส 1 เมษายน 2504. พระนคร : ศิวพร.
- นากามูระ, อาเคโตะ. (2534). *ผู้บัญชาการชาวพุทธ บันทึกผู้บัญชาการ กองทัพญี่ปุ่นประจำประเทศไทย*. เออิจิ มูราชิม่า และ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ ผู้แปล. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- เนตร เขมะโยธิน. (2510). *งานใต้ดินของพันเอกโยธี*. พระนคร : โรงพิมพ์เฟื่องอักษร.
- เบเนดิกต์, รุช พูลตัน. (2525). *ดอกเบญจมาศกับดาบซามูไร*. อมรา พงศาพิชญ์และคณะ ผู้แปล. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชีย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์.
- บุญรอด ชลารักษ์. (2536). "กาญจนบุรีกับสงครามโลกครั้งที่ 2," ใน *เอกสารเผยแพร่ประกอบการจัดนิทรรศการประวัติศาสตร์กาญจนบุรี*. หน้า 42-53. (มปป).
- (2533). *ประวัติศาสตร์บอกเล่า : สภาพของจังหวัดกาญจนบุรีในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2* กาญจนบุรี : ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคม วิทยาลัยครูกาญจนบุรี.
- ประยูร ภมรมนตรี, พลโท. (2518). *ชีวิต 5 แผ่นดินของข้าพเจ้า*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เฟื่องอักษร.
- แผน ศิริเวชชะพันธ์. (nd.) "พื้นความหลังสงครามของชาวกาญจนบุรี," *Kanchanaburi spirit of the death railway and the river Kwai Bridge Nonthaburi* : Indoor design co.
- พิพาดา ยิ่งเจริญ. (2535). *ประวัติอารยธรรมญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ : โครงการตำรา มนุษยศาสตร์.

- ภานุพันธุวงศ์วรเดช, สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระยา. (2497). *เรื่องเที่ยวไทรโยค*. คราวสมเด็จพระราชปิตุลา บรมพงศาภิมุขเสด็จพระราชประพาส เมื่อ พ.ศ. 2464 เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจรเขษฐุสุริยลักษณ์ ณ พระเมรุวัดเทพ วันที่ 30 มิถุนายน 2497 พระนคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม.
- .(2478). *เรื่องไทรโยคเป็นอย่างไร*. พิมพ์ครั้งที่ 2. พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์. 2
- มณฑล คงแถวทอง. (2536). "กาญจนบุรีสมัยกรุงศรีอยุธยาถึงรัตนโกสินทร์," ใน *เอกสารเผยแพร่ประกอบการจัดนิทรรศการประวัติศาสตร์กาญจนบุรี*. หน้า 27-41. (มปป).
- มณฑล คงแถวทอง. (2538). *ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี*. กาญจนบุรี : ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูกาญจนบุรี.
- มณฑลราชบุรี. (2468). *สมุดราชบุรี*. พระนคร : โรงพิมพ์หนังสือไทย.
- โยชีกาว่า โทชิฮารุ. (2538). *ทางรถไฟสายไทย-พม่า*. อาหาร ฟุ้งพรรณสารและคณะแปล. กรุงเทพฯ : อมรินทร์.
- รอง ศยามานนท์. (2520). *ประวัติศาสตร์ไทยในระบอบรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, กองประวัติศาสตร์. (2539). *ประวัติศาสตร์เมืองนครนายก*. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.
- วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์. (2538). "เสรีไทย" *ประมวลเหตุการณ์และบุคคลที่เกี่ยวข้องในขบวนการเสรีไทยระหว่าง พ.ศ. 2494-2488*. จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสครบ 50 ปี วันสันติภาพไทยวันพุธที่ 16 สิงหาคม 2538. (มปป.).
- ศิลปากร, กรม. (2515). *คำให้การชาวกรุงเก่า*. พระนคร : คลังวิทยา.
- ศรีเสาวภาคย์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้า. (2463). *จดหมายเหตุระยะทางเสด็จประพาสในรัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสไทรโยคครั้งที่ 2 ปีชวดสัมฤทธิ์ศก พ.ศ. 2431*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.
- สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2525). *การศึกษาเบื้องต้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี*. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

- สุจิตต์ วงศ์เทศ, ศิริอาภา ขำเลิศ. (2525). "วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดกาญจนบุรี" *ประวัติศาสตร์กับวัฒนธรรมพื้นบ้าน เมืองกาญจนบุรี*. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์
- สุพัตรา สุขภาพ. (2541). *ปัญหาสังคม*. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชย์.
- เสฐียร พันธงชัย. (2508). *บุชิตจรรยาของทหารดวงวิญญาณของญี่ปุ่น*. พิมพ์ครั้งที่ 4. พระนคร : แพร์พิทยา.
- หน่วยศึกษานิเทศก์. (2520). *รวมเรื่องเมืองกาญจนบุรี*. พิมพ์ครั้งที่ 4. (มปป.).
- เอิร์นเนส กอร์ดอน. (2509). *ทางรถไฟสายมรณะ*. จิตต์บรรจง พิมพ์รัตน์. ผู้แปล. พระนคร : โอ.เอ็ม.เอฟ.
- อิชิอิ โยเนะโอะและ โยชิกาว่า โทชิฮารุ. (2530). *ความสัมพันธ์ไทย - ญี่ปุ่น 600 ปี*. พลับพลึง คงชนะ, มารศรี มียาโมโต และอาทร พึ่งธรรมสาร. ผู้แปล. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- บทความ**
- ญาพรรณ (นามแฝง). (2529,31 ธันวาคม). "เปิดอกสัมภาษณ์สุรติ สิริเวชพันธ์," *ดิฉัน* (236) 200.
- นากาเซ ทาเคชิ. "ต้นฉบับในสมุดบันทึก" *เส้นทางสายมรณะ.... "แม่น้ำแคว,"* หน้า 110
- ทองคำ วสุพันธ์. (2530). *เส้นทางสายมรณะ..... "แม่น้ำแคว,"* สยามคู่มือมวลชน จังหวัดกาญจนบุรี หน้า 56.
- พรรณี บัวเล็ก. (2538, พฤษภาคม - สิงหาคม). "บทบาทของพ่อค้าบนเส้นทางสายมรณะ," *ธรรมศาสตร์*. 21(2) : 41-87.
- "พล.ต.ต. ชุนพิชัยมนตรี," (2536). ใน *เส้นทางสายมรณะ.... "แม่น้ำแคว"*. หน้า 108-109.
- เพ็ญศรี กาญจนินัย. (2534, สิงหาคม). "ความรู้เกี่ยวกับญี่ปุ่นด้านประวัติศาสตร์ (การสร้างชาติญี่ปุ่นด้วยอุดมการณ์ พุทธ ชินโต ขงจื้อ)," *ไทยญี่ปุ่นศึกษา*. หน้า 32 - 48.
- รวมศักดิ์ ไชยโกมินทร์. (มปป). "ประวัติศาสตร์เมืองกาญจนบุรีโดยสังเขป," ใน *เอกสารข้อมูลด้านประวัติศาสตร์จ.กาญจนบุรี*. หน้า 1-6. (มปป).

- รุ่งโรจน์ กล้าประเสริฐ. (2532). "อดีตของสงครามโลกครั้งที่ 2," ใน เอกสารงาน สัปดาห์สะพานข้ามแม่น้ำแคว. 50. (มปป.).
- วรุฑ สุวรรณฤทธิ์. (2536). "หลักฐานทางประวัติศาสตร์บนซากทางรถไฟสาย มรณะ," เส้นทางสายมรณะ..... "แม่น้ำแคว," สมาคมสื่อมวลชนจังหวัด กาญจนบุรี 60 - 82.
- วินัย ทองลงยา. (2526). "คำไว้อาลัย," ใน อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนายแผน สิริเวชชะพันธ์ ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม วันอังคารที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2526. ไม่มีเลขหน้า.
- สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ. (2532, มีนาคม). "ชบวนการเสรีไทยกับการต่อต้านญี่ปุ่นสมัย สงครามโลกครั้งที่สอง," *ธรรมศาสตร์*. 16(2). 28 - 54.
- อรสม สุทธิสาคร. (2538, สิงหาคม). "ชีวิตไทยในไฟสงครามมหาเอเชียบูรพา," *สารคดี*. 11 (126). 153 - 165.
- อัศวิน โกมลเมณะ. (2536). "หนองปลาตูก สะพานข้ามแม่น้ำแคว ด้านเจดีย์สาม องค์ถิ่นบญสยัต เส้นทางรถไฟสายมรณะ," เส้นทางสายมรณะ..... "แม่น้ำแคว" สมาคมสื่อมวลชนจังหวัดกาญจนบุรี 1-26.

วิทยานิพนธ์

- จิตศจี อมรปาน. (2543). *นโยบายการจัดระเบียบใหม่ของญี่ปุ่นที่มีต่อเอเชีย (1938 - 1945)*. สารนิพนธ์ ศศ.ม. (ประวัติศาสตร์เอเชีย). กรุงเทพฯ : บัณฑิต วิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชัยณรงค์ พันธุ์ประชา. (2530). *การสร้างทางรถไฟสายมรณะ : ผลกระทบต่อภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ อ.ม.(ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้). นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย ศิลปาคร. ถ่ายเอกสาร.
- ดรุณี บุญภิบาล. (2520). *บทบาทของไทยในสงครามโลกครั้งที่ 2*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เทียมจันทร์ อ้าแหว. (2520). *บทบาททางการเมืองและการปกครองของจอมพล ป. พิบูลสงคราม (พ.ศ. 2481 - 2487)*. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- ธานี สุขเกษม. (2522). *ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับญี่ปุ่นสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2*.
 ปริญญาณีพนธ์ กศ.ม. (ประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย.
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมโชค สวัสดิ์รักษ์. (2524). *ความสัมพันธ์ทางทหารระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ในสงคราม
 มหาเอเชียบูรพา พ.ศ. 2484- 2488*. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ประวัติศาสตร์).
 กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สมศักดิ์ นิลนพคุณ. (2527). *ปัญหาเศรษฐกิจของไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และ
 การแก้ไขของรัฐบาลระหว่าง พ.ศ. 2488 –2498*. . วิทยานิพนธ์ อ.ม.(ประวัติ
 ศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้). นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย
 ศิลปากร. ถ่ายเอกสาร
- อุบล จิระสวัสดิ์. (2509). *สภาวะทางการเมืองเศรษฐกิจและสังคมของประเทศใน
 ระหว่าง สงครามโลกครั้งที่ 2*. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ประวัติศาสตร์).
 กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

ภาษาอังกฤษ

- Beasley , W.G. (1991). *Japanese Imperialism 1894 – 1945* . London : Oxford
 University Press.
- “ Bendge to a brutal past” (1973,20 August) ASIA. p11.
- Clarke,V. Hugh. (1986). *A Life for Every Sleeper A pictorial record of
 the Burma – Thailand railway*. Singapore : Garamond by Setrite
 Tyrprsetters Ltd.
- Coast, John (1958). *Railroad of Death*. London : The Aiglon Press.
- Duus, Peter. (1976). *The Rise of Modern Japan*. Boston : Itoughton Mifflin.
- Stone,Amy. (1982). “The Bridge over The River Kwai” *Deathrailway and
 the bridge over the River Kwai a grim episode of world war II
 Kanchanaburi* . Thailand : SIAM Conception. No pager

การสัมภาษณ์

เจริญ ทับทิม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จันทิรา ใจรักษา เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 110 หมู่ 3 ต.ท่ามะขาม อ.เมือง จ.กาญจนบุรี เมื่อ วันที่ 12 กันยายน พ.ศ.2543.

ชวี ภารดรรัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จันทิรา ใจรักษา เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 81 หมู่ 3 ต.ท่ามะขาม อ.เมือง จ.กาญจนบุรี เมื่อวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2543.

ดอกอ้อ พรหมชนะ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จันทิรา ใจรักษา เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 42 หมู่ 1 ต.รางหวาย อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี เมื่อวันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2543.

นิทัศน์ ถนอมทรัพย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จันทิรา ใจรักษา เป็นผู้สัมภาษณ์, ร้านปิยะภรณ์ 105-107 อ.เมือง จ.กาญจนบุรี เมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2543.

ลำไย สิริเวชพันธ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จันทิรา ใจรักษา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ร้านสิริโอรส ต.บ้านเหนือ อ.เมือง จ.กาญจนบุรี เมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2543.

อรัญ จันท์ศิริ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, จันทิรา ใจรักษา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิพิธภัณฑ์สงครามโลกครั้งที่ 2 อ.เมือง จ.กาญจนบุรี เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2543.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

พระราชบัญญัติ
เปลี่ยนแปลงเขต จ.ราชบุรี จ.กาญจนบุรี
และนครปฐม
พุทธศักราช 2486

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อานันทมหิดล
คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร
ลงวันที่ 4 สิงหาคม พุทธศักราช 2480
และวันที่ 16 ธันวาคม พุทธศักราช 2484)
อาทิตยทิพย์อาภา
ปรีดี พนมยงค์
ตราไว้ ณ วันที่ 27 มกราคม พุทธศักราช 2486
เป็นปีที่ 10 ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่า สมควรเปลี่ยนแปลง เขต จ.ราชบุรี จ.กาญจนบุรี
และจ.นครปฐม เพื่อประโยชน์แก่การปกครองและความสะดวกของราษฎร

จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของ
สภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า “พระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงเขต จ.ราชบุรี
จ.กาญจนบุรี

มาตรา 2 ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศ 27 มกราคม พุทธศักราช 2486
เป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้เปลี่ยนแปลงเขต จ.ราชบุรี ไปขึ้นกับ จ.กาญจนบุรี เว้นแต่

(ก) ท้องที่ ตำบลบ้านม่วง และท้องที่ ตำบลหนองอ้อ เฉพาะหมู่บ้านที่
15,16,17,18,19,20 และ 21 กับท้องที่ ตำบลนครชุมนี้ เฉพาะหมู่บ้านที่
1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12 และ 13 ให้ไปขึ้นอำเภอโพธาราม จ.ราชบุรี

(ข) ท้องที่ตำบลสระกะเทียม และท้องที่ตำบลบ้านยาง เฉพาะหมู่บ้านที่ 6,7,10 และ
11 ซึ่งอยู่เหนือคลองยาง(หรือคลองบางตาล) ให้ไปขึ้นอำเภอเมืองนครปฐม
จังหวัดนครปฐม โดยถึงคลองยาง ดินแดง อำเภอเมือง นครปฐมเป็นเส้นเขต

มาตรา 4 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้ลงพระบรมราชโองการ
พลโท ม.พรหมโยธี
รัฐมนตรี

ที่มา "พระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลง จ.ราชบุรี จ.กาญจนบุรีและนครปฐม" (2486, 2
กุมภาพันธ์.)ราชกิจจานุเบกษา.(2486,2 กุมภาพันธ์) เล่ม 60 ตอนที่ 7 หน้า 244

ภาคผนวก ข

พระราชบัญญัติ
เปลี่ยนแปลงเขตจังหวัดราชบุรีและจังหวัดกาญจนบุรี
พ.ศ.2489

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
รังสิต กรมขุนชัยนาทนเรนทร
พระยามานวราชเสวี
ให้ไว้ ณ วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2489
เป็นปีที่ ๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่เป็นการสมควรเปลี่ยนแปลงเขตจังหวัดราชบุรีและจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อ
ประโยชน์แก่การปกครองและความสะดวกของราษฎร

พระมหากษัตริย์โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภาจึงมีพระบรมราชโองการให้ตรา
พระราชบัญญัติขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงเขตจังหวัดราชบุรี
และจังหวัดกาญจนบุรี พ.ศ. ๒๔๘๙”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด ๓๐ วัน นับแต่วันประกาศใน
ราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ตั้งแต่วันใช้พระราชบัญญัตินี้เป็นต้นไป ให้ยกเลิกบรรดาบทกฎหมาย กฎ
และข้อบังคับอื่นๆ ใน ส่วนที่บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งแย้งกับบทแห่งพระราช
บัญญัตินี้

มาตรา ๔ ให้เปลี่ยนแปลงเขตจังหวัดราชบุรีและจังหวัดกาญจนบุรี โดยโอนท้องที่
อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดกาญจนบุรี ไปขึ้นจังหวัดราชบุรี และให้โอนท้องที่ตำบลเขาสูง
ตำบลกรับใหญ่ อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรีไปขึ้นอำเภอบ้านโป่ง

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเรือตรี ถ. ชำรงนาวาสวัสดิ์

นายกรัฐมนตรี

ที่มา "พระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงเขตจังหวัดราชบุรีและจังหวัดกาญจนบุรี"
ราชกิจจานุเบกษา. (2489, 5 พฤศจิกายน) ตอนที่ 71 เล่ม 63 หน้า 556 – 558.

ภาคผนวก ค

ประกาศ

เรื่อง การรักษาสถาความไมตรีต่อทหารญี่ปุ่น

ด้วยเป็นที่ซาบซึ้งกันใหญ่ทั่วไปแล้วว่า ประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่นได้เป็นพันธมิตรกันทั้งในทางรุกและทางป้องกัน จดหมายข้างหน้าที่คือหวังในชัยชนะที่จะกำจัดอิทธิพลของอังกฤษและอเมริกาให้พ้นจากทวีปเอเชีย

เฉพาะฉะนั้น ประชาชนทั้งหลายจะต้องพึงระลึกไว้เสมอว่า ทหารญี่ปุ่นเป็นญาติพี่น้องร่วมตายของเรา และชัยชนะของญี่ปุ่นก็คือชัยชนะของเรา ซึ่งเมื่อเราได้ชัยชนะแล้ว ความเป็นเอกราชและอธิปไตยกับความเจริญรุ่งเรืองของชาติ ก็จะสืบไปชั่วฟ้าดินสลาย ฉะนั้น ขอให้ประชาชนในจังหวัดนี้ ได้พึงระลึกถึงข้อนี้ให้จงหนัก หากจะมีเรื่องอะไรเข้าใจผิดต่อกันก็ต้องให้อภัยซึ่งกันและกัน และต้องต้อนรับช่วยเหลือด้วยอัธยาศัยไมตรีอันดีใหญ่เสมอ หย่าเห็นแก่ตัว ต้องคิดมุ่งหมายส่วนใหญ่คือชัยชนะและเอกราชอธิปไตยของเราในข้างหน้าทุกประการ

อนึ่ง จะต้องรู้ความสำคัญอีกอย่างหนึ่งว่า ในที่ตั้งหน่วยทหารหรือที่ค่ายชเลยลิก ทางฝ่ายทหารย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องรักษาสถาความปลอดภัย ไม่ประสงค์ที่จะให้ใครๆ เข้าไป หรือเข้าไปใกล้ที่ตั้งหน่วยทหาร หรือติดต่อกับชเลยลิก จังหวัดและอำเภอได้ เคยประกาศห้ามปรามสั่งสอนกันมานานแล้ว จึงขอเตือนย้ำให้ประชาชนในจังหวัดนี้ได้ปฏิบัติโดยเคร่งครัดต่อไป หากผู้ใดไม่เชื่อฟังก็จะได้รับโทษอย่างหนัก

ทั้งนี้ ขอให้ประชาชนในจังหวัดนี้ พึงปฏิบัติในการที่จะรักษาสถาความไมตรีต่อทหารญี่ปุ่น การที่จะไม่เข้าไปหรือเข้าใกล้หน่วยที่ตั้งหน่วยที่ตั้งทหารญี่ปุ่น หรือติดต่อกับชเลยลิก ให้เป็นไปตามที่ได้ประกาศ จงทุกประการโดยทั่วกัน

ศาลากลางจังหวัดกาญจนบุรี

ประกาศ ณ วันที่ 23 ธันวาคม พุทธศักราช 2485

(ลงชื่อ)

ช. กนิสถสูต

(นายชงสารการ กนิสถสูต)

ข้าหลวงประจำจังหวัดกาญจนบุรี

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวจันทิรา ใจรักษา
วันเดือนปีเกิด	24 ธันวาคม 2511
สถานที่เกิด	อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 1 หมู่ 2 ต.บ้านใหม่ อ.สามพราน จ.นครปฐม
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	อาจารย์ 1 ระดับ 4
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนพนมทวนพิทยาคม "สว่างเฉลิมสุนทรสิทธูปถัมภ์" ต.รางหวาย อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี 71170
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2530	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย
พ.ศ. 2533	ศษ.บ.(สังคมศึกษา) จาก มหาวิทยาลัยศิลปากร
พ.ศ. 2544	ศศ.ม. (ประวัติศาสตร์ไทย) จาก มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ